

တစ်ခေတ် တစ်ယောက် ဆိုလောက်သူ
ဒေါက်တာသန်းထွန်း

Dr Than Tun,
The One and Only of Myanmar

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ မပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး	ဒို့အရေး

ပြည်သူ့သဘောထား

ပြည်ပအားကိုး ပုဆိန်ရိုး၊ အဆိုးမြင်ဝါဒီများအား ဆန့်ကျင်ကြ၊
 နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော်တိုးတက်ရေးကို နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးသူများအား ဆန့်ကျင်ကြ၊
 နိုင်ငံတော်၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နှောင့်ယှက်သော ပြည်ပနိုင်ငံများအား ဆန့်ကျင်ကြ၊
 ပြည်တွင်းပြည်ပ အဖျက်သမားများအား ဘုံရန်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ချေမှုန်းကြ၊

နိုင်ငံရေးဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်ရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊
 အမျိုးသားပြန်လည်စည်းလုံးညီညွတ်ရေး၊
 နိုင်မာသည့်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် ဖြစ်ပေါ်လာရေး၊
 ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်နှင့်အညီ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ရေး။

စီးပွားရေးဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံ၍ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကိုလည်း ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် တည်ဆောက်ရေး။
 ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ပီပြင်စွာဖြစ်ပေါ်လာရေး။
 ပြည်တွင်းပြည်ပမှ အတတ်ပညာနှင့် အရင်းအနှီးများဖိတ်ခေါ်၍ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် တည်ဆောက်ရေး။
 နိုင်ငံတော်စီးပွားရေးတစ်ရပ်လုံးကို ဖန်တီးနိုင်မှုစွမ်းအားသည် နိုင်ငံတော်နှင့်တိုင်းရင်းသားပြည်သူတို့၏ လက်ဝယ်တွင်ရှိရေး။

လူမှုရေးဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

တစ်မျိုးသားလုံး၏ စိတ်ဓာတ်နှင့်အကျင့်စာရိတ္တ မြင့်မားရေး။
 အမျိုးဂုဏ်၊ ဇာတိဂုဏ်မြင့်မားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ အမျိုးသားရေးလက္ခဏာများ မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး။
 မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး။
 တစ်မျိုးသားလုံး ကျန်းမာကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ပညာရည်မြင့်မားရေး။

စာမူပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုအမှတ် - ၃၁၀၀၅၃၀၇၀၈
မျက်နှာဖုံးပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုအမှတ် - ၃၁၀၀၆၄၀၉၀၈

စီစဉ်သူ
ရွှေကျော်

ပုံနှိပ်ခြင်း
ပထမအကြိမ်၊ အုပ်ရေ ၅၀၀

ထုတ်ဝေခြင်း
အောက်တိုဘာ ၂၀၀၈

စာအုပ်ချုပ်
ကိုမြင့်

ထုတ်ဝေသူ
ဦးသစ်လွင်
ဂန်ဂေါ်မြိုင်စာပေ
အမှတ် ၁၁၃၊ ရွှေပြည်သာလမ်း၊ (၆) ရပ်ကွက်၊
သာကေတမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်သူ
ဦးဝင်းကျော်ထွန်း၊ မုံရွေးပုံနှိပ်တိုက်
အမှတ် ၁၄၀၊ ၄၅-လမ်း၊ ဗိုလ်တထောင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖြန့်ချိရေး
Plastic Rainbow Book Publication
အမှတ် ၂၁၇၊ ပထမထပ်(၁)၊ ဆိပ်ကမ်းသာလမ်း(အလယ်)
ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။
ဖုန်း ၀၉၅၁၉၃၁၀၆ / ၃၈၄၁၉၉

တန်ဖိုး - ၁၂၀၀ ကျပ်

တစ်ခေတ် တစ်ယောက် ဆိုလောက်သူ
ဒေါက်တာသန်းထွန်း

Dr Than Tun,
The One and Only of Myanmar

ဒေါက်တာသန်းထွန်း အမှတ်တရစာများ

အမှတ် ၂၁၇၊ ပထမထပ်(ဝဲ)၊ ဆိပ်ကမ်းသာလမ်း(အလယ်)
ကျောက်တံတားဗြိနယ်၊ ရန်ကင်းမြို့။
ဖုန်း ၀၉၅၁၉၃၁၀၆ / ၃၈၄၁၉၉

မာတိကာ

အပိုင်း(၁)

၁။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ဘဝဖြစ်စဉ်မှတ်တမ်း (မောင်လေယျာ)	၂
၂။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း(၁၉၂၃-၂၀၀၅)	၇
ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည့် စာအုပ်စာရင်း	
၃။ ကောင်လှောင်တော် ကောင်လှောင်တော် (မင်သုဝဏ်)	၁၇
၄။ သမိုင်းသုတေသန "စံ" (ပါရဂူ)	၁၈
၅။ ငှက်ပျောသီးပီးဖုတ် (ခင်နှင်းယု)	၂၀
၆။ ကြည်ညိုလို့မဆုံးသည့် ကျွန်တော်ဆရာ (ဦးလှုံနာ)	၂၉
၇။ တစ်ခေတ် တစ်ယောက် ဆိုလောက်သူ ဒေါက်တာသန်းထွန်း	၃၅
(တက္ကသိုလ် မောင်စောလွင်)	
၈။ Dr Than Tun, The One and Only of Myanma	၃၈
(Translation by Than Tun)	
၉။ အကြိုသမိုင်းပညာရှင်နှင့်သူ၏ခေတ်သစ်ရာဇဝင် (ကျော်ဝင်း)	၄၂
၁၀။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့် မြန်မာအမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်	၄၇
(မောင်လေယျာ)	

အပိုင်း(၂)

၁၁။ ဆရာ့ကို လွမ်းလို့ မဆုံးနိုင်ပါကလား ဆရာရယ် (လူထုဒေါ်အမာ)	၅၄
၁၂။ In Tribute to Dr. Than Tun (1923-2005): A Rare Type of Myanmar Scholar (Sai Aung Tun)	၅၇
၁၃။ ရှားပါးပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်း (မြန်မာပြန်-မောင်ဆန်းကြယ်)	၆၉
၁၄။ ဆရာရေးပေးသောထောက်ခံစာမှသည် (မောင်ခင်မင် နေဖြူ)	၈၃
၁၅။ ကျွန်တော်၊ ပန်းချီဦးနန်းဝေနှင့် ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း (အောင်ပြည်)	၈၆
၁၆။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းပုံရိပ် (မြဟန်)	၈၈
၁၇။ ဆရာ့ဆိုရိုးစကား (ကျော်ဇော်နိုင်)	၉၁
၁၈။ His Plain Words (Translation by Than Tun)	၉၂
၁၉။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ နောက်ဆုံးနေ့ / အချိန် (တင်နိုင်ဝင်း)	၉၃
၂၀။ ကျွန်မပြောချင်တဲ့ ကျွန်မတို့လင်မယား အကြောင်း (ဒေါ်ခင်ရီ)	၁၀၃
၂၁။ ၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၃၀ (လဲ့ဝင်းနိုင်)	၁၁၈
၂၂။ ကျွန်မတို့ရဲ့ မြင်ဆရာ၊ ကြားဆရာအဘိုး (ဝင်မေကျော်)	၁၂၃
၂၃။ ဆရာသန်းထွန်းမွေးနေ့နဲ့ ဆရာဂူ (မောင်မိုးသူ)	၁၂၇
၂၄။ အမျိုးသားသမိုင်းစိတ်ဓာတ်နဲ့ အတိတ်သမိုင်းသစ် တူးဖော်တွေ့ရှိချက်စာတမ်းတွေ (မောင်နွေထက်)	၁၂၉

မျှော်စင်ပေါ်က

နက္ခတ်မျှော်စင်ပေါ်က ပညာရှိတို့သည်
 ဝိုးကောင်းကင်၏လျှို့ဝှက်ချက်တို့ကို
 ဆွတ်ခူးလျက်၊ မြေကြီးပေါ်ကလူသားများ
 ကောင်းစားစိမ့်သောငှာ၊ ပေးကမ်းဝေငု၏။
 သစ်ပင်အမြင့်ထက်သို့ တက်၍
 ငှက်မနိုင်အောင် သီးမြှောင်အိုင်ခိုင်
 သီးမှည့်နေသည်တို့ကို၊
 ခူးဆွတ်ပေးကမ်းနေသောသူနှင့် တူစွာ၏။
 သဘာဝကို ထက်အောက်လှန်၍
 သိပ္ပံနည်းနှင့်ဖြစ်စေ၊ ဝိဇ္ဇာနည်းနှင့်ဖြစ်စေ
 တူးဖော်ပေးကမ်းလိုသောစေတနာသည်၊
 ပညာရှင်၏နလုံးသားတွင်
 ကိန်းအောင်းလျက်ရှိ၏။
 ပညာရှင်သည် တစ်ခေတ်တစ်ခါ
 တစ်ဩဇာ၏ အကျိုးကျေးဇူးကိုသာ၊
 ဆောင်တတ်သည်မဟုတ်ချေ။
 အခေတ်ခေတ် အခါခါ
 လူကမ္ဘာ တည်ရှိနေသရွေ့
 စိတ်နလုံးချမ်းမြေ့အောင်
 စွမ်းဆောင်လိုသည်သာ။
 သို့တစေလည်း၊ အတ္တလောဘာဖြင့်
 နယ်နိမိတ် အကျဉ်းချလိုသူတို့သည်၊
 နက္ခတ်မျှော်စင်ပေါ်သို့ တုတ် လှံတံ တို့ဖြင့်
 ပစ်ခတ်၍လည်းကောင်း၊ အမနာပ
 ဖရုဿဝါစာတို့ကို ရေရွတ်၍လည်းကောင်း၊
 ကျဉ်းမြောင်းသော စိတ်ထားဖြင့်
 တရားမဲ့ ပြုမှုတတ်ကြကုန်၏။ သို့သော်၊
 ဖြူစင်စွာ ခွင့်လွှတ်ကြရမည်သာတည်း။

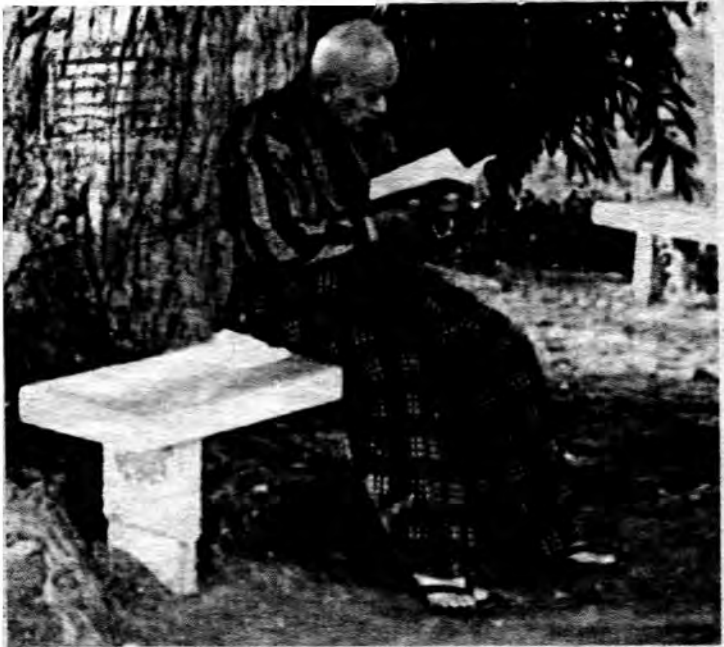
(ဓမ္မဒူတည်းပယ်သည် မွေးနေ့အမှတ်တရများမှ တစ်စောင်)

မျှော်စင်ပေါ်က

နက္ခတ်မျှော်စင်ပေါ်က ပညာရှိတို့၏
 ဝိုးကောင်းကင်၏လျှို့ဝှက်ချက်တို့ကို
 ဆွတ်ခူးလျက်၊ မြေကြီးပေါ်ကလူသားများ
 ကောင်းစားစိမ့်သောငှာ၊ ပေးကမ်းဝေငု၏။
 သစ်ပင်အမြင့်ထက်သို့ တက်၍
 ငှက်မနိုင်အောင် သီးမြှောင်အိုင်ခိုင်
 သီးမှည့်နေသည်တို့ကို၊
 ခူးဆွတ်ပေးကမ်းနေသောသူနှင့် တူစွာ၏။
 သဘာဝကို ထက်အောက်လှန်၍
 သိပ္ပံနည်းနှင့်ဖြစ်စေ၊ ဝိဇ္ဇာနည်းနှင့်ဖြစ်စေ
 တူးဖော်ပေးကမ်းလိုသောစေတနာသည်၊
 ပညာရှင်၏နလုံးသားတွင်
 ကိန်းအောင်းလျက်ရှိ၏။
 ပညာရှင်သည် တစ်ခေတ်တစ်ခါ
 တစ်ဩဇာ၏ အကျိုးကျေးဇူးကိုသာ၊
 ဆောင်တတ်သည်မဟုတ်ချေ။
 အခေတ်ခေတ် အခါခါ
 လူကမ္ဘာ တည်ရှိနေသရွေ့
 စိတ်နလုံးချမ်းမြေ့အောင်
 စွမ်းဆောင်လိုသည်သာ။
 သို့တစေလည်း၊ အတ္တလောဘာဖြင့်
 နယ်နိမိတ် အကျဉ်းချလိုသူတို့သည်၊
 နက္ခတ်မျှော်စင်ပေါ်သို့ တုတ် လှံတံ တို့ဖြင့်
 ပစ်ခတ်၍လည်းကောင်း၊ အမနာပ
 ဖရုဿဝါစာတို့ကို ရေရွတ်၍လည်းကောင်း၊
 ကျဉ်းမြောင်းသော စိတ်ထားဖြင့်
 တရားမဲ့ ပြုမှုတတ်ကြကုန်၏။ သို့သော်၊
 ဖြူစင်စွာ ခွင့်လွှတ်ကြရမည်သာတည်း။

(ရေးသားသည်မဟုတ် မွေးနေ့အမှတ်တရများမှ တစ်စောင်)

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ဘဝဖြစ်စဉ်

မှတ်တမ်း*

■ မောင်လေယျာ

၁၉၂၃ ဧပြီ ၆၊ သောကြာနေ့တွင် အဖဦးဘိုးတွေ အမိဒေါ်သင်တို့က ဧရာဝတီတိုင်း ပုသိမ်ခရိုင် ငါးသိုင်းချောင်းမြို့ ဒေါင့်ကြီးရွာ၌ဖွားသည်။ မွေးချင်းငါးယောက် တွင် ဒုတိယမြောက်ဖြစ်၍ အမည်ရင်း သန်းထွန်း ဖြစ်သည်။

၁၉၃၈ မတ်တွင် ငါးသိုင်းချောင်း အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းမှ ဟိုက်စကူး ဖိုင်နယ်စာမေးပွဲ အောင်သည်။ အသက် ၁၆ နှစ်မပြည့်သေး၍ တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့် တစ်နှစ်စောင့်ရသည်။

၁၉၃၉ ဩဂုတ်တွင် ရန်ကုန်ယူနီဘာစီတီ၌ စတင်ပညာသင်ကြားသည်။

၁၉၄၁ မတ်တွင် အိုင်အေ(ဝိဇ္ဇာ အောက်တန်း)အောင်သည်။

* WAVES, ၁/ ၀၆ ဇွန် ၂၀၀၆၊ ၁၄၅ - ၁၄၉။

၁၉၄၂ ဂျပန်ခေတ်တွင် ဖခင်၏တိုက်တွန်းမှုဖြင့်၊ ငါးသိုင်းချောင်းဘုရားကြီးတိုက် ဦးဉာဏိဿရထံ၌ ဇာတာဖွဲ့နည်း၊ ပြက္ခဒိန်လုပ်နည်း၊ နေကြတ် လကြတ်၊ အာယုဒါယတို့ သင်သည်။ သင်္ကြန်စာရေးသား၍ အစိုးရထုတ်ဝေခွင့်ရ အပြီး၊ ပုံနှိပ်ပြီးချိန်တွင် ဗုံးကျသည့်အထဲ ပါသွားသည်။

၁၉၄၃ ငါးသိုင်းချောင်း အာရှလူငယ်အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၄၅ ငါးသိုင်းချောင်း ဖဆပလ၏ပထမဦးဆုံးဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်လာသည်။ ဇွန်တွင် ရန်ကုန် ရွှေဘုံသာလမ်း(မဂိုလမ်း) အရေးပေါ်ကောလိပ်၌ ဝိဇ္ဇာ အထက်တန်းပညာ ဆက်လက်သင်ယူသည်။

၁၉၄၆ မတ်တွင် ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသည်။ ဇွန် ၁ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန၌၊ အချိန်ပိုင်းနည်းပြအဖြစ် စတင် အမှုထမ်းသည်။ ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူးတန်းကို ဆက်လက်တက်ရောက်သည်။

၁၉၄၇ မတ်တွင် ဝိဇ္ဇာ(ဂုဏ်ထူး)ဘွဲ့ရသည်။ ဇွန် ၁ တွင်အချိန်ပြည့်နည်းပြ ဖြစ်လာသည်။ အောက်တိုဘာတွင်ကျင်းပသော ဗမာ(မြန်မာ)နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကျောင်းသား များသမဂ္ဂ ညီလာခံ၌၊ ဗကသဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသည်။ ညီညီ(ဇင်္ဇီးယုန်နီ)ထုတ်ဝေသူအဖြစ်ဆောင်ရွက်သော ကျောင်းသားဟစ်တိုင်း စာစောင်တွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သမိုင်း မဟာဝိဇ္ဇာသင်တန်း ဆက်လက်တက်ရောက်သည်။

၁၉၄၈ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် နိုင်ငံရေးကိုစွန့်လွှတ်၍၊ သမိုင်းနှင့် စာပေကို စူးစိုက်လေ့လာသည်။ အောက်တိုဘာ ၁၉ တွင် ငါးသိုင်းချောင်း၊ ကွမ်းယားရွာက ဦးဘိုးမြိုင် ဒေါ်စောမြတို့၏သမီး ဒေါ်ခင်ရီနှင့် လက်ထပ်သည်။

၁၉၅၀ မတ်တွင် သမိုင်းမဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ ရသည်။ ဇွန် ၁၀တွင် လက်ထောက်ကထိက ဖြစ်လာသည်။

၁၉၅၁ ဥပဒေသင်တန်း တက်ရောက်သည်။

၁၉၅၂ ဥပဒေဘွဲ့ရသည်။ ကိုလံဘိုစီမံကိန်းဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံ ကော်နဲလ်တက္ကသိုလ် ပညာသင်ဆု ရသည်။ အစိုးရ ပညာတော်သင်အဖြစ်လည်း အရွေးခံရ၍ မိမိဆန္ဒဖြင့် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ကို ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာမှ ၁၉၅၆ ဇန်နဝါရီ အထိ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်တွင်၊ ပါရဂူဘွဲ့ သင်တန်း တက်ရောက်သည်။ပါမောက္ခလုန့်၏တိုက်တွန်းမှုဖြင့် ပုဂံခေတ် သာသနာဝင် Buddhist Church in Pagan Period စာတမ်းကို

တင်သွင်း၍ ပါရဂူဘွဲ့ရသည်။ စာတမ်းအတွက် ဘီစီလောဆုကိုလည်း ရသည်။ စာတမ်း ကြီးကြပ်သူမှာ ပါမောက္ခ ဟော ဖြစ်သည်။

၁၉၅၆ မေ ၁ တွင် ရန်ကုန်ပြန်ရောက်သည်။

ဇွန် ၁၁ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းဌာနတွင် လက်ထောက် ကထိက အဖြစ် ပြန်လည်ထမ်းဆောင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း ရာသက်ပန်အသင်းဝင်ဖြစ်သည်။

နိုဝင်ဘာ ၃ တွင် တပ်မတော်မော်ကွန်းတိုက်၌၊ သုတေသန အရာရှိချုပ် နှင့် အယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ်၊ ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

၁၉၅၇ ဇန်နဝါရီ ၈ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန၌ လက်ထောက် ကထိက အဖြစ် မူလတာဝန်ကို ပြန်လည်ထမ်းဆောင်သည်။ တပ်မတော် မော် ကွန်းတိုက်တွင် ကွန်မြူနစ်ပါတီဝင်ဟောင်း။ ဗကသဥက္ကဋ္ဌ ဟောင်း တစ်ဦးအား ရာထူးပေးရန်၊ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးက အတည်မပြုနိုင်သော ကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၉၅၇-၅၈ တွင် အီဂျစ်နှင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံများ၌ ကျင်းပသော၊ အာရှအာဖရိက စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကွန်ဂရက်သို့၊ တက်ရောက်လေ့လာသည်။

၁၉၅၈ ဇွန် ၁ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာန အနောက်တိုင်းရာဇဝင် ကထိက ဖြစ်လာသည်။

၁၉၆၀ နိုဝင်ဘာ ၅ တွင် အရှေ့တိုင်းသမိုင်းကထိက ဖြစ်လာသည်။ အရှေ့တိုင်း သမိုင်း ကထိကရာထူးအတွက်၊ သမိုင်းကော်မရှင်ကျမ်းပြု ဗိုလ်မှူးဘရှင် နှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရာ တက္ကသိုလ်ဆီးနိတ်မှ ဦးဘရှင်ကို ၁၅ မဲ၊ ၁၂ မဲ ဖြင့် ရွေးချယ်ခဲ့သော်လည်း၊ တက္ကသိုလ်ကောင်စီတွင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ၁၄ မဲ၊ ၁၁ မဲ ဖြင့် ပြန်လည် အနိုင်ရခဲ့သည်။

၁၉၅၈ မှ ၁၉၆၁ ထိ၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၅၉ မှ ၁၉၆၁ ထိ၊ မြန်မာ့သမိုင်းကော်မရှင်က ထုတ်ဝေသော သမိုင်းထံခွန်ဂျာနယ် တွင် တွဲဘက်အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၆၅ အောက်တိုဘာ ၁ တွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန ပါမောက္ခအဖြစ် ရာထူးတိုးမြှင့်ခံရသည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် ၁၇ နှစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

၁၉၈၂ စက်တင်ဘာ ၁၇ တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုတက္ကသိုလ်၊ အရှေ့ တောင်အာရှ ဌာနတွင် သုတေသနပညာရှင်အဖြစ် အမှုထမ်းသည်။

၁၉၈၃ ဧပြီ ၆ တွင် မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်းဘဝမှ အသက် ၆၀ ပြည့် အငြိမ်းစား

ယူ၍၊ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

၁၉၈၃ အောက်တိုဘာ ၁ တွင် တိုကျို နိုင်ငံခြားဘာသာသင်တက္ကသိုလ်၊ အာရှနှင့် အာဖရိက ဘာသာစကားနှင့်ယဉ်ကျေးမှုလေ့လာရေးဌာနတွင်၊ သုတေသန ပညာရှင်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ အင်ဒို တရုတ်ဌာန မြန်မာ ဘာသာစကား ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၈၇ ဇွန် ၁ တွင် အမေရိကန်မြောက်ပိုင်း အီလီနွိုက်တက္ကသိုလ်၊ အရှေ့တောင် အာရှလေ့လာရေး ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် ပြောင်းရွှေ့တာဝန်ထမ်းဆောင် သည်။

၁၉၈၈ ဇန်နဝါရီ ၁ ကစပြီး မြောက်ပိုင်းအီလီနွိုက်တက္ကသိုလ်နှင့် မီရှိုက် တက္ကသိုလ် မှာ၊ တစ်လှည့်စီသမိုင်းဌာန ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် ထမ်းဆောင်သည်။

၁၉၉၀ မတ် ၁၅ တွင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က၊ မြန်မာ့သမိုင်းလေ့လာရေးအတွက် ပြုစုခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံ အမိန့်တော်များ၊ *The Royal Orders of Burma, A.D 1598-1885 (ROB 10 vols.)* အတွက်၊ ဒီလစ်ပါရဂူဘွဲ့ ချီးမြှင့်ခဲ့ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအမိန့်တော်များ ၁၀ တွဲကို ၁၉၈၃ မှ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် အတွင်း ဂျပန်နိုင်ငံ တို့ယိုတာဖောင်ဒေးရှင်းငွေနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

၁၉၉၀ ဧပြီ ၁၂ တွင် ရန်ကုန်ပြန်ရောက်သည်။

၁၉၉၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃ တွင် မြန်မာစာအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရ၍ မြန်မာ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ပြုစုရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၉၁ စက်တင်ဘာ-၂၆ တွင် မြန်မာသမိုင်းကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံ ရသည်။

၁၉၉၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၄ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ဖွင့် လှစ်ရေးအတွက် တာဝန်ပေးအပ်ခံရသည်။

၁၉၉၃ ဇွန် ၁ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ဂုဏ်ထူးဆောင် ပါမောက္ခအဖြစ် ခန့်အပ်ခံရသည်။

၁၉၉၆ ဇွန် ၁ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန ဂုဏ်ထူးဆောင် ပါမောက္ခ အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရသည်။

၂၀၀၀ ဇူလိုင် တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ ဖုကူအိုက အာရှယဉ်ကျေးမှုပညာရှင်ဆု (၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ၁၁ ကြိမ်မြောက်)ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် အမှတ် ၁၅၅ (က) ယောဂီကျောင်းလမ်း၊ လှိုင် ၁၁၊ ရန်ကုန်တွင် မိသားစုနှင့်အတူ အေးချမ်းသာယာစွာ မြန်မာ့သမိုင်း သုတေသန လုပ်ငန်းများကို မမောမမန်းလုပ်ကိုင်လျက်ရှိရာမှ ၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀

ရက် နံနက် ၂၃၀ နာရီတွင် မန္တလေးမြို့၌ ခေတ္တရောက်ရှိ နေစဉ် ကွယ်လွန်သည်။
ကွယ်လွန်ချိန်တွင် ဇနီး ဒေါ်ခင်ရီနှင့်၊ သား၊ သမီး ၅ ယောက်၊ မြေး ၉
ယောက် ကျန်ရှိသည်။

ကြွင်းကျန်ရစ်သောရုပ်ကလာပ်ကို အမရပူရမြို့ တောင်သမန်အင်း
အနီးတွင်၊ ကွယ်လွန်သည့်နေ့ ညနေပိုင်းတွင် ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်သည်။

မောင်လေယျာ

ကျမ်းကိုး

- (၁) ဝင်းတင့်၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်းစာစုစာရင်း၊ မိတ္ထီလာဒီဂရီကောလိပ်၊
၁၉၉၆။
- (၂) သန်းထွန်း၊ 'ငါပြောချင်သမျှငါအကြောင်း'၊ သင့်ဘဝအောင်မြင်ရေး၊
(၁၀/၁၉၉၉ -၅/၂၀၀၀)။
- (၃) သိန်းနိုင်၊ 'သန်းထွန်းအတ္ထုပ္ပတ္တိ'၊ ရှာရှာဖွေဖွေမြန်မာသမိုင်း အတွဲ
(၂)၊ ရန်ကုန်၊ အင်းဝစာပေတိုက်၊ ၁၉၉၉။ ကော့-ခါ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်း(၁၉၂၃-၂၀၀၅) ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည့် စာအုပ်စာရင်း*

၁၉၄၈

မြိတ်သူရာဇဝင်အကျဉ်း (၁၇၁၄-၁၉၄၈)၊

စကြဝဠာ၊ ပထမအကြိမ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၈၊ က-ဇ ၁၉၉။ ဒုတိယ
အကြိမ်။ တတိယအကြိမ်။ စတုတ္ထအကြိမ်၊ ၁၉၅၀၊ က-ဃ၊ ၂၃၀။
သုခမ္ဘာ၊ ပဉ္စမအကြိမ်၊ ၁၉၅၂၊ က-ဃ၊ ၂၃၀။

၁၉၆၁

ခေတ်ဟောင်းရာဇဝင်၊

အတွဲ(၁)၊ စံရှား၊ ၁၉၆၁၊ ၄၁၂။

အတွဲ(၂)၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မတ် ၁၉၇၂၊ ၄၁၃-၈၂၇။

ခေတ်သစ်ရာဇဝင်၊

မဟာဒဂုံ၊ ပထမအကြိမ်၊ ဇွန် ၁၉၆၁၊ ၁၀၊ ၃၂၇။ ဒုတိယအကြိမ်၊
၁၀၊ ၃၂၇။

၁၉၆၂

မြန်မာပြန်၊ ရှေးခေတ်ဟောင်း ခေတ်ဦး ကမ္ဘာ့သမိုင်း၊ အတွဲ (၁)၊ (၂)၊ နှင့်(၃)၊

[Breasted, James Henery; *Ancient Times, & History of the
Early World*, Chicago, Ginn & Company, 1944.]

စာပေဗိမာန်၊ ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၆၂။ ဒုတိယအကြိမ်၊ ၁၉၆၃။

တတိယ အကြိမ် ၁၉၆၄။

* WAVES, ၁/၀၆ ဇွန် ၂၀၀၆၊ ၁၅၀ - ၁၅၉။

၁၉၆၄

ခေတ်တောင်းမြန်မာရာဇဝင်၊ မြန်မာရာဇဝင်စာတမ်း၊ အမှတ် (၁)၊ [Studies in Myanma History, I].

မဟာဒဂုံ၊ ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၆၄၊ က-ဂဲ၊ ၂၈၁။ ဒုတိယအကြိမ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၉၊ က-ဂဲ၊ ၂၈၁။

တတိယအကြိမ်၊ အင်းဝ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၂၊ ၈၊ ၂၉၅။

၁၉၆၆

မြန်မာပြန်၊ တတိယမျက်လုံး၊

[T. Lobsang Rampa; *The Third Eye.*]

ဖန်မီးအိမ်၊ မန္တလေး၊ ဇွန်၊ ၁၉၆၆၊ ၁၆၊ ၃၇၂။

၁၉၆၈

နယ်လှည့်ရာဇဝင်၊ (မြန်မာသမိုင်းကို အသစ်ပြန်ရေးချင်လို့ နယ်အနှံ့ထွက်ရာ ကတွေ့သမျှ တင်ပြချက်)၊

အတွဲ(၁)၊ နံ့သာ၊ မေ ၁၉၆၈၊ ၁၈၄။

(၂)၊ နံ့သာ၊ ဩဂုတ် ၁၉၆၈၊ ၂၁၁။

(၃)၊ နံ့သာ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၉၊ ၂၁၂-၄၂၆။

၃ တွဲပေါင်း၊ ပြည့်စုံ၊ ပထမအကြိမ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၀၄၊ ၈၊ ၅၁၀။

၁၉၆၉

မြန်မာရက်စွဲသမိုင်း၊ ကုန်းဘောင်ဆက် (ဦးတိက္ခမေဃလင်္ကာရနှင့် ပူးတွဲပြုစု)၊

ပမာ့ခေတ်၊ မန္တလေး၊ ပထမအကြိမ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၉၊ ၆၊ ၉၅၂။

စိတ်ကူးချိုချို၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၅၊ ၃၈၇။

၁၉၇၄

Translation, *Tales of Indigenious, Peoples of Burma,*

(လူထုဦးလှ၊ တိုင်းရင်းသားပုံပြင်များ)၊

Mandalay, Ludu, July, 1974, 82.

Translation, *The World's Biggest Book,*

(လူထုဒေါ်အမာ၊ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးစာအုပ်)၊

Mandalay, Ludu, August, 1974, 56.

၁၉၇၅

အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း၊

မြကန်သာ၊ မန္တလေး၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၇၅၊ ၅၁၂၊ ၃၈။

၁၉၈၂

ပင်းဒယ ရွှေဥမင်စေတီနှင့် ပင်းဒယဂူသမိုင်း၊ (သိန်းသန်းထွန်းနှင့် ယူးတွဲပြုစု)၊
သိန်းထိုက်ရတနာ၊ မန္တလေး။ ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၈၂။ ဒုတိယအကြိမ်၊
စက်တင်ဘာ ၁၉၉၇၊ ၅၆၊ ၁၂၄။

၁၉၈၃

The Royal Orders of Burma [A. D. 1598-1885], I - X ,
[I-IX ,Edited with introduction, notes and summary in
English of each order, X, Epiloque, glossary and index.]
Kyoto, Kyoto University, The Center for Southeast Asian
Studies, 1983-1990, 471,352,286,686,1061,853,491,
1066, 1107, 160.

၁၉၈၈

Essays on the History and Buddhism of Burma,
Scotland, Edinburg, Kiscadale Publications, 1988, 185.

၁၉၉၆

translation, *The World's Biggest Buddha Image of Stone,*
(လူထုဒေါ်အမာ၊ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ကျောက်ဆင်းတုတော်) ၊
Mandalay, Ludu, 1996, 29.

Translation, *Other Places of Historical Intrest Around the Taung Tha
Man Lake,*
[ကိုပညာ (အမရပူရ)၊ တောင်သမန်ဝန်းကျင်-
သမိုင်းဝင်နေရာများ]။ ယနေ့မန္တလေး၊ မန္တလေး၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၆၊
၁၁၁-၁၇၀။

၁၉၉၇

*The English-Myanma Calendar of the Second Millenium A.D. Sev
enteenth Century. (A.D 1601-1700),*
Yangon University, History Department , 1997,7, 400.

မြန်မာပြန်၊ မင်းဒုက္ခနဲ့မင်းနှင့် ဂျပန်ကဗျာတစ်ရာ၊
[G. H. Luce; *POEMS*, (Macmillan, 1920).
H. H Honda; *One Hundred Poems from One Hundred Poets*,
Tokyo, Hokuseid Press 1956.].
မုံရွေး၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၉၇၊ ၆၊ ၁၄၂။

မြန်မာပြန်၊ အရှင် ဧကရာဇ် အခု လူ ၊
[Gioro Puyi, *From Emperor to Citizen, The Autobiography of
Aisim I&II*, Trans. by W.J.F Jenmer, Beijing, Foreign Laguages,

1964, 247, 496.]

ပထမအကြိမ်၊ မုံရွေး၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၇၊ ၂၂၊ ၄၄၀။

ဒုတိယအကြိမ်၊ သီရိဆွေ၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၅၊ ၂၀၊ ၄၇၀။

၁၉၉၈

Translation, *Reminiscences of Myanmar Art,*

(ပန်းချီ ဦးအောင်ခင်၊ မြန်မာရနံ့ပန်းချီ)။

Mandalay, Ludu, February, 1998, 45-82.

ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာစာတမ်းများ (ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၇၅ နှစ်မြောက်မွေးနေ့
လက်ဆောင်)။

သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်း စိန်ရတုအဖွဲ့၊ ဧပြီ ၁၉၉၈၊
၁၂၅။

Translation, *Oba Thaung; Who systematised the Myanmar Dance,*

(ဇော်ပုလဲ-ခင်ဝင်းနွယ်၊ ဗုံလေးလုံးသံစဉ် ဂန္ထဝင်အကဗေဒသစ်နှင့်
ဩဘာသောင်း)

Mandalay, Padaukmin, July, 1998, 53-78.

Translation, *History of Pindaya (Town, Pagoda and Cave),*

(ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ပင်းဒယရွှေဥမင်စေတီနှင့် ပင်းဒယဂူသမိုင်း)

Mandalay, Thein Htike Yadana, December 1998, xx, 209.

၁၉၉၉

Historical Terminology,

Department of History, University of Yangon, 1999, 25.

Studies in Myanmar History [Essays given to Dr Than Tun on his
75th Birthday.]

Dr Than Tun Diamond Jubilee Publication Committee,
February 1999, XLI, 276.,

ရှာရှာဖွေဖွေမြန်မာသမိုင်း၊ (၆ ဧပြီ ၁၉၉၈၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၇၅ မွေးနေ့
လက်ဆောင်၊ မိတ်ဆွေတွေပေးတဲ့စာစု)။

ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၇၅ နှစ်ပြည့်မွေးနေ့၊ စိန်ရတုအထိမ်းအမှတ်
စာအုပ်များ ထုတ်ဝေရေးအဖွဲ့ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၉၊ က-ယော်၊ ၃၉၂။

Research Methodology,

Yangon University, Historical Department,

1st Print, October, 1999, 85,

ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည့်စာအုပ်စာရင်း

2nd Print, June, 2003, 85.

၂၀၀၀

(တည်းဖြတ်)၊ ဦးမြင့်ဆွေ၊ ငါးရာ့ငါးဆယ်စာရင်းကျယ်၊
ဒေါက်တာသန်းထွန်း ခုနစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်ပြည့်မွေးနေ့ (၆ ဧပြီ
၂၀၀၁) အမှတ်တရ ထုတ်ဝေတယ်။

ကွန်သာယာ၊ ဧပြီ ၂၀၀၀ (ဩဂုတ် ၂၀၀၂)၊ က-ဘ၊ ၂၉၀။

(Abridged translation), *Autobiography, Tacbhava Samsara*,
(Ashin Janakabhivamsa, Mahagandharum Sayadaw,
Amarapura, *Tacbhava Samsara.*)
Ashin Janakabhivamsa's Birthday Centerary Publiction,
June 2000, xxix,232.

တစ်ခေတ်တစ်ယောက်ဆိုလောက်သူ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ (၀၀. ၀၀၀၀၀၀၀,
The One and Only of Myanma.) အင်္ဂလိပ်-မြန်မာနှစ်ဘာသာ။
၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ ၁၁ ကြိမ်မြောက်၊ ဖုကုအိုက အာရှခလေးဆု၊ ပညာ
ရေးကဏ္ဍဆုရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းအားဂုဏ်ပြု(၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၀၀)
တွင်၊ ဖြန့်ချိသည်။

ကွန်သာယာ၊ ဇူလိုင် ၂၀၀၀၊ ၅၄၊ ၅၁။

မြန်မာပြန်၊ ဂျပန်မှတစ်ရာ၊

[*A Hundred Things Japanese*; Japan Culture Institute, 1978.]

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၀၊ ၁၈၊ ၂၅၉။

၂၀၀၁

Restoration of the Shwe Yan Pyay Pagoda and Monastery,
University Historical Research Centre. 2001, 1 - 10 text,
11 -53 illustrations.

မြန်မာပြန်၊ ကျော်စွာ ၁၀၀၊

[*Michle H.Hart: The 100 : A Ranking of The most Influential
Persons in History*. Rev. ed. 1992.].

A New Myanmar Book ,

ပထမတွဲ (အမှတ် ၁မှ ၂၅ထိ)၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၁၊ က-ဋ၊ ၁၈၀။

ဒုတိယတွဲ (အမှတ် ၂၆မှ ၅၀ထိ)၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၂၊ ၈၊ ၁၉၈။

တတိယတွဲ (အမှတ် ၅၁မှ ၇၅ထိ)၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၂၊ ၁၄၊ ၂၁၀။

စတုတ္ထတွဲ (အမှတ် ၇၆မှ ၁၀၀ထိ)၊ ဩဂုတ် ၂၀၀၃၊ ၁၅၊ ၃၁၀။

ဖုကုအိုကသွားမှတ်တမ်း၊ (ဒေါက်တာသန်းထွန်းရေးတဲ့ ဆောင်းပါး/စာတမ်းများ စုစည်းမှု) ဒေါက်တာသန်းထွန်း ခုနစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်ပြည့်မွေးနေ့ (၆ ဧပြီ ၂၀၀၁) အမှတ်တရ ထုတ်ဝေတယ်။
မုံရွေး၊ ဧပြီ ၂၀၀၁၊ က-ကံ၊ ၁၂၆။

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း၊

Myanmar Heritage, ဧပြီ ၂၀၀၁၊ ၁၃၆။

ငါပြောချင်သမျှငါအကြောင်း၊

ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း၊ မေ ၂၀၀၁၊ ၁၄၉။

၂၀၀၂

The English-Myanma Calendar of the Second Millenium A.D. Sixteenth Century. (A.D 1500-1600),
Yangon University, History Department , 2002, iii, 101.

The English- Myanma Calendar of The Second Millennium A.D. Fourteenth and Fifteenth Centuries (A.D. 1300-1499).
Yangoon University, History Department ,2002, iv, 204.

အိန္ဒိယချစ်ကြည်ရေးခရီး (ဒေါက်တာသန်းထွန်းရေးတဲ့ ဆောင်းပါး/စာတမ်းများ စုစည်းမှု)၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ခုနစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ပြည့်မွေးနေ့(၆ ဧပြီ ၂၀၀၂) အမှတ်တရ ထုတ်ဝေတယ်။
မုံရွေး၊ ဧပြီ ၂၀၀၂၊ ၁၀၊ ၁၉၆။
ဒုတိယအကြိမ်၊ သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ် (၉)၊
(ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရေးတဲ့ ဆောင်းပါး/စာတမ်းများစုစည်းမှု)
ကွန်သာယာ၊ ဩဂုတ် ၂၀၀၇၊ ၁၀၊ ၁၉၆။

Buddhist Art and Architecture (with Special Reference to Myanma).
Monywe History Series, May 2002, xii, 106.

Twenty One Tales of Bagan, Bago, Awa,
Mandalay, Htibaungga, November 2002, x, 152.

I would say this much (An Autobiography),
Hundred Moons Publishing, Los Angeles, November, 2002, 116.

၂၀၀၃

The English- Myanma Calendar of The Second Millennium A.D. Eleventh, Twelveth and Thirteenth Centuries, Bagan Period,

(A.D. 1000-1299).

Yangon University, History Department, 2003, vi,305.

မြန်မာမီးဖုတ်မြေထည်ပစ္စည်း၊ (မြန်မာအိုးသမိုင်း၊ မြေပုံဘုရား) [Myanma Terracottas, (Pottery in Myanma & Volitive Tablets of Myanma)] အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာ။

Monywa History Series, မုံရွေး၊ မတ် ၂၀၀၃၊ ၉၁၊ ၉၅။

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ် (၁)၊ သန်းထွန်းရှစ်ဆယ်ပြည့်၊
(ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရေးတဲ့ ဆောင်းပါး/စာတမ်းများစုစည်းမှု)
ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရှစ်ဆယ်ပြည့်မွေးနေ့(၆ ဧပြီ ၂၀၀၃) အမှတ်တရ
ထုတ်ဝေတယ်။

ကွန်သာယာ၊ ဧပြီ ၂၀၀၃၊ ၆၊ ၃၀၄။

သမိုင်းနှင့်စကားပြောခြင်း(အင်တာဗျူးခြင်း)၊

ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရှစ်ဆယ်ပြည့်အမှတ်တရစာအုပ်။

ပထမအကြိမ်၊ တကောင်းစာအုပ်တိုက်၊ ဧပြီ ၂၀၀၃၊ ၁၁၁။

ဒုတိယအကြိမ် (ဖြည့်စွက်ချက်ပါသည်)၊ တကောင်း၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၄၊
၁၄၀။

မြန်မာပြန်၊ သုတေသနထုံး၊

[Dr Than Tun, *Research Methodology*, Yangon University,
Historical Department, October, 1999, 85.]

စာအုပ်ဈေး၊ မေ ၂၀၀၃၊ ၁၄၀။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းဌာန၊ ၁၃၆။

ကိုးကွယ်ရာအပင်နှင့် ပုံပြင်၊

ပညာရွှေတောင်၊ မေ ၂၀၀၃၊ ၉၂။

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ် (၂)၊ မြန်မာထီးမူနန်းရာ၊ [Myanma Court
Etiquette]အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာ။

ကွန်သာယာ၊ ဇူလိုင် ၂၀၀၃၊ ၁၇၊ ၁၂၃။

မြန်မာသမိုင်းရှာတော်ပုံ၊

ဒေါင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၃၊ ၂၅၃။

မြန်မာသမိုင်းလစ်ကွက်များ၊ [Missing Links in Myanma Chronicle]
အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာ။

Monywe history Series, မုံရွေး၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၃၊ ၁၀၅၊ ၁၀၇။

၂၀၀၄

မြန်မာပြန်၊ ဂျပန်မှုထပ်တစ်ရာ၊

[*A Hundred More Things Japanese*, Japan Culture Institute, Tokyo, Japan, 1980.]

ကွန်သာယာ၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၄၊ ၁၂၊ ၂၈၃။

မြန်မာပြန်၊ မြန်မာနိုင်ငံက နှစ်ဆယ်ရာစုအထူးခြားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်၊ (အမရပူရ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသ ကိုယ်တိုင်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိ (တစ်ဘဝ သံသရာ) အကျဉ်း။]

[DrThanTun, (Abridged translation), *Autobiography, Tacbhava Samsara*,]

Myanmar Heritage, ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၀၄၊ ၉၈။

မြန်မာပြန်၊ သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ်၊ အမှတ် (၃)၊ ဝိတိုရိယနဲ့ အယ်လ်ဗတ်ပြတိုက် မှာရှိတဲ့ မြန်မာအနုပညာလက်ရာပစ္စည်း၊

[John Lowry, *Victoria and Albert Museum, Myanma Art* , London ,Her Majesty's Stationary Office ,1974.]

ကွန်သာယာ၊ မတ် ၂၀၀၄၊ ၈-ဒါ ၉၄။

မြန်မာပြန်၊ မြန်မာသမိုင်းပုံ၊

[Dr Than Tun; 'The Story of Burma ,told in Pictures', illus tration by Harry Aung, a weekly contribution to *The Work ing People Daily*, for one year since 12 January 1965.]

မုံရွေး၊ ဇူလိုင် ၂၀၀၄၊ ၈-ည၊ ၁၇၅။

မြန်မာပြန်၊ ကူမာအောင်က လူစားကျား၊

[Jim Corbett; *Man Eaters of Kumaon*.]

တကောင်း၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၄၊ ၂၃၄။

မြန်မာပြန်၊ သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ်၊ အမှတ် (၄)၊ မြန်မာဗုဒ္ဓသာသနိကအနုပညာ လက်ရာ၊

[' In Praise of Buddhist Art in Myanma ', *MARG (Pathway)*, A Magazine of the Arts, IX, i.]

ကွန်သာယာ၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၄၊ ၃၁၊ ၁၇၃။

မြန်မာပြန်၊ မိုးကျရွှေကိုယ်(ရောင်လှည့်တယ်)၊ ပထမတွဲ၊

[Maurice Maybury, *Heaven Born in Burma, I*, (*The Daily Round*), Folio Hadspen, Somerset, Britain, 1984.]

ကွန်သာယာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၄၊ ၈-၄၊ ၁၅၂။

မိုးကျရွှေကိုယ် (သူတို့လည်းအသက်လူပြီး ပြေးကြရရှာတယ်) ဒုတိယတွဲ
[Maurice Maybury, *Heaven Born in Burma, II, (Flight of The Heaven-Born)*, Folio Hadspen, Somerset, Britain, 1985.]

ကွန်သာယာ၊ မေ ၂၀၀၅၊ က-ဌ၊ ၁၅၃-၃၂၄။

မိုးကျရွှေကိုယ် (ငိုချင်း)၊ တတိယတွဲ

[Maurice Maybury, *Heaven Born in Burma, III, (The Swan-Song of The Heaven-Born)*, Folio Hadspen, Somerset, Britain, 1986.]

ကွန်သာယာ၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၅၊ က-ည၊ ၃၂၅-၅၁၈။

၂၀၀၅

Some Observations on History and Culture of Early Myanma

မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့ နှစ် ၅၀ ပြည့်(၁၉၅၅-၂၀၀၅) ရွှေရတု၊ အမှတ်တရ ထုတ် စာအုပ်။

Myanma Historical Commission, 2005, ၁၀၊ ၂၅။

(စုဆောင်းတည်းဖြတ်)၊ နှောင်းတွေ့ကျောက်စာများ၊

မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့ နှစ် ၅၀ ပြည့်(၁၉၅၅-၂၀၀၅) ရွှေရတု၊ အမှတ်စာရ ထုတ် စာအုပ်။

Myanma Historical Commission, 2005, ၁၀၊ ၁၃၁။

(တည်းဖြတ်)၊ ဝက်မစွက်ဝန်ထောက်၏နေ့စဉ်မှတ်တမ်း (၁၈၈၆-၁၈၈၈) ပထမတွဲ။

မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့ နှစ် ၅၀ ပြည့်(၁၉၅၅-၂၀၀၅) ရွှေရတု၊ အမှတ်တရ ထုတ် စာအုပ်။

Myanma Historical Commission, 2005, ၁၈၊ ၄၀၀။

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ်၊ အမှတ် (၅)၊ မြန်မာထွေထွေရာရာသမိုင်း ၊

(ဒေါက်တာသန်းထွန်းရေးတဲ့ ဆောင်းပါး/စာတမ်းများစုစည်းမှု)၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၈၂ နှစ်ပြည့် မွေးနေ့(၆ ဧပြီ ၂၀၀၅)အမှတ်တရ ထုတ်ဝေတယ်။

ကွန်သာယာ၊ မတ် ၂၀၀၅၊ က-ဌ၊ ၂၂၄။

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ်၊ အမှတ် (၆)၊ ပုဂံခေတ်နိုင်ငံရေးသမိုင်း၊

ကွန်သာယာ၊ ဇူလိုင် ၂၀၀၅၊ က-ည၊ ၁၆၂။

ပုဂံခေတ်လူမျိုးရေး၊

ရာစုသစ်၊ ဩဂုတ် ၂၀၀၅၊ ၁၅၆။

မြန်မာပြန်၊ လူကျော်၊

[M. Ilyins Y. Segal, *How Man became A Giant*, ရုရှားဘာသာမှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန် Fainna Glagoleva.]

၀၀၀၀၀, အောက်တိုဘာ ၂၀၀၅၊ ၂၇၆။

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ်၊ အမှတ် (၇)၊ သမိုင်းထဲကဒီဇိုင်း (*Myanma Design*) ကွန်သာယာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၅၊ က-ဇ ၂၁၂။

မြန်မာပြန်၊ ကံဂိုးဝါ

[Dr Than Tun, *Twenty One Tales of Bagan, Bago, Awa, Mandalay, Htibaungga*, November 2002, x, 152.]

ထီးပေါင်းကား၊ မန္တလေး၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၅၊ ၈၊ ၁၁၆။

မြန်မာပြန်၊ ကပ္ပာကယာ ဂျပန်ကဗျာတစ်ရာ၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ကွယ်လွန်တဲ့ တစ်လပြည့်အမှတ်တရ ထုတ်ဝေတယ်။

[*The 100 Tanka Poems*, by the 100 Celebrated Poets Selection made by Idei Mitsuya.]

ကွန်သာယာ၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၆၊ ၄၊ ၁၀၀။

 <p>MYANMA DESIGN သန်းထွန်း M.A., B.L., Ph.D., D.Lit. (London)</p> 	<p>ကွန် သာ ယာ</p> <p>သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ် (၇) (သန်းထွန်းရေးတဲ့ စာတမ်းနဲ့ ဘာသာပြန်ပေး စုစည်းမှု)</p> <p>သမိုင်းထဲက ဒီဇိုင်း</p> <p>သန်းထွန်း (M.A., B.L., Ph.D., D.Lit.)</p> <p>၃၀၀၀၈၀၅၁၁</p>
--	--

ကောင်လှောင်တေဟ် ကောင်လှောင်တေဟ်*

မင်းသုဝဏ်

တစ်ခါက၊ ရာဇဝင်သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦး၊ ကောလိပ်ကျောင်း ကို
ရောက်လာကြောင်း သတင်းကြားရ၍၊ တွေ့ဆုံစိတ် ပေါ်လာပါသည်။
တစ်နေ့သောအခါ၊ ယူနိုဘာစီတီစာကြည့်တိုက်အဝင်ဝ ကျောက်စာချပ်ကြီး
အနီးတွင်၊ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အဝင်၊ အထွက်ဆုံပါ၍ စကားပြောခွင့်ရပါသည်။

‘ကမ္ဘာ့ရာဇဝင်အမျိုးမျိုးကို လေ့လာရေးသားပြုစုသည့်
နည်းတူ၊ မြန်မာ့အကြောင်းကိုလည်း ရေးသားပြုစုရန်’ စသည်တို့၊
ကျွန်ုပ်က တိုက်တွန်းပါသည်။ ‘ဦးကုလားရာဇဝင်၊ မှန်နန်းရာဇဝင်
များရှိနေပြီး ဖြစ်၍ ထပ်ဆင့်ရေးသားပြုစုရန် လိုမည်မထင်ကြောင်း၊
သူကပြောပါ သည်။ ‘မှန်ပါသည်။ ရာဇဝင်များရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း
ယင်းတို့မှာ မင်းစိုးရာဇာများအကြောင်း ဖြစ်ပါ သည်။ တိုင်းသူပြည်သား
လူအများ အကြောင်းမဟုတ်ပါ’ဟု၊ ကျွန်ုပ်ကပြောပါသည်။ သူ
မည်သို့ပြန်ဖြေသည် ကို မမှတ်မိ။ ယခုအခါတွင် ‘ကောင်လှောင်တေဟ်။
ကောင်လှောင်တေဟ်’ ဟု သူ့ကိုဂုဏ်ပြုချီးကျူးလိုက်ပါ၏။

(၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၇ ရက်စွဲနှင့် ကျွန်ုပ်၏မှတ်တမ်းစာအုပ်တွင် ရေးခဲ့
သောမှတ်တမ်း)

မင်းသုဝဏ်

၁၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၇

မွန်ဗိုကေက “ခင်ဗျားရေးတဲ့ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်က ဈေးကြီး
တယ် (၁၉၆၄ က တန်ဖိုး ၁၀/-) ပြည်သူလူထု လက်ထဲ မရောက်နိုင်” လို့
ပြောတော့၊ ကျွန်တော်က “ ဒါ ပြည်သူ့လက်စွဲ မဟုတ်ပါ” လို့ ဖြေတာကို
မှတ်မိပါတယ်။ ဦးဝန်က ‘သူ မည်သို့ ဖြေသည်ကို မမှတ်မိပါ’ လို့ ရေးတယ်။
ကျွန်တော်လည်း အမှတ်မရပါ။ ဒါပေမဲ့ “ပြည်သူ့လူအများက သူတို့
အကြောင်းကိုရေးလည်း ဂရုစိုက်မှာမဟုတ်ပါ” လို့ ဖြေခဲ့မယ် ထင်ပါတယ်။

သန်းထွန်း

၁၆ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၇

* WAVES, ၁/၀၆ ဇွန် ၂၀၀၆၊ ၁၄၂။

သမိုင်းသုတေသန "စ" *

ပါရဂူ

သျှလာယယ ဆ ဧဝ ဂုဏဝန်၊
ရာဂဒွေရှု ဗဟိရှုကရိတာ၊
ဘုတာရထ ကထနေ ယဆယ၊
ဆထေယ ရူပေဝ ဆရဆွတိ

အတိတ်ကအကြောင်းကို
တရားသူကြီးကဲ့သို့
ဘက်မလိုက်ဘဲ ဆန္ဒာဂတိ၊
ဒေါသာဂတိ ကင်းစွာရေးသော၊
ပြောသော သမိုင်းဆရာသည်
ချီးကျူးဂုဏ်ပြုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။

ရာဇတရံဂီဏီ

ဆန္ဒ၊ ဒေါသ၊ ဘယ၊ မောဟ တည်းဟူသော အဂတိတရားလေးပါး
(သို့မဟုတ်) အစွဲလေးပါးသည် ကမ္ဘာလောကကြီးအား အမှောင်ထဲ
ဆွဲသွင်းသောတရားများ ဖြစ်ကြသည်။ အဂတိတရားလေးပါး
(သို့မဟုတ်) အစွဲလေးပါး တိမ်သလ္လာဖုံးနေ၍ အရှိကိုအရှိတိုင်း မမြင်
ကြပေ။

အရာဝတ္ထုတစ်ခုကို ချဉ်းကပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်
တစ်ဦး တစ်ယောက်ကို ချဉ်းကပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်း
တစ်ခုကို ချဉ်းကပ်ရာ၌လည်းကောင်း အဂတိတရားကင်းဖို့လိုသည်။
အစွဲရှင်းဖို့လိုသည်။ အဂတိတရား(သို့မဟုတ်) အစွဲကပ်ပါလာလျှင် မိမိ
ချဉ်းကပ်သောအရာဝတ္ထု (သို့မဟုတ်) လူပုဂ္ဂိုလ် (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်း
ကို၊ အရှိ၊ အရှိအတိုင်း မြင်နိုင်စွမ်းရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အဂတိတရား
(သို့မဟုတ်) အစွဲ မျက်မှန်စိမ်း တပ်ထားလျှင်၊ မိမိချဉ်းကပ်သော

* WAVES, ၁ / ၀၆ ဇွန် ၂၀၀၆၊ ၁၄၇ - ၁၄၄။

အရာဝတ္ထု (သို့မဟုတ်) လူပုဂ္ဂိုလ် (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းသည် မိမိ၏ အမြင်၌ ပုံမှန်အရောင်ပျောက်ပြီး အရာဝတ္ထု အစိမ်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အစိမ်း၊ အဖွဲ့အစည်းအစိမ်းသာ ဖြစ်နေလိမ့်မည်။

ထိုနည်းအတိုင်းပင် သမိုင်းကိုချဉ်းကပ်ရာ၌လည်း၊ သမိုင်းကို လေ့လာရာ၌လည်း၊ သမိုင်းကို သုတေသနပြုလုပ်ရာ၌လည်း အဂတိ တရား ရှင်းဖို့လိုသည်။ အစွဲကင်းဖို့လိုသည်။ အဂတိတရားရှင်းမှ၊ အစွဲကင်းမှ သမိုင်းကို အရှိ၊အရှိ အတိုင်း မြင်ပေလိမ့်မည်။ ယထာ ဘူတကျကျ သိလိမ့်မည်။ အဂတိတရား မကင်းလျှင်၊ အစွဲမရှင်းလျှင်၊ ငါ့လူမျိုး ငါတိုင်းပြည် ငါ့သမိုင်း အစွဲရှိနေလျှင်၊ သမိုင်းသည်၊ နဂိုက ဘီလူးရုပ်ဖြစ်နေလျှင်လည်း၊ မင်းသားရုပ်ပေါက်ချင် ပေါက်လာလိမ့် မည်။ နဂိုက မင်းသားရုပ်ဖြစ်နေလျှင်လည်း၊ ဘီလူးရုပ်ပေါက်ချင် ပေါက် လာလိမ့်မည်။

- (၁) ဘက်မလိုက်ခြင်း
- (၂) ကြားနေခြင်း
- (၃) သမာသမတ်ကျခြင်း
- (၄) ဆန္ဒကင်းခြင်း (ငါ့လူမျိုး၊ ငါတိုင်းပြည်အစွဲ ကင်းခြင်း)
- (၅) ဒေါသကင်းခြင်း (အာယာတ မရှိခြင်း)
- (၆) ဘယကင်းခြင်း (ရဲရင့်ခြင်း)
- (၇) မောဟကင်းခြင်း (အမြင်ကြည်လင်ခြင်း)

အထက်ပါလက္ခဏာများသည် သမိုင်းသုတေသန အလုပ်၌ 'စ'များ ဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် ထင်ရှားကျော်ကြားသော သမိုင်း သုတေသီ၊ သမိုင်းပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူ၏ သမိုင်း သုတေသန ကြိုးပမ်းချက်များလည်း ပြည်သူ့ရှေ့မှောက် အမြောက်အမြား ရောက်ရှိ ပြီးပြီ။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏ သမိုင်းသုတေသနများသည် ယင်း 'စ' များ၏ဘောင်အတွင်းကလော၊ (သို့မဟုတ်) အပြင်ဘက်ကလော။

ပါရဂူ
၅ ဇူလိုင် ၂၀၀၀

ငှက်ပျောသီးမီးဖုတ်

■ ခင်နှင်းယု

'ဖက်ဖူးရောင်ခေါင်းပေါင်း' ခေါင်းစဉ်နှင့် ကျွန်မ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ရေး ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်စာဌာနက ဆရာ ဦးကျော်ဝင်းကြောင့် ကျွန်မ ရေးဖြစ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

တက္ကသိုလ် နှစ် ၅၀ ပြည့် ရွှေရတုသဘင်ပွဲ ကျင်းပခါနီးအချိန် ဖြစ်သည်။ ဆရာ ကျော်ဝင်းက တစ်နေ့ ကျွန်မအိမ်ရောက်လာသည်။

“ယခု တက္ကသိုလ်နှစ် ၅၀ ပြည့်ပွဲမှာ ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင် တက်ရောက် မိန့်ခွန်းပြောရမယ်။ ဆရာကြီးမှာ ဝတ်စရာ အကျီရော ပုဆိုးရော မရှိဘူး။ ခေါင်းပေါင်းအသစ်လည်း လိုတယ်။”

ဆရာ စကားကြောင့်၊ ကျွန်မ စီစဉ်ရပါသည်။ အထူးစီစဉ်စရာ မလိုပါ။ ကျွန်မချစ်သူ ကွယ်လွန်မည့်နှစ်(၁၉၇၀) ဇန္နဝါရီလ၊ လွတ်လပ် ရေးနေ့ ညစာစားပွဲကို သမ္မတအိမ်တော်မှာကျင်းပမည်ဆိုသည်။

“မိချို့၊ ကိုကြီးတို့ ယူနီဖောင်းနဲ့မတက်ရဘူးတဲ့၊ မြန်မာဝတ်စုံနဲ့ တက်ရမယ်တဲ့၊ ကိုကြီးအတွက် ခေါင်းပေါင်းပုဆိုးတွေ လိုတယ်။”

ကျွန်မက ဗိုလ်ချုပ်ဈေးသွား၍ ဖက်ဖူးရောင် ခေါင်းပေါင်းနှင့် ပုဆိုးဝယ်လိုက်ပါသည်။ တိုက်ပုံအကျီက ရှိပြီးဖြစ်သည်။ ဒါပေမဲ့ ရက်နီး လာတော့ စစ်ဝတ်စုံနှင့်ပင်တက်ရမည်ဟု အမိန့်ထွက်လာပြန်၍ ဒုတိယ ဗိုလ်မှူးကြီး စစ်ဝတ်စုံနှင့်ပင်၊ လွတ်လပ်ရေးညစာစားပွဲသို့ တက်ရောက် ခဲ့ရပါသည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ် စက်တင်ဘာလမှာ သူ ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။

ဆရာကျော်ဝင်း လာပြောသောအခါ၊ ကျွန်မ၏ချစ်သူ ဝတ်မသွားရသော အသစ်စက်စက် ဖက်ဖူးရောင်ပိုးလုံချည်၊ ဖက်ဖူးရောင်ခေါင်းပေါင်းကို ဆရာကြီးကို ကန်တော့ရန် စီစဉ်လိုက်ပါသည်။ တိုက်ပုံ ချုပ်ရန် အကျီစနှင့် ရှုပ်အကျီချုပ်ရန် ပိတ်စအဖြူတို့ကိုဝယ်ယူ၍၊ ဆရာကျော်ဝင်းနှင့်အတူ ဆရာကြီးကို သွားကန်တော့ ပါသည်။

ထိုနေ့က ကျွန်မရင်ထဲ ဆွေးဆွေးမြည့်မြည့်ဖြစ်မိသည်။ ကျွန်မသည် ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်၏ အန္တေဝါသိက တပည့်ရင်းမဟုတ်။ ဆရာကြီး တက္ကသိုလ်တွင် ဆရာအဖြစ်အ မှုထမ်းစဉ်က၊ ကျွန်မ တက္ကသိုလ်နယ်မြေကို ခြေချ ဖူးသူ မဟုတ်ပါ။

ဒါပေမဲ့ ကျွန်မရင်တွင်းမှာတော့၊ ဆရာကြီးသည် ကျွန်မ၏ဆရာရင်း၊ ကျွန်မကလည်း တပည့်ရင်းတစ်ယောက်အနေဖြင့် ကျွန်မ သဘောထားခဲ့ပါသည်။ ကန်တော့စဉ် ကျွန်မအမည်ကို မခင်စုဟု ပြောခဲ့ပါသည်။ ခင်နှင်းယုဟု မပြောခဲ့ပါ။

နောက်နေ့ ဆရာကျော်ဝင်းက ပြောလာပါသည်။

“ဆရာကြီးက၊ မစု ကန်တော့တဲ့ဝတ်စုံကိုကြည့်ပြီး ဝမ်းသာလို့၊ ပြီးတော့ ပြောတယ် ‘မိန်းကလေးက အကျီစတွေချုပ်ဖို့ လက်ခပါထည့်ပေးလိုက်တယ်’ လို့ ပြောတယ်” ဟု ဆရာက ပြောပြပါသည်။ ကျွန်မလည်း ဝမ်းသာပီတိဖြစ်မိပါသည်။

ဆရာကြီး တက္ကသိုလ်ရွှေရတုသဘင် တက်တော့၊ ဖက်ဖူးရောင်ခေါင်းပေါင်း နှင့် ကျွန်မ ကန်တော့သော ဝတ်စုံကိုဝတ်၍ တက်သည်ဟု သိရတော့၊ ဝမ်းသာ လိုက်သည်ဖြစ်ခြင်း။ ယခုတော့ ဆရာကြီးလည်းမရှိ၊ ကျွန်မကို ကန်တော့ဖြစ် အောင် တိုက်တွန်းသော ဆရာကျော်ဝင်းလည်း မရှိတော့ပါ။ ကွယ်လွန်ခဲ့ကြပါပြီ။

ဆရာကြီးကျေးဇူး ကျွန်မအပေါ် ကြီးမားလှပါသည်။ ထိုကျေးဇူးကို ဝတ်စုံ တစ်စုံဖြင့်၊ ပေးဆပ်ကန်တော့ခွင့်ရအောင် စီစဉ်ပေးသော ဆရာကျော်ဝင်းကိုလည်း၊

ကျွန်မကျေးဇူးတင်၍ မဆုံးတော့ပါ။ မှန်ပါသည်။ ယနေ့ ကျွန်မ ‘ခင်နှင်းယု’ ဆိုသော ကလောင်တစ်ချောင်း၊ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည်မှာ ဆရာကြီး၏စာပေက အခြေခံ ခဲ့ပါသည်။

ဆရာကြီးသည် ကျွန်မ၏ အဝေးရောက်ဆရာ၊ ကျွန်မက ဆရာကြီး၏ အဝေးရောက်တပည့်ဆိုလျှင် မမှားပါ။ ကျွန်မ၏ကံကြမ္မာကြောင့်၊ တက္ကသိုလ်သို့ မက်ထရစ်အောင်ပြီး မနေရခဲ့။ ဆယ်နှစ်ကြာ အလုပ်လုပ်ပြီးမှ၊ တက္ကသိုလ် ဝိဇ္ဇာတန်း တက်ရလေတော့ ဆရာကြီး၏တပည့် မဖြစ်ဖူးခဲ့ပါ။ ပညာရေးမှာတော့ ကျွန်မသည် နို့မျက် တပည့်တစ်ယောက်၊ ပညာရည်နို့ကို ဝအောင်သောက်စို့ခွင့် မကြုံခဲ့သူ တစ်ယောက်ဆိုလျှင် ပို၍မှန်မည်။ ယခုအချိန်ထိ ပညာရည်နို့သောက်စို့ဖို့ဆိုလျှင်၊ အငမ်းမရ ငတ်မွတ်စွာ ရှာဖွေသောက်စို့နေရသူ ဖြစ်သည်။

ကျွန်မ ရေးဖူးသည့်အတိုင်း၊ ကျွန်မ ငယ်ငယ်က၊ ဝါးခယ်မ ဆရာကြီး ဦးဘိုးတင် မြန်မာစာသင်ကျောင်းမှာ ၇ တန်းထိ နေခဲ့ရသည်။ ၄ တန်းမှာ၊ ခြင်္သေ့ တံဆိပ်နှင့် ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင် ဖတ်စာကို၊ သင်ကြားခဲ့ရသည်။ ဆရာကြီး ငွေချယ်တင်ပြထားသော 'ငလက်မ'၊ 'ထီးစုတ်ကြီး'၊ 'အကျည်းတန်သော ဘဲကလေး' စသော ပုံပြင်များကို၊ အထူးကြိုက်နှစ်သက်သည်။

ကိုယ့်ဘဝနှင့်တူသောဇာတ်လမ်းများကို ကြိုက်နှစ်သက်သည်မှာ လူ့စွတာ ဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ ကျွန်မက ညီအစ်မတွေထဲမှာ အကျည်းတန်သူမို့ 'အကျည်းတန် သော ဘဲကလေး' ပုံပြင်ကို သင်ကြားရသောအခါ အထူးကြိုက်နှစ်သက်သည်။ ထိုစဉ်ကတည်းက နတ်သမီးပုံပြင်များကို နှစ်သက်စွဲလမ်းရုံမက စာဖတ်ဝါသနာ ပါသည့်စာရေးချင်စိတ် သန္ဓေတည်ခဲ့သည်ဆိုလျှင် မမှားပါ။ ဘဲကလေးလိုပဲ စိတ်ဓာတ်ကျစရာတွေလျှင် နေစရာမရှိ၊ စိတ်ဓာတ်ကျခဲ့ရပုံတွေ၊ သူများအိမ် မှီခိုနေသောခဏ ကြက်တွေ ကြောင်တွေက အထင်သေးစွာပိုင်းနှိမ်သည်ကို၊ ဘဲ ကလေး ခံစားရသည်များကိုဖတ်ရင်း၊ ကျွန်မ ကြေကွဲဝမ်းနည်းခဲ့ရပါသည်။

နောက်၊ အင်္ဂလိပ်စာတတ်၍၊ ပုံပြင်များဖတ်တတ်လာတော့မှ၊ အင်ဒါဆင်း ဇာ်ပုံပြင်မှန်း ကျွန်မ သိရသည်။ 'ရင်ထဲကခံစားမှုကို စာရေးချင်စိတ်ဖြစ်လာအောင် အခြေချပေးခဲ့တာ ဆရာကြီးရဲ့ဖတ်စာထဲက အကျည်းတန်သော ဘဲကလေး ပုံပြင်ပါ'ဟု၊ ဆရာကြီးကို ကျွန်မပါးစပ်မှ ဖွင့်ဟမပြောလိုက်ရ၊ ဝတ်စုံနှင့်ကန်တော့ သောနေ့က ရင်ထဲမှပြောမိပါသည်။ မြန်မာလို ဆယ်တန်းရောက်တော့လည်း။ ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်၏ 'မြန်မာစာပေသမိုင်း' စာအုပ်က၊ ကျွန်မ၏ မြန်မာစာ ကို အရည်အသွေးတောက်ပအောင် မွမ်းမံပေးခဲ့ပါသည်။

ဆရာကြီးထံမှ ကျွန်မရခဲ့သော မုန့်လေးကတော့ မုန့်တစ်ချပ်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့၊ ကျွန်မ တစ်သက်လုံး စားမကုန်သောမုန့်တစ်ချပ် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော မုန့်တစ်ချပ်ပါပဲ။ ယခုလည်း၊ ကျွန်မ၏အဝေးရောက် ဆရာတစ်ဦးကို ဖော်ပြပါ ဆိုလျှင်၊ ဆရာကြီး မါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ကို ဖော်ပြရပါမည်။ ကျွန်မ စောစောက ရေးခဲ့သလိုပင်၊ တက္ကသိုလ်ကိုခြေချခွင့်မကြုံ၍ ဆရာ၏အန္တေဝါသိက တပည့် မဖြစ်ခဲ့ပါ။

ဒါပေမဲ့၊ ကျွန်မက သမိုင်းဘာသာရပ်ကိုဝါသနာပါသူပီပီ၊ ဥပစာတန်းကို အပြင်မှ ဖြေဆိုရကတည်းက၊ သမိုင်းဘာသာရပ်ကို ယူခဲ့သူမို့ ဆရာကြီး ဒေါက်တာ သန်းထွန်း၏ သမိုင်းစာအုပ်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ကျွန်မကို အထောက် အကူအများကြီး ပေးခဲ့ပါသည်။ ဆရာ့ကိုမမြင်ဖူးသော်လည်း ကျွန်မရင်ထဲမှာ အဝေးရောက်တပည့်အဖြစ်၊ ခံယူခဲ့ပါသည်။

ကိုယ့်ကံကြမ္မာနှင့်ကိုယ် နို့မျက်တပည့်ဖြစ်ခဲ့ရသော်လည်း ကြုံကြုံလို့လို့နှင့်ပင်

အဝေးမှဆရာကြီး၏စာအုပ်ကိုဖတ်ရှု၍ ကျွန်မ တပည့်ခံခဲ့သည်ကို ဆရာကြီး သိမည် မဟုတ်ပါ။ ကျွန်မ ဝိဇ္ဇာတန်း တက်နိုင်ချိန်ရောက်တော့၊ ဆရာကြီးက မန္တလေး တက္ကသိုလ်သို့ပြောင်းရွှေ့သွား၍ ဆရာကြီးနှင့်ကျွန်မ မဆုံခဲ့ပါ။ ဝိဇ္ဇာတန်း မှာလည်း ကျွန်မက အရှေ့တိုင်းနှင့် ခေတ်သစ်အနောက်တိုင်း သမိုင်းနှစ်ခုတွဲကို ယူလာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။

ကျွန်မရေးသော 'မျှော်လင့်လို့ဖြင့် မဆုံးနိုင်ပါ' ဆိုသော ဝတ္ထုကိုရေးစဉ်က၊ ကျွန်မ တက္ကသိုလ်သို့ မရောက်သေး၊ ဥပစာတန်းကို အလွတ်ဖြေဆိုနေရစဉ် ရေးရ သောဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ပုဂံမြို့မှ ဘုရားကျွန်ကြီး ကိုကြာယုံကို အခြေခံ၍ ရေးသော ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ထိုဝတ္ထုမှာ 'ရှုမဝ' မဂ္ဂဇင်းမှာပါသောဝတ္ထုရှည်ဖြစ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေသူတစ်ယောက်က ထိုဝတ္ထုကိုလုံးချင်းထုတ်ချင်သောကြောင့်၊ ကျွန်မကို ထုတ်ဝေခွင့်တောင်းပါသည်။ ဝတ္ထုမှာ လုံးချင်းအဖြစ်ပါးလွန်းနေ၍ ကျွန်မသည် နောက်ဆက်တွဲစာတမ်းတစ်ခု ရေးပေးပါသည်။ ထိုစာတမ်းမှာ ပုဂံ ဘုရားကျွန်တို့၏ နောက်ခံသမိုင်းနှင့်၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီး သမ္မတကြီး စပ်ရွှေသိုက် မိန့်ခွန်းပါ လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်းကို ထည့်၍ ရေးခဲ့ပါသည်။

ထိုစာတမ်းထဲမှာ ဘုရားကျွန်တို့နှင့် အနောက်ဥရောပ ငွေဝယ်ကျွန်တို့ ကွာ ခြားပုံမှအစ၊ ဘုရင် မိဖုရားတို့နှင့် အထက်တန်းလွှာ မြေရှင်များမတ်တို့ ဘုရားကျွန် တို့အပေါ်ထားရှိသောသဘောထား အတော်လေးစုံစုံလင်လင် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ အဘိနန္ဒသူ့ကျောက်စာပါအရ စစ်သူကြီး အဘိနန္ဒသူသည်၊ မိမိကိုယ်နှင့်တကွ သား မယားကို ဘုရားကျွန်အဖြစ်လျှုပ် တန်ဖိုးဖြတ်ရွှေ့မျှတ်ပုံတို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ စစ်သူ ကြီးကိုယ်တိုင်က မိမိကိုယ်ကို ဘုရားကျွန်အဖြစ် လျှုဒါန်းသည်ကိုထောက်သော်၊ ထိုခေတ်က ဘုရားကျွန်ကို နိမ့်ကျသည်ဟုမယူဆကြောင်း သာဓကပြခဲ့ပါသည်။

ယခုခေတ် ဝိဇ္ဇာတန်း(ဘီအေ)နောက်ဆုံးနှစ်မှာ စာတမ်းငယ်တင်ရသည်။ ထိုစာတမ်းငယ်ထက်ပင် ကျွန်မလေ့လာတင်ပြချက်က ရှည်မည်ထင်ပါသည်။

ပုဂံဘုရားကျွန်အကြောင်းရေးစဉ်က ကျွန်မကျောင်းနေဖက်သူငယ်ချင်း မခင်ရီက၊ ဆရာကြီး ဒေါက်တာ သန်းထွန်း စာအုပ်များ ရှာဖွေပေးခဲ့၍ ကျွန်မ ထုတ်နှုတ်တင်ပြရုံမက အကိုးအကားလည်းပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုစာတမ်းကိုရေးဖြစ်ခဲ့ သည်မှာ ဆရာကြီးကျေးဇူးကြောင့်ဆိုလျှင် မမှားပါ။ သို့သော်၊ ဆရာ-တပည့် မဆုံ စည်းခဲ့ပါ။

၁၉၉၅ ခုနှစ်လောက်က၊ ကျွန်မခေါင်းထဲမှာ စာတစ်အုပ်ရေးဖို့စိတ်ကူး ရရှိခဲ့ပါသည်။ သမိုင်းနောက်ခံအကြောင်း ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှမှာ မြန်မာ နှင့် ထိုင်းတို့ နယ်ချဲ့သမားများဖြစ်သော အင်္ဂလိပ်နှင့်ပြင်သစ်တို့၏ ကိုလိုနီ နယ်ချဲ့မှုကို ရင်ဆိုင်ဖြစ်ခဲ့သည့်အဖြစ်ချင်းအတူတူ၊ မြန်မာတို့က လွတ်လပ်ရေးဆုံး

ရှုံးခဲ့၍၊ ထိုင်းတို့က မဆုံးရှုံးခဲ့ပါ။ ထိုဖြစ်ရပ်တွင် မြန်မာဘုရင်တို့ဘက်က ဘာတွေ မှားခဲ့သလဲ၊ ဘာတွေ ချွတ်ယွင်းခဲ့သလဲ၊ ထိုင်းဘုရင်တို့က နယ်ချဲ့သမားများကို မည်ကဲ့သို့ရင်ဆိုင်ခဲ့ပါသလဲ၊ သူတို့ လွတ်လပ်ရေးကို မဆုံးရှုံးအောင် ဘယ်လို ထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသလဲ ဆိုသည်ကို ကျွန်မလေ့လာ၍ စာတစ်အုပ်ပြုစုချင်ပါသည်။ (ထိုအကြောင်း 'မိုးဂျာနယ်' တွင်၊ 'ဘာတွေမှားခဲ့သလဲ' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါး အတိုချုပ် ရေးခဲ့ပါသည်။)

သက်ဆိုင်ရာသမိုင်းစာအုပ်တွေဖတ်၊ ပညာရှင်တချို့နှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရင်း၊ ဆရာကြီး ဒေါက်တာ သန်းထွန်း ကို သတိရလာပါသည်။ သို့သော် ဆရာကြီးနှင့် ကျွန်မ အလှမ်းဝေးလှပါသည်။

တစ်နေ့ 'ကလျာမဂ္ဂဇင်း' အယ်ဒီတာချုပ် ဒေါ်ခင်ဝင်းနှင့်စကားစပ်မိ၍၊ ကျွန်မကို ဒေါ်ခင်ဝင်းက ဆရာကြီးထံခေါ်သွားပါသည်။ ကျွန်မရင်ထဲမှာ အားတက် သရောရိလှပါသည်။ ဖြစ်နိုင်ပါလျှင် 'အမ်အေ'ဘွဲ့ယူစာတမ်းတင်သလို၊ ဆရာကြီးက ကျွန်မကို လမ်းညွှန်ပေး၊ ကျွန်မက စာအုပ်တွေကို ရှာဖွေဖတ်ရှုလေ့လာမည်ဟု၊ စိတ်ကူးထားပါသည်။

ဆရာကြီးက ကျွန်မကို၊ အိမ်မှာလက်ခံတွေ့ဆုံပါသည်။ ဆရာကြီး စကား ပြောပုံမှာ အေးဆေးလှ၍ မပွင့်တပွင့်ပြောပါသည်။ ကျွန်မကလည်း ကျွန်မဆန္ဒကို ပြောပြပါသည်။ ဆရာကြီးမျက်နှာကို ကျွန်မကြည့်ရင်း၊ ဆရာကြီးစိတ်ကို မဖတ် တတ်ပါ။ (သူပြုစုခဲ့သော Royal Orders အမိန့်တော်ပြန်တမ်းများကို ဖတ်ရှုဖို့ ပြောပါသည်။ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်မှာရှိသည်ဟုပဲ ပြောလိုက်ပါသည်။ ပြီးတော့ မင်းတုန်းဘုရင်နှင့် ဗြိတိသျှအစိုးရတို့ဆက်ဆံရေးကို အနည်းငယ်ပြောပြသည်။) ကျွန်မရင်ထဲ တစ်မျိုးကြီးပဲ၊ ကျွန်မ မျှော်လင့်သလို ဆရာကြီးက လှိုက်လှိုက် လဲ့လဲ့ရှိပုံ မရ၍၊ ကျွန်မ ပြန်လာခဲ့သည်။

နောက်နေ့တွေမှာ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်သို့သွား၍၊ ဆရာကြီး၏စာတမ်း များကို အင်္ဂလိပ်လိုရော မြန်မာလိုပါ ရှာဖွေဖတ်ရှုခဲ့ရသည်။ ဘတ်စ်ကား မစီးနိုင်၍ နေ့တိုင်းလို အသိတစ်ယောက်ကား ဓာတ်ဆီထည့်၍ သွားဖတ်ရသည်။

ဆရာ လင်းယုန်မောင်မောင်က၊ ကျွန်မ စာကြည့်တိုက် နေ့တိုင်း သွားနေ သည်ကိုသိ၍၊ မေးပါသည်။ ကျွန်မက အကျိုးအကြောင်းပြောပြပါသည်။ သူက ဆရာကြီး၏ 'နယ်လှည့်ရာဇဝင်' အတွဲ(၁)၊ (၂) နှင့်(၃) ကိုဖတ်ရန် ပြောပါသည်။ ကျွန်မ အတွဲ(၁)ကို ရှာမရ၍၊ စာအုပ်ထုတ်ဝေသူတိုက်ကို ဖုန်းဆက်ကြည့်ပါသည်။

စုံထောက်ဝတ္ထုဆန်ဆန်ပါပဲ၊ စာအုပ်မှာပါသော ဖုန်းနံပါတ်အတိုင်း ဆက် လိုက်ပါသည်။

“ဆရာကြီး ဒေါက်တာ သန်းထွန်း ရဲ့စာအုပ်များကို လူကြီးမင်းတို့တိုက်မှ

ထုတ်ပါသလား။” ဆိုတော့

“ဟုတ်ပါတယ်” ဟုဖြေပါသည်။ ကျွန်မက ထုတ်ဝေသူ၏စာပေတိုက် လိစာကိုမေး၍၊ လူတစ်ယောက်ကို အဝယ်လွှတ်လိုက်ပါသည်။ ထိုလူ ပြန်လာတော့ ကျွန်မပေးလိုက်သော လိပ်စာမှာ၊ စာပေတိုက်လည်းမဟုတ်၊ ကျွန်မ ဖုန်းနှင့် ပြေသည်ကိုလည်း ဘာမျှမသိဟု ဆိုပါသည်။ တစ်ခုခုတော့ မှားနေပါလိမ့်မည်။ မကြာခင် ဆရာ လင်းယုန်မောင်မောင်က-

“မစု၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း စာတမ်းတွေ စာကြည့်တိုက်သွားဖတ်နေတယ်၊ ‘နယ်လှည့်ရာဝင်’ အတွဲ(၁)၊ (၂) နဲ့ (၃) လည်း၊ ရှာမရဘူးပြောလိုက်လို့ သူ ပေးမယ်တဲ့။ သွားယူပေတော့” တဲ့။

ကျွန်မမှာ အဝင်းနှင့်အတူ ထိုစာအုပ်သုံးအုပ်ကို သွားယူတော့လည်း ဆရာကြီးက ရှော့ရှော့ရှုရှုပေးလိုက်ပါသည်။ ကျွန်မ ဝမ်းသာအားရဖတ်ရှုရပြီး၊ ကျွန်မ ရေးသောစာအုပ်မှာ အတော်အထောက်အကူရမည့်စာအုပ်မှန်း၊ ကျွန်မ သိပါသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ မမမာ မွေးနေ့ပွဲကျင်းပသည့် အမရပူရ တောင်လေးလုံးကျောင်းတိုက်သို့ ရန်ကုန်မှသွားမည်ပြင်တော့၊ ကလျာခင်ခင်ဝင်း က ပြောပါသည်။ “ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ကျွန်မတို့နှင့်အတူ လိုက်မည်” တဲ့။ ကျွန်မ ဝမ်းသာလိုက်သည်ဖြစ်ခြင်း။ ကျွန်မ သိလိုတာတွေ လမ်းမှာစကားပြောရင်း၊ မေးသွားမည်ပေါ့။

ရထားပေါ်ရောက်တော့ အဝင်း က၊ သူ့ကလေးမ အဖော်နှင့် နှစ်ယောက် တွဲလျက်ထိုင်၍၊ ကျွန်မနှင့် ဆရာကြီးက သူတို့နောက် နှစ်ယောက်ထိုင်ခုံမှာ ထိုင်ရသည်။ တစ်လမ်းလုံး ဆရာကြီးက စာဖတ်လိုက် စာရေးလိုက်နှင့် စကားတစ်လုံးမျှ မပြောပါ။ ကျွန်မကလည်း အခြေအနေကြည့်၍ စကားမရဲ၊ သန်းခေါင်နီးတော့ ကျွန်မ အိပ်ချင်လာပြီ။ စိတ်ထဲမှာလည်း ‘ဆရာကြီးက တေမိ လုပ်နေမှတော့၊ ငါကလည်း သီလဝ လုပ်တော့မယ်’ ဆုံးဖြတ်လိုက်ကာ၊ အိပ်လိုက်ပါသည်။ နောက်နေ့ နံနက်တွင် မန္တလေးရောက်သည်အထိ၊ ဆရာကြီးနှင့်ကျွန်မတို့သည် ‘တေမိနှင့်သီလဝ’ ဇာတ်လမ်းခင်းသွားသည်မှာ အဆုံးမသတ်တော့ပါ။

ရန်ကုန်ပြန်ရောက်တော့ ကျွန်မက၊ ကလျာ အဝင်းကို ဆရာကြီးအကြောင်း ပြောပြလိုက်သည်။ တစ်နေ့တော့ ကလျာက ပြောပြသည်။

“အဝင်း၊ ဆရာကြီးနဲ့တွေ့တယ်။ ‘ဆရာ မန္တလေးသွားတုန်းက ရထားပေါ်မှာ တစ်လမ်းလုံး စကားတစ်လုံးမျှ မပြောဘူးဆို’ လို့မေးတော့၊ ‘သူ့ကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်မှာစိုးလို့ မပြောတာပါ’ လို့ပြောတယ်”။

ကျွန်မက ဘာမျှ မပြောတော့ပါ။ ကျွန်မ ကံကြမ္မာပါပဲ။ ဆရာကြီး၏ အဖိုး

တန်သောအချိန်များကို၊ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်မှာစိုး၍ ဆရာကြီးအိမ်သို့ မသွားတော့ပါ။ ရင်ထဲမှာတော့ အဝေးရောက်ဆရာအဖြစ် လေးစားမြဲပါပဲ။

၁၉၉၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၇ ရက်၊ ကျွန်မ မွေးနေ့ပွဲကို၊ ဆရာကြီးတို့ ဇနီးမောင်နှံ တက်ရောက်လာပါသည်။ ကျွန်မ၏လက်ကမ်းစာစောင်မှာပါသော 'မွေးဖွားခြင်းနှင့်သေဆုံးခြင်း' ကဗျာကို၊ ဆရာကြီးက အင်္ဂလိပ်လိုဘာသာပြန်၍ နောက်နေ့မှာ ကျွန်မထံ ပို့လိုက်ပါသည်။

ကျွန်မကဗျာ မြန်မာလိုက

ငွေရတုလျှင်

ရွက်နှစ်မိမ်းစို့

ပုလဲလိုမိုးပန်း

ယုယနမ်းပွေ

မိုးတစ်နေ့။

သည်တစ်နေ့မှာ ကျွန်မကို မွေးဖွားခြင်းခံရ

ဖွားဘက်တော် ကံကြမ္မာနှင့် ပစ္စုပ္ပန်မှာကြီးစား

ဖြတ်လွှားတဲ့ ကန္တာရ၊ မာလိုက်တဲ့ မြေဝသုန်

စေးပျစ် ဆူးခုံ၊ သားရဲပေါ်တဲ့ တောရဂုံ

ဒီတောကို ဖြတ်၊ မတ်စောက်တဲ့တောင်ကို တက်

ကမ်းပါးပြတ် ချောက်ထက်မှာ လျှောက်ခဲ့သည့် ခရီးစဉ်

အောင်မြင်သောနေ့ မိုင်တိုင်ပေါင်း ခုနစ်ဆယ်

ပြည့်ခဲ့ပြီပေါ့။

သည်တစ်နေ့မှာပဲ သက်နှံချစ်သူ မဟူရာလမ်းကို လှမ်းသောနေ့

တောင်အတက်မှာ၊ လှည်းစီးကုံးပြတ်

တလုပ်လုပ်ရင်ထိတ်၊ ညောင်ညိုရိပ် တစ်နေရာက

လာခဲ့သည့်လမ်း၊ မျှော်မှန်းကြည့်တော့

ကြောက်ခမန်းလိလိပါပဲ။

ဪ... ပြည့်ခဲ့ပြီ နှစ်ဆယ့်ငါး၊ သိစိတ်နှင့်ယှဉ် တရားအမြင်နှင့်

အောင်မြင်စွာခွဲခွါခြင်း၊ အားတင်း၍ ဆိုသော်လည်း

မသိစိတ်ဝေဒနာ နှလုံးသားတစ်နေရာတွင်

မုတ်သုန်မိုး ဆင်ခဲ့ပေါ့။

အထက်ပါကဗျာကို ဆရာကြီးက အင်္ဂလိပ်လိုပြန်ဆို၍ ကျွန်မထံပို့လိုက်ပါသည်။ ဆရာကြီး၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

On Birth and Death

Twenty five years ago,
Leaves were tender, greenish brown in colour,
It rained like pearls being thrown asunder-
I had no alternative but to embrace the occasion with
grace:

On this rainy day of woe.
Coincidence! I was born this date;
Call it destiny for which I blazed the trail
Across the desert, tunnelling the hard earth
And passing a forest of thorny undergrowth teeming
with carnivora.

Went through such obstacles only to climb a steep hill
And meet a canyon impassable but walk along its edge.
I did score, however, milestones of
Three score and ten.

On this day my beloved walked the way of gloom
As if the binding cord of shaft and yoke snapped during
an uphill track.

How terrible was the fate ! Now I have had a shade to
sit and ponder.

How perilous my journey was?

Well! Aafter a quarter century of consciousness in causa-
tion and cessation.

We triumphed by seperation like 'defeat into victory'.

Though it hurts somewhere in the heart

Like a monsoon storm that had done much havoc once.

May all beings be happy ,

Khin Hnin Yu

7 September 1995

On 7 September she was born seventy years ago and her husband was buried twenty five years ago.

Translation by Than Tun

7 September 1995

ဆရာကြီး၏အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကဏ္ဍကို ဖတ်ပြီး ကြည်နူးခြင်း ဝမ်းနည်းခြင်းတွေ တစ်ပြိုင်နက်ခံစားရသည်။ ဒီလိုတော့လည်း နို့မျက် အဝေးရောက် တပည့်တစ်ယောက်အပေါ် ဆရာကြီး အသိအမှတ်ပြုပေးသားပဲဟု စိတ်ကို ဖြေသိမ့်ရသည်။

နောက်ဆို ကျွန်မသိလို ဆွေးနွေးလိုသော အကြောင်းအရာများအတွက်၊ ဆရာကြီးကို ကျွန်မ ဘယ်လိုချဉ်းကပ်ရမလဲ ဆိုသည်ကိုတော့၊ တွေးနေရဆဲပါပဲ။ အမြင်နီးပေမယ့် ခရီးကဝေးပါသည်။

ပြဿနာတစ်ခုခုဖြစ်တိုင်း၊ ကျွန်မခံယူချက်က 'ငါ့ဘက်က ဘာမှားခဲ့သလဲ'ဟု ပြန်လည်စိစစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယခုလည်း ကျွန်မ တစ်ခုခု မှားနေသည်ထင်သည်။

ကျွန်မတို့ငယ်ငယ်က ဝါးမယ်မမှာ ကြားဖူးပါသည်။ နို့မျက်ကလေးမှာ ကြုံလို့ ဝမ်းပျက်တတ်၍၊ ဝမ်းလုံအောင် အားရှိအောင် ငှက်ပျောသီးမီးဖုတ်ကို အမေက ကျွေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ယခုလည်း၊ ကျွန်မ အကျိုးပေးကာ၊ ပညာရည်နို့ကို ဝအောင်သောက်စို့ခွင့် မကြုံလေတော့၊ အဝေးကပဲ ကျွန်မလေးစားသော ဆရာကြီး၏ စာပေများတည်း ဟူသော 'ငှက်ပျောသီးမီးဖုတ်'ကို စားရင်းနှင့်ပင်၊ ကျေနပ်ရမည်ထင်ပါရဲ့။

ချမ်းမြေ့ရွှင်လန်းပါစေ။

ခင်နင်းယု

ဒေါက်တာ သန်းထွန်း၊ ၇၅ နှစ်ပြည့်အထိမ်းအမှတ် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ စာတမ်း များမှ ထပ်ဆင့်ဖော်ပြပါသည်။

ကြည်ညိုလို့မဆုံးသည့် ကျွန်တော်ဆရာ*

ဦးလုံနာ အိုင်ဖော်လ်မြို့၊ အိန္ဒိယ။

[ဤဆောင်းပါးရေးသူ ဦးဘီးလာလ်တန်းလုံနာ(B.Laltnanatlbana) ခေါ် ဆရာဦးလုံနာသည် မန္တလေးတက္ကသိုလ်တွင် ၁၉၆၇-၁၉၇၂အထိ ပညာသင်ယူပြီး၊ ၁၉၇၃ခုနှစ်၌ သမိုင်းနည်းပြဆရာအဖြစ် ဝင်ရောက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏လက်အောက်တွင် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကို ဂုဏ်ထူးဖြင့် ၁၉၇၅ ခုနှစ်၌အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် လက်ထောက်ကထိကရာထူး ရရှိသည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယပြည်၊ မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်တွင် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရာ၊ ၁၉၈၇ မှ ယနေ့အထိ ကထိက(မိဇိုးစာပေဌာန)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည်။ ယနေ့အထိ စာအုပ် ၂၂ အုပ်ရေးသားထုတ်ဝေပြီးဖြစ်သည်။ မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်တွင် ဝါရင့်၍ အခိုင်မာဆုံး စာပေဆိုင်ရာအဖွဲ့ဖြစ်သော 'Mizo Academy of Letters' တွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ၁၉၈၇ ခုမှ ယနေ့အထိ အရွေးခံရသည်သာမက၊ တစ်ခုတည်းသော စာပေမဂ္ဂဇင်း၏ Managing Editor And Publisher တာဝန် ယူထားပါသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ စာပေနှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာ ကော်မတီအမျိုးမျိုးတို့တွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ပြီး၊ စာပေ၊ သမိုင်းလောကတွင် ခြေစုံပစ်ဝင်ရောက် တာဝန်ယူထားနေပါသည်။]

* WAVES, ၇ / ၀၇ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၇၊ ၁၈၂ - ၁၈၅။

နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ခန့် လွန်နေပြီဖြစ်သော်လည်း မနေ့ကမှဖြစ်သည့် အဖြစ်အပျက် ကဲ့သို့ ကျွန်တော့်စိတ်ထဲတွင်ထင်ရှားပြီး၊ မျက်စိဖြင့်မြင်နေဆဲပါ။ ကျွန်တော် မှတ်မိပါသေးသည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်ရောက်၍ ဝိဇ္ဇာ ပထမနှစ် (သမိုင်း) သင် နေစဉ် လေ့လာရေးသွားရန် သမိုင်းဌာနက စီစဉ်ပါသည်။ ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဟန်လင်းမြို့ ဟောင်းသို့ ရှေ့ခေတ်ပျူတို့၏မြို့ဟောင်းတူးဖော်မှုကို ကွင်းဆင်းလေ့လာရန် ဖြစ်ပါ သည်။ လေ့လာရေးမသွားမီ တစ်ရက်အလို ၁၉၆၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂ ရက်နေ့၌ သမိုင်းပါမောက္ခက အင်းဝဆောင် အခန်း (၄) တွင် နံနက် ၉ နာရီမှ ၁၁ နာရီအထိ ပျူတို့၏သမိုင်းကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံသင်ကြားပို့ချခဲ့ပါသည်။

ထိုအချိန်တွင် ဝါသနာအလျောက်ဖတ်ဖူးသော မိဇိုး(Mizo)သမိုင်းတွင်၊ ရှေ့ ဟောင်းမိဇိုးတို့၏ မြို့ဟောင်းဟုယူဆကြသော ခမ်းပတ်(Khampat)ကို သုတေသန ပြုလုပ်ရန် အထူးကောင်းမွန်ကြောင်း၊ ဤဟန်လင်းမြို့ဟောင်း ကွင်းဆင်း လေ့လာရေးသည် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ရန် ကြိုတင်လေ့ကျင့်ထားရာရောက်မည်ဟု ယူဆ ထားမိသည်။ တစ်နေ့နေ့၌ ဤပုံစံဖြင့် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာ နိုင်မည်ဟု ရင်ထဲ၌ တလုပ်လုပ်ခံစားရင်း နားထောင်၍ မှတ်သားခဲ့ပါသည်။

မကြာခဲ့ပါ။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် မဟာဝိဇ္ဇာ(သမိုင်း)ကျမ်းပြုစုရန်အတွက် ဆရာ၏လမ်းညွှန်မှုကို ခံယူပြီးနောက်၊ ကျွန်တော် သမိုင်းကွင်းဆင်းလေ့လာရေး ထွက်ကာ၊ ချင်းတွင်းမြစ်အနောက်ဘက်နှင့် ချင်းပြည်နယ်ကြားတွင် တည်ရှိသော ကဘော်တောင်ကြားဒေသရှိ ခမ်းပတ်မြို့ဟောင်းကို ကိုယ်တိုင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအပြင် ၁၉၇၁ ခုနှစ် မတ်လနှင့် ဧပြီလတွင် ချင်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတစ်ခွင်နှင့် မိဇိုးရမ်း(Mizoram)ပြည်နယ် (အိန္ဒိယ)အထိ ခြေလျင်လျှောက်ခဲ့ပါသည်။ အခက် အခဲအမျိုးမျိုး ကြုံတွေ့သော်လည်း စိတ် မပျက်ပါ။ ပင်ပန်းပေမယ့် ကျွန်တော် မမောပါ။ မိမိဝါသနာအပါဆုံး လုပ်ငန်းတစ်ခုကို လုပ်ရတာတာလောက် ပျော်စရာ ကောင်းတာမျိုး ကျွန်တော် မတွေ့ဖူးပါ။ ထိုစိတ်ဓာတ်ကို ကျွန်တော့်ရင်ထဲတွင် ဆရာက မျိုးစေ့ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

'မြန်မာနိုင်ငံမိဇိုးသမိုင်း'ကို ၁၉၇၅ ခုနှစ် ရေးပြီးခဲ့ရာ၊ ဆရာက အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုပေးခဲ့ကာ၊ ၁၉၇၈ ခုနှစ် ကာလကတ္တားမြို့တွင်ပုံနှိပ်ပြီး ထုတ် ဝေနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ် ကုန်ခါနီးတွင် ၎င်းစာအုပ်သည် မန္တလေး၌ ကျွန်တော့် ထံရောက်ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါ၌ ဆရာသည် သွေးစုနာကြောင့် မန္တလေးဆေးရုံ တွင် ခွဲစိတ်ခံခဲ့ရာ၊ ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်း ထန်စဝုန်း (မဟာဝိဇ္ဇာကျောင်းသား)နှင့် ကျေးဇူးရှင်ဆရာကို အလှည့်ကျ ညအိပ်ပြုစုပါသည်။ ကျွန်တော့်စာအုပ်ကို ဆေးရုံ သို့ယူကာ၊ ဆရာကိုပြပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာက၊ 'ဟေ့- လှုံနာ၊ မင်း ငါ့ထက် သာ သွားပြီကွ၊ ငါ့ ပါရဂူဘွဲ့ကျမ်းကို ယခုထိ စာအုပ်အဖြစ် မထုတ်နိုင်သေးဘူး၊ မင်းတော့

ထုတ်နိုင်ပြီဟု ပြောသော အားပေးစကားကို ကျွန်တော် တစ်သက်လုံးမေ့နိုင်မည် မထင်ပါ။

ဆေးရုံခုတင်ပေါ်မှ ဆရာသည် ခပ်ဖြည်းဖြည်းထသွားပြီး ဆရာဝန်ခန်းသို့ သွားကာ စာရွက်တစ်ရွက်ယူပြီး ခုတင်ပေါ်ပြန်ထိုင်ပါသည်။ ငြိမ်ငြိမ်သက်သက် စာရေးကာ ကျွန်တော့်ကို လှမ်းပေးရင်း၊ 'ရှော့ ဒါကိုသိမ်းထား၊ မင်း စာအုပ်ကြောင့် တစ်ခုခုဖြစ်ရင် ဒီလိုပြန်ဖြေပေါ့ကွာ'ဟု ပြောခဲ့သည်။ ထိုစာကို ကျွန်တော် သေသေ ချာချာဖတ်ပြီးနောက် 'ဒီစာကို မပျောက်မပျက်ရအောင် ငါသိမ်းထားရမယ်။ ငါ့အတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သောစာဖြစ်တယ်'လို့ ကျွန်တော် သဘောပေါက်ပါ သည်။ ဆရာအရိပ်ခိုလှုံခြင်းသည် မည်မျှကြီးမားသည်ဟု ကျွန်တော် မတိုင်းတာ တတ်ပါ။ တစ်သက်လုံး တွေးတောတိုင်းဆလေလေ ထုထည်ကြီးမား များပြားလေ ဖြစ်လာပါသည်။ မည်သည့်ပေတံနှင့်မျှ တိုင်းထွာ၍ မရပါ။ ထို ဆရာ လက်ရေးမူကို ကျွန်တော် ထာဝရသိမ်းထားပါတော့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကျွန်တော်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရာ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနအပေါ်မှာ ကျွန်တော် မကျေနပ်မှု၊ အပြစ်ဖို့စရာ တစ်စုံတစ်ရာ လုံးဝမရှိ သော်လည်း၊ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာကိုရှာ၍ ၁၉၈၆ ခုနှစ်မှာ ကျွန်တော် အိန္ဒိယ ပြည်၊ မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်၊ အိုင်ဇောလ်(Aizawl)မြို့သို့ရောက်ခဲ့သည်။ မဂ္ဂလင်းအဖိုးဖိုး တွင် ဆောင်းပါးများ မကြာခဏရေးသည်သာမက၊ မြန်မာနိုင်ငံ မိဇိုးသမိုင်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ (၁၉၇၈) နှင့်၊ မိဇိုးဘာသာစကား (၁၉၈၀)ဖြင့် ထွက်ပြီးဖြစ်သည့် အတွက်၊ လူအတော်များများ အထူးသဖြင့် လူကြီးပိုင်းက၊ ကျွန်တော့်ကို အတော် အသင့်သိထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်၏ ပထမဆုံးကောလိပ် Pachhunga University College တွင်ဝင်လုပ်ရန် ဖိတ်ခေါ်ခြင်းခံရပါသည်။ ထို့နောက် ကျောင်းသားအများဆုံးရှိသော Hrangbana Collage (Morning Col- lege) ကလည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ဖိတ်ခေါ်ပါသည်။ ထိုကောလိပ်နှစ်ခုစလုံး တွင် မိဇိုး စာပေဌာန၌ အချိန်ပိုင်းဆရာတာဝန် ထမ်းဆောင်ပါသည်။

နောက် ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် Hrangbana College မှာ နေရာတစ်ခု လစ် လပ်ပြီး လျှောက်လွှာတင်ခဲ့ရာ၊ လူ ၃၂ ဦးနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ပါသည်။ အခြားသူများကို ဆယ် မိနစ်၊ ဆယ့်ငါးမိနစ်ခန့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းသော်လည်း၊ ကျွန်တော့်ကို အဖွဲ့ဝင် လူကြီး ၅ ဦးစလုံးက တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် အဖိုးဖိုးမေးမြန်းကာ နာရီဝက် ကျော်ကျော် ကြာညောင်းသွားပါသည်။ ကံကောင်းသဖြင့် ကျွန်တော့်ကိုရွေးချယ်ပြီး၊ ကထိက အဖြစ်၊ မိဇိုးစာပေဌာနတွင် ၁၉၈၇ ခု ဇွန်လမှစ၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါ သည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်ထွက်၊ ဆရာသန်းထွန်း၏တပည့်ရင်းပဲ၊ ဘယ်ခေမလဲ။ မဟာဝိဇ္ဇာ (သမိုင်း) ကျမ်းကို ၁၉၇၃ ခုနှစ် ဝန်းကျင်၌ ရေးနေစဉ်၊ ဆရာက

'မင်း မြန်မာစာရေးတာ မချောသေးဘူး၊ မြန်မာစာ များများဖတ်ဖို့ လိုသေးတယ်၊ မှန်နန်းရာဇဝင် အတွဲအားလုံးဖတ်ပါ' ဟု အမိန့်ပေးခံခဲ့ရပါသည်။ ကိုယ့်ဆရာရဲ့ အမိန့်တော်ကို ဘယ် လွန်ဆန်ရဲမလဲ။ သွားလေရာမှာ ကိုင်ဆောင်ပြီး၊ ငြီးငွေ့စွာ ဖတ်နေပါသည်။ သုံးလေးလကြာသော်လည်း အတွဲ (၁) ကို ကိုင်တွယ်ဆဲဖြစ်သဖြင့်၊ ဆရာက ကျွန်တော်ကို အားမရသောလေသံဖြင့် 'မင်း အတွဲ (၁) ဖတ်တုန်းလားကွ' ဟု ပြောချလိုက်သည်။ ကျွန်တော်ကလည်း မရဲတရဲဖြင့် 'ဟုတ်ကဲ့ဆရာ၊ ကျွန်တော် ဆရာစဉ်းစားသလိုမစဉ်းစားဘူး' ဟု ပြန်ပြောပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာက 'မင်း ဘယ်လိုစဉ်းစားသလဲ' ဟု မေးသောအခါ၊ အခွင့်ကောင်း အခါကောင်းကို အမိအရ ဖမ်းယူပြီး 'ဆရာ၊ ကျွန်တော် ဘာစာအုပ်ပဲဖတ်ဖတ်၊ မြန်မာလိုရေးဖို့ မစဉ်းစားဘူး၊ မိမိဘာသာစကားနဲ့ ဘယ်လိုရေးမလဲလို့ပဲ စဉ်းစားပါတယ်။ ယခု မြန်မာ့သမိုင်းမှာ ဆရာနေရာမျိုးကို နောက်ဆယ်နှစ်၊ ဆယ်ငါးနှစ်ကြာရင်၊ မိမိသမိုင်းလောကမှာ ကျွန်တော်နေရာရဖို့ ကြိုးစားထားပါတယ်' ဟု ပြန်ဖြေပါသည်။ 'ဒါဆိုရင် မင်း မှန်နန်းကို မဖတ်နဲ့တော့ကွာ' ဟု ပြောသောအခါ ကျွန်တော်ရင်ထဲမှာ အလုံးကြီး ကျသလို ခံစားခဲ့ရပါသည်။

မန္တလေးတက္ကသိုလ်ပရဂျက်အတွင်း၊ ဆရာနှင့်တပည့်အကြား စကားရည် လှည့်ကြီးကို ပြီးသွားသကဲ့သို့ရှိသော်လည်း၊ ကျွန်တော်အနေဖြင့် အစပဲရှိပါသေးသည်။ ဆရာအပေါ် ပေးရသည့်ကတိကို ယနေ့တိုင်အောင် တတ်အားသမျှ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်းကို အနည်းငယ်တင်ပြပါရစေ။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတစ်ဝန်း ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် ကျောင်းသုံးစာအုပ်များ ပြန်လည် စိစစ်သည့်အတိုင်း၊ မိမိရမ်းပြည်နယ်မှာလည်း ပြန်စိစစ်ကာ၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းသစ်၊ စာအုပ်သစ်များပြဋ္ဌာန်းရန် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၌စီစဉ်ပါသည်။ ၎င်းကော်မတီဝင်အဖြစ် ပါဝင်ကာ၊ သက်ဆိုင်ရာမှတာဝန်ပေးချက်အရ မိမိစာပေဖတ်စာ များကို၊ အလယ် တန်းကျောင်းသုံးစာအုပ် ၅ အုပ်၊ အထက်တန်းကျောင်းသုံးစာအုပ် ၃ အုပ် ကျွန်တော် စီစဉ်ရေးသားရပါသည်။ ကျွန်တော်ရေးသော *In Introduction to Mizo Literature* စာအုပ်ကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်ထုတ်စာအုပ်သစ်များအနက်၊ အကောင်းဆုံးစာအုပ် 'Book of The Year' အဖြစ်ရွေးချယ်ကာ၊ ဆုရပါသည်။ နောက်တစ်ဖန်၊ ကျွန်တော် လက်ရာ *History of Mizo Literature* စာအုပ်ကို၊ ၁၉၉၃ ခုနှစ်ထွက် စာအုပ် သစ်များအနက်၊ အကောင်းဆုံးစာအုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်ကာ၊ ဒုတိယအကြိမ် ဆုရ ပါသည်။ အမှန်အားဖြင့်ဆိုရသော်၊ ၎င်းစာအုပ်များသည် မန္တလေးတက္ကသိုလ်ထွက် ကျောင်းသားတစ်ဦး၏လက်ရာ၊ ဆရာသန်းထွန်းတပည့်ရင်း ကျွန်တော်၏ ကြိုးစား အားထုတ်မှုမှ ပေါ်ထွက်လာသောအသီးအပွင့်ဟု ကျွန်တော် ရိုးသားစွာခံယူထားပါ သည်။ ဒုတိယစာအုပ် မိမိစာပေသမိုင်း ကို မဟာဝိဇ္ဇာ(မိမိစာပေ)သုံး စာအုပ်

အဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်မြင်မက်ခဲ့သော ကျွန်တော့်အိပ်မက်ကမ္ဘာကို အကောင်အထည်ပေါ်ခါနီးပြီဖြစ်သဖြင့် အထူးကျေနပ်ဝမ်းသာပါသည်။ အခြား မဟုတ်ပါ။ မဟာဝိဇ္ဇာ(သမိုင်း)ဘွဲ့ ကျမ်းရေးပြီးနောက်၊ နောက်တစ်ဖန် History of Mizo in India, Burma(Myanma) and Bangladesh ရေးရန် အားခဲပါဦးမည်ဟု စိတ်ကူးယဉ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ ကျွန်တော်မျှော်လင့်ထားသည်ထက် အခြေအနေကောင်းမွန်ပြီ၊ လိုအပ်သော ငွေရေးကြေးရေးကိစ္စကိုပါ အဆင်ပြေလာပါသည်။ ၎င်းစာအုပ်ရေးသား၍ သုတေသနလုပ်ရန် North Eastern Council, Shillong (Central India) နှင့် မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်အစိုးရက ငွေကြေးထုတ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအပြင်၊ လစာအပြည့်ပေးသည့်အပြင်၊ ကျွန်တော့်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရန် အခြားလူတစ်ယောက် ယာယီခန့်ထားကာ၊ တစ်နှစ်ခွဲမျှခွင့်ပေးပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးမျိုးကို မည်သူမျှ မရရှိခဲ့ဖူးပါ။

ထို့ကြောင့် မိဇိုးရမ်းပြည်နယ်တစ်ခွင် မကြာခဏခရီးထွက်သည့်အပြင်၊ မိဇိုးအနွယ်ဝင်များနေထိုင်ရာဒေသ မဏိပူရပြည်နယ်နှင့် ထရီပူရပြည်နယ် (Tripura) ကိုပါရောက်ခဲ့သည်။ မိဇိုးအမျိုးသားများပါဝင်သည်ဟု ယူဆထားကြသော တိဘက်-မြန်မာအနွယ်ဝင်များ မူရင်းဒေသနှင့်၊ ယင်းအနွယ်ဝင်များ ဆက်လက်နေထိုင်ရာ တရုတ်ပြည်၊ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဧပြီလနှင့် မေလ အတွင်း သွားရောက်ခွင့်ရရှိပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့မှာ ကျွန်တော့်ဆရာ သန်းထွန်း နှင့် ဆရာမ ဒေါ်အုံးကြည်တို့ကို ကန်တော့ခွင့်ရရှိသဖြင့် အထူးကျေနပ်ပါသည်။ ဆရာထံမှ အကြံဉာဏ်များ၊ လိုအပ်သောဆောင်းပါး၊ သုတေသနစာတမ်းများ၊ ရှားပါးသော စာအုပ်များ ကူးယူခွင့်ရသဖြင့် ဝမ်းသာလှသည်။ ကျွန်တော့် ဆရာနှင့်တွေ့သော အခါ 'ငါတပည့် ဒီကောင်မဆိုးဘူး' ဟူသော အဓိပ္ပာယ်မျိုးဖြင့် ခပ်ပြုံးပြုံးအကြည့်ခံရသည်ကိုပါ ကျွန်တော် အထူးကျေနပ်အားရပါသည်။

မည်သည့်နေရာရောက်ရောက်၊ မည်သည့်အခြေအနေမှာနေနေ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ ခက်ခဲခက်နဲသောကိစ္စကို ရင်ဆိုင်တိုင်း၊ ကျွန်တော့်ဆရာကို အမြဲသတိရပါသည်။ နီးနီးကပ်ကပ်ဆွေးနွေး၊ ညှိနှိုင်း၊ မေးမြန်းခွင့်မရသည့်အတွက် တစ်ခါတစ်ရံ အားငယ်မိသော်လည်း ဆရာသင်ပေးသော သမိုင်းပညာဖြင့်၊ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်းကျော်လွှားရမည်ဟူသော အသိစိတ်က၊ ကျွန်တော့်ကို ချက်ချင်းလွမ်းမိုးလာပါသည်။

ဤဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုသူက၊ စာရေးသူကို 'ကြွားလှချေလား' ဟု အောက်မေ့ကောင်း အောက်မေ့ပါလိမ့်မည်။ ကျွန်တော်မငြင်းလိုပါ။ ဒီလိုကြွားနိုင်အောင်၊ ကြွားနိုင်သည့် အခြေအနေရောက်အောင် ပြုစုပို့ထောင်သူက၊ ကျွန်တော့်ဆရာကြောင့်

အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော့်ဆရာကြောင့် ကြားချင်ပါသည်။ ဒီထက်ပိုမိုကြား နိုင်ပါစေလို့ ဆုတောင်းမြဲပါ။

ပညာရွှေအိုးလူမခိုသော ရတနာကို သင်ပေးသော ကျွန်တော့်ဆရာ၊ ဆရာမ များအားလုံးကို တစ်သက်လုံးမေ့နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ပညာရည်နိစို့ခဲ့သော မြန်မာပြည် နှင့်အမိမန္တလေးတက္ကသိုလ်ကိုပါ ကျွန်တော် အမြဲသတိရနေမှာ အမှန်ပါ။ အထူး သဖြင့် တောင်ပေါ်မှ မတောက်တခေါက်ဖြင့်ပညာသင်ယူပြီး၊ လူတစ်ဦးသူတစ်လုံး ဖြစ်အောင် ကျွန်တော့်ကိုပြုစုပျိုးထောင်ကာ၊ သမိုင်းပညာကို သင်ကြား နှလုံးသွင်း ပေးခဲ့သည့် ကျွန်တော့်ဆရာ၏ မွန်မြတ်သောစေတနာကို၊ လူ့စကားဖြင့် ဖော်ပြရန် မလုံလောက်ပါ။ ရှင်းလည်းမရှင်းပြနိုင်ပါ။ စာရွက်ဖြူပေါ် မင်ဖြင့်ရေး၍ ကုန်နိုင် မည်မဟုတ်ပါ။

ကျွန်တော် အောင်မြင်မှုရတိုင်း ဆရာ့ကိုသတိရသည်။ ကျွန်တော် အချိုး မွမ်းခံရတိုင်း၊ ကျေးဇူးရှင် ဆရာ့မျက်နှာကို မြင်ယောင်နေရသည်။ ကျွန်တော် ဂုဏ်ပြု ပန်းကုံး စွပ်ခံရတိုင်း၊ ကျွန်တော့်ဆရာ၏ ဂုဏ်ယူသောမျက်နှာကို မြင်ယောင်နေရ သည်။ ဤဘဝမှာ ကျွန်တော့်ဆရာလောက် ကျေးဇူးကြီးမားသောသူ ကျွန်တော့် အတွက် မရှိပါ။ ထို့ကြောင့်၊ ကျွန်တော့်ဆရာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းကို ကြည်ညို၍ ဆုံးနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း ရိုးသားစွာဝန်ခံပါရစေ။

ဦးလျှံနာ
၂၄ ဇူလိုင် ၁၉၉၇

သန်းထွန်း

M.A., B.L., Ph.D., D.Lit. (London)

မြန်မာပြန်

၄၀၀၃၃၅၀၆၀၃
ကျပ်နှိမ့်တစ်ရာ

၉၇/၂၀၀၃(၁၀)
ကျပ်နှိမ့်တစ်ရာ

တစ်ခေတ် တစ်ယောက် ဆိုလောက်သူ

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

■ တက္ကသိုလ် မောင်စောလွင်

ဆရာ၏ သမိုင်းပညာရပ်အပေါ် အလေးအနက် စိတ်ပါဝင်စားမှု၊ လေ့လာမှု အဖွဲ့အလမ်းကြီးစွာ တိုးတက်စေရန် အဆက်မပြတ် ကြံစည်အားထုတ်မှုတို့ကို မည်သူမျှမယှဉ်နိုင်ဘဲ၊ တစ်ခေတ်လျှင် တစ်ယောက် ရှားရှားပါးပါးပေါ်ပေါက်ခဲ့ သည့် သမိုင်းသုတေသီ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်' လို့ သမိုင်းဌာန ဆရာမကြီး ဒေါ်အုန်းကြည်က ရေးပါတယ်။

လွန်ခဲ့တဲ့ ငါးနှစ်လောက်တုန်းက မန္တလေးကိုခွဲခွာသွားတဲ့ သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ၊ ခုဆိုရင် အသက် ၆၄ နှစ်ပြည့်လို့ ၆၅ နှစ်ထဲ ရောက် တော့မယ်။ ကျွန်တော်တို့နဲ့ မတွေ့ရတာ လေး၊ ငါးနှစ်ရှိပြီ။ ဒါပေမဲ့ ဆရာ့ကို မမေ့ကြပါဘူး။ ကိုယ့်နည်းကိုယ့်ဟန်နဲ့ ဆရာ့စကားကို လိုက်နာလုပ်ဆောင် အကောင်အထည်ဖော်နေကြပါတယ်။ သမိုင်းသုတေသနတွေ လုပ်ကြပါတယ်။ စာတမ်းတွေ ရေးကြပါတယ်။ ကျမ်းတွေ ပြုကြပါတယ်။ ရောက်ရာနေရာ၊ ကျရာ တာဝန်တွေကို ကြိုးစားအားထုတ် လုပ်ကိုင်ကြပါတယ်။

မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကနေ၊ ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုယူနီဗာစီတီကို ပြောင်းရွှေ့ ရမယ်ဆိုတော့၊ မန္တလေးမြို့လယ်က ဓမ္မသာလာ အဆောက်အအုံကြီးမှာ လေးနက် တဲ့ဂါရဝပြန့်နှံ့ဆက်ပွဲကို၊ ၁၅ သြဂုတ် ၁၉၈၂ ညနေ ၆ နာရီခွဲမှာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြ ပါတယ်။

ဒီအခမ်းအနားကို အလွန်ရင်းနှီးလှတဲ့ လူထုဦးလေးလှ မတက်နိုင်တော့ ဘူး။ လူထုဦးလေးလှသာရှိရင် ဆရာ့အကြောင်းကို လွမ်းနေရစ်အောင် ပြောသွား ဦးမှာပါ။ လူထုဒေါ်ဒေါ်မာလည်း ဝမ်းနည်းကြေကွဲနေလို့ မတက်ရောက်နိုင်ခဲ့ ပါဘူး။ ဒေါ်ဒေါ်မာရဲ့ စာထဲမှာ ဆရာ့ကို ဓမ္မသာလာမှာ နှုတ်ဆက်ပွဲလုပ်ကြတော့ 'ဦးလှ ရက်လည်တဲ့နေ့မို့ ကျွန်မ' မလာရဲဘူး။ လူထဲ ငိုမိမှာစိုးလို့ လို့ ရေးလိုက်ပါ တယ်။

* စံပယ်ဖြူ၊ ၇ / ၀၇ စက်တင်ဘာ ၂၀၀၇၊ ၁၈၂ - ၁၈၇။

ဆရာသန်းထွန်း မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကို သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ်နဲ့ ပြောင်းလာလို့ မန္တလေးတက္ကသိုလ်ရော၊ မန္တလေးမြို့ရော ဂုဏ်တက်လှပါတယ်။ 'အကြောင်းကောင်းတော့ အကျိုးထူး' တွေ ခံစားကြရပါတယ်။ ဆရာသန်းထွန်းနဲ့ ပါမောက္ခချုပ် ဦးကျော်ရင်တို့ နှစ်ဦးဟာ၊ စာရေးဆရာတွေလည်းဖြစ်တော့ စာပေဟောပြောပွဲတွေမှာ လူထုဦးလေးလှနဲ့အတူ တက်ညီလက်ညီ ဟောကြပြောကြတော့ အလွန်အကျိုးရှိပါတယ်။

ဆရာဟာ မနားတမ်း အလုပ်လုပ်သူပါ။ သမိုင်းနဲ့ပတ်သက်ရင် အား အကိုးရဆုံးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကဗျာဆရာ တစ်ဦးက 'ဆရာဟာ သမိုင်းလုပ်ငန်းတာဝန်တွေ ထမ်းဆောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းနဲ့ သူတိုင်းပြည် သူပြည်သူ ကို အလုပ်အကျွေးပြုလိုသူဖြစ်တယ်ဆိုတာ အကြွင်းမဲ့ယုံကြည်ပါတယ်' လို့ ရေးပါတယ်။

ဆရာသန်းထွန်းဟာ ၆ ဧပြီ ၁၉၂၃ မှာ ပုသိမ်ခရိုင်၊ ငါးသိုင်းချောင်း၊ ဒေါင့်ကြီးရွာ၊ ဦးဘိုးတွေး-ဒေါ်သင်တို့က မွေးပါတယ်။ မွေးချင်းတွေကတော့ (၁) အစ်ကို ဦးသန်းညွန့် (အငြိမ်းစားညွန့်ချုပ်၊ ဗဟိုသုတေသနအဖွဲ့၊ ကံဘွဲ့)၊ (၂) ညီ ဒေါက်တာသန်းထွန်းအောင် (အရိုးအထူးကုဆရာဝန်ကြီး၊ စပိတ်ထွန်းဆေးရုံ)၊ (၃) ညီမ ဒေါ်စိန်စိန် (ဦးရီ-ညွန့်မှူး၊ ဆည်မြောင်းဌာန) နဲ့ (၄) ညီမ ဒေါ်မြမြ (မူလတန်းပြ ဆရာမ) တို့ဖြစ်ပါတယ်။

ငါးသိုင်းချောင်းမြို့နယ်၊ ကွမ်းယားရွာ၊ ဦးဘိုးမြိုင်-ဒေါ်မြတို့ရဲ့သမီး ဒေါ်ခင်ရီ နဲ့ ၁၉-အောက်တိုဘာ ၁၉၄၈ မှာ အိမ်ထောင်ပြုပါတယ်။ သား ဖေသန်းထွန်း၊ သမီး မေသန်းထွန်း ၊ မဇ္ဈသန်းထွန်း၊ နှင်းဆီသန်းထွန်းနဲ့ နွယ်နီသန်းထွန်းတို့ မွေးပါတယ်။

ဆရာက ငါးသိုင်းချောင်း အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းက ၁၉၃၈ မှာ ၁၀ တန်းအောင်ခဲ့တာ။ ၁၉၃၉ မှာ ယူနီဗာစီတီကောလိပ် ရန်ကုန်မှာ ပညာဆည်းပူးပြီး၊ ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူး၊ မဟာဝိဇ္ဇာ၊ ဥပဒေဝိဇ္ဇာစတဲ့ ဘွဲ့တွေရခဲ့ပြီး၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်က ၁၉၅၆ ခုနှစ်ထိ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းနဲ့အာဖရိကဆိုင်ရာ ကျောင်းက ပီအိပ်ချ်ဒီဘွဲ့နဲ့ဘီစီလောဆုကိုရခဲ့ပါတယ်။ ဆရာ ဒေါက်တာဘွဲ့ အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံခေတ် သာသနာဝင် ကျမ်းကိုရေးသားတင်သွင်းခဲ့ပါတယ်။

ပီအိပ်ချ်ဒီ ဒေါက်တာဘွဲ့ရပြီးတဲ့နောက်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ လက်ထောက်ကထိက/ ကထိက အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါတယ်။ ၁ အောက်တိုဘာ ၁၉၆၅ မှာ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနပါမောက္ခအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၈၂ အထိ တစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ် ကြာခဲ့ပါတယ်။

'သုံးနှစ်လည်၊ အသည်ဖြစ်' ဆိုတာလို၊ ဆရာဟာ မန္တလေးသား၊ အညာ

သားလို့ပြောရင်ရနေပါပြီ။ မန္တလေးမှာ တစ်ဆယ့် ခုနစ်နှစ် ကြာနေတဲ့ ကာလ အတွင်း အများကြီးအလုပ်လုပ်တာ တွေ့ရပါတယ်။

ဒီအရင်ကလည်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ် မှာအယ်ဒီတာ၊ သမိုင်းတံခွန်မှာ တွဲဘက်အယ်ဒီတာအဖြစ်၊ သမိုင်း သုတေသနစာတမ်းတွေ ပြုစု ရေးသား ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။

ဆရာသန်းထွန်းဟာ ပွင့်လင်းတယ်၊ ခိုးသားတယ်၊ မကွယ်မဝှက် ဘွင်းဘွင်း ပြောတတ်တယ်။ မှားရင် မှားတာကို လက်ညှိုးထိုးပြရဲတယ်။ တပည့် ကျောင်းသား တွေ့ရဲ့ ချစ်ခင်လေးစားမှုခံရတဲ့ဆရာ ဖြစ်တယ်။ တပည့်တွေကို အပြစ်ရှိရင်ရှိသလို ကြိမ်းမောင်းတယ်။ အမှန်အတိုင်း အသိပေးမှ ကြိုက်တယ်။ အရှိကို အရှိအတိုင်း ပြောမှ နှစ်သက်တယ်။ စကားလုံးချောပြီး မမှန်မကန်ပြောတာ မကြိုက်ဘူး။ အမှန် တရားကိုမြတ်နိုးပြီး၊ ဘယ်သူ့ကိုမှ နစ်နာအောင်လုပ်ဖူးတာ မတွေ့ရဘူး။ ဒါကြောင့် အားလုံးက ဆရာ့ကိုခင်ကြတယ်။ ဆရာနဲ့ လုပ်ရကိုင်ရတာ စိတ်ချမ်းသာကြတယ်။

အမရပူရ တောင်လေးလုံးကျောင်းတိုက်ဆရာတော် ဦးပညာဇောတ ကတော့ဆရာသန်းထွန်းကို ကျွန်ုပ်သည် သူ့ရောက်လာကတည်းက စာကြည့် သက်သာသွား၏။ မျက်စိမညောင်းတော့။ စာတွေ ရှာမဖတ်တော့။ သိချင်တာ ရှိ လျှင်သူ့ကိုမေး၏ ကျွန်ုပ်၏ သက်ရှိစာအုပ်ကြီးသည် အသံထွက်၍ စာမျက်နှာ နံပါတ် ဘယ်လောက်ရှိ၏ ဘယ်လိုဆိုထား၏ စသည့်ဖြင့်၊ ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်ကြီးက ညွှန်၏' လို့ ရေးပါတယ်။

ဆရာသန်းထွန်းဟာ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းသုတေသနအတွက်၊ နိုင်ငံတော် အတွက်၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် ဘယ်လောက်အထိ စွမ်း ဆောင်ခဲ့တယ်ဆိုတာကို၊ လုပ်ငန်းတွေကြည့်ရင် သိသာနိုင်ပါတယ်။ ဆရာ့ကို ထင်ရှားတဲ့သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် အများကသိပါတယ်။ ဒါထက်မက၊ ကမ္ဘာကသိ တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံက ရှားပါးပါမောက္ခတစ်ဦးဖြစ်တာကို ဆရာ့ရဲ့သမိုင်းလုပ်ငန်းတွေ က၊ သက်သေထူနေပါတယ်။

တစ်ခေတ်တစ်ယောက်ဆိုလောက်သူဖြစ်ပါတယ်။

တက္ကသိုလ်မောင်စောလွင်

Dr Than Tun,
the one and only of Myanma*

Tetkatho Maung Saw Lwin

"SAYA's interest in history is so intense and his devotion to extend its knowledge is so profound that he becomes a savant so rare and distinguished to be called the one and only that we come across at a time". So says Daw Ohn Kyi, herself a historian (now professor of History, Mandalay University).

Five years ago Dr Than Tun, Professor of History, left Mandalay. He would soon be sixty five. In all these four to five years we did never have a chance to meet him again. (Saw Lwin 20 September 1932-2 August 1988). We would however never ever forget him. In our own way we took his advice and tried to do some historical research as he would like us to do. Occasionally we met to read research papers to be contributed later to some journals for publication. Well, we did what we could in the way which we thought that he would approve.

*ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာစာတမ်းများ: (*Essays of Felitation*),

Than Tun Diamond Jubilee Publication Committee, Yangon, 1998, 123 -125.

When he was about to leave the Mandalay University to work at the Centre of Southeast Asian Studies, Kyoto University, Japan, we gathered in the forenoon on 15 August 1982 at the Dhammasala, downtown Mandalay, to pay *garava* - respect with felicitations.

Ludu U Hla (19 January 1910-7 August 1982), his best friend was not there. If he were living his farewell speech would certainly make everyone present to remember the occasion always. Daw Daw Mar his bereaved widow wrote a note saying that "U Hla died a week ago and I am afraid I could not be able to refrain my tears if I come to the Dammasala to bid Saya farewell."

Saya Than Tun's transfer to the Mandalay University was good for both the university and the city. Mandalay was proud of him. It was a good cause leading to good results. With late U Kyaw Yin (7 December 1916 - 30 March 1966), Rector of the Mandalay University and Ludu U Hla, Saya Than Tun worked most enthusiastically in the literary circle of the city. To the benefit of all of us they "rowed with synchrony and stimuli".

Saya is capable of 'all work and little rest' in each day. Naturally that makes him the top man in his field of study. A Poet wrote: "Saya contributes his best effort in Myanmar historical studies and with that he serves the country he loves and we believe that without expectation".

Saya Than Tun was born on 6 April 1923 at Daung Gyi, Ngathaingyaung, Ayeyarwady Division, of parents U Po Tway and Daw Thin. He has (1) one brother U Than Nyunt, retired Director, Food Technology, Central Research Institute, Kanbe, Yangon (2) another brother Dr. Than Tun Aung, Orthopedic Surgeon, Sao San Tun Hospital, Taunggyi, (3) one sister Daw Sein Sein (U Yi, retired Director, Irrigation Department and (4) another sister Daw Mya Mya, Head of Primary School, Mayangon.

Saya Than Tun married on 19 October 1948 Daw

Khin Yi , Kwin Ya - Ngathainggyaung, of parents U Po Myaing and Daw Saw Mya and they have one son Pe Than Tun and four daughters viz. May Than Tun, Mizu Than Tun, Hninzi Than Tun and Nweni Than Tun.

Saya went to the Aided National High School, Nga-thainggyaung, from where he was matriculated in 1938 and he joined the Yangon University College in 1939. He had had the degrees of B.A., B.A. Honours, M.A. and B.L. of that university. From 1952 to 1956 he was in London where he worked for Ph.D. at the School of Oriental and African Studies, University of London. His doctoral dissertation is *History of Buddhism in Burma, AD 1000-13000*" which he revised and enlarged and published in the *Journal of the Burma Research Society*, XLIII, December 1978, 1-226. (On the merits of his work on the *Royal Orders of Burma* he was awarded the degree of Doctor of Literature on 19 October 1988 by the University of London. The whole works part one to ten the *Royal Orders of Burma* are published by the Centre of Southeast Asian Studies, University of Kyoto.)

After his studies in London he came back to the Yangon University and became a member of the History Department. On 1 October 1965 he was promoted to professorship and transferred to the Mandalay University. He lived altogether seventeen years in Mandalay.

By customary law one has to wait "**three years to become an Athi-native of a place**" in any area. Virtually Saya is an Anyatha-Upper Myanma. He had done a lot of work during his seventeen years in Mandalay.

Before he came to Mandalay he was Editor of the *Journal of the Burma Research Society* and Associate Editor of the *Bulletin of the Burma Historical Commission* and he had contributed a considerable number of articles on studies in Myanma history in these learned journals.

Saya Than Tun is outspoken, straightforward, un-

able to hide his dislikes and never hesitates to correct a mistake he found. He would blame his students for their faults though he always helped them to improve. He appreciates anyone admitting his own weakness and he believes that in this way he could help them to success. With him truth comes first. To the best of our knowledge he never did wrong to anyone. Everyone was happy to work with him.

U Pyinnya Zawta, Taung Lay Lon, Amarapura, said "Saya Than Tun is my live dictionary; he solved my problems. To all my questions he answered well quoting authorities by chapter and verse. It saves me a lot of tedious work with books, etc."

Studies in Myanmar history by Saya Than Tun have done a lot towards the better knowledge of Myanmar's past, paving a way to better understanding among many ethnic groups of Myanmar. He is a historian of national fame. Evidenced by his researches in Myanmar history, the world of scholars also acknowledges that he is a rare product of Myanmar.

He is the one and only of Myanmar.

Tetkatho Maung Saw Lwin

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ်(၆)

ပုဂံခေတ်
နိုင်ငံရေးသမိုင်း

၁၂၉/၂၀၀၄(၁၂)

သန်းထွန်း

(M.A., B.L., Ph.D., D.Lit.)

* အကြိုသပိုင်းပညာရှင်နှင့်
သူ၏ခေတ်သစ်ရာဇဝင်
ကျော်ဝင်း

(၁)

ကျွန်တော်ကျောင်းသားဘဝ ၁၉၇၀ ဝန်းကျင်လောက်က ဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ် စာဆိုတော်ကာလရောက်တိုင်း မန္တလေးကျွန်းဘေး ဝေဗ္ဗ ဝိမာန်တွင် စာတမ်းဖတ်ပွဲတွေ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ နောက်ဆုံးနေ့ တွင်မူ စာတမ်းမဖတ်တော့။ ရှေးသူဖတ်သူ ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်ကမြင်ကွင်းနှင့် ထိုစဉ်က အခင်းအကျင်းတွေကိုပင် ပြက်ပြက် ထင်ထင် မှတ်မိနေသေးသည်။ ခန်းမ၏တောင်ဘက်ထိပ် ပြည်ဖုံးကား ကြီးချထားသော စင်မြင့်ရှေ့တွင် စားပွဲရှည်တစ်လုံးချထားသည်။ စားပွဲ တစ်ဖက်စွန်းနေရာတွင် ဦးလေးလှထိုင်လေ့ရှိသည်။ ဦးလေးလှ ဘေး စားပွဲပေါ်တွင်မူ မိုက်ခရိုဖုန်းတစ်ခုက အဆင်သင့်။ ဒေါ်ဒေါ်အပါအဝင် စာရေးဆရာ၊ ကဗျာဆရာတွေအားလုံးမှာ ပရိသတ်နှင့်အတူ ကြမ်းပြင် နီးကြော့ဖျာပေါ်တွင် ရောထိုင်နေကြသည်။ ပရိသတ်ထဲမှ မေးစရာ၊ ငြင်းစရာ၊ ဆွေးနွေး စရာများရှိလျှင် ဦးလေးလှဘေးမှ မိုက်ခရိုဖုန်းတွင် လာပြော။ သက်ဆိုင်ရာ စာရေးဆရာ၊ ကဗျာဆရာက ပြန်ဖြေ။ သို့မဟုတ် ပြန်ငြင်း...။ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောကြသည်။ တက်ထောင်မောင်းနင်း ငြင်းကြသည်။ သဘာပတိဦးလေးလှကမူ အမြဲတမ်းပြုံး၍ ကြည့်နေ မြဲ...။ အခုမှ ပြန်တွေးမိတော့ လွမ်းစရာပင် ကောင်းနေသေးတော့ သည်။

တစ်ခုသော စာဆိုတော်ရာသီ၏ တစ်ခုသော ရေးသူဖတ်သူ ဆွေးနွေးပွဲ ဆိုပါစို့။ ထိုနေ့က အတော်ပွဲစည်သည်။ ပွဲဆူသည်ဟူ၍ပင် ဆိုနိုင်သည်။ နိမိတ်ပုံအကြောင်း၊ ရစ်သမ်အကြောင်း၊ မြို့ပြခေတ် အကြောင်း မေးကြမြန်းကြ ငြင်းခုံကြနှင့် အတော်ညဉ့်နက်သွားသည်။ ကြာတော့ ကျွန်တော် ပျင်းလာသည်။ ညောင်းလည်း ညောင်းလှပြီ။ သူငယ်ချင်းတွေကို ပြန်ဖို့ခေါ်တော့လည်း မရ။ သည်ပုံအတိုင်းဆို မိုးလင်းတော့မည်။ ငိုက်မျှားစပြုလာသောမျက်လုံးတွေကို ပွတ်သပ်ရင်း ပြည်ဖူးကားကြီးကိုငေးမိရာမှ ကျွန်တော် အကြံတစ်ခုရလာသည်။ 'ဟုတ်ပြီ အဲဒီ ကားလိပ်ကြီးနောက် သွားကျောခင်းရမယ်...။' တွေးရင်းက ခပ်တည်တည်ထလာပြီး စင်မြင့်နောက်ဝင်လိုက်ရာ ကျွန်တော့်မှာ မောသွားရတော့သည်။ ကျွန်တော့်အရင် ဦးနှင့်သူ ရှိနေပါပကော...။ ကြမ်းပြင်ထက်တွင် စက်တော်ခေါ်နေသော လူကြီးတစ်ယောက်...။ တခေါခေါနှင့် ဟောက်၍များပင် နေလိုက်သေးသည်။

သည်လိုနှင့် ကျွန်တော့်မှာ အောင်မြင်စွာဆုတ်ခွာလာရစဉ်၊ ကဗျာ ဆရာ အစ်ကိုကြီးနှင့် သွားတွေ့သည်။

"ကားလိပ်နောက်မှာ လူကြီးတစ်ယောက် အိပ်နေတယ်ဗျ။ ဘယ်သူမှန်း မသိဘူး...။"

"ဟုတ်လား...။ ဘယ်မလဲ...။"

ပြောပြောဆိုဆိုနှင့် အပြေးအလွှားသွားကြည့်သည်။ နောက် ချက်ချင်း ပြန်လာပြီး အားရပါးရရယ်တော့သည်။

"ဟား ဟား ဟား ဟား... အဲဒါ ငါတို့ဆရာကွ။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဆိုတာပေါ့...။"

(၂)

ကျွန်တော် ရန်ကုန်ရောက်တော့ မိတ်ဆွေကြီး ကိုရွှေကျော် ကိုအကြောင်းပြုပြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့် မကြာခဏဆိုသလို ဆုံဖြစ် ကြုံဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လူချင်းမရင်းနှီး။ ဒါကလည်း အကြောင်းရှိ သည်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းအကြောင်း ကျွန်တော်အများဆုံးသိရ သည်မှာ၊ သူတပည့်ရင်း ဆရာ ဦးဝင်းမောင် (ဝင်းမောင်-သမိုင်း)ထံမှ ဖြစ်သည်။ ဆရာဦးဝင်းမောင်က စကားစပ်မိတိုင်း သူ့ဆရာအကြောင်း အာဝဇွန်းရွှင်ရွှင်နှင့် ပြောတတ်သည်။ ဆရာကြီး တော်ကြောင်း၊ အလွန် အလုပ်လုပ်ကြောင်းထက် ကိုးလိုးကန့်လန့်ပြောတတ်ကြောင်း၊ ဝှတိုက် တတ်ကြောင်းတွေက ပိုများသည်။ ကြာတော့ ဒေါက်တာသန်းထွန်း

“အင်္ဂလိပ်ကို ချင်ချင်းထချရမည်ဟုသော လက်ဝဲသွေဖည်ရေးသမား တို့လည်း ရှိသည်။ ထိုသူတို့တွင် နောင်အခါ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ဖြစ်လာ သော ပြည်သူ့အရေးတော်ပုံပါတီဝင် များ၏”

(ကောက်နုတ်ချက်၊ စာ-၂၀၅)

သွေး၊ ချွေး၊ မျက်ရည်တို့ဖြင့် ရင်းနှီးတည်ဆောက်ခဲ့ရသော အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးပြိုကွဲခန်းကိုလည်း၊ ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

“အိန္ဒိယကွန်မြူနစ်ပါတီက၊ ၁၉၄၆ နိုဝင်ဘာ ၂၇ ရက်နေ့စွဲနှင့် ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီကို ဝေဖန်ရေးသားပေးပို့လိုက်သောစာတွင် အလံနီနှင့် ပြန်ပေါင်း၊ ဖဆပလနှင့်ပြန်ပေါင်းဟူ၍ ညွှန်ကြားထားသည်။ ဆိုရှယ် လစ်ပါတီ (ပြည်သူ့အရေးတော်ပုံ ပါတီ)နှင့်လည်း ညီညွတ်သင့်ပါလျက် မညီညွတ်နိုင်ခြင်းကား၊ ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏အမှားပင် ဖြစ်တော့သည်။ ထို့ပြင် အောင်ဆန်း အက်တလီစာချုပ်ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်ခြင်းမှာ လည်း မှားသည်.”

(ကောက်နုတ်ချက်၊ စာ-၂၀၅)

ကျွန်တော်သိရသလောက် ဒေါက်တာသန်းထွန်းမှာ၊ သူတို့ မျိုး ဆက်မှ လူငယ်များအတိုင်းပင် နိုင်ငံရေးမိုးသက်မုန်တိုင်းကို ဖြတ်သန်းခဲ့ သူဖြစ်သည်။ သို့သော် သူသည် နိုင်ငံရေးသမားမဖြစ်ခဲ့။ သမိုင်းသုတေသီ ဖြစ်လာသည်။ သမိုင်းသုတေသီတစ်ဦးပြုစုသော သမိုင်း စာမျက်နှာများ ထက်တွင်၊ အတ္တနောမတိပါလိမ့်မည်မဟုတ်။ သို့နှင့်တိုင် နှလုံးခုန်သံ သဲ့သဲ့ကိုမူ ကြားလိုက်ရသလို ရှိသည်။

သန်းထွန်း

(M.A.,B.L.,Ph.D.,D.Lit.)

ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း

ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့် မြန်မာအမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်

■ မောင်လေယျာ

သုတေသနနယ်ပယ်တွင်၊ မူရင်း အထောက်အထားများကို ရှာဖွေစုဆောင်း၍ သုတေသီများ ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်ရန် ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေပေးခြင်းသည်၊ သုတေသန လုပ်ထုံးတမ်းစနစ်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင်၊ မူရင်းအထောက်အထား မူကွဲ များကို ရနိုင်သမျှကြိုးပမ်းရှာဖွေ၍၊ သုတေသနထုံးနှင့်အညီ တိုက်ဆိုင်တည်းဖြတ် ထုတ်ဝေနိုင်ပါက၊ ခိုင်မာအားထားရသော သုတေသနလက်ရာဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ထက် သုတေသီပညာရှင်ကိုယ်တိုင်၊ မူရင်းအထောက်အထားများကို စနစ်တကျ လေ့လာသုံးသပ်ထားသည့်၊ အကဲဖြတ်၊ နိဒါန်းရှည်၊ မှတ်စု၊ ရှင်းလင်းချက်၊ ဝေဖန် သုံးသပ်ချက်များနှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များပါဝင်သည့် သုတေသနလက်ရာကို၊ စံထားအပ်သည့် အဆင့်မြင့်သုတေသနလက်ရာဟု သတ်မှတ်ကြသည်။

မြန်မာ့သမိုင်းပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်း (၁၉၂၃-၂၀၀၅) ၏ 'မြန်မာ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်၊ အေဒီ ၁၅၉၈-၁၈၈၅' ၁၀ တွဲသည်၊ စံထားအပ်သည့် အ ဆင့်မြင့်သုတေသနအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သော၊ သုတေသနလက်ရာဖြစ်သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းသုတေသန နယ်ပယ်တွင် ထိုမျှ အချိန်ယူကြိုးပမ်းအားထုတ်သော၊ နယ်ပယ်ကျယ်ဝန်း၍ ထုထည်ကြီးမားလှသော သုတေသနလက်ရာမျိုး၊ ယခင်က မပေါ်ပေါက်သေးချေ။ နောင်တွင်လည်း၊ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်ကိုယှဉ်နိုင်မည့် သုတေသနလက်ရာ ပေါ်ပေါက်ရန်၊ ခဲယဉ်းလှပါသည်။ ထိုအချက်ကိုထင်ရှားစေ ရန် ကျမ်းပြုကာ၊ အတိုဆုံးရှင်းပြခဲ့သည်မှာ

'ဂျပန်မှာ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ်ထုတ်ဖို့၊ လိုအပ်တဲ့ အထောက်အထား တွေကို ယူသွားတယ်။ အထောက်အထားကို နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်လောက် နယ်

* WAIVES, ၂/၀၆ ဇူလိုင် ၂၀၀၆၊ ၁၅၈ - ၁၆၂။

လှည့်ပြီးစုတယ်။ မိုက်ကရိုဖစ် (microfisc) လုပ်ပြီး ဂျပန်ကိုယူသွားတယ်။ ဒီလိုယူသွားနိုင်အောင် သော်ကောင်းနဲ့ နိနီမြင့်တို့ ကူညီပါတယ်။ ဂျပန်မှာ ကိုယ့်အစီအစဉ်နဲ့ကိုယ် သုတေသနလုပ်ခွင့်ရတယ်။ . . . တစ်နေ့ ၂၄ နာရီ မှာ ၁၆ နာရီထိ အလုပ်လုပ်နိုင်တဲ့နေ့ များတယ်။ ဒီအလုပ်ဟာ ရေရှည်စီမံ ကိန်းဆိုတော့၊ ဂျပန်မှာဆက်နေနိုင်အောင် အလုပ်ရှာပေးကြတယ်။ (တစ်ခေတ်တစ်ယောက်ဆိုလောက်သူ ၊ ၂၀၀၀၊ ၁၈။)

အမိန့်တော်များပေါင်းချုပ် ၁၀ တွဲကို၊ တိုယိုတာဖေါင်ဒေးရှင်း၏ ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုအကူအညီဖြင့်၊ ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုတက္ကသိုလ် အရှေ့တောင်အာရှ လေ့ လာရေးစင်တာက၊ ၁၉၈၃ မှစတင်၍ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ သည်။ အတွဲ ၁၀ တွဲ စာမျက်နှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ၃,၀၀၀၊ မြန်မာဘာသာဖြင့် ၄,၄၅၇ ပါဝင်သည်။ အတွဲ (၁) မှ အတွဲ (၉) အထိ

- (၁) အမိန့်တော်များစုဆောင်းရာတွင်၊ ကူညီသည့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် အမည် အကွရာစဉ်၊
- (၂) နိဒါန်းရှည်၊
- (၃) အမိန့်တော် တစ်စောင်ချင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်အနှစ်ချုပ်၊ လိုအပ် ပါက မှတ်စုရှင်းလင်းချက်၊
- (၄) မြန်မာဘာသာ အမိန့်တော်မူရင်း (မူရင်းသတ်ပုံအတိုင်း) စီစဉ်ထား သည်။

အတွဲ (၁၀) တွင်-ကျေးဇူးတင်စကား၊ ကူညီသည့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အမည် အကွရာ စဉ်၊ အကွရာဖလှယ်ပုံ ဇယား၊ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်၊ ဝေါဟာရရှင်းလင်းချက်၊ အညွှန်း များပါဝင်သည်။

အတွဲ (၁) နိဒါန်းတွင် အမိန့်တော်များ ရှာဖွေတိုက်စစ်အသုံးပြုပုံ၊ အကဲ ဖြတ်ပုံ၊ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာနိုင်ငံ နယ်မြေပထဝီဝင်သတ်မှတ်ပုံနှင့် အမိန့်တော်များကို ပညာရပ်အလိုက် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဟူ၍ သတ်မှတ်သည်။ အမိန့်တော်များတွင် အစောဆုံးတွေ့ရသည့် ပုဂံခေတ် ကျစွာမင်း၏ အေဒီ ၁၂၄၉ မေ ၆ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်သောအမိန့်တော်နှင့်၊ အမိန့်တော်များ၏ တရားမျှတမှု ညာတာထောက်ထားမှုသည်၊ မူးမတ်များအပေါ်တွင် အဓိကမူတည်ပုံကို ဖော်ညွှန်း သော၊ အင်းဝခေတ် မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၏ အေဒီ ၁၃၆၈ ဇွန် ၁၉ ရက်စွဲ အမိန့် တော်နှစ်စောင်ကို ဦးစွာဖော်ပြသည်။ ထို့နောက်၊ ညောင်ရမ်း ၁၀ ဆက်တွင် ပထမဆုံး ညောင်ရမ်းမင်းတရား၏ အေဒီ ၁၅၉၈ မတ် ၃၀ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန် သည့်၊ ရဟန်းသံဃာများ ဝါဆိုဝါကပ်ရက်သတ်မှတ်သောအမိန့်တော်မှ၊ ညောင် ရမ်းလေးဆက်မြောက် ပင်းတလဲမင်း၏ အေဒီ ၁၆၄၉ ဧပြီ ၈ ရက်စွဲထုတ် ရာစ

THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	VI	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	VII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	VIII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	IX	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	X	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XI	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XIII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XIV	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XV	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XVI	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XVII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XVIII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XIX	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XX	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXI	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXIII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXIV	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXV	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXVI	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXVII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXVIII	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXIX	III
THE STATE OF ARIZONA, A.D. 1900-1901 MAY 1901, A.D. 1900-1901	XXX	III

မဏိစူဠာစေတီ ထီးတော်တင်အမိန့်အထိ၊ ခုနှစ်အစဉ်အတိုင်း စဉ်ထားသည်။

အတွဲ (၂) နိဒါန်းတွင်၊ ပုဂံပျက်ပြီး နိုင်ငံရေးအခြေအနေအကျဉ်းချုပ်ကို ကျောက်စာများကိုးကား၍၊ ဟံသာဝတီခေတ် ဗညားရံမင်း ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးခဲ့သည့် ရွှေတိဂုံဘုရားပြင်၊ အေဒီ ၁၄၃၆ ရက်စွဲမှ တောင်ငူခေတ် ဆင်ဖြူရှင်ဘုရင့်နောင် ကွယ်လွန်သည့် အေဒီ ၁၅၈၁ အောက်တိုဘာ ၁၀ ရက်စွဲအထိ၊ ခုနှစ်အစဉ်ဖြင့်ဖော်ပြသည်။ အမိန့်တော်များတွင်၊ တောင်ငူခေတ် ဗညားဒေါ ထုတ်ပြန်သည့် အေဒီ ၁၅၅၀ အောက်တိုဘာ ၂၉ ရက်စွဲ အမိန့်တော်မှစ၍၊ တောင်ငူခေတ်ဆိုင်ရာ အမိန့်တော် ၂၀ ခန့်ပါဝင်သည်။ ထို့နောက်၊ ညောင်ရမ်းခေတ် ပင်းတလဲမင်းလက်ထက် အေဒီ ၁၆၅၀ ဇန်နဝါရီ ၃ ရက်စွဲဖြင့်ထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်တော်မှ၊ ညောင်ရမ်း ၁၀ ဆက် နောက်ဆုံး စဉ့်ကူးမင်း (မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိ) လက်ထက် အေဒီ ၁၇၄၃ မေ ၃၁ ရက်စွဲ ထုတ်အမိန့်တော်အထိ၊ ခုနှစ်အလိုက်စဉ်ထားသည်။

အတွဲ (၃) နိဒါန်းတွင်၊ ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ကိုစတင်သူ အလောင်းမင်းတရား၏ နိုင်ငံရေး၊ သာသနာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကြီးပမ်းမှုများနှင့်၊ စစ်ကိုင်းမြို့ မွန်တို့လက်ကျရောက်သည့် အေဒီ ၁၇၅၂ ဇန်နဝါရီ ၂၇ ရက်စွဲမှ ကုန်းဘောင်လေးဆက်မြောက် စဉ့်ကူးမင်းနန်းကျသည့် အေဒီ ၁၇၈၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၄ ရက်စွဲအထိ၊ ခုနှစ်အစဉ်ဖြင့် စဉ်သည်။ အမိန့်တော်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းကော်မရှင်က ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေခဲ့သော၊ အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ အမိန့်တော် ၉၉ စောင်ကို၊ ပြန်လည်တည်းဖြတ်ဖော်ပြသည်။ အေဒီ ၁၇၅၀

ဖေဖော်ဝါရီ ၂၈ ရက်စွဲဖြင့်၊ ဂန္ဓာလရာဇ်တိုင်း တရုတ်ဥတည်မင်းက ရောက်သည့် ရာဇသံမှ၊ စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက် သံတော်ဆင့် စည်သူ ရွှေတောင်နော်ရထာ၏ အေဒီ ၁၇၈၀ နိုဝင်ဘာ ၂၃ ရက်စွဲဖြင့်ထုတ်ပြန်သည့် အရုံအတင်အမိန့်တော်အထိ ပါဝင်သည်။ အမိန့်တော်များကို ခုနှစ်အစဉ်အတိုင်း စဉ်ထားသည်။

အတွဲ (၄) နိဒါန်းတွင်၊ ဗဒုံမင်း၏ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များကို သုံးသပ် ဝေဖန်၍၊ ဗဒုံမင်းသားနန်းတက်သည့် အေဒီ ၁၇၈၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၁ ရက်စွဲမှ စစ်ကိုင်းမင်းသားနန်းတက်သည့် အေဒီ ၁၈၁၉ ဇွန် ၈ ရက်စွဲအထိ၊ ခုနှစ်အစဉ်ဖြင့် ဖော်ပြသည်။ ထို့နောက် ဦးတိက္ခလင်္ကာရာ ဒေါက်တာရီရီတို့နှင့်အတူ ပူးပေါင်းပြုစု ထားသည့် ဗဒုံမင်းပုံတော်ပြကွဒိန် (နန်းစံ ၂၄ နှစ် ၃၇နှစ်) ပါဝင်သည်။ အမိန့်တော် များတွင် ဗဒုံမင်းနန်းတက်လျှင်တက်ချင်း ထုတ်ပြန်သည်။ နားခံစမြှောင်မှုဖြင့် ထုတ် အေဒီ ၁၇၈၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၁ ရက်စွဲ အမိန့်တော်မှ၊ ဗဒုံမင်းလက်ထက် နားခံ ပြောကြီးမှု နေမျိုးသင်္ကြန်ထုတ် အေဒီ ၁၇၈၇ ဒီဇင်ဘာ ၂၉ အမိန့်တော်အထိ ပါဝင်သည်။

အတွဲ (၅) နိဒါန်းနှင့် အမိန့်တော်များတွင်၊ ဗဒုံမင်းလက်ထက် နားခံပြော ကြီးမှုထုတ် အေဒီ ၁၇၈၈ ဇန်နဝါရီ ၂ ရက်စွဲ အမိန့်တော်မှ၊ နားခံစမြှောင်မှု ထုတ် အေဒီ ၁၈၀၆ ဒီဇင်ဘာ ၃၁ ရက်စွဲအမိန့်တော်အထိ၊ အမိန့်တော်များကို ခုနှစ်အလိုက်စဉ်ထားသည်။

အတွဲ (၆) နိဒါန်းကို၊ ဗဒုံမင်းလက်ထက် ဇင်းမယ်စား၏အကူအညီဖြင့် ပုန်ကန်သော ကျိုင်းတုံစော်ဘွားပုန်ကန်မှု ရှုနိဗ္ဗိ၊ တရုတ်ပြည်တွင်ခိုလှုံစသာ အေဒီ ၁၈၀၇ မတ် ၁၇ ရက်စွဲမှ တောင်ငူ၊ ကျောက်မော်၊ ရွှေကျင်၊ ဒလ၊ လှိုင်၊ ဓနုဖြူမြို့ များကို သိမ်းပိုက်သည့် အေဒီ ၁၈၁၀ ဒီဇင်ဘာ ၂၉ ရက်စွဲထိဖြစ်ရပ်များကို၊ ခုနှစ်အလိုက် စဉ်ထားသည်။ အမိန့်တော်များတွင် ဗဒုံမင်းလက်ထက်နားခံ ရာဇ နော်ရထာ ထုတ်ပြန်သည်။ သန့်စင်ပန်းကို ရွှေနန်းတော်မဆက်ဘဲ မင်းသားများ အိမ်တော်ပေးပို့၍ ပြစ်ဒဏ်ပေးသည့် အေဒီ ၁၈၀၇ ဇန်နဝါရီ ၁ ရက်စွဲအမိန့်တော်မှ၊ နားခံရေခါးရွာစား ငပသီထုတ်သည့် မှန်နန်းတော် ဆောက်လုပ်ရေးအတွက် ကျောက်တူးရန်ထုတ်ပြန်သည်။ အေဒီ ၁၈၁၀ ဒီဇင်ဘာ ၃၁ ရက်စွဲ အမိန့်တော် အထိ ပါဝင်သည်။

အတွဲ (၇) နိဒါန်းတွင်၊ ဗဒုံမင်းလက်ထက် သာသနာရေးဆိုင်ရာ ဆောင် ရွက်ချက်များကို၊ ဖော်ပြသည်။ အမိန့်တော်များတွင် ဗဒုံမင်းလက်ထက်၊ နားခံ စမြှောင်မှု ဘယကျော်ထင်ထုတ်ပြန်သော မိုးကောင်းမြို့ဝန် ရဲခေါင်စန္ဒကျော်သူကို အရာချသည့် အေဒီ ၁၈၁၁ ဇန်နဝါရီ ၁ ရက်စွဲအမိန့်တော်မှ၊ အလုံနယ်နှင့် ပန်ကျီနယ် နယ်နိမိတ်ခွဲခြားသတ်မှတ်သော နားခံပြောကြီးမှု သီရိဇေယျနော်ရထာ၏

အေဒီ ၁၈၁၉ ဧပြီ ၁၃ ရက်စွဲ အမိန့်တော်အထိ၊ ခုနှစ်အလိုက်စဉ်၍ဖော်ပြထားသည်။

အတွဲ (၈) နိဒါန်းတွင်၊ ဗဒုံမင်းကွယ်လွန်သည့် အေဒီ ၁၈၁၉ ရက်စွဲမှ ပုဂံမင်းနန်းကျသည့် ၁၈၅၃ ထိဖြစ်ရပ်များကို၊ ခုနှစ်အလိုက်စဉ်၍ဖော်ပြသည်။ အမိန့်တော်များတွင် စစ်ကိုင်းမင်းနန်းတက်စ အေဒီ ၁၈၁၉ ဇန်နဝါရီ ၈ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်သော အမိန့်တော်မှ၊ ပုဂံမင်းလက်ထက် မဟာမင်းကျော် မင်းထင်ကို ဆင်ဝန်ခန့်သည့် အေဒီ ၁၈၅၂ အောက်တိုဘာ ၁၅ ရက်စွဲ အမိန့်တော်အထိ၊ အမိန့်တော်များကို ခုနှစ်အလိုက်စဉ်၍ဖော်ပြထားသည်။

အတွဲ (၉) နိဒါန်းတွင်၊ ၁၈၅၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၀ မင်းတုန်းမင်းသား ပုန်ကန်မှုမှ သီပေါမင်း အိန္ဒိယရတနာဂီရိသို့ ရောက်သည့် အေဒီ ၁၈၈၅ ဧပြီ ၁၆ အထိ ဖြစ်ရပ်များကို၊ ခုနှစ်အလိုက်စဉ်၍ဖော်ပြထားသည်။ အမိန့်တော်များတွင်၊ မင်းတုန်းမင်းနန်းတက်စ အရပ်ရပ် မြို့ကျေးရွာ သူကြီး မြင်းခေါင်းများ ရာဇဝတ်တော် လုံခြုံရေးအတွက် အေဒီ ၁၈၅၃ မတ် ၃ ရက်စွဲဖြင့်၊ နားခံမင်းထင်ရာဇာသီဟသူ ထုတ်ပြန်သည့်အမိန့်တော်မှ မကွရာမင်းသား သားတော် ထိပ်တင်စောရန်နိုင်၊ ထိပ်တင်စောရန်တိုင်တို့ အေဒီ ၁၈၈၆ ဇန်နဝါရီ ၁ ရက်စွဲဖြင့် မန္တလေးမြို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်မည့် အမိန့်တော်အထိ၊ ပါဝင်သည်။

အတွဲ (၁၀) သည်၊ အမိန့်တော်များကို ခြုံငုံသုံးသပ်၍ ပဒေသရာဇ် မြန်မာနိုင်ငံကို နိုင်ငံ၏ပထဝီဝင်၊ ပြည်သူ၊ အုပ်ချုပ်သူ၊ ဥပဒေ၊ သာသနာရေး ဟူ၍ အခန်း ၅ ခန်းခွဲ တင်ပြထားသည်။

မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်ကို၊ ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှ နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော် မူရင်းအထောက်အထားများရှာဖွေ၍၊ ၈ နှစ်တာမျှ အချိန်ယူကာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အနှစ်ချုပ်ရေးသားခဲ့သော မြန်မာအမိန့်တော်ပေါင်းချုပ် ၁၀ တွဲကို အကြောင်းပြု၍၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မြန်မာ့သမိုင်းပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းအား၊ ဒီလစ်ဘွဲ့ ထပ်မံချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ ဤတက္ကသိုလ်မှာပင်၊ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၄၀ ခန့် (၁၉၅၂-၅၆)က ပီအိပ်ချ်ဒီ ပါရဂူဘွဲ့အတွက် 'ပုဂံခေတ်ဗုဒ္ဓသာသနာ' The Buddhist Church in Burma (Myanmar) during the Pagan (Bagan) period, 1044-1267 စာတမ်း တင်သွင်းခဲ့ရာ၊ ဘီစီလောဆု ချီးမြှင့်ခံရသည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ၁၁ ကြိမ်မြောက် ဖုကုအိုက အာရှယဉ်ကျေးမှု ပညာရေးကဏ္ဍ ဆုရှင်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရခြင်းတွင်၊ လည်း အဓိကပေါ်လွင်သော ဂုဏ်ရည်တစ်ရပ်မှာ အမိန့်တော်ပေါင်းချုပ် ၁၀ တွဲပင် ဖြစ်သည်။

၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်နေ့ ရန်ကုန်မြို့အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးစင်တာတွင် ကျင်းပခဲ့သည့်၊ ၁၁ ကြိမ်မြောက် ဖုကုအိုက အာရှ ယဉ်

ကျေးမှုဆုရှင်နှင့် မိဒီယာများတွေ ဆုံရှင်းလင်းပွဲတွင်၊ ဆုရှင်က သူ၏ သုတေသန လုပ်ထုံး၊ သုတေသနခံယူချက်ကို

‘ကျွန်တော်ဟာ အများတကာထက် ဉာဏ်ပညာသာလှတယ်လို့လည်း မပြောနိုင်ပါ။ အရည်အချင်း ထက်မြက်လှတယ်လို့လည်း မဆိုသာပါ။ ခုလို ဆုကြီးမျိုးကိုလည်း မမှန်းပါ။ အပင်ပန်းခံရမယ်၊ စေ့စပ်သေချာရမယ်၊ ဒါမှ ထူးချွန်မယ်လို့ ကျွန်တော်နားလည်တယ်။ ဒီအတိုင်းလုပ်ဖြစ်တယ်။ လာဘ်ရမယ်၊ ထင်ပေါ်မယ်ဆိုတာတွေ မမှန်းပါ။ ကိုယ့်ဘာသာကိုယ် ကျေနပ်ဖို့ပဲ အာသီသရိတယ်။ ဘာကိုကျေနပ်သလဲဆိုရင် ဘယ်သူမှ မသိ သေးတဲ့ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ကျွန်တော်သိတယ်။ ဒီကိစ္စကို လူတကာ သိတာထက် ပိုသိတယ်ဆိုရင်၊ အထူးပြုလေ့လာမယ်လို့ ကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်တဲ့နယ်ပယ်မှာ၊ အသိတိုးအောင်လုပ်ပေးနိုင်တာ ဖြစ်တယ်။ နောက် ပြီးတော့ ကိုယ်တိုင်ရှာဖွေတွေ့ရှိထားတာကို ကိုယ်ကပဲ စပြောရမယ်၊ ကိုယ်ကပဲ စရေးရမယ်။ သဘောကတော့ ကိုယ်သိတာကို ကိုယ့်လုပ်ဖော် ကိုင်ဖက်တွေနဲ့ ဝေခြမ်းမျှတပြီး၊ အကျိုးခံစားဖို့ဟာ ကိုယ့်တာဝန်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။’ (တစ်ခေတ်တစ်ယောက် ဆိုလောက်သူ၊ ၂၀၀၀၊ ၆။)

ဟု ရှင်းလင်းခဲ့ပါသည်။

မောင်ဇေယျာ

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ်(၄)

မြန်မာ့ဗုဒ္ဓသာသနိက အနုပညာလက်ရာ

"In Praise of Buddhist Art in Myanmar", MARG (Pathway), A Magazine of the Arts, IX, 1

ကို

သန့်ထွန်း (M.A., B.L., Ph.D., D.Lit.) မြန်မာပြန်တယ်

အပိုင်း(၂)

ဆရာကို လွမ်းလို့ မဆုံးနိုင်ပါကလား ဆရာရယ် * ■ လူထုဒေါ်အမာ

ကနေ့ဆိုရင်၊ ဆရာ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဆုံးသွားတာ၊ ၂ လကျော်သွားပါပြီ။ ဦးလှ ဆုံးတုန်းက၊ ဆရာက ကျွန်မတို့ လူထုတိုက်ကို ရောက်လာပြီး၊ ဦးလှစာရေးစားပွဲမှာ ဝင်ထိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့၊ ဦးလှထားခဲ့တဲ့ လက်စလက်နတွေအားလုံးကို၊ အကြာကြီး ဆရာက မွှေနှောက်ကြည့်ရှုနေပါတယ်။ ဦးလှစားပွဲပေါ်မှာ နှစ်တစ်ရာက အောက် ပြည်အောက်ရွာ ဆိုတဲ့စာအုပ်ကလေးကို ရိုက်ထုတ်ဖို့၊ ဦးလှက အားလုံးအပြီးအစီး လုပ်ဆောင်ပြင်ဆင်ထားခဲ့တာကို တွေ့သတဲ့။ ဒါနဲ့ ဆရာက အံ့ဩဝမ်းသာပြီး၊ ဒီ စာအုပ်ရဲ့အမှာစာကို ဆရာ ချက်ချင်းထိုင်ပြီးတော့၊ ရေးပေးခဲ့ပါတယ်။ ဆရာ အမှာစာမှာ

'ဦးလှဟာ၊ ကွယ်လွန်ချိန်အထိ အလုပ် လုပ်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ပါကလား။ ဒီစာအုပ် မှာ ဖော်ပြဖို့၊ ဓာတ်ပုံတွေအသင့်နဲ့ အကြောင်းအရာအမျိုးအစားခွဲပြီး စဉ်ထားလို့၊ ဘယ်တော့မဆို သပ်ရပ်သေချာတဲ့ပုဂ္ဂိုလ် ပါကလား။ အများ ပြည်သူတို့ အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေဖို့၊ စေတနာနဲ့အလုပ်လုပ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ပါကလား လို့ အံ့ဩမိတယ်...။'

ဆိုပြီး၊ ဒီစာအုပ် အစ၊ အဆုံးဖတ်လိုက်တာမို့ စာအုပ်ထဲပါမယ့် အကြောင်းအရာတွေ ကိုဖော်ပြပြီး၊ 'ဒီစာအုပ်ဟာ စာအုပ်ကောင်းတစ်အုပ်ပါ' လို့ ဆရာက ရေးသားသွား ပါတယ်။

ကျွန်မတို့အလှည့်ကျတော့၊ ၂၉ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ နေ့က ကျွန်မအသက် ၉၀ ပြည့်မွေးနေ့ကို၊ ဆရာက လာရှာတယ်။ တောင်လေးလုံးမှာ တက်လာရှာတယ်။ ကျွန်မနဲ့အတူတူ ငြိမ်းချမ်းရေးခိုအောင်းလေးကို ဝင်လွှတ်ပေးတယ်။ ဒီမွေးနေ့ကလည်း စည်လိုက်တာ၊ လူတွေက ကျိတ်ကျိတ်တီး။ ဆရာ့ကို ကျွန်မ စကားမပြောလိုက်ရဘူး။ ဒါနဲ့သာ လူချင်းခွဲကြရော။ အဲဒီနေ့ညက ဆရာ တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ အိပ်သ တဲ့။ ၃၀ ရက်နေ့ မနက်လင်းအားကြီး ၃ နာရီမှာ၊ ဆရာ ရုတ်တရက် အနိစ္စရောက် သွားရှာသတဲ့။ ဒီအကြောင်းကို သူတို့က ကျွန်မကို မပြောကြဘဲ ပိတ်ထားတယ်။

* ကလျာ အမှတ်(၂၁၄)၊ ၂၀၀၆ ဧပြီ ၂၁-၂၂။

ညနေ ၃ နာရီလောက်ကျတော့ 'ဆရာ ဒီလို၊ ဒီလိုပဲ ဖြစ်သွားလို့တဲ့၊ ပြောပြကြတယ်။ နောက်ရက်ကျတော့၊ ဆရာ မိန်းမ ဒေါ်ခင်ရီတို့ ကျွန်မဆီကို နှုတ်ဆက်ရအောင် လာတော့၊ ရီရီကို ဘယ်လို နှုတ်ဆက်ရမှန်းမသိလို့ ဆီးပြီးဖက်ငိုရတာပဲ။ ကျွန်မ ရီရီ ကို ပြောမိတဲ့စကား ကတော့၊ 'ဒီလိုအဖြစ်တွေ ကျွန်မ လွန်ခဲ့တဲ့ ၂၄ နှစ်က ကြုံခဲ့ဖူးပြီ၊ ကျွန်မ သေရင်လည်း ဆရာလိုပဲ သေချင်တယ်' လို့ ဆိုခဲ့မိတယ်။ အဲဒီနေ့က တန်ဆောင်မုန်းလကွယ်နေမိတဲ့ ဆရာအလောင်း ရန်ကုန်ကို ရီရီတို့ ယူမသွားနိုင်ကြဘူး။ ဒါကြောင့်၊ တောင်လေးလုံး ကိုပညာကျောင်းမှာပဲ၊ အုတ်ဂူ သွင်း သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့ကြတယ်။ ဆရာမိန်းမ ရီရီကတော့၊ 'သူ့ချစ်တဲ့ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ လာသေရတာမို့ သူ့စိတ်ကြိုက်နေမှာပါပဲ' လို့၊ ဖြေဖျောက်တဲ့စကား ဆိုသွားရှာတယ်။ ကျွန်မမှာတော့ ဆရာအသုဘလည်း မသွားလိုက်ရဘူး။ မြှုပ်နှံ သင်္ဂြိုဟ်ရာလည်း လိုက်မပို့လိုက်ရဘူး။ ကျွန်မ မသေသေးလို့ရှိရင် ၉၁ နှစ်ပြည့် မွေးနေ့ ကျင်းပတော့မှ၊ ဆရာအုတ်ဂူကလေး မြင်ရမှာပေါ့လေ။ ကျွန်မဘက်က မကျေလိုက်ရတဲ့ ဝတ္တရားတွေ။ ဘယ်လောက်များ ကျွန်မအဖြစ်က ဆိုးလိုက်ပါ သလဲလို့။

ဆရာ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ မန္တလေးမှာ ၁၈ နှစ်လောက် အလုပ်လုပ်သွား ရှာတာတဲ့။ သူ ဒီမှာအလုပ်လုပ်နေတုန်းက၊ သူ့ရဲ့အပေါင်းအသင်းက ဦးလှပဲ ထင်ပါတယ်။ ဦးလှ ဘယ်တော့ ဘာပွဲလုပ်လုပ် ဆရာပါတာချည်းပဲ။ ဆရာလုပ် သမျှကိစ္စတွေမှာလည်း ဦးလှ ပါတာချည်းပဲ။ နှစ်ယောက်က စိတ်တူကိုယ်တူလည်း သိပ်ရှိကြတာကိုး။ မန္တလေးက ပွဲကြီးလမ်းကြီးတွေဆိုရင်၊ ဘယ်ပွဲမဆို သူတို့နှစ်ယောက် အတူတူတွဲလျက်ပဲ။ ဒါကြောင့်၊ ဦးလှ ၇ ဩဂုတ် ၁၉၈၂ က ဆုံးသွားတော့၊ ဆရာ တော်တော် ဘက်ပဲ့သွားရှာတယ်။

ဆရာ မန္တလေးမှာ ၁၉၆၅ ခုကစပြီး ၁၉၈၂ ခုအထိ နေနေသမျှကာလပတ်လုံး၊ ဦးလှရဲ့စာပေခရီးမှာ ဆရာ ပါတာချည်းပဲ။ ဒါကြောင့် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ စာပေ အင်အားစုထဲမှာ၊ ဆရာနဲ့ ဆရာတော်ရွှေကိုင်းသားတို့ဟာ အရေးပါတဲ့ မဏ္ဍိုင်ကြီးတွေ ဖြစ်ခဲ့တယ်။

၁၉၈၂ ဩဂုတ် ၄ မှာ၊ ဦးလှ ရုတ်တရက် မကျန်းမာပြီး ဆေးရုံတင်ရပါတယ်။ ဩဂုတ် ၇ ရက်နေ့မှာ ဦးလှကွယ်လွန်ခဲ့ရတယ်။ ကွယ်လွန်ခါနီး အသက်လူနေရတဲ့ အချိန်မှာ၊ ဆရာတို့ဇနီးမောင်နှံ ရန်ကုန်က အပြန် ဘူတာကကြိုပြီး၊ ဆေးရုံပေါ် ခေါ်လာခဲ့တယ်။ ဦးလှ ဇီဝိန်ချုပ်ဖို့ အချိန်ရွေးနေပြီဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ၊ သူ သိပ် သံယောဇဉ်ရှိတဲ့ လူတစ်ယောက်နဲ့တွေ့ပေးလိုက်ရင်၊ သူ့ဘဝကူးအတွက် ကောင်းပျံ မလားလို့ မဆုံးဖြတ်တတ်လို့ 'ဆရာရယ် ဦးလှ အခြေအနေမကောင်းတော့ဘူး။ မကြည့်ပါနဲ့တော့' လို့ ပြောခဲ့မိတယ်။ သိပ်မကြာလှခင်မှာပဲ ဦးလှ ဇီဝိန်ချုပ်ခဲ့

ပါတယ်။ ဆရာရေးခဲ့တဲ့ ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း ထဲမှာ-

'ဦးလှသေဆုံးတဲ့အချိန် ငါ သူ့အနားခပ်လှမ်းလှမ်းမှာ ရှိတယ်။ ဘာမျှ မတတ်နိုင်တဲ့အဆင့် ရောက်နေပြီပဲ။ သူ သိပ်ပင်ပန်းနေတာကို ငါ မြင် တယ်။ ငါ့ကို သူ မမြင်နိုင်တော့။ ဒေါ်အမာက အနားသွားမနေပါနဲ့တော့လို့ တားတာ ငါနားလည်တယ်။ ဒေါ်အမာ မှန်ပါတယ်' ။

လို့ ရေးခဲ့တယ်။

ဒီအချိန်က၊ ဆရာက ဂျပန်ပြည်က ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ်နဲ့ခေါ်လို့ သွားခါနီး ဆဲဆဲ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကနှုတ်ဆက်ပွဲ မြို့လယ် ဓမ္မသာလာဓမ္မာရုံကြီးမှာ ကျင်း ပခဲ့တယ်။ အဲဒီနေ့က ဦးလှဆုံးပြီး (၇ရက်) ရက်လည်တဲ့နေ့၊ ဦးလှသာရှိရင် သူ အပျော်ဆုံး နေ့တစ်နေ့၊ သူ့အရွှင်ဆုံး မိန့်ခွန်းတစ်ခု ပြောနေမှာ၊ ကျွန်မမှာ လုံးလုံး မျက်ရည် မဆည်နိုင်သေးတဲ့ကာလမို့ မတက်ရောက်နိုင်ခဲ့ဘူး။

ဆရာတို့လင်မယား ရန်ကုန်ပြန်သွားကြတော့လည်း၊ ဘူတာလိုက်မပို့ဘဲ မနေ နိုင်ဘူး။ ရောက်တော့လည်း မငိုဘဲမနေနိုင်ဘူး။ ဒါ့ကြောင့် ရီရီနဲ့ဆရာ့ကို မြန်မြန် နှုတ်ဆက်ပြီး ဘူတာကပြန်ခဲ့ရတယ်။

၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် (၁၁) ကြိမ်မြောက် ဖုကူအိကာ အာရှဓလေ့ဆုကို ဂျပန် ပြည်က ချီးမြှင့်ခဲ့တယ်။ အာရှယဉ်ကျေးမှုဆုတံဆိပ် ဆရာ ချီးမြှင့်ခံခဲ့ရတယ်။ ဂျပန် အနုပညာယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က၊ ဒီလို ဆုချီးမြှင့်ခဲ့တာက တော့-

'ဆရာက မြန်မာရာဇဝင်ကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ခဲ့ပြီး၊ မြန်မာ့သမိုင်းလေ့လာမှုကို ဦးဆောင်ခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ လုံးဝထူးခြားဆန်းသစ်တဲ့ရှုထောင့်က ဖော်ထုတ် တင်ပြခဲ့သူမို့ အာရှတိုက်က ထူးခြားထင်ရှားတဲ့ ထိပ်တန်း သမိုင်းပညာရှင် ထဲက တစ်ယောက်ဖြစ်လို့ပါ'

တဲ့။ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံကြွယ်ဝပြီး ယုံကြည်ချက် ခိုင်မာသူဖြစ်တဲ့အတွက်၊ ကမ္ဘာက မြန်မာရာဇဝင်ကိုလေ့လာမယ်ဆိုရင်၊ ဆရာပြုစုခဲ့တဲ့ကျမ်းတွေက မရှိမဖြစ် ကျမ်းတွေ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

ဆရာစွမ်းဆောင်ချက်တွေကြောင့် မြန်မာ့သမိုင်းကို ပိုမိုထင်ရှားစေတဲ့အပြင်၊ ကမ္ဘာကိုယုံနဲ့အောင် မြန်မာတစ်ဦးအနေနဲ့ အများဆုံး ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့တယ်။

ဆရာဆုံးသွားတော့ လွမ်းတယ်။ အခုအချိန်မှာ ဆရာလို ဆရာမျိုး၊ အစားထိုး စရာမရှိလို့ နှမြောတယ်။ ဆရာနဲ့ ဦးလှ၊ ချမ်းသာတဲ့ဘုံမှာ ဆက်လက်ကြိုးပမ်း အားထုတ်နိုင်ကြပါစေ။

လူထုဒေါ်အမာ

In Tribute to Dr. Than Tun (1923-2005): A Rare Type of Myanmar Scholar *

Sai Aung Tun*

I was awakened by the long ring of the telephone at 4' clock in the morning of 30 November 2005. Picking up the phone and listening, I heard the trembling and excited voice of U Ba Maung, Director-General of the Universities Historical Research Department, who informed me about the sudden demise of Dr. Than Tun, a member of our Myanmar Historical Commission. He said "Sayagyi, Dr. Than Tun has just passed away at the Department of History in Mandalay. Don't you think, his wife should be informed immediately?" I said, "Of course, you should do it right now." Fearing that Daw Khin Yi, his wife, might not be able to take the news calmly, he changed the message and told her that her husband was seriously ill and needed her presence. Arrangements were made for her flight to Mandalay. Arriving at Mandalay airport, she was met by members of the Department of History who took her to where Dr. Than Tun was. Getting into the car she noticed the unusual silence and the peculiar uneasiness of those who accompanied her. She insisted on knowing what had actually happened to her husband. Finally, the truth was revealed, and she broke down and burst into tears.

Dr. Than Tun died peacefully at 2:30 a.m. on 30 November 2005 in the Department of History of Mandalay University. He was wont to put up there on his visits to Mandalay, refusing to stay anywhere else, being greatly attached to the Department and still keeping there his books and antiquities although he had long moved to Yangon. He died of heart failure, without giving trouble to anyone, including his wife, and children.

* WAVES, 6 \ 07, JULY 2007, 192-206

*Vice Chairman (2), Myanma Historical Commission.

I could not go back to sleep after hearing the sad news. All sorts of thoughts kept jamming into my head, because there were a lot of research projects and papers that Dr. Than Tun had undertaken, and, without him, those works not be easily accomplished. His death meant a great loss to the Myanmar Historical Commission, to the Universities Historical Research Department and to the country as well. It had taken a long a time to produce a good scholar like Dr. Than Tun. All members of the Myanmar Historical Commission, staff members of the Universities Historical Research Department, many other friends and students of history and archaeology were greatly grieved and saddened by his death.

The one who suffered most was Dr. Ohn Gaing, who had been his close friend since their school days. A few days before Dr. Than Tun left for Mandalay, I overheard a short conversation between Dr. Than Tun and Dr. Ohn Gaing which I could not forget. On his way home for lunch, Dr. Than Tun dropped in to see Dr. Ohn Gaing, with whom I was at the time, and he remarked, "My friend, Dr. Ohn Gaing, I notice that these few days, your health is deteriorating and you should be careful of your asthma, you may soon die." In return, Dr. Ohn Gaing said smilingly, "Don't you worry about me, my friend, death will not easily come to me because I take my medicine regularly. Whereas you are the one who should be careful of your health, especially your weight, you seem to gain more weight these days and you may develop heart disease and it could easily be the end of you." The way they teased each other chilled me very much. I did not join in their joking and I never imagined that such joking could become true. Dr. Than Tun died of heart failure. Recalling this Dr. Ohn Gaing felt very unhappy.

Despite his age of 83, Dr. Than Tun looked quite healthy. It was true that he had developed some signs of clumsiness, some slowness in his movements and was sometimes forgetful in his daily work although he did not notice it. But Dr. Than Tun was a man without a worry. He did not have to worry about his social obligations and responsibilities at home, because all

those were taken care of by his wife, a really good housewife whom Dr. Than Tun always loved and admired.

Dr. Than Tun was a man who strictly observed the rule of punctuality. He would always arrive in time for any meeting to which he was invited. But how much interest he took in the meeting was another question. He would take a good seat and start reading a book he had brought with him without paying attention to anyone. Sometimes he would take out his notebook and a pen and start writing, not the notes of the meeting, but something related to his research work. He rarely participated in the discussions of the meeting. I remember very well, once, a meeting which I was conducting. We were seriously discussing the question of how we should write a national history of Myanmar and what format we should use. The discussion stirred his interest. He got up, and every one looked at him with the expectation that he would contribute something very important on the subject. With his face beaming, he then coolly remarked, "Gentlemen, I think you should stop going about in circles over that subject again. I have been hearing it so many times, but nothing has come out of your discussions. You people are not serious in the work you should be doing and you seem to lose you precious time over other things than writing a Myanmar national history." All felt very uneasy at that remark but no one dared to pick up the challenge. Dr. Than Tun could be very extreme and blunt in his comments. Words of etiquette, politeness and diplomacy did not seem to have been included in his dictionary when making his comments, and he never believed in sugarcoating any bitter pills.

Dr. Than Tun devoted much of his time to research. He also loved teaching history, epigraphy, stone inscriptions, and palm leaf manuscripts. He edited quite a lot of stone inscriptions for publication. Just before his death, he undertook to edit the newly discovered stone inscriptions of Upper Myanmar for publication, under the title နှောင်းတွေ့ကျောက်စာများ. He was very attached to his students and he always urged them to work hard as he did himself. He could also be very tough to students

who followed the easy path and who very often missed his class or lecture. Once, I heard him scolding the students, "Don't you ever think that I have the wish to share my knowledge of history with you. I come to teach you just to promote my interest in history and to improve my knowledge in this subject. I don't care whether you want to come to my class or not and I do not expect much from you." That remark helped a lot, and from then on the students never missed his class.

Dr. Than Tun was always conscious about his health. His physical structure made him tend towards fatness. He tried to control his weight by not eating any starch, especially rice. What did he prefer then? he preferred, not vegetables, but eggs, meat and fruit. Roast pork was his special favourite. At home he had a special diet prepared by his wife. The home menu never included roast pork. Outside his home where his wife was absent, he always preferred a delicious roast pork. At lunch at our monthly meetings, he always asked me to make roast pork for him. I prepared a special plate of roast pork and he enjoyed eating it; and I got praise from him for the food, which was quite unusual. Once I went with him to Mandalay to conduct an oral examination for post-graduate students. After our arrival in Mandalay, he asked me to make a call to his wife to inform her about his safe arrival and to tell her that he was taking medicine regularly and punctually and also that he took no pork. But at that moment he was munching a pork shop brought to him by his students who knew what he liked most.

One thing good about him was that he never complained whatever food he was offered, except for rice. Sometimes, when we went to remote areas for our field work where food was scarce and unavailable, he would eat whatever was prepared for him. He also could sleep anywhere, in any condition. I remember, once, we were in a far away village in Thahton township. We were crowded in a small hut and the place was infested with mosquitoes. He and I shared a bed with a small mosquito net. I could not sleep easily in such a condition, but he, after resting his head on the pillow, fell fast asleep and started

snoring. I quite admired him for his adaptability in such a situation.

One fine thing I found in Dr. Than Tun was that he cared much for those who were poor and downtrodden. He always stood on the side of the poor and the weak. He never liked people who belonged to the bureaucratic and aristocratic class, especially those who were in power. His association with students and the mass was quite well known.

Dr. Than Tun was a very research-minded scholar. He would not believe in any part of any without proofs and supporting facts. No legendary history for him. He could never take history for granted and insisted on its being supported by concrete facts and evidences. He gave very tough training to his research students and to those who would follow his footsteps in the field of research. Never talk about anything to him without facts, for he could be very sarcastic in his remarks for that. He would say to such a scholar, "With such little knowledge and you call yourself a scholar. What a shame for you!" He did not like talkative people. He liked questions to be answered straight to the point and he did not like beating around the bush. I remember once an international seminar where he was the chairman and a scholar was giving a lengthy explanation of his paper and was going over the time limit. Dr. Than Tun said, "Your time is finished and you better stop." All those present felt uneasy about the blunt remark but Dr. Than Tun did not care at all.

Most of the research papers written by Dr. Than Tun were heavy, full of footnotes, quotations, facts, illustrations, statistics, graphs and figures. They were not readable and perhaps not interesting for the casual reader, but they were full of new findings which were the results of deep research. They were good paper to be kept in the reference section of the library for research scholars.

I had an experience of going with Dr. Than Tun to an international conference in Bangkok, Thailand. It was a three-day conference and we were being sponsored by the Convening Committee for those three days. We were sharing a room and

Dr. Than Tun expressed a desire to go sight-seeing around Bangkok and to the ancient city of Ayutthaya. He said, "Sai, could you do something so that we can go to Ayutthaya?" I said, "Saya, no problem. If we have a few bahts we can go." He said, "That is what I mean. Where do we get the bahts? Our funding is only good for three days." I gave a sympathetic glance at him and realized that he really wanted to see the historical site of Ayutthaya. I would have liked to fulfill his wish, but what could I do to get the few bahts for the trip to Ayutthaya and also for sight-seeing around the wats, pagodas and sites of the old cities? I checked my address book and tried to find a friend whom I had helped to get a job in Thailand. Fortunately, I found the name and gave him a call. He was very happy to hear my voice and soon made an appointment, saying he would come to see me at the Empress Hotel where we were staying. Knowing what we would like to do, he offered his help. He settled the hotel bill for five more days and gave each of us 5,000 bahts, for shopping and sight-seeing in Bangkok and Ayutthaya. Then he asked his driver to take us wherever we would like to go for the extra five days. I could see the beaming face of Dr. Than Tun at the generous offer of my friend. After our guest had left the room, he said, "Sai Aung Tun, are you a adept in *madinga* magic?" I asked, "*Madinga* magic? What's that Saya?" He said, "Getting money at one's call, that's what *madinga* magic is." I said, "Saya, it's not *madinga* magic at all. It's because I have helped someone in the past and now my wish is being fulfilled. One enjoys the merit of one's action." Dr. Than Tun's wish to go sight-seeing and to visit Ayutthaya was fulfilled. Thanks to my friend.

In 1964, Dr. Than Tun paid a visit to me while I was Head of the History Department at Taunggyi College. I took him to the Shan State Museum where there were piles and piles of black *parabaik* with statistics of agriculture, local trade and the regional administration of Yawnghwe. He asked me to borrow those records and to copy them for him. I obediently did it with the help of my staff. It took us nearly a year to finish the

copying of those records. There were no scanners or photocopiers at the time, and we had to copy them all by hand. He had no mercy or sympathy in assigning us the task. He fixed a date by which we had to finish and hand over the finished work. We finished our task and he gave us credit, "You all are not too bad. You finished on the date I set for you."

One day he asked me to take him Pantara cave for a study of the Buddha images there. I willingly took him to the cave and told him not to take any Buddha images. He gave me his promise smilingly. When we went he took a Shan bag with him and inside it he put his camera, notebook, ball pens and a few sheets of Shan paper to make ink rubbings. We spent the whole day at the Panatara cave, and he examined every Buddha image very carefully, taking a long time to study the images. While I was preparing lunch for him, he found an image with a date and inscription.

Once, a friend asked me whether Dr. Than Tun was a Buddhist or without religion. I said "Why?" He said, "Because I never see him going to the pagoda, say his prayers and pay homage to the Buddha." I said, "He is certainly a Buddhist, He even knows much more about Buddhism than the monks and got his Ph.D. writhing on the history of Buddhism. Outwardly he may seem to look as if he is not a Buddhist, but inwardly he is a Buddhist." My friend nodded his agreement, satisfied.

One day, a few months before his death, his wife Daw Khin Yi phoned me at my office and asked, "Is Dr. Than Tun still in his classroom?" I answered, "Yes, he is. What is the matter?" She said, "Can you tell him to come home to have his lunch before 12 o'clock? He is observing the Eight Precepts and will be fasting, and he must have his lunch before noon." When I told him that he had to go home, he said, "Okay, I'll go right now." I then asked him, "Saya, are you keeping a fast every Sabbath day?" He answered, "I always observe the Eight Precepts and fast whenever my wife advises me to do so, not on my own account. Do you know why? Because I want to make her happy."

On one occasion, we were together on an excursion to Tagaung in northern Myanmar to have a look at some of the archaeological finds which had been excavated there. U Aung Myint, retired Director General of the Forest Department, was with us. One night, after dinner, the two old men became engaged in a deep discussion of vipassana meditation. I did not join in the discussion although I was listening carefully. After some time, Dr. Than Tun turned to me and said, "Sai Aung Tun, you have been going to the meditation centre so many times. What have you gained from your vipassana meditation? Can you tell us something about it?" I said, "Sorry Saya, meditation is not a subject to be discussed, lectured on, explained or taken up as an intellectual exercise. Only practice can reveal the true result of vipassana meditation. If you are interested in practical meditation. I will be very pleased to take you to the meditation centre, and your experience there will tell you what vipassana meditation really means." Dr. Than Tun then said, "In that case, we have now come to the conclusion of our discussion tonight. May I say, 'Good night' to you all?" Then he went quietly to his room to sleep.

Dr. Than Tun's famous motto was, "Aim well. Strike well. And end well." He stuck to his motto and worked hard, and, because of that was awarded the Fukuoka Asian Culture Prize in 2000. The Secretary General of the Fukuoka Asian Culture Prize Committee, Mr. Fukumoto Takayuki, wrote to him, "It gives the Fukuoka Asian Culture Prize Committee great honour to inform that Dr. Than Tun, Emeritus Professor of Yangon University and a leading historian of Myanmar, has been selected as laureate of the 11th Fukuoka Asian Culture Prizes 2000 in the Academic Prizes category.

In appreciation of the selection and the award, Dr. Than Tun said,

"On 26 June 2000, I was told that I would receive the Fukuoka Academic Prize. I was so overwhelmed with happiness and thankfulness that I could not find suitable words to express my gratitude to the Yokatopia Foundation

and Fukuoka City which are cosponsors in giving these prize since 1990. I am neither a man of high intelligence nor of much talent who might aspire to gain a high award like this. It is hard and thorough work that brings success in my specialization. I did not work for money or fame. I worked for my own satisfaction, the satisfaction that I know a certain subject more than everyone else. It is in fact a contribution to better knowledge in the field of study that one has chosen. Then I felt it my duty to talk and to write on my discoveries, which is literally sharing the benefits with my peers.

To me, this Fukuoka Prize is immense. But, believe me, it is funds to launch a bigger scheme in my researches. I will continue my work, *if health permits.*"

His health did permit him to live up to 30 November 2005, but some important research projects which he intended to do were left unaccomplished.

One important project left unfinished by Dr. Than Tun was a book on "history as told by gravestones". Once, I found him and his assistants rushing to the Jewish cemetery. He said to me, "I will have to hurry to the cemetery to copy all the inscriptions there because I have heard that the Jewish graveyard is going to be removed. It is a pity to lose these inscriptions which are valuable for my research."

Dr. Than Tun was a country boy who was born on 6 April 1923 in Daunggyi village, Ngathaingyaung township, Patheingyi district in Ayeyarwady Division. He was the second son of U Po Tway and Daw Thin. He was sent to the National School in Ngathaingyaung for his education and passed the tenth standard examination at the age of 15. He joined the University College of Yangon University in 1939 at the age of 16 and passed the Intermediate of Arts examination in 1941. When the Second World War broke out he returned to his village where he studied astrology from his father. During the Japanese occupation, he joined the youth group called the Greater East Asia Youth League and became its General Secretary. He also became a secret

member of the anti-Japanese resistance in Ngathainggyaung. Like other youths of the time, he came under the influence of Marxist ideology. In 1945, he became the president of the Anti-Fascist Peoples Freedom League of Ngathainggyaung. After the war he came back to Yangon to continue his studies and graduated from the University of Yangon with a B.A. Honours degree in 1947.

His life changed drastically when he became a history tutor in 1947. No more politics for him. He shifted his main interest to the study of history and to do research.

He got married to Daw Khin Yi, daughter of U Po Myit and Daw Saw Mya on 19 October 1948. A son, Pe Than Tun, and four daughters, Mae Than Tun, Myitzu Than Tun, Hninsi Than Tun and Nweni Than Tun, were born to them.

After the marriage, Dr. Thun Tun returned to Yangon to continue his post-graduate studies at the University. He got his M.A. degree in history in 1952 and was promoted to assistant lecturer. He then published his first book, *ခေတ်ဟောင်း ကမ္ဘာ့သမိုင်း* (Ancient World History).

He was sent abroad to continue his studies at the School of Oriental and African Studies of the University of London where he got his Ph.D. degree on 4 January 1956 with a dissertation on "History of Buddhism in Burma, A.D 1000-1300." Dr.Than Tun was very fortunate to have had a chance to study under the guidance of able professors like B.R. Pearn, W.S. Desai, D.G.E. Hall and G. H. Luce who pushed him hard and trained him to become a highly disciplined, dedicated, and devoted research scholar. In particular, he owed much to G.H.Luce who imposed a strict discipline on him when conducting research work.

Coming back from London, he continued to teach history at the University of Yangon and became a lecturer in 1958. he also served as editor of the *Journal of the Burma Research Society* from 1959 to 1961. In addition to that, he also took the responsibility of editing the *Bulletin of the Burma Historical Commission*. He was then transferred to Mandalay as Profes-

essor of History at the University and concentrated there on the work of teaching and research for 17 years. He conducted many research projects, supervised the M.A. these of his students, published history books, and wrote many research papers to be published in academic journals and read at international seminars. He also went to Japan, U.S.A., U.K., France, Canada and Thailand as a visiting professor of history.

In 1982, he went to Kyoto University and the Tokyo University of Foreign Studies as Research Scholar and Research Fellow. While in Japan, he received a research grant from the Toyota Foundation which enabled him to publish his ten-volume *Royal Orders of Burma*. That work became his masterpiece and well known to the world, and he was honoured for it by the award of the D.Lit. by the University of London on 5 March 1990.

In the Myanmar literary world, he was well-known for his initiative to write Myanmar colloquially. In November 1965, at a celebration of Sarsodaw Day held at the Dhamma Beikman in Mandalay, he presented a paper to change the Myanmar style of writing from the prevailing literary style to one of. နြာသလိုရေးပါ။ ရေးသလိုပြောပါ။ (write as you speak, and speak as you write). The paper caused a bit of commotion in the Myanmar literary world. But he did not care much about that because he had said what he had to say, and he had said what he thought was good for the young generation. Since then, the number of writer who follow his style of writing has kept increasing and he had no regrets about what he had said.

In teaching history, he always reminded his students to write and to interpret history correctly with all the facts available. Deviating from the facts of history was very dangerous, and the writing of history without concrete facts just to please kings and the people in power was equally dangerous, he used to say.

Dr. Than Tun was a very independent scholar, devoted to finding out the true facts of history. He was very proud of his own hard work and his achievements. He was not emotional

and never showed his anger. He was not only a historian, but was also a poet, a designer, a sculptor a translator and an artist. He believed that the criteria for successful research scholars were thoroughness, constant verification, a good knowledge of methodology, dedication, devotion and the application of scientific method.

As a member of the Myanmar Historical Commission, Dr. Than Tun was very ambitious. He mapped out many research projects which he wanted to do, and he prepared a long list of research topics on which he wanted to write. He had a long queue of M.A. and Ph.D. students waiting for his advice and guidance. He also had a full programme of teaching epigraphy, of inscription reading sessions, and of teaching archaeology and history five days a week. His sudden death caused a great blow to these schedules. The question now is, Who is going to continue the unfinished work that he has left behind? We miss Dr. Than Tun very much as a scholar, a teacher, a guide and a good friend. He was really a rare type of a scholar. How many years will we have to wait to have a scholar like Dr. Than Tun? What I would like to do now is to say my prayers and send my blessings to him for him to be happy and healthy in whichever abode he may be. Perhaps he is still doing his research there.

If you walk along the street Yawgikyaung Lan in Hlaing township, check No. 155 (A) and you will see a little sign-board which says "KUN THA YAR", and that is the place where Dr. Than Tun once lived.

Sai Aung Tun

ရှားပါးပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်း

ရေး - စိုင်းအောင်ထွန်း
မြန်မာပြန် - မောင်ဆန်းကြယ်

၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ နံနက် ၄ နာရီမှာ၊ ရှည်လျားပျင်းတွဲ လေးလံစွာမြည်တမ်းနေတဲ့ တယ်လီဖုန်းသံကြောင့်မို့ ကျွန်တော် အိပ်ရာက နိုးသွားတယ်။ ဖုန်းကောက်ကိုင်ပြီး နားထောင်လိုက်တော့ တက္ကသိုလ်သမိုင်းသုတေသနဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးဘမောင်အသံ ဖြစ်နေတယ်။ ဖုန်းထဲမှာ အသံက တုန်တုန်ရီရီ လှုပ်လှုပ်ရှားရှား၊ မြန်မာ့သမိုင်းကော် မရှင်အဖွဲ့ဝင် ဒေါက်တာသန်းထွန်း ရုတ်တရက်ကွယ်လွန်သွားကြောင်း၊ ကျွန်တော့်ကို အကြောင်းကြားတာ။

ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ ခုပဲ ကွယ်လွန်သွားတာတဲ့၊ 'ဆရာကြီးကတော်ကို ခုချက်ချင်း အသိပေးလို့ဖြစ်ပါ့မလားတဲ့ . . . ' ဆရာကြီးကတော် ဒေါ်ခင်ရီကတော့ ဒီသတင်းကြားရရင် ပူဆွေးသောကရောက်ပြီး၊ ဂယောက်ဂယက်ဖြစ်သွားနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့်မို့ အကြောင်းအရာပြောင်းပြီး၊ 'ဆရာကြီး တော်တော် မကျန်းမမာဖြစ်နေတယ်။ ဆရာကြီးကတော် အနေနဲ့ ဆရာကြီးအနားမှာရှိနေဖို့လိုအပ်တယ်' ဆိုပြီး ပြောထားမယ်လို့ ပြောပါတယ်။

ဆရာကြီးကတော်အတွက် မန္တလေး လေယာဉ်လက်မှတ်စီစဉ်တယ်။ မန္တလေးလေဆိပ်ရောက်တော့ သမိုင်းဌာန ဆရာတွေလာကြိုနေကြပြီး၊ ဆရာကြီး ရှိရာကိုပို့ပေးတယ်။ ကားပေါ် ရောက်တယ်ဆိုရင်ပဲ အတူပါလာတဲ့ ဆရာတွေ၊ ခါတိုင်းလို မဟုတ်ဘဲ၊ တိတ်ဆိတ်နေတာ ထူးထူးဆန်းဆန်း စိတ်လက်မကြည် မသာဖြစ်နေတာတွေကို၊ သတိထားလိုက်မိတယ်။ ဆရာကြီးရဲ့ ဖြစ်ရပ်မှန်ကိုသိချင်တာနဲ့ ပြောပြဖို့ တိုက်တွန်းတောင်းပန်နေရှာတယ်။ နောက်ဆုံး အမှန်ကိုပြောပြလိုက်တော့၊ အရပ်ကြီးပြတ်ဖြစ်ပြီး မျက်ရည်ချောင်းစီးသွားရှာတယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနမှာ ၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့ နံနက် ၂ နာရီ မိနစ် ၃၀ မှာ၊ သက်သက်သာသာ ကွယ်လွန်သွားရှာတယ်။ ဆရာကြီးက၊ မန္တလေးအလည်လာခိုက် တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာနကလွဲလို့၊ ဒီပြင်ဘယ်နေရာကိုမှ တည်းခိုလိုစိတ်မရှိဘူး။ ဒီဌာနကို သံယောဇဉ်ကြီး

* WAVES, 6 \ 07, JULY 2007, 192-206

တယ်။ ရန်ကုန်ကို ပြောင်းရွှေ့သွားတာ ကြာလှပြီဖြစ်ပေမယ့်၊ သူ့ကိုယ်ပိုင် စာအုပ်တွေ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတွေ ခုထိ ဌာနမှာထားတုန်း။ သူ့ဇနီး၊ သားသမီး မြေးတွေ အပါအဝင် ဘယ်သူ့ကိုမှဒုက္ခမပေးဘဲ၊ နှလုံးခုန်ရပ်ပြီး ကွယ်လွန်သွားတာ။

ဒီဝမ်းနည်းဖွယ်သတင်းကိုကြားပြီး နောက်တော့၊ ကျွန်တော် ပြန်မအိပ်နိုင်တော့ပါဘူး။ ခေါင်းထဲ အတွေးပေါင်းစုံဝင်ရောက်လာတယ်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း တာဝန်ယူထားတဲ့ သုတေသနအလုပ်တွေ၊ စာအုပ်စာတမ်းတွေကလည်း တပုံတပင်ကြီးရှိနေသေးတယ်။ အဲဒီအလုပ်တွေက ဆရာကြီးမရှိဘဲ၊ အလွယ်တကူ မပြီးစီးနိုင်ဘူးဆိုတဲ့ အတွေးစတွေက၊ ခေါင်းထဲ ဒရောသောပါးဝင်ရောက်လာတယ်။ ဆရာကြီးကွယ်လွန်သွားတာက မြန်မာသမိုင်းကော်မရှင်အတွက်ရော၊ တက္ကသိုလ်များ သမိုင်းသုတေသနဌာနအတွက်ရော၊ တိုင်းပြည်အတွက်ပါ ကြီးမားလှတဲ့ ဆုံးရှုံးမှုကြီးတစ်ရပ်ပါ။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းလို ပညာရှင်ကောင်းတစ်ယောက် မွေးထုတ်ဖို့က၊ အချိန်အများကြီးယူရတာ။ ဆရာကြီး ကွယ်လွန်သွားလို့ မြန်မာသမိုင်းအဖွဲ့တွေ တက္ကသိုလ်များသမိုင်းသုတေသနဌာနက အမှုထမ်းအရာထမ်းတွေ၊ များပြားလှတဲ့ မိတ်ဆွေတွေ၊ သမိုင်းဌာနနဲ့ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တပည့်တွေဟာ၊ ယူကုန်မရဝမ်းနည်းသောက ရောက်ကြရတယ်။

ဝမ်းအနည်းဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကတော့ ဒေါက်တာအုန်းခိုင်ပါ။ ဒေါက်တာအုန်းခိုင်က ကျောင်းသားဘဝကတည်းက ဆရာကြီးနဲ့အရင်းနှီးဆုံး သူငယ်ချင်းလေ။ ဆရာကြီး မန္တလေးမသွားခင်ကလေးကတင်၊ ဆရာကြီးတို့နှစ်ဦးသား စကားလက်ဆုံကျနေသံကို၊ အမှတ်တမဲ့ကြားလိုက်ရတယ်။ ဒါကို ကျွန်တော့်အနေနဲ့ မေ့မပျောက်နိုင်ရှိနေတယ်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း နေ့လယ်စာ စားဖို့ အိမ်အပြန်မှာ၊ ဒေါက်တာအုန်းခိုင်ကို ဝင်တွေ့တယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ကျွန်တော်ကလည်း အနားမှာ ရှိနေတယ်။ 'သူငယ်ချင်း . . . မင်းကျန်းမာရေး ယိုယွင်းနေတယ်။ မင်း ပန်းနာရောဂါကို ဂရုစိုက်နော်၊ မကြာခင်သေသွားနိုင်တယ်' လို့၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း မှတ်ချက်ချပြောနေတာကို၊ ကျွန်တော် သတိရဖြစ်အောင် ရလိုက်ပါသေးတယ်။ အပြန်မှာတော့ ဒေါက်တာအုန်းခိုင်က ပြုံးပြီးပြောတယ်။

“သူငယ်ချင်း . . . ငါ့အတွက် မပူပါနဲ့ကွာ။ ငါ ပုံမှန်ဆေးကုနေလို့ သေမင်းအလွယ်တကူရောက်လာနိုင်သေးမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ တကယ်တော့ မင်းကျန်းမာရေး မင်းလည်း ဂရုစိုက်ဦး။ ခုတလော မင်းဝလွန်းနေတယ်။ နှလုံးရောဂါတိုးလာနိုင်တယ်။ နှလုံးရောဂါက ဇီဝိန်ကိုခြွေပစ်နိုင်တယ်ဗျ . . .”

ဆရာကြီးနှစ်ယောက်၊ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် လှောင်ပြောင်နေတာကြားရတော့၊ ကျွန်တော်ဖြင့် ကျော စိမ့်စိမ့်သွားတယ်။ ကျွန်တော်က၊ သူတို့ စနာက်နေတဲ့ထဲ မပါရဲဘူး။ ဒီနောက်ပြောင်နေတာက အမှန်တရား ဖြစ်လာနိုင်

တယ်လို့ ကျွန်တော် ဘယ်တုန်းကမှ မတွေ့မိခဲ့ဘူး။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း နှလုံး ရောဂါနဲ့ ကွယ်လွန်သွားရှာပြီ။ ဒီအကြောင်းမှတ်မိနေတဲ့ ဒေါက်တာအုန်းခိုင်အနေနဲ့ ဘယ်လောက်အထိ ယူကျုံးမရဝမ်းနည်းကြေကွဲနေရှာမယ် မသိဘူး။

အဲ. . အသက် ၈၃ နှစ်ဆိုပေမယ့်၊ ဆရာကြီးကျန်းမာရေးက လုံးဝ ကောင်း ပုံရတယ်။ ဇရာထောင်းလာတာ ကတော့ သေချာတယ်။ သွားလာလှုပ်ရှားတဲ့အခါ လေးလာတာမျိုး၊ သတိမရလို့ နေ့စဉ်လုပ်နေကျအလုပ်တွေ မေ့သွားတာမျိုးတွေ။ အဲ . . . ဒေါက်တာသန်းထွန်းဆိုတာ ပူပန်တတ်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး မဟုတ်ဘူး။ မပူပင် ရလောက်အောင်လည်း အိမ်မှုကိစ္စတာဝန်ဝတ္တရားတွေကို ဆရာကြီးကတော်က လုပ်ပေးတာကို။ ဆရာကြီးကတော်က ဒေါက်တာသန်းထွန်းကို ချစ်မြတ်နိုးတဲ့ တကယ့် အိမ်ရှင်မကောင်း။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဆိုတာ စည်းကမ်းကြီးတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး။ သူ့ကိုဖိတ်တဲ့ ဘယ်အစည်းအဝေးမျိုးကိုမဆို အမြဲတမ်းအချိန်မီရောက်တယ်။ အဲဒီ အစည်း အဝေးကို ဘယ်လောက်အထိစိတ်ဝင်စားတယ်၊ မဝင်စားဘူးဆိုတာကတော့ တစ်ပိုင်းပေါ့လေ။ ထိုင်ခုံကောင်းကောင်းမှာထိုင်ပြီး၊ ဘယ်သူ့ကိုမှ အာရုံပြုတာ စိတ်ဝင်စားတာတွေမရှိတော့ဘဲ၊ ပါလာတဲ့စာအုပ်ကို စဖတ်တော့တာ။ တစ်ခါ တလေ မှတ်စုစာအုပ်နဲ့ ဘောလ်ပင်ကိုထုတ်ပြီး စာရေးနေတာ။ အစည်းအဝေး လုပ်နေတယ်ဆိုတာကိုတောင် သိတဲ့ပုံမပေါ်ဘူး။ သူ သုတေသနလုပ်နေတာတွေနဲ့ ဆက်စပ်တဲ့အရာမျိုးကို ရေးမှတ်နေတာဖြစ်မှာပေါ့။ အစည်းအဝေးမှာ ပါဝင်ဆွေးနွေး တာမျိုးကတော့ မရှိသလောက်ရှားတယ်။ ဆရာကြီးက ဆွေးနွေးနေတာကို ငြီးငွေ့ တဲ့သဘော ရှိတယ်။ အဲ. . . အချိန်ဖြုန်းနေတာပဲလို့ ခံယူထားပုံရတယ်။ အဲဒီအခါ မျိုးမှာ အစည်းအဝေးပွဲကနေ ထပြန်သွားတတ်တယ်။ ဘယ်သူ့ကိုမှ ခွင့်တောင်း ပြောဆိုမနေတော့ဘူး။ အဲ ဘယ်သူမှလည်း ဆရာကြီးကို မပြောရဲဘူး။ ကျွန်တော့် စိတ်ထဲ စွဲမြဲမှတ်မိနေတာလေး ရှိပါသေးတယ်။

တစ်ခါတုန်းက အစည်းအဝေးတစ်ခု ကျွန်တော် ကျင်းပတယ်။ မြန်မာ သမိုင်းကို ဘယ်လိုရေးကြမလဲ၊ ဘယ်လိုပုံစံမျိုးလုပ်သင့်သလဲဆိုတဲ့ မေးခွန်းတွေကို လေးလေးနက်နက်ဆွေးနွေးနေကြတယ်။ ဆွေးနွေးပွဲက ဆရာကြီးစိတ်ဝင်စားလာလို့ အသက်ဝင်လှုပ်ရှားလာတယ်။ ဆရာကြီးမတ်တပ်ရပ်လိုက်တယ်။ အစည်းအဝေးပွဲ တက်ရောက်သူတိုင်းက ဒီအကြောင်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး၊ သိပ်ပြီး အရေးကြီးလှတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ဆရာကြီးဆွေးနွေးတော့မှာပဲဆိုတဲ့ မျှော်လင့်ချက်နဲ့ ဆရာ ကြီးကိုစူးစိုက်ကြည့်နေတယ်။ ဆရာကြီးက ပြုံးပြီးတော့ တည်တည်ငြိမ်ငြိမ်နဲ့ ဟော သလိုမှတ်ချက်ပေးပါတယ်။

“လူကြီးမင်းများခင်ဗျား. . .။ ဒီအကြောင်းအရာပေါ် ထပ်ပြန်တလဲလဲ ဆွေး

နွေးပြောဆိုငြင်းခုံနေတာတွေကို ရပ်သင့်ပြီလို့ ကျွန်တော်ထင်တယ်။ ဒီအကြောင်း ဆွေးနွေးနေကြတာ၊ ကျွန်တော်တို့ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ကြာခဲ့လှပြီ။ ဒါပေမဲ့ ဆွေးနွေးပွဲကနေ ဘယ်တော့မှ အပြင်ထွက်မလာသေးဘူး။ ဒီအလုပ်က လုပ်သင့် လုပ်ထိုက်လို့ လုပ်ရမယ့်အလုပ်အနေနဲ့လည်း၊ ခင်ဗျားတို့ အလေးအနက် မထား ကြဘူး။ မြန်မာ့သမိုင်းရေးဖို့ထက် အခြားဗာဟိုရအလုပ်တွေအပေါ်မှာပဲ၊ တန်ဖိုး ရှိလှတဲ့အချိန်တွေကို ဖြုန်းတီးပစ်နေပုံရပါတယ်။”

ဒီမှတ်ချက်ကို ကြားလိုက်ရတော့ အားလုံး စိတ်မသက်မသာဖြစ်ကြရပေမယ့် ဘယ်သူမှ ပြန်မငြင်းနိုင်ဘူး။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ပြောတဲ့နေရာမှာ ထူးထူး ခြားခြားပြောဆိုနိုင်သူ၊ တဲ့တိုးပြောတတ်သူ၊ သူ ပြောတိုင်း ပြောတိုင်း လူ့ကျင့်ဝတ် တွေ့သုတ်လိမ်းထားတဲ့စကားလုံးတွေ၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့တဲ့စကားလုံးတွေ၊ သံတမန် ဆန်ဆန်စကားလုံးတွေ အသုံးပြုတာ၊ သူ့အဘိဓာန်မှာ ရှိပုံမပေါ်ဘူး။ နားထဲကို လျှောခနဲဝင်စေနိုင်တဲ့ သကာရည်လောင်းစကားလုံးတွေ အသုံးပြုပြီး ပြောဆိုသင့် တယ်လို့လည်း၊ ဘယ်တုန်းကမှ ယုံကြည်ပုံမရဘူး။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက၊ ကိုယ့်အလုပ်ကို သိပ်တန်ဖိုးထားလေးစားတာ။ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားတွေဖြစ်တဲ့ ကမ္ဘာ့စာ၊ ကျောက်စာ၊ ပေစာ တွေကို သိပ်မြတ်နိုးတာ။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖို့ ကျောက်စာချပ်ပေါင်းများစွာကို တည်း ဖြတ်ပေးခဲ့တယ်။ မကွယ်လွန်မီလေးကတင်၊ အထက်မြန်မာပြည်မှာ ရှာဖွေတွေ ရှိခဲ့တဲ့ ကျောက်စာတွေကို နှောင်းတွေ့ကျောက်စာများ အမည်နဲ့ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ ရေးအတွက်၊ တည်းဖြတ်ပေးဖို့ တာဝန်ယူခဲ့တယ်။ တပည့်ကျောင်းသူ၊ ကျောင်း သားတွေကိုလည်း သံယောဇဉ်သိပ်ကြီးတာ။ သူ့လိုပဲ ပြင်းပြင်းထန်ထန် အလုပ် ကြိုးစားလုပ်ကြဖို့ အမြဲတမ်းတိုက်တွန်းတယ်။ လမ်းလွယ်ကိုလိုက်တဲ့ ကျောင်းသူ ကျောင်းသားတွေ၊ သင်တန်းပျက်တဲ့ ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေကို၊ အမြဲကြိမ်း မောင်းတယ်။ တစ်ခါတုန်းက တပည့်တွေကို ကြိမ်းမောင်းနေတာကို ကျွန်တော် ကိုယ်တိုင်ကြားလိုက်ရတယ်။

“မင်းတို့တွေ . . . ငါ့ပညာကို မင်းတို့တွေကို ခွဲပေးချင်တယ်လို့ မထင် လိုက်နဲ့။ သမိုင်းကို ငါပိုပြီးစိတ်ဝင်စားလာအောင်၊ ဒီဘာသာနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဗဟု သုတတွေ ပိုတိုးပွားလာအောင် ဒီလာပြီးဟောပြောပေးနေတာ။ မင်းတို့ လာလာ၊ မလာလာ ငါ ဂရုမစိုက်ဘူး။ မင်းတို့ဆီကလည်း ဘာကိုမှ ငါ မျှော်လင့်မထားဘူး”

ဒီမှတ်ချက်က အတော်ကြီး အထောက်အကူရပါတယ်။ အဲဒီနောက်တော့ ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားတွေ ဆရာကြီးသင်တန်း လုံးဝမပျက်ကြတော့ဘူး။ ဆရာ ကြီးက အမြဲတမ်းကျန်းမာရေးဂရုစိုက်တယ်။ ဝတာကိုထိန်းတယ်။ ကစီဓာတ်များတဲ့ အစားအစာတွေ (အထူးသဖြင့်ထမင်း) ကိုမစားဘဲ ဝိတ်တက်လာမှာကိုထိန်းတယ်။

ဆရာကြီး ဘယ်လိုအစားအစာတွေ ကြိုက်သလဲဆိုတော့ ကြက်ဥ၊ ဘဲဥ၊ အသားငါးနဲ့ အသီးအနှံတွေကိုကြိုက်တယ်။ သက်သတ်လွတ်တော့ မစားပါဘူး။ အိမ်မှာတော့ အထူးကြိုက်တတ်တဲ့ဓာတ်စာတွေကို၊ ဆရာကြီးကတော်က စီမံပေးမယ်။ အိမ်မှာ ချက်ကျွေးတဲ့ ဟင်းလျာတွေထဲမှာ၊ ဝက်သားတော့မပါဘူး။ အဲ - ဆရာကြီးကတော် ပါမလာတဲ့၊ အခြားတစ်နေရာရာမှာဆိုရင် အမြဲတမ်းလိုလို ဝက်သားကို နှစ်ခြိုက်စွာ စားသုံးတတ်တယ်။ လပတ်အစည်းအဝေး နေ့လယ်စာစားပွဲတွေမှာဆို၊ ဝက်သား ချက်ဖို့ ကျွန်တော့်ကို အမြဲတမ်းပြောတယ်။ ကျွန်တော်က ဝက်သားကြော်ချက်ကို စီမံပေးတယ်။ ဆရာကြီးက ဝက်သားကြော်ချက်စားရတာကို သိပ်ခံတွင်းတွေတယ်။ တစ်ခါက ကျွန်တော် ဆရာကြီးနဲ့အတူ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသားတွေ လူတွေစစ်ဆေးဖို့ မန္တလေးကို ရောက်သွားတယ်။ မန္တလေးရောက်ပြီးတော့ အေးအေးဆေးဆေးနဲ့၊ မန္တလေးရောက်ကြောင်း၊ ဆေးသောက်ချိန်မှာ ပုံမှန်ဆေးသောက် ဆေးစားနေကြောင်း၊ ဝက်သား မစားကြောင်း၊ ဆရာကြီးကတော်ဆီ ဖုန်းဆက်ပြောခိုင်းတယ်။ အဲ . . . အဲဒီအခိုက်တန်လေးမှာပဲ၊ ဝက်သားအရမ်းကြိုက်တာသိနေကြတဲ့ တပည့်တွေရဲ့ ဆိုင်ကဝယ်လာတဲ့ဝက်သားဟင်းနဲ့ ထမင်းလွှေပါတယ်။ (ဆရာ အသက်ရှည် ချင်ရင်၊ ဝက်သားစား လျှော့ဖို့လိုတယ်နော်လို့ နာမည်ကျော်ကဗျာ ဆရာတစ်ယောက်က သတိပေးဖူးကြောင်းလည်း၊ ကြားဖူးလိုက်ပါသေးတယ်။ ဘာသာပြန်သူ)

ဆရာကြီးမှာ ကောင်းတာတစ်ခုရှိသေးတယ်။ ထမင်းကလွဲလို့ ဘယ်လို အစားအသောက်မျိုးကိုမှ မညည်းညူဘူး။ ဂျီးမများဘူး။ တစ်ခါတလေ အစားအသောက်ရှားပါးပြီး၊ အရာရာမလွယ်ကူတဲ့ ဝေးလံခေါင်းပါးတဲ့ဒေသတွေဆီ သွားရတဲ့အခါမျိုးမှာ၊ ပြင်ထားသမျှ ဘယ်အစားအသောက်မျိုးဖြစ်ဖြစ် စားသောက်လေ့ရှိတယ်။ ဘယ်လိုနေရာမျိုး၊ ဘယ်အခြေအနေမျိုးမှာဖြစ်ဖြစ် နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် အိပ်တတ်တယ်။

ကျွန်တော်သတိတရ ရှိနေတာလေး ရှိပါသေးတယ်။ တစ်ခါတုန်းက သံတောင်မြို့နယ်ထဲက တော်တော်ဝေးလံလှတဲ့ ရွာတစ်ရွာကိုရောက်သွားစဉ်ကပါ။ ခြင်တွေနဲ့ တရုန်းရုန်းပေါ့။ ဆရာကြီးနဲ့ ကျွန်တော်က ခြင်ထောင်ပေါက်စလေးနဲ့ အိပ်ရာတစ်နေရာစာ ခွဲတမ်းရတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ ခြင်တရုန်းရုန်းနဲ့ဆိုတော့ တော်တော်နဲ့အိပ်မပျော်ဘူး။ အဲ . . . ဆရာကြီးကတော့ ခေါင်းအံ့ပေါ် ခေါင်းချလိုက်တာနဲ့ ချက်ချင်းအိပ်ပျော်သွားပြီး၊ တခေါခေါနဲ့ဟောက်ပါလေရော။ ဘယ်လိုအခြေအနေမျိုးနဲ့ဖြစ်ဖြစ်၊ အလိုက်သင့်နေထိုင်တတ်တဲ့ ဆရာကြီးရဲ့စရိုက်ကို၊ ကျွန်တော် လွတ်သဘောကျတာ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းမှာ ဒီပြင် နှစ်သက်စရာကောင်းတာ ရှိပါသေးတယ်။ ပြုရိုကရက်ဆန်ဆန် လူမလိုင်လူတန်းစားတွေကို လုံးဝမနှစ်မြို့ဘူး။ အထူးသဖြင့်

အာဏာပါဝါ ပြတတ်သူတွေကိုပေါ့။ ဆရာကြီးနဲ့ တစ်သင်းတစ်ဖွဲ့တည်းနေဖူးတဲ့ ကျောင်းသားတွေနဲ့ ပတ်သက်ဆက်စပ်ခဲ့ဖူးသူတွေက၊ ဒီအကြောင်း ကောင်းကောင်း သိတယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဆိုတာ မြန်မာသမိုင်း သုတေသနအလုပ်ထဲမှာ စိတ် ခုံးခုံးချထားတဲ့ ပညာရှင်ကြီး။ တိကျခိုင်မာတဲ့ သက်သေအထောက်အထား အချက် အလက်မရှိဘဲ၊ ဘယ်သမိုင်းကိုမှ ယုံကြည်လေ့မရှိဘူး။ ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန် သမိုင်း တွေ၊ ပါးစပ်ရာဇဝင်တွေကို ဘယ်တုန်းကမှ အမှန်လို့မယူဆခဲ့ဘူး။ သက်သေ အထောက်အထားအခိုင်အမာရှိတဲ့ သမိုင်းဖြစ်ရပ်ကိုပဲ၊ အလေးအနက်ထားတယ်။ သုတေသနကျောင်းသားတွေ၊ သုတေသနနယ်မြေမှာ သူ့ခြေရာနင်းသူတွေကို ခပ်ပြင်းပြင်းမောင်းပေးတယ်။ အချက်အလက်မရှိဘဲ ဘာကိုမှအပြောမခံဘူး။ ဒါ ကြောင့်မို့လည်း သမိုင်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ရှားရှားပါးပါးမှတ်ချက်တွေကို ပို့ချနိုင်တာပေါ့။

ဆရာကြီးက 'စကော်လာ' နဲ့ပတ်သက်ပြီး 'နည်းနည်းလေး သိတာလောက်နဲ့ ကိုယ့်ကိုယ်ကို စကော်လာလို့ခေါ်မလား။ အတုအယောင် စကော်လာပဲလို့ ပြောဖူး တယ်။ အပြောသမားသက်သက်ကို မကြိုက်ဘူး။ ဒိုင်းခနဲဖြေလို့ရတဲ့ မေးခွန်းတွေကို သဘောကျတယ်။ ဟိုကွေ့ဒီဝိုက်နဲ့ ရှုပ်ထွေးပွေလီလှတဲ့ မေးခွန်းတွေကို သဘော မတွေ့ဘူး။ သတိရမိတာလေး ရှိပါသေးတယ်။ ဆရာကြီး သဘာပတိလုပ်တဲ့ အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာဆီမီနာတစ်ခုမှာ၊ ပညာရှင်တစ်ဦးက ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန်မေးခွန်းတွေမေးလို့ သတ်မှတ်ထားတဲ့အချိန် ကုန်သွားတယ်။ 'ခင်ဗျားအတွက် သတ်မှတ်ထားတဲ့အချိန် ကုန်သွားပြီ၊ ရပ်ရင်ကောင်းမယ်' လို့၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက တဲ့တိုးပြောတယ်။ တက်ရောက်လာသူမှန်သမျှ၊ တဲ့တိုးပြောလိုက်လို့ စိတ်မသက်မသာဖြစ်သွားကြပေ မယ့်၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်းကတော့ ဂရုမစိုက်ပါ...။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရေးတဲ့ သုတေသနစာတမ်းအများစုက၊ အောက်ခြေ မှတ်ချက်တွေ၊ ကျမ်းညွှန်းတွေ၊ အချက်အလက်တွေ၊ သရုပ်ဖော်ပုံတွေ၊ ကိန်း ဂဏန်းတွေ၊ ဇယားတွေ၊ ပုံတွေနဲ့ ပြည့်သိပ်လေးနက်နေတာ။ ဒီစာတမ်းတွေကို မဖတ်စွမ်းနိုင်ကြဘူး။ ရိုးရိုးစာဖတ်ပရိသတ်တွေအနေနဲ့ စိတ်ဝင်စားနိုင်မယ် မထင် ဘူး။ အဲ... ဒီစာတမ်းတွေက၊ နက်နက်နဲနဲခက်ခက်ခဲခဲ သုတေသနပြုထားလို့၊ အသစ်တွေရှိချက်တွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေတာ။ သုတေသနပညာရှင်တွေအတွက် စာကြည့်တိုက်ရည်ညွှန်းကဏ္ဍမှာ ထားဖို့အတွက်တော့ သိပ်ကောင်းတဲ့ စာတမ်း တွေပေါ့။

ကျွန်တော် ဒေါက်တာသန်းထွန်းနဲ့အတူ၊ ထိုင်းနိုင်ငံဘန်ကောက်မြို့မှာ ကျင်း ပတဲ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကွန်ဖရင့် တက်ဖူးတဲ့အတွေ့အကြုံရှိတယ်။ သုံးရက် ကြာညီလာခံပေါ့။ ကျွန်တော်တို့ကို၊ အဲဒီညီလာခံသုံးရက်လုံးလုံး ညီလာခံကော်

မတီကပဲ စပွန်ဆာလုပ်ရတာ။ ကျွန်တော်တို့အခန်းတစ်ခန်း ခွဲတမ်းရတယ်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက၊ ဘန်ကောက်တစ်ဝိုက်နဲ့ အယုဒ္ဓယရှေးဟောင်းမြို့ဆီ လှည့်ပတ်ကြည့်လိုစိတ် ရှိနေတယ်။

'ကိုစိုင်း - ခင်ဗျား အယုဒ္ဓယကိုသွားပြီး လေ့လာနိုင်အောင် မစီစဉ်နိုင်ဘူးလား။'

'ဟာ . . ဆရာကလည်း ဒီအတွက်ကိစ္စမရှိပါဘူး။ ရေနည်းနည်းပါးပါးရရင် သွားကြတာပေါ့ဆရာ။'

'ဘာကိုဆိုလိုတာလဲဗျ။ ရေဘယ်ကရနိုင်မလဲ။ ကျွန်တော်တို့ရထားတဲ့ငွေက သုံးရက်စာပဲရှိတာနော်။'

ကျွန်တော်က စာနာတဲ့အကြည့်နဲ့ ဆရာကြီးကိုကြည့်လိုက်တော့၊ ဆရာကြီး အယုဒ္ဓယရဲ့သမိုင်းဝင်နေရာတွေကို သွားပြီးလေ့လာချင်နေတယ်ဆိုတာ သဘောပေါက်လိုက်တယ်။

ကျွန်တော်ဆရာကြီးရဲ့ဆန္ဒကို ဖြည့်ပေးချင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ အယုဒ္ဓယ ခရီးစဉ်အတွက်၊ ရှေးဟောင်းမြို့တော်တွေကို လှည့်ပတ်ကြည့်ဖို့ ပတ်ဝန်းကျင်က ဘုရားတွေလှည့်လည်ဖူးဖို့ ငွေဘယ်ကရမှာလဲ။ လိပ်စာစာအုပ်ထုတ်ပြီး အကူအညီပေးနိုင်မယ့်၊ ထိုင်းမှာအလုပ်လုပ်နေတဲ့ သူငယ်ချင်းတွေရဲ့လိပ်စာ တွေကို ရှာနေမိတယ်။ ကံကောင်းထောက်မစွာတွေလို့၊ ကျွန်တော် ဖုန်းဆက်လိုက်တယ်။ သူငယ်ချင်းက ကျွန်တော်အသံကြားရလို့ ပျော်နေတယ်။ ကျွန်တော်တို့တည်းခိုနေတဲ့ အင်ပရက်စ်ဟော်တယ်ကိုတွေ့ဖို့ လာခဲ့မယ်လို့ပြောရင်း အချိန်းအချက်လုပ်နေတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ဘာလုပ်ချင်တယ်ဆိုတာ သိတယ်ဆိုရင်ပဲ၊ သူငယ်ချင်းက သူကူညီနိုင်တာတွေကို ကမ်းလှမ်းပါတယ်။ ဟော်တယ်ခ ငါးရက်စာရှင်းပေးပြီး၊ ကျွန်တော်တို့တွေ ဈေးဝယ်ဖို့ ဘန်ကောက်နဲ့ အယုဒ္ဓယတစ်ဝိုက်လှည့်ပတ်ကြည့်ရှုလေ့လာဖို့ ဒေါ်လာငါးထောင်ပေးပါတယ်။ ပြီးတော့ အပိုဆုအနေနဲ့၊ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ငါးရက်အတွင်း သွားလိုရာရာကိုပို့ပေးဖို့၊ သူ့ဒရိုင်ဘာကို ပြောထားတယ်။

ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်းရဲ့ရက်ရောမှုကြောင့်၊ လှိုက်လှိုက်လဲ့လဲ့ကြီး ပြုံးနေတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့မျက်နှာကို၊ ထင်းထင်းကြီးတွေနေရတယ်။ ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်း အခန်းထဲကထွက်သွားတော့၊

'ကိုစိုင်း - ခင်ဗျား မာဒဂ်မော်များ အောင်ထားသလား'

'ဘာကိုဆိုလိုတာလဲဆရာ'

'ခေါ်လိုက်တာနဲ့ ငွေရတာကို မာဒဂ်မော်လို့ခေါ်တာဗျ'

'ဒီလို မဟုတ်ပါဘူး။ အတိတ်ဘဝက သူတစ်ပါးကိုကူညီခဲ့လို့ဖြစ်မှာပါ။ အဲဒီကံကြောင့်မို့ အခုကျွန်တော့်ဆန္ဒ ပြည့်ဝတာဖြစ်မှာပါ။ ကောင်းတာလုပ်ရင်

ကောင်းကျိုးရတာပဲ မဟုတ်လား'

ဒေါက်တာသန်းထွန်း အယုဒ္ဓယတစ်စိုက် လှည့်ပတ်ကြည့်ရှုလေ့လာချင်တဲ့ ဆန္ဒ ပြည့်ဝသွားတယ်။ သူငယ်ချင်းရဲ့ကျေးဇူးပါပဲ။

၁၉၆၄ ခုနှစ် ကျွန်တော် တောင်ကြီးကောလိပ် သမိုင်းဌာနမှူးလုပ်နေ တုန်း၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ကျွန်တော့်ဆီအလည်ရောက်လာတယ်။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီးကို ပြည်နယ်ပြတိုက်ကို ခေါ်သွားတယ်။ ဒီပြတိုက်က စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ စာရင်းအင်းတွေ၊ ပြည်တွင်းကုန်သွယ်မှုတွေ၊ ရွှေညောင်ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ပတ်သက်တာတွေကို၊ မှတ်တမ်းတင်ထားတဲ့ ပေပုရပိုက်တွေနဲ့ ပြည့်သိပ်နေတာကိုး။ ဆရာကြီးက ဒီမှတ်တမ်းတွေငှားပြီး၊ မိတ္တူကူးပေးဖို့ပြောတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း ကျွန်တော့်ဌာနရဲ့အကူအညီနဲ့၊ ဒီကိစ္စကို တလေးတစားဆောင်ရွက်ပေးခဲ့တယ်။

ဒီမှတ်တမ်းတွေကို မိတ္တူကူးရတာ တစ်နှစ်နီးပါးလောက်တောင် ကြာသွားတယ်။ အဲဒီတုန်းက မိတ္တူကူးစက်တွေ မရှိသေးဘူးလေ။ အကုန်လုံး လက်ရေးနဲ့ပဲ ကူးကြရတာ။ ကျွန်တော်တို့ ဒီလို တပင်တပန်းဆောင်ရွက်ကြလို့၊ ဆရာကြီးအနေနဲ့ ထူးပြီး သနားကရုဏာတော့ ဖြစ်ပုံမပေါ်ဘူး။ ဆရာကြီးက ပြီးတဲ့နေ့ကို ရက်စွဲရေးထိုးပေးပြီး လွှဲပြောင်းယူလိုက်တယ်။

ကျွန်တော့်တာဝန် ပြီးဆုံးတော့၊ ဆရာကြီးက ဟောသလို ချီးကျူးစကား ပြောဆိုပါတယ်။

'ခင်ဗျားတို့မဆိုးလှဘူး။ သတ်မှတ်ထားတဲ့ရက်တော့ ပြီးကြသားပဲ'

တစ်နေ့တော့၊ ဆရာကြီးက ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တွေကို လေ့လာဖို့အတွက်၊ ပင်းဒယဂူကိုလိုက်ပို့ခိုင်းတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း လိုက်ပို့ချင်နေတယ်။ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တွေကို မယူဖို့ကိုတော့ ကြံပြောထားရတယ်။ ဆရာကြီးကလည်း ပြုံးပြီး ကတိပေးပါတယ်။ သွားကြတော့ ဆရာကြီးက ရှမ်းလွယ်အိတ်ကြီးတစ်လုံးလွယ်လို့၊ လွယ်အိတ်ကြီးထဲမှာ ကင်မရာ၊မှတ်စုစာအုပ်၊ဘောလ်ပင်တွေ၊ မင်သုတ်ပြီး ခိုက်ကူးဖို့ စက္ကူအထပ်လိုက်ကြီးထည့်ထားတယ်။ ဂူထဲမှာပဲ တစ်နေကုန်သွားတယ်။ ဆရာကြီးက အချိန်ပေးပြီး၊ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တွေကို သေသေချာချာလေ့လာနေတယ်။ ကျွန်တော်တို့ နေ့လယ်စာပြင်နေတုန်း ရက်စွဲ ကမ္ဗည်းစာတမ်း ရေးထိုးထားတဲ့ ရုပ်ပွားတော်တစ်ဆူကို၊ ဆရာကြီးတွေသွားတယ်။

တစ်ခါတုန်းက သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်က ကျွန်တော့်ကိုမေးဖူးတယ်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ဗုဒ္ဓဘာသာလား၊ ဘာသာမဲ့လားတဲ့။ ကျွန်တော်က ဘာဖြစ်လို့တုန်းဆိုတော့ ဘုရားသွားတာ၊ ဘုရားစာရွတ်ဆိုနေတာ၊ ဘုရားရှိခိုးတာ တစ်ခါမှ မတွေ့ဖူးလို့တဲ့။ ကျွန်တော်က ပြောပြရတယ်။ ဆရာကြီးက ဗုဒ္ဓဘာသာ

စစ်စစ်ပါ။ ဆရာကြီးက ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်းကို တချို့ရဟန်းတွေထက်တောင် သိပါသေးတယ်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းကိုရေးပြီး ပါရဂူဘွဲ့ယူထားတာ။ အပြင်ပန်း အနေနဲ့ ဗုဒ္ဓဘာသာမဟုတ်ဘူးလို့ထင်ရတယ်။ အတွင်းကျကျ လေ့လာကြည့်ရင် ဗုဒ္ဓဘာသာတစ်ယောက်ပါ။ ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်း သဘောတူခေါင်းညိတ်ပြီး ကျေနပ်သွားတယ်။

ဆရာကြီး မကွယ်လွန်မီ လအနည်းငယ်လောက်က၊ ဆရာကြီးကတော် ဒေါ်ခင်ရီက ကျွန်တော်ရဲ့တက်နေတုန်း ဖုန်းဆက်မေးတယ်။

‘ဒေါက်တာသန်းထွန်း စာသင်ခန်းထဲမှာရှိလား’

‘ဟုတ်ကဲ့ရှိပါတယ်။ ဘာကိစ္စရှိလို့ပါလဲခင်ဗျ’

‘ ၁၂ နာရီမထိုးခင် အိမ်ပြန်ပြီး နေ့လယ်စာစားဖို့ ပြောပေးနိုင်မလား’ တဲ့။ ဆရာကြီးက ရှစ်ပါးသီလယူပြီး ဥပုသ်စောင့်ထားတာ။ မွန်းမလွဲမီနေ့လယ်စာ စားရမှာ။ အိမ်ပြန်ဖို့ပြောတော့

‘ဟုတ်ပြီ၊ ဟုတ်ပြီ ကျွန်တော် အခုပဲ သွားပါမယ်’

‘ဆရာ ဥပုသ်နေ့တိုင်း ဥပုသ်စောင့်သလား’

‘ကျွန်တော်က ကျွန်တော့်ဇနီးဥပုသ်စောင့်ခိုင်းတိုင်း ဥပုသ်စောင့်တယ်။ ကျွန်တော့်ဆန္ဒနဲ့ ကျွန်တော်စောင့်တာတော့ မဟုတ်ပါဘူးဗျာ။ ဘာလို့လဲဆိုတာ သိလား။ ဇနီးစိတ်ချမ်းသာစေချင်လို့’ . . . တဲ့။

တစ်ခါတုန်းက ကျွန်တော်တို့အဖွဲ့ဟာ၊ တူးဖော်တွေ့ရှိထားတဲ့ ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းတွေကို ကြည့်ရှုလေ့လာဖို့၊ မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းက တကောင်းမြို့ဟောင်း ကို လေ့လာရေးခရီးထွက်ခဲ့ကြတယ်။ သစ်တောဦးစီးဌာန အငြိမ်းစား ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးအောင်မြင့်လည်းပါတယ်။ တစ်ည၊ ညစာစားပြီးတော့ အဖိုးကြီး နှစ်ယောက် ဝိပဿနာဆွေးနွေးနေကြတာ။ အတော်နက်နက်နဲ့နဲ့ကြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ သေချာနားထောင်နေပေမယ့်၊ ဝင်ပြီးမဆွေးနွေးဘူး။ အတော် အချိန်ကြာသွားတော့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ကျွန်တော့်ဘက်လှည့်ပြီး ဟောသလို ပြောတယ်။

‘ဦးအောင်စိုင်းထွန်း . . . ခင်ဗျား ကမ္မဋ္ဌာန်းရိပ်သာမျိုးစုံကို ရောက်ဖူးလား။ တရားအားထုတ်လို့ ခင်ဗျား ဘာတွေ့သလဲ။ တွေတာတစ်ခုခုလောက် ပြောမပြနိုင်ဘူးလား’

‘ဆောရီဘဲဆရာရေ . . . ဝိပဿနာရှုမှတ်ပွားများမှုဆိုတာ ဦးနှောက်ဉာဏ် လေ့ကျင့်ခန်းတစ်ခုလို ရှင်းပြလို့ရတဲ့ဘာသာရပ် မဟုတ်ပါဘူး။ အားထုတ်မှသာ အကျိုးကျေးဇူးကိုသိနိုင်မှာ။ အဲ . . . ဆရာစိတ်ဝင်စားတယ်ဆိုရင် ကျွန်တော် ရိပ်သာကို ဝိုပေးပါမယ်။ ဝိပဿနာဆိုတာ ဘာဆိုတာ၊ ဆရာ့အတွေ့အကြုံက

ပြောပြသွားပါလိမ့်မယ်'

ဒီတော့မှ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက

'ဒီလိုဆိုရင် ဒီည ဒီလောက်နဲ့ပဲ တော်ကြရအောင်။ ခင်ဗျားတို့အားလုံး အတွက် မင်္ဂလာညချမ်းလို့ပါ ကျွန်တော်ပြောပါရစေ' လို့ နိဂုံးချုပ်လိုက်တယ်။ ပြီးတော့မှ ဆရာကြီးဟာ အိပ်ခန်းဆီညင်သာစွာ ရွေ့လျားသွားပါတယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ နာမည်ကျော်ဆောင်ပုဒ်ကတော့ အမှန်းကောင်း၊ အလုပ်ကောင်း၊ အဆုံးကောင်းတဲ့။ ဆရာကြီးက အဲဒီဆောင်ပုဒ်ကို လက်ကိုင် ထားပြီး၊ ပြင်းပြင်းထန်ထန်ကြိုးစားတယ်။ အဲဒါကြောင့်မို့လည်း ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်က ဖုကုအိုကအာဆီယံယဉ်ကျေးမှုဆုရတာပေါ့။ ဖုကုအိုကယဉ်ကျေးမှုဆုကော်မတီ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး မစ္စတာဖုကုမိုတိုကာယူကီက၊ ဆရာကြီးဆီ ဟောသလို ရေးပါတယ်။

'ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါမောက္ခ မြန်မာသမိုင်းဦးဆောင် ပညာရှင်ဒေါက်တာသန်းထွန်းကို၊ ပညာရှင်ဆုအမျိုးအစားပါဝင်တဲ့ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဖုကုအိုက အာဆီယံယဉ်ကျေးမှုဆုရဲ့ (၁၁)မြောက်ဆုရှင်ဖြစ်၊ ရွေးချယ်လိုက်ကြောင်း သတင်းပေးလိုက်ရပါတယ်'။

ဆုပေးပွဲအခမ်းအနားမှာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ ကျေးဇူးတင်စကားအချို့ကို ကောက်နုတ်တင်ပြပါရစေ။

'ဖုကုအိုက ပညာရှင်ဆုကို ကျွန်တော်ရမယ်လို့ ၂၆ ဇွန် ၂၀၀၀ မှာ သိရပါတယ်။ သိပ်ဝမ်းသာ သိပ်ကျေနပ်တယ်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်ကစလို့ ယောကတိုပိယ ဖောင်ဒေးရှင်းနဲ့ ဖုကုအိုက မြို့တော်တို့ပူးတွဲပြီး၊ ဒီဆုကြီးတွေကို ထိုက်ထိုက်တန်တန် အာရှတိုက်သားကိုမှ နှစ်စဉ်ရှာပြီးပေးနေကြတာ ကျေးဇူးကြီးလှပါတယ်ဆိုရုံမျှမက ဘယ်စကား၊ ဘယ်အမူအရာ၊ ဘယ်အတိုင်းအတာထိ ပြောရပါမလဲလို့ စဉ်းစားမရ ဖြစ်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်ဟာ အများတကာထက် ဉာဏ်ပညာ သာလှတယ်လို့လည်း မပြောနိုင်ပါ။ အရည်အချင်း ထက်မြက်လှတယ်လို့လည်း မဆိုသာပါ။ ခုလိုဆုကြီးမျိုးကိုလည်း မမှန်းပါ။ အပင်ပန်းခံရမယ်၊ စေ့စပ်သေချာရမယ်၊ ဒါမှ ထူးချွန်မယ်လို့ ကျွန်တော်နားလည်တယ်။ ဒီအတိုင်း လုပ်ဖြစ်တယ်။ လာဘ်ရမယ်၊ ထင်ပေါ်မယ်ဆိုတာတွေ မမှန်းပါ။ ကိုယ့်ဘာသာ ကျေနပ်ဖို့ပဲ အာသီသရိုတယ်။ ဘာကိုကျေနပ်သလဲဆိုရင် ဘယ်သူမှမသိသေးတဲ့ အကြောင်းအရာ တစ်ခုကို ကျွန်တော်သိတယ်။ ဒီကိစ္စကို လူတကာသိတာထက် ပိုသိတယ်ဆိုရင်၊ အထူးပြုလေ့လာမယ်လို့ ကိုယ်တိုင်သတ်မှတ်တဲ့ နယ်ပယ်မှာ အသိတိုးအောင်လုပ်ပေးနိုင်တာဖြစ်တယ်။ နောက်ပြီးတော့ ကိုယ်တိုင်

ရှာဖွေတွေ့ရှိထားတာကို ကိုယ်ကပဲ စ၊ပြောရမယ်၊ ကိုယ်ကပဲ စ၊ရေးရမယ်၊ သဘောကတော့ ကိုယ်သိတာကို ကိုယ့်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေနဲ့ ဝေခြမ်းမျှတပြီး အကျိုးခံစားဖို့ဟာ ကိုယ့်တာဝန်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော့အဖို့ ဖုကုအိုကဆုဟာ ကြီးကျယ်ပါတယ်၊ ကျွန်တော့ သုတေသနစီမံကိန်းတွေအတွက် ပံ့ပိုးငွေရတာပေါ့။ အဲဒီလို ကျွန်တော် ပြောတာကို ယုံစေချင်ပါတယ်။ ဆက်ပြီး သုတေသနတွေ အများကြီးလုပ်ဖို့ပဲ အာသီသရိုပါတယ်။ ကျန်းမာရေးကောင်းရင်လုပ်မယ်ဆိုတဲ့ ချွင်းချက်စကားတော့ ထည့်ပြောရမှာပါ။

ဆရာကြီးကျန်းမာရေးက ၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၃၀ ရက်နေ့အထိပဲ၊ ရှင်သန်နေထိုင်ခွင့်ပြုခဲ့တယ်။ ဆရာကြီးအနေနဲ့ လုပ်မယ်လို့ရည်ရွယ်ထားတဲ့ တချို့အရေးကြီးတဲ့ သုတေသနစီမံကိန်းတွေ မပြီးဘဲ ကျန်နေရစ်တယ်။ ဆရာကြီး မပြီးဘဲ ကျန်နေရစ်တဲ့ အရေးကြီးတဲ့ စီမံကိန်းကြီးတစ်ခုကတော့ 'အုတ်ဂူကျောက်စာတွေက ပြောတဲ့ သမိုင်း' စာအုပ်ကြီးပါ။

တစ်ခါတုန်းက ကျွန်တော်ဟာ ရဟူဒီသင်္ချိုင်းကို ရှင်းနေတဲ့ဆရာကြီးနဲ့ တပည့်တွေကို တွေ့တယ်။ 'ရဟူဒီသင်္ချိုင်းတွေ ရွှေမယ်ကြားနေရလို့ သင်္ချိုင်း အုတ်ဂူကျောက်စာတွေကိုကူးဖို့ အရေးတကြီးလုပ်နေရတယ်။ ကျွန်တော့် အတွက်တော့ တန်ဖိုးကြီးမားလှတဲ့ ဒီသင်္ချိုင်းစာတွေပျက်စီးသွားရင်၊ ဝမ်းနည်းစရာပဲလို့ ဆရာကြီးက ပြောနေတယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ဧရာဝတီတိုင်း၊ ပုသိမ်ခရိုင်နယ်၊ ဓေါင့်ကြီးရွာမှာ ၁၉၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့မှာ မွေးတဲ့ တောသားတစ်ယောက်ပါ။ ဦးဘိုးတွေ၊ ဒေါ်သင်တို့ရဲ့ ဒုတိယမြောက် သားဖြစ်တယ်။ ငသိုင်းချောင်း အမျိုးသား ကျောင်းမှာ ပညာသင်ယူခဲ့ပြီး၊ အသက် ၁၅ နှစ်အရွယ်မှာ ဒဿမတန်းအောင် တယ်။ အသက် ၁၆ နှစ်မှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တက်ပြီး၊ ၁၉၄၁ ခုနှစ်မှာ ဥပစာတန်းကို အောင်မြင်ခဲ့တယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်တော့ ရွာပြန်ပြီး ဖခင်ဆီမှာ ဗေဒင်ပညာသင်ယူခဲ့တယ်။ ဂျပန်ခေတ်မှာ အရှေ့အာရှလူငယ်အဖွဲ့ကို ဆက်သွယ်ပြီး၊ အဲဒီအဖွဲ့ရဲ့ အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်လာတယ်။ ငသိုင်းချောင်း ဂျပန်ခေတ်တော်လှန်ရေးလျှို့ဝှက်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်တယ်။ အဲဒီ ခေတ်ကာလက ဒီပြင်လူငယ်တွေလိုပဲ၊ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ ယုံကြည်သူတစ်ဦးပေါ့။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ငသိုင်းချောင်း ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တယ်။ စစ်ပြီးတော့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပြန်တက်ပြီး ၁၉၄၇ ခုနှစ်မှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကနေ ဝိဇ္ဇာ(ဂုဏ်ထူး)ဘွဲ့ ရတယ်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် သမိုင်းဌာနမှာ နည်းပြဖြစ်ချိန်ကစပြီး၊ ဆရာကြီးဘဝ တစ်

ဆစ်ခွိုးပြောင်းလဲသွားတယ်။ နိုင်ငံရေးလုံးဝမလုပ်တော့ဘူး။ ဆရာကြီးရဲ့ စိတ်ဝင်စားမှုဟာ သမိုင်းလေ့လာရေး၊ သုတေသနလုပ်ရေးဘက် ပြောင်းရွှေ့သွားတယ်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ ၁၉ ရက်နေ့မှာ ဦးဘိုးမြိုင်၊ ဒေါ်စောမြတို့ရဲ့သမီး မခင်ရီနဲ့လက်ထပ်ပြီး သား ဖေသန်းထွန်း၊ သမီး မေသန်းထွန်း၊ မဂ္ဂူသန်းထွန်း၊ နှင်းဆီသန်းထွန်း၊ နွယ်နီသန်းထွန်းတို့ ထွန်းကားခဲ့တယ်။

လက်ထပ်ပြီးတော့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ တက္ကသိုလ်မှာ ဘွဲ့လွန်ပညာသင်ဖို့ ရန်ကုန်ကိုပြန်သွားတယ်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်မှာ သမိုင်းအဓိကနဲ့ မဟာဝိဇ္ဇာရပြီး လက်ထောက်ကထိကအဆင့်ရာထူး တိုးသွားတယ်။ ပထမဆုံးရေးတဲ့ ခေတ်သစ်ကမ္ဘာ့သမိုင်း စာအုပ်ကိုလည်း ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့တယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အာရှနဲ့အာဖရိကလေ့လာရေးကောလိပ်မှာ ပညာသင်ယူခဲ့ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်း (အေဒီ ၁၀၀၀ - ၁၃၀၀)ကျမ်းတင်သွင်းပြီး၊ ၁၉၅၆ ခုနှစ်မှာ ပါရဂူဘွဲ့ရခဲ့တယ်။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက B.R Pearn, W.S. Desai, D.G.E Hall, G.H. Luce တို့လို စွမ်းစွမ်းတမံ ပညာရှင်ပါမောက္ခကြီးတွေရဲ့ လမ်းညွှန်အောက်မှာ၊ လေ့လာခွင့်ရတာ သိပ်ကုသိုလ်ထူးချွန်တာပဲ။ ဒီဆရာကြီးတွေကပဲ စည်းကမ်းကြီးအောင် အလုပ်ထဲမှာ နစ်မြုပ်နိုင်အောင်၊ သုတေသနပညာရှင်တွေကို လေးစားတတ်အောင် မောင်းနှင်ပေး၊ ပြင်ပြင်ထန်ထန်တွန်းအားပေးခဲ့ကြတာ။ အထူးတလည် ကျေးဇူးပိုများတာကတော့ ဆရာကြီး ဂျီအိတ်ချ် လှစ်ပေါ့လေ။ ဒီဆရာကြီးက သုတေသနကျမ်းပြုတဲ့အခါ ဒေါက်တာသန်းထွန်းကို ကြပ်ကြပ်မတ်မတ် လမ်းညွှန်ပေးခဲ့တာကိုး။

လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ကအပြန်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ သမိုင်းဆရာတာဝန်ကို ပြန်ထမ်းဆောင်ပြီး ၁၉၅၈ မှာ ကထိကဖြစ်သွားတယ်။ ၁၉၅၉ ကနေ ၁၉၆၁အထိ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ် မှာ အယ်ဒီတာလုပ်တယ်။ အဲဒီ တာဝန်အပြင် မြန်မာ့သမိုင်းကော်မရှင်ထုတ် သမိုင်းတံခွန်ဂျာနယ် ကိုလည်း တည်းဖြတ်ပေးရပါတယ်။ ပါမောက္ခရာထူးနဲ့ မန္တလေးတက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာနကို ပြောင်းရွှေ့တာဝန်ထမ်းရပြီး၊ အဲဒီဌာနမှာ ၁၇ နှစ်တိုင်တိုင် သင်ကြားရေးနဲ့ သု တေသနအလုပ်တွေထဲမှာပဲ နှစ်မြုပ်ထားတယ်။

များပြားလှတဲ့ သုတေသနစီမံကိန်းတွေကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ တပည့်တွေရဲ့ မဟာဝိဇ္ဇာကျမ်းစာတွေကို ကြီးကြပ်ရာ သမိုင်းစာအုပ်တွေ ထုတ်နိုင်ရေးဆောင်ရွက်ရာ၊ ပညာရေးသုတေသနဂျာနယ်တွေမှာ သုတေသနဆောင်းပါးတွေရေးရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆီမီနာတွေမှာတက်ပြီး၊ သုတေသနစာတမ်းတွေဖတ်ရနဲ့ ကြီးလေးလှတဲ့တာဝန်တွေကို ထမ်းဆောင်ရပါတယ်။

၁၉၈၂ ခုနှစ် ကျိုတိုတက္ကသိုလ်နဲ့ တိုကျိုတက္ကသိုလ်တွေမှာ၊ သုတေသန

ပညာရှင်, သုတေသနအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်နဲ့ သွားရောက်ခဲ့တယ်။ ဂျပန်မှာနေတုန်း ကျိတိုဖောင်ဒေးရှင်းက ထောက်ပံ့တဲ့ထောက်ပံ့ကြေးရပြီးတော့ အတွဲဆယ်တွဲ ရှိတဲ့ 'Royal Orders of Burma' ကျမ်းကြီးကို ထုတ်နိုင်သွားတယ်။ အဲဒီကျမ်းကြီး က ဆရာကြီးရဲ့ အပြောင်မြောက်ဆုံးကျမ်းကြီး ဖြစ်တယ်။ အဲဒီကျမ်းကြီး ရေးသား ထုတ်ဝေနိုင်လို့ ၁၉၉၀ မတ်လ ၅ ရက်နေ့မှာ ဆရာကြီးကို လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က D.Lit. တွဲ ပေးပြီးဂုဏ်ပြုခဲ့ပါတယ်။

ဆရာကြီးဟာ စကားပြောဟန်နဲ့ရေးဖို့ ဦးဆောင်လှုံ့ဆော်သူအနေနဲ့ မြန်မာစာပေလောကမှာ ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့တယ်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလမှာ စာဆိုတော်နေ့ကို မန္တလေးဓမ္မဗိမာန်မှာကျင်းပတယ်။ အဲဒီစာဆိုတော်နေ့မှာ ဆရာကြီးက မြန်မာစာအရေးအသားကိုပြောင်းလဲဖို့ 'ပြောသလိုရေးပါ၊ ရေးသလိုပြောပါ' ဆိုတဲ့ စာတမ်းတစ်စောင်ဖတ်တယ်။ ဒီစာတမ်းက မြန်မာစာပေလောကမှာ အုတ်အော်သောင်းတင်းဖြစ်သွားတဲ့စာတမ်းပေါ့။ အဲသလိုဖြစ်သွားတာကို ဆရာကြီးက လုံးဝ ဂရုစိုက်တဲ့သဘော မရှိပါဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ လူငယ်မျိုးဆက်သစ်တွေအတွက် ကောင်းတယ်ထင်လို့ပြောတာ၊ ပြောစရာရှိတာကိုပြောတာဖြစ်လို့။ အဲဒီအချိန်ကစပြီး စကားပြောဟန်နဲ့ရေးတဲ့ စာရေးဆရာတွေလည်း အများကြီးဖြစ်လာတယ်။

ဆရာကြီးက သူပြောခဲ့တာနဲ့ပတ်သက်လို့ လုံးဝ ဝမ်းမနည်းဘူး၊ နောင်တမရပါဘူး။

(စကားပြောဟန်နဲ့ရေးတဲ့ စာရေးဆရာတွေများလာလို့ စကားပြောဟန်နဲ့ ရေးတဲ့ဆောင်းပါးတွေ၊ ဝတ္ထုတို/ရှည်တွေ၊ လုံးချင်းစာအုပ်တွေလည်း မိုးဦးကျ မှီပွင့်တွေလို ပေါများလာပါတယ်။ ဒါက ဝမ်းနည်းစရာ၊ နောင်တ ရစရာ မဟုတ်လို့ ဆရာကြီးအနေနဲ့ ဝမ်းမနည်းတာ၊ နောင်တ မရတာ ဖြစ်မှာပါ။ ဘာသာပြန်သူ)

သမိုင်းသင်တဲ့အခါ ဆရာကြီးက တပည့်တွေကို သတိပေးလေ့ရှိတာကတော့ ရနိုင်သမျှအချက်အလက်တွေ ပြည့်ပြည့်စုံစုံနဲ့ သမိုင်းကို မှန်မှန်ကန်ကန် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ပြီးရေးဖို့ပါပဲ။ အချက်အလက်တွေများနေတဲ့သမိုင်းဟာ သိပ်ကို အန္တရာယ်ကြီးမားလှတယ်။ အာဏာရှိတဲ့ဘုရင်တွေ၊ အာဏာရှိပုဂ္ဂိုလ်တွေ အကြိုက်သာဖြစ်ပြီး အချက်အလက်တွေမမှန်ဘဲ၊ သမိုင်းရေးရင်လည်း အလားတူ အန္တရာယ်ကြီးတာပဲ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက သိပ်လွတ်လပ်တဲ့ စကော်လာကြီး။ သမိုင်းအတွက် အချက်အလက်အမှန်တွေကို ရှာဖွေရတာကို သိပ်သဘောကျတာ။ သူ့အတွက် သူ တပင်တပန်းကြီးလုပ်ပြီး အောင်မြင်မှုရနေတာကိုလည်း၊ သိပ်ပြီး ဂုဏ်ယူတတ်တယ်။ စိတ်ခံစားမှုမရှိဘူး။ ဒေါသထွက်နေရမှန်းမသိဘူး။ သမိုင်းပညာရှင်ကြီး သက်သက်သာမဟုတ်ဘူး။ ကဗျာဆရာဆိုလည်း ဟုတ်၊ ဒီဇိုင်းဆရာဆိုလည်း ဟုတ်။

ပန်းပုဆရာလည်း ဟုတ်၊ ဘာသာပြန်ဆရာလည်း ဟုတ်၊ အနုပညာရှင်လည်း ဟုတ် ပဲ။ အောင်မြင်တဲ့ သုတေသနပညာရှင်တွေဖြစ်ဖို့အတွက် စေ့စပ်သေချာရမယ်။ အမြဲ တမ်း မှန်၊မမှန် စစ်ဆေးနေရမယ်။ နည်းစနစ်တကျ ဝေဖန်စိစစ်နိုင်ဖို့အတွက် အသိဉာဏ်၊ ဗဟုသုတကြွယ်ဖို့လိုမယ်။ မဆုတ်မနစ် ကြီးစားလုပ်ဆောင်တဲ့ ဝီရိယ ရှိရမယ်။ သိပ္ပံနည်းကျနည်းပညာတွေကို လေးစားတယ်။ စူးစိုက်လေ့လာတတ် ရမယ်လို့ ယုံကြည်ထားတယ်။

မြန်မာ့သမိုင်းအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအနေနဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက သိပ် ရည်ရွယ်ချက်ကြီးတာ။ ဆရာကြီးက သူ့လုပ်ချင်တဲ့ သုတေသနလုပ်ငန်းတွေ အများကြီးကို အသေးစိတ်စိစဉ်နေဆဲတယ်။ ရေးချင်တဲ့ သုတေသနခေါင်းစီး စာရင်းကြီးကလည်း တန်တစ်လျားအရှည်ကြီးပဲ။ ဆရာကြီးအကြံပေးတာ၊ လမ်းညွှန်တာကိုခံယူဖို့ စောင့်ဆိုင်းနေတဲ့ M.A. နဲ့ Ph.D. သင်တန်းသူ၊ သင်တန်းသားတွေကလည်း တသီတတန်းကြီး။ တစ်ပတ်မှာ ငါးရက်လောက်က ကမ္ဘာ့ကျမ်းကျောက်စာတွေ သင်ပေးရ၊ ကမ္ဘာ့ကျမ်းကျောက်စာတမ်းဖတ်တဲ့အချိန်ပေးရ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနနဲ့သမိုင်းတွေ သင်ပေးရနဲ့၊ အစီအစဉ်တွေက အပြည့်ပဲ။ ခုလို ရုတ်တရက်ကွယ်လွန်သွားတော့ အဲဒီအစီအစဉ်တွေအတွက် ကြီးမားလှတဲ့ ထိခိုက်နစ်နာဆုံးရှုံးမှုကြီး ဖြစ်သွားတယ်။ ဒီမှာတင် မေးစရာရှိလာတာက ဆရာကြီးချန်ထားခဲ့တဲ့ မပြီးသေးတဲ့စာအုပ်တွေကို ဘယ်သူ ဆက်လုပ်မလဲဆိုတာ။ ကျွန်တော်တို့အတွက်တော့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းကွယ်လွန် သွားတာဟာ ပညာရှင်တစ်ဦး၊ ဆရာတစ်ယောက်၊ လမ်းညွှန်သူတစ်ဦး၊ မိတ်ဆွေ ကောင်းတစ်ယောက် ဆုံးရှုံးနစ်နာခွားတာ။ မဟာဆုံးရှုံးမှုကြီးပဲ။

ဆရာကြီးက တကယ့်ရှားပါးပညာရှင်ကြီး။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းလို ပညာရှင် တစ်ဦးပေါ်ထွက်ဖို့ ကျွန်တော်တို့နှစ်ပေါင်းဘယ်လောက်ကြာကြာ စောင့်ရဦးမလဲ။ ကျွန်တော် ဆရာကြီးအတွက် ဆုတောင်းချင်တာကတော့ ရောက်လေရာဘဝမှာ ဆရာကြီး ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့နိုင်ပါစေ။ အဲ . . ဆရာကြီးက ရောက်လေရာဘဝမှာပဲ သုတေသနတွေ ဆက်လုပ်ချင်လုပ်နေမှာ။

လှိုင်မြို့နယ်၊ ယောဂီကျောင်းလမ်း၊ အိမ်နံပါတ် ၁၅၅(A)ဘက် လမ်း လျှောက်သွားရင်၊ 'ကွန်သာယာ' လို့ရေးထားတဲ့ ဆိုင်းဘုတ်သေးသေးလေးကို တွေ့ ရပါမယ်။ အဲဒီနေရာလေးက ဒေါက်တာသန်းထွန်းတစ်ချိန်က နားခို ခဲ့တဲ့နေရာ လေးလေ။

ဆရာရေးပေးသော ထောက်ခံစာမှသည်

■ မောင်ခင်မင်(ခနဖြူ)

မောင် . . . သည်

(၁) ဆင်းရဲသည်။

(၂) စာတော်သည်။

ထို့ကြောင့် ထောက်ပံ့ကြေးပေးရန် ထောက်ခံပါသည်။

သန်းထွန်း

ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်းတစ်ယောက် တက္ကသိုလ်တက်နေစဉ်၊ ထောက်ပံ့ကြေး
လျှောက်ထားလိုသဖြင့် ဆရာကြီးထံ ထောက်ခံစာ တောင်းသောအခါ၊ ဆရာကြီး
က အထက်ပါအတိုင်း ရေးပေးလိုက်ပါ သည်။ တိုတိုနှင့်လိုရင်းရောက်သော
ဆရာကြီး၏ထောက်ခံစာအကြောင်းကို နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်သည့်တိုင်၊ ကျွန်တော်
တို့ အမှတ်တရဖြစ်ရသည်။ စကားစပ်မိတိုင်း ပြောဖြစ်သည်။ မင်အစိမ်းနှင့်ရေး
ထားပြီး လက်မှတ်ကြီးကြီး ထိုးထားသည်ကိုပင် မှတ်မိနေသည်။ ထောက်ခံစာ
တောင်းသောသူငယ်ချင်းမှာ ထောက်ပံ့ကြေးလည်းရ ဘွဲ့လည်းရပြီး တက္ကသိုလ်မှာ
နှစ်ပေါင်း ၄၀ ခန့်အမှုထမ်းပြီးနောက်၊ ယခုအငြိမ်းစားပင် ယူပြီးပါပြီ။ ထောက်ခံစာ
ရေးပေးသော ဆရာကြီးမှာလည်း ယခုအသက် ၈၀ ကျော်အရွယ် ကျန်းကျန်းမာမာ
ရှိနေပါသည်။ (၃၀ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ တွင်ကွယ်လွန်သည်။) ဆရာကြီးကား
အခြားသူမဟုတ်ပါ။ သမိုင်း ပညာရှင်ကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်မှာ၊ ကျွန်တော် ဥပစာတန်း(ခ) (ယခုအခေါ် ဒုတိယနှစ်)
တက်ရသည်။ ကျွန်တော့်ဘာသာတွဲမှာ ခေတ်သစ်ရာဇဝင်ခေါ် အနောက်တိုင်း
ရာဇဝင်လည်း ပါသည်။ (ထိုစဉ်က 'သမိုင်း' ဟူသောဝေါဟာရ မတွင်ကျယ်သေး
ပါ။) ကျောင်းဖွင့်စတွင် အနောက်တိုင်း ရာဇဝင် ပါမောက္ခဆရာကြီးဦးဘညွန့်က၊
ကျွန်တော်တို့အတန်းကို သင်မည့်ဆရာနှင့် မိတ်ဆက်ပေးသည်။ 'လက်ထောက်

*ဖတ်စရာဂျာနယ် (၄၄) ၊ ၁၅ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ မှ
ထပ်ဆင့်ဖော်ပြပါသည်။

ကထိ က ဒေါက်တာသန်းထွန်း' ဟုသိရသည်။ ဆရာက ဥပဓိရုပ်ကောင်းကောင်း၊ အသားဖြူဖြူ၊ ထူးခြားသည်မှာ ဘွဲ့ဝတ်စုံကို ခြုံထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဆရာက ရှင်းလင်းစွာ သင်ကြားပို့ချပေးသည်။ ဆရာနှင့် တစ်ချိန် နှစ်ချိန်သာ သင်လိုက်ရသည်။ ဆရာ အရှေ့တိုင်းရာဇဝင်ဌာနသို့ ကထိကအဖြစ်၊ ပြောင်းရွှေ့သွားကြောင်း သိရသည်။ နောက်တစ်နှစ် ဝိဇ္ဇာ(က) (ယခုအခေါ် တတိယနှစ်)မှာ၊ ကျွန်တော် မြန်မာရာဇဝင် ယူသည့်အတွက် ဆရာနှင့် ပြန်တွေ့ရသည်။ ဆရာ၏သင်ကြားပို့ချမှုကို ခံယူရသည်။

သိပ္ပံခန်းမမှာ ဆရာ့အတန်းကိုတက်ရသည်။ ဆရာက ဘွဲ့ဝတ်စုံကို ခြုံပြီး စာသင်သည့်ပုံစံကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။ ဆရာ့အတန်း တက်ရသည့်အတွက်၊ ရာဇဝင်အသိအမြင်သစ်များ ရသည်။ ရာဇဝင်အတွက် ကျောက်စာများသည် ခိုင်မာသော ခေတ်ပြိုင်အထောက်အထားများ ဖြစ်ကြောင်း၊ သဘောပေါက်လာရသည်။ ကျွန်တော်တို့ 'အနော်ရထာ'ဟုသိနေသောမင်း၏ အမည်မူရင်းမှာ၊ 'အနိရုတ္တ' ဖြစ်ကြောင်း၊ 'နန်းတောင်းဖျားမင်း'၏ အမည်မှန်မှာ 'နားတောင်းဖျားမင်း' ဖြစ်ကြောင်း တို့မှစ၍၊ ပုဂံခေတ် သာသနာရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာဟူသော ကဏ္ဍများကို၊ ကျောက်စာ အထောက်အထားများ အရ ခိုင်ခိုင်မာမာသိလာရသည့်အတွက် အကျိုးထူးလှပါသည်။

ဘုရားရုပ်ပွားတော်များ၏ 'မုဒြာ'ခေါ် လက်အနေအထားများအကြောင်း၊ ဆရာက အသေးစိတ်ပို့ချပေးသည့်အတွက် 'ဘူမိဖဿ မုဒြာ'၊ 'ဓမ္မစက္ကမုဒြာ'၊ 'အဘယာမုဒြာ' စသည့် မုဒြာများအကြောင်းကို ရင်းနှီးလာရသည်။ ဆရာက လိုအပ်သောပုံများကို သင်ပုန်းတွင် မြေဖြူဖြင့် ချက်ချင်းဆွဲပြပြီး ရှင်းပြသည်။ မြို့ရိုးပုံ၊ နန်းတော်ရာ၊ ဘုရားပုံများ၊ ကနုတ်ပန်းများ စသည်တို့ကို သေသပ်စွာဆွဲပြသော ဆရာ့လက်စွမ်းကိုလည်း အံ့ဩရပါသည်။

ဆရာက သူ့ထောက်ခံစာအရေးအသားကဲ့သို့ပင် ရှင်းရှင်းပြတ်ပြတ်ပြောလေ့ ရှိသည်။ နည်းပြတန်းအတွက် မေးခွန်းဖြေရာတွင် 'နိဒါန်း တွေ ချီမနေနဲ့၊ ဆရာသိပြီးသားတွေ၊ မေးတာကိုသာ တိုက်ရိုက်ဖြေ'ဟု ပြောလေ့ ရှိသည်။

ကျွန်တော် ဆရာ့အတန်းကို တစ်နှစ်သာတက်လိုက်ရသည်။ နောက်တစ်နှစ်မှာ မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်းတက်သည့်အတွက် ရာဇဝင်မယူရတော့ပါ။ သို့သော်၊ ဆရာလမ်းညွှန်သောစာများကို ထိုစဉ်ကတည်းက ဖတ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ်ထဲက၊ ဆရာကြီးလုစ်တို့ ဆရာတို့၏ သုတေသနစာတမ်းများကို ဖတ်ရကောင်းမွန်း သိလာရပါသည်။ နောက်ပိုင်းမှာ ဆရာဟောပြောပွဲများ၊ စာအုပ်များနှင့် အဆက်မပြတ်ထိတွေ့ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဆရာ၏ 'ခေတ်ဟောင်း မြန်မာရာဇဝင်'၊ 'နယ်လှည့်ရာဇဝင်'၊ 'အသစ်မြင် ဗမာ့သမိုင်း' တို့မှစ၍၊ ယခုထိ

အဆက်မပြတ်ထွက်နေသော ဆရာစာအုပ်များကိုကြည့်ပြီး၊ ဆရာ စာအများကြီး ရေးနိုင်သည်ကို ဝမ်းသာနေမိပါသည်။ ကျွန်တော် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သို့ တစ် ကျော့ပြန်ရောက်စက ဆရာနှင့် လက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာဆုံသဖြင့်၊ 'ဆရာအတန်းကို၊ ကျွန်တော် တစ်နှစ်တက်ရပါတယ်ဆရာ'ဟု မိတ်ဆက်ပြောဆိုရာ၊ ဆရာက 'အဲဒါ တံဆိုးတာပေါ့ဗျာ'ဟု ပြုံးပြီးပြန်ပြောသည်ကို၊ မှတ်မိနေပါသည်။

ဆရာ့ကို ဖိတ်ကြားသည့်အတွက်၊ ကျွန်တော်တို့မြန်မာစာဌာနသို့ ဆရာ မကြာခဏကြွရောက်ပြီး၊ ဆွေးနွေးလမ်းညွှန်ပါသည်။ ပါရဂူသင်တန်းဖွင့်သော အခါတွင်လည်း၊ ဆရာက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကအစ လမ်းညွှန်သည်။

ပထမဆုံး မြန်မာစာပါရဂူလည်းဖြစ်သော၊ ကိုအောင်မြင့်ဦး၏ 'ပုဂံခေတ် မြန်မာစာ အရေးအသားစနစ်'ကျမ်းကို၊ ပြင်ပစာစစ်အဖြစ် စစ်ဆေးပေးသည်။ အသေးစိတ်လမ်းညွှန်သည်။ နောက်တစ်ကြိမ်၊ မညိမ်းညိမ်း၏ 'ဘုရားထောင် ပျူအရိုးအိုးစာလေ့လာချက်'ကျမ်းကိုလည်း စစ်ဆေးပါသေးသည်။

နောက်ပိုင်းမှာ၊ ဆရာက ကျွန်တော့်ကို သတိထားမိလာသည်။ ဆရာ ဖွေးနေ့ ပွဲရောက်လျှင် ဖိတ်စာမှာ ကျွန်တော့်နာမည်ရေးပြီး ဖိတ်သည်။ ဖူကုအိုကဆု ရစဉ် ကလည်း ဖိတ်သည်။ ဆရာဦးမောင်မောင်တင် အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနားတွင်၊ ဆရာတာဝန်ပေးသည့်အတွက်၊ ကျွန်တော် ဟောပြောခဲ့ရပါသေးသည်။

ထောက်ခံစာမှာ ရေးသကဲ့သို့၊ ရှင်းရှင်းပြတ်ပြတ်ရေးလေ့ရှိသော ဆရာ စာအုပ်အသစ်များ စာအုပ်ဆိုင်မှာတွေ့ရတိုင်း၊ ဝမ်းသာအားရဝယ်ရင်း ဆရာ စာအုပ်အသစ်တွေ အဆက်မပြတ်ဆက်ထွက်ပါစေဟု ဆုတောင်းနေမိပါသည်။

မောင်ခင်မင်(ခနဖြူ)

ဒေါက်တာသန်းထွန်းစာရေးစာပွဲ

ကျွန်တော်၊ ပန်းချီ ဦးနန်းဝေ နှင့် ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း*

■ အောင်ပြည့်

ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကား၊ ကျောင်းသားဘဝက သမိုင်းယူခဲ့၍ ဆရာ့အတန်းသားတပည့်ဖြစ်ရုံမျှမက၊ ကျွန်တော့် ဆရာရင်း နှစ်ယောက်ဖြစ်သော ပန်းချီဦးနန်းဝေနှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆရာ ဦးတင်လှသော်တို့သည် ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏ သူငယ်ချင်း များ ဖြစ်နေပြန်၍ ဆရာကြီးထံမှ နီးနီးကပ်ကပ် ပညာသင်ယူခွင့်ရခဲ့ ၏။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ မန္တလေးတက္ကသိုလ်သို့ ဆရာကြီး ပြောင်းသွား သည့်တိုင်၊ အကြောင်းကိစ္စနှင့် ရန်ကုန်လာရသောအခါ၌၊ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် သမိုင်းဌာန၊ အမရဆောင်မှာပင် တည်း၏။ အိပ်၏။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်က၊ လှည်းတန်းဝိုင်းအနီးတွင် 'ဦးဆောက် ပန်း' စာပေကို တည်ထောင်ထားရာ၊ ညနေတိုင်လျှင် စာအုပ်ဆိုင်သို့ ဆရာနန်းနှင့်အတူ ရောက်လာတတ်၏။ လက်ဖက်ရည်ဆိုင် ထိုင်ကြ၏။ ကျွန်တော်က ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ပြုရင်း၊ သူတို့ လူကြီးများထံမှ နားထောင် သင်ယူခွင့်ရ၏။ အချို့သော ညဘက်များတွင် သမိုင်းဌာန စာကြည့်ခန်း အတွင်း၊ ပုရပိုက်ပန်းချီများ လေ့လာရင်း မိုးလင်း၏။

ဆရာကြီး၊ မန္တလေးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်၊ သမိုင်း ဆိုင်ရာ ပြပွဲတစ်ခုပြုလုပ်ရာ၊ ဆရာနန်းဝေနှင့်ကျွန်တော်တို့ မန္တလေးသို့ သွားရောက်ကူညီခင်းကျင်းပေးရ၏။ ပြင်ဆင်နေကြစဉ် ညဘက် ခြင် ကိုက်လွန်းသောကြောင့်၊ လူကိုးယောက် ဆယ်ယောက်လောက် အိပ်လို့ ရသော ခြင်ထောင်အကြီးကြီးအတွင်းမှာ၊ ဆရာကြီးနှင့် ကျွန်တော်တို့ နှစ်ယောက်၊ ပေါင်း သုံးယောက် ပြင်ဆင်ပြီးမှ အပြင်ပြေးထွက်၊ ချိတ်ကြာ

*အယ်ဒီတာအညွှန်း၊ ဖတ်စရာကျာနယ်၊
(၄၇)၊ ၁၃ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၅ မှထုတ်နှုတ်ဖော်ပြပါသည်။

ကပ်ကြ၊ နေရာချကြရင်း မိုးလင်းခဲ့သည်ကိုလည်း၊ လွမ်းမြင်နေမိပါသေး
တော့။

ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် သုတေသနပြုရာ ဖတ်မှတ်
ရာတွင်၊ သဲကြီး မဲကြီး ဇွဲကြီး သလို ဖော်ထုတ်တင်ပြ၊ ဆွေးနွေး၊ ရေးသား၊
ပြောကြားရာတွင်လည်း စူးစူးရဲရဲ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ရှင်းရှင်းဘွင်းဘွင်း၊
လင်းလင်းထင်ထင် ကွင်းကွင်းကွက်ကွက် ထက်ထက်မြက်မြက် ထိထိရှုရှု
တိတိကျကျ ဝံ့ဝံ့စားစား ပြတ်ပြတ်သားသား သတ္တိရှင်ကြီးလည်း ဖြစ်၏။

ပြော ရေး ဆွေးနွေးရာတွင် တည်ကြည်ဖြောင့်မတ်၊ ပြတ်သား ရဲရင့်
သော ဆရာကြီးကို၊ နှမြောတသဦးချပါ၏။ အစားထိုးမရအောင် ထက်
မြက်တက်ကြွသော ဆရာကြီးသည်၊ တိုင်းကျိုးပြည်မှုအတွက် များစွာ
များစွာ ဖော်ဆောင်အကျိုးပြုသွားခြင်းများ အတွက်လည်း၊ ဂုဏ်ယူရ
ပါ၏။

အောင်ပြည့်

ဒေါက်တာသန်းထွန်းပုံရိပ်*

■ မြဟန်

ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့က မန္တလေးတက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာနမှာ ကွယ်လွန်ပါတယ်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်မှာ ဆရာကြီး ကွယ်လွန်တာ နှစ်နှစ်ပြည့်ပါပြီ။ ဆရာကြီးကွယ်လွန်တာ နှစ်နှစ် ပြည့် အမှတ် တရအနေနဲ့ ဆရာ့အကြောင်းရေးဖို့ စိတ်ကူးရလို့ ဒီဆောင်းပါး ကိုရေးလိုက်ပါတယ်။ ဆရာ့အကြောင်း စဉ်းစားကြည့်တော့ ဆရာ ကြီးက သူ့မွေးနေ့တိုင်း မွေးနေ့ပွဲလုပ်တယ်။ မွေးနေ့အထိမ်း အမှတ်စာအုပ် ထုတ်တယ်။ မွေးနေ့လက်ဆောင် ပေးတာတွေထဲ မှာ သမိုင်းသုတေသန ဆောင်းပါးရေးပေးတာ အကြိုက်ဆုံးလို့ ဆရာကြီးရေးဖူးပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဆရာကြီးကွယ်လွန်တဲ့ အ ထိမ်းအမှတ်အတွက်လည်း၊ ဆရာ့အကြောင်းရေးတာ ကောင်း မယ်လို့ စိတ်ကူးရပါတယ်။

တကယ်တော့ ဆရာကြီးက သူ့အကြောင်းကို 'ငါပြောချင် သမျှ ငါ့အကြောင်း' ဆိုတဲ့ ကိုယ်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိထဲမှာ ပြောပြီး သားပါ။ ဆရာကြီးအကြောင်း ဆရာ့ကိုယ်တိုင်ရေးတဲ့စာအုပ် ရှိပေမယ့်၊ အဲဒီစာအုပ်ကို ဖတ်ဖူးသူများရှိသလို မဖတ်ဖူးသူတွေ လည်း ရှိနိုင်ပါတယ်။ ဆရာ့စာအုပ်ကိုဖတ်ဖူးသူတွေရော၊ မဖတ် ဖူးသေးသူတွေအတွက်ပါ ဆရာကြီးရဲ့ဂုဏ်ပုဒ်တစ်ခုကို မီးမောင်း ထိုးပြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဆရာကြီးက သူ့ရဲ့အောင် မြင်မှုဟာ ဇွဲနဲ့ဝိရိယကြောင့်ပါဆိုတဲ့အချက်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၀

* WAVES, ၉/ ၀၇ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၇၊ ၁၆၅ - ၁၆၇။

ပြည့်နှစ် ၁၁ ကြိမ်မြောက် ဖုကုအိုကအာရှစလေ့ဆူပေး ပွဲကို၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ပြည်လမ်းမှာရှိတဲ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွား ရေးဗဟိုဌာနမှာ၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်နေ့မှာ ကျင်းပပါတယ်။ အဲဒီအခမ်းအနားမှာ ဆုရသူ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းက အမှာစကားပြောကြားရာမှာ ...

'ကျွန်တော်ဟာ အများတကာထက် ဉာဏ်ပညာ သာလှတယ်လို့လည်း မပြောနိုင်ပါ။ အရည်အချင်း ထက်မြက်လှတယ်လို့လည်း မဆိုသာပါ။ ခုလိုဆုကြီး မျိုးကိုလည်း မမှန်းပါ။ အပင်ပန်းခံရမယ်၊ စေ့စပ်သေချာရမယ်၊ ဒါမှထူးချွန်မယ်လို့ ကျွန်တော် နားလည်တယ်။ ဒီအတိုင်း လုပ်ဖြစ်တယ်'

လို့ ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့၊ ဆရာကြီးဟာ ဉာဏ်ပညာ အရာမှာ အများတကာထက် မသာပေမယ့် ဇွဲနဲ့အလုပ်လုပ်လို့၊ ဝီရိယနဲ့ အလုပ်လုပ်လို့ အောင်မြင်တာပါလို့ ဆိုလိုတာပါပဲ။ ဉာဏ်ရည်အသွေး မထက်မြက်ပေမယ့် ဇွဲနဲ့အလုပ် လုပ်မယ်၊ ဝီရိယနဲ့ အလုပ်လုပ်မယ်ဆိုရင် အောင်မြင်မယ်ဆိုတာ မီးမောင်းထိုးပြသွားတာပဲဖြစ်ပါတယ်။ အပင်ပန်းခံမယ်၊ စေ့စပ်သေချာမယ်၊ ဇွဲရှိမယ်၊ ဝီရိယရှိမယ်၊ ဒီလေးချက်နဲ့ပြည့်စုံရင် ဘဝမှာ အောင်မြင်မှုရမယ်လို့ ပြောချင်တာပါပဲ။

ဆရာကြီး မြန်မာ့သမိုင်းအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်နဲ့ အမရဆောင်မှာ လာအလုပ်လုပ်စဉ်က၊ တစ်ခါတစ်ရံ တောင်ငူဆောင်နားက အရှည်ကြီးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ ထိုင်ဖြစ်ကြပါတယ်။ လက် ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ ထွေရာလေးပါးစကားပြောရင်း ဆရာကြီး သူ့အကြောင်းပြောမြရာမှာ၊ လန်ဒန်ပညာတော်သင်အကြောင်းလည်း ပါပါတယ်။ ဆရာကြီး မကြာခဏပြောလေ့ရှိလို့ မှတ်မိနေတဲ့အချက်ကတော့၊ ဆရာကြီး လန်ဒန်ရောက်သွားပြီးတော့ ဒေါက်တာဘွဲ့ယူကျမ်းလုပ်ဖို့ ဆရာကြီး လုစ် (G.H. Luce)နဲ့တွေ့တယ်။ ဆရာကြီးလုစ်က ဆရာသန်းထွန်းကို အစမ်းသဘော တစ်နှစ်အလုပ်လုပ်ခိုင်းတယ်။ တစ်နှစ်ပြည့်လို့ ဆရာကြီးလုစ်ကို သွားပြန်တွေ့တော့၊ ဆရာကြီးလုစ်က သူလုပ်ထားတာတွေကြည့်ပြီး "You are not the lazy type." (မင်း လူပျင်းမဟုတ်ဘူး)ဟု မှတ်ချက်ချတဲ့အကြောင်း ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ အကြောင်းဟာ ဆရာကြီးရဲ့ ငါပြောချင်တဲ့ ငါ့အကြောင်းထဲမှာ လည်း ပါပါတယ်။ ဒီစကားကို ဆရာကြီးဂုဏ်ယူပြီး ပြောသလို၊ လူငယ်တွေ အားကျစေလိုလို့ ပြောတယ်လို့ပဲ ထင်ပါတယ်။ လူပျင်းမဟုတ်ဘူးဆိုတော့ ဝီရိယ သမားဆိုတာနဲ့ အတူတူပါပဲ။ အင်္ဂလိပ်အရာရှိကြီးတွေဟာ မြန်မာများကို ထိုသို့ချီးကျူးခဲ့ပါတယ်။ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းလို ဆရာကြီးလုစ်ရဲ့ ချီးကျူး ခံရသူနောက်တစ်ဦးကတော့၊ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်ပဲ ဖြစ်တယ်လို့ ဖတ်ဖူးပါတယ်။ ဘဝမှာအောင်မြင်ချင်တဲ့ လူငယ်တွေဟာ၊ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းကဲ့သို့ ဇွဲသမားနဲ့ ဝီရိယသမား ဖြစ်ဖို့ လိုတယ်

ဆိုတာ၊ ပြောချင်တာပါပဲ။

ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းလို၊ ကမ္ဘာကသိတဲ့ မြန်မာစာပေပညာရှင် ဆရာကြီးဒေါက်တာလှဘေ (၃၁ ဇူလိုင် ၂၀၀၇ နေ့ ကွယ်လွန်) ဟာလည်း၊ ဝီရိယ ကြောင့် ကြီးပွားအောင်မြင်ကျော်ကြားသူတစ်ယောက်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအကြောင်း ကို ဆရာမောင်ဝံသရေးတဲ့ 'ဝီရိယအကျိုးခံစားရသူ ဆရာကြီး ဒေါက်တာ လှဘေ' ဆိုတဲ့ခေါင်းစဉ်နဲ့ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇ ခုနှစ်ထုတ် ကလျာမဂ္ဂဇင်းမှာ ဖတ်လိုက် ရပါတယ်။ ဆရာကြီးဒေါက်တာလှဘေကလည်း၊ သူ့အတ္ထုပ္ပတ္တိကို မြန်မာ ဗုဒ္ဓ ဘာသာတစ်ယောက်၏ဘဝ ပုခက်တွင်းမှသည် ဂူတွင်းအထိ ဆိုတဲ့ နာမည်နဲ့ရေး ထားတာရှိပါတယ်။ ကမ္ဘာကသိတဲ့ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ဒေါက်တာ လှဘေနဲ့ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်တို့ဟာ ဝီရိယကြောင့် အောင်မြင်သူတွေဖြစ်လို့၊ ဒီဆရာကြီးတွေရဲ့အတ္ထုပ္ပတ္တိတွေဟာလည်း တက်ကျမ်းတစ်မျိုး ဖြစ်တာကြောင့်၊ လူငယ်တွေ ဖတ်ရှုလေ့လာသင့်တယ်လို့ အကြံပြုလိုပါတယ်။

မြဟန်

၅ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇

စာကိုး

- (၁) ဒေါက်တာသန်းထွန်း ငါပြောချင်သမျှငါ့အကြောင်း။
- (၂) ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဖုကုအိုကသွားမှတ်တမ်း။
- (၃) မောင်ဝံသ 'ဝီရိယအကျိုးခံစားရသူ ဆရာကြီး ဒေါက်တာလှဘေ'၊ ကလျာမဂ္ဂဇင်း၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇၊ ၆၈-၇၀။

ဆရာ ဆိုရိုးစကား*

■ ကျော်ဇောနိုင်

အများပြောတတ်ကြတဲ့ ပေါက်ကျိုင်းဒဏ္ဍာရီထဲက စကားကြီး သုံးခွန်းလို့ပဲ ကျွန်တော် စွဲမက်ခံစားခဲ့ရတဲ့ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့စကားကြီး သုံးခွန်း ရှိတယ်။

ဒီစကားကြီး သုံးခွန်းဟာ ရိုးရိုးလေးနဲ့မှန်သောစကား ဖြစ်နေလို့ သဘောပေါက်လွယ်ရင်တော့ မှတ်သားလိုက်နာစရာဖြစ်ပေမယ့် အမှတ်မဲ့နေရင်တော့ နာယူခက်ခဲပုဒ်ဆစ်တွေ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။

(၁) မန္တလေး ၁၉၆၅ (နှုတ်ပြောလက်ဆင့်ကမ်း)

တစ်ခါက မန္တလေး ဓမ္မသာလဟောပြောပွဲတစ်ခုမှာ လာနားထောင်သူတစ်ဦးက "သမိုင်း ဘာကြောင့်သင်ရသလဲ" လို့ မေးတယ်။

ဆရာကလည်း တိုတိုပဲ ပြန်ပြောတယ်။ "မအ,အောင်လို့"။

ဒီစကားလေးဟာ လူငယ်တွေ (တချို့ လူတွေအတွက် မှတ်သားလိုက်နာ သတိပြုဆင်ခြင်စရာပါပဲ)

(၂) ရန်ကုန် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် (ဆရာကိုယ်တိုင်ရေး တပည့်တွေ ဩဝါဒကထာ ကဏ္ဍသီးသန့် ၁၀ အောက်တိုဘာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်)

ဆရာနဲ့ တပည့်ကောင်းတစ်စုံ (အခု ကထိက ပါမောက္ခတွေ ဖြစ်လို့) ဆရာအိမ်မှာ စားကြရင်း တစ်ယောက်က ဆရာ့ကို ဩဝါဒပေးပါလို့ တောင်းဆိုတယ်။ ဆရာကလည်း မဆိုင်းမတွ စာရွက်နဲ့ ဘော့ပင်ယူပြီး "သုတေသနဆိုတာ တက္ကသိုလ်ရဲ့အသက်၊ သုတေသန မရှိ၊ ဘာရှိမလဲ။ ဝါဟီရတွေနဲ့ အလုပ်ရှုပ်နေရင် မင်းလက်သည်ပဲ" လို့ ရေးပေးတယ်။

တပည့်တချို့ထဲက ဘယ်နှယောက် သတိပြုဆင်ခြင်ဂရုထားမိကြသလဲမသိပါ။

(၃) ရန်ကုန် ၁၉၉၅ (သင်ကြားရေးဌာနတစ်ခုရဲ့ ပွဲ) (သင့်ဘဝ မဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၁၂)၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဒေါက်တာသန်းထွန်း 'ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း' မှာပါရှိ)

တက္ကသိုလ်စာမေးပွဲ မပြီးခင်၊ ပြီးပြီးစမှာလုပ်လေ့ရှိတဲ့ အာစရိယပူဇော်ပွဲတစ်ခုမှာ ဆရာ့ကို ဩဝါဒပေးခိုင်းတော့ ဆရာက

"ဒီဝေလဲ့ဘယ်တုန်းက စပေါ်သလဲမသိဘူး။ မင်းတို့ကတော့ ဆရာ ကန်တော့ပွဲ၊ ကျေးဇူးတင်လို့ ပူဇော်ပွဲလို့ပြောမယ်။ တကယ်တော့ ငါထင်တာ မင်းတို့ လာဘ်ထိုးတာပဲ။"

ဒီဩဝါဒကို ကြားပြီးနောက် ကျွန်တော် ရက်တာနဲ့ ဒီပွဲမျိုးတွေကို ရှောင်ရတော့တာပဲ။

ကျော်ဇောနိုင်
၆ ဇူလိုင် ၂၀၀၀

* WAVES, ၃/ ၀၆ ဩဂုတ် ၂၀၀၆၊ ၁၆၂ - ၁၆၃။

His Plain Words

■ Kyaw Zaw Naing (Translation by Than Tun)

In Myanma saying, There are Three grandiloquences for living (Pauk Kyaing Legend). Like this I was captivated by his (Professor Dr. Than Tun) three great grand lines.

These lines are very remarkable plain truth for those who can grasp and for reckless person these are jargons.

1. Mandalay (1965) (Verbal relay)
Once, a listener at a public talk in Mandalay Dhammasala, asked "Why History, a subject to be taught?"
He replied in short mood "for, not to be dud"
This remarkable four words made the young ones (even elders) alert and cautious.
2. Yangon (1990), (In his personal poem 10 October 1990)
A group of his old students (now lecturers and professors) get-together party in his residence and asked for his admonishment. He took a sheet of paper and soft-pen, wrote down a poem promptly.
" Research is the soul of Universities
If There is no, there will be nil.
Busy with the odd jobs mean you are culprit.
I don't know how many of them realized and took care. "
3. Yangon 1995 (Departmental occasion)
(Also in his article 'I would say this much' *Thinbawa* magazine, XII, 1999.)
At the ceremony for faculty members, a devotional offering occasion, before or after the final examination, he remarked.
" I don't know when this habit was beginning. This is so called presenting a gift in respect and gratitude or obeisance, but actually it's a kind of bribe-giving ceremony."
As for me I felt ashamed thereafter, and try to avoid these occasions.

Kyaw Zaw Naing

6 July 2000

(Translation by Than Tun)

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့
 နောက်ဆုံးနေ့ နောက်ဆုံးအချိန်*
 တင်နိုင်ဝင်း

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ နောက်ဆုံးဖာတ်ပုံ

တင်နိုင်ဝင်း -

“ထူးချွန်မှ အရာရောက်တယ်၊
 သူလို ငါလိုဆိုရင် အလကားပဲ”

သန်းထွန်း

* WAVES, ၁/၀၆ ဇွန် ၂၀၀၆၊ ၁၆၀ - ၁၆၉။

၂၂-၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၅

မန္တလေး

အဘွားရီ (ဒေါ်ခင်ရီ)

.....

..... ယခု နိုဝင်ဘာ ၂၉ ရက်နေ့ညက၊ ဆရာကြီး (ဒေါက်တာ သန်းထွန်း) ဆုံးခါနီးနာရီပိုင်းက အခြေအနေအဖြစ်အပျက်အလုံးစုံကို ကျွန်တော် အဘွားထံ တင်ပြပါမယ်။ ဒါကိုဖတ်ပြီးရင် အဘွား တစ်စုံတစ်ရာအတိုင်းအတာထိ၊ စိတ်ကျေနပ်လိမ့်မယ်လို့ မျှော်လင့်မိပါတယ် . . . ။

(၂၀၀၅) နိုဝင်ဘာ ၂၉ ရက်နေ့ည ၉ နာရီကျော်တော့ ဆရာဦးနီတွတ်၊ ဦးသိန်းမြင့်၊ ဦးငြိမ်းချမ်းမောင်၊ ဦးစိုးမိုးအောင်တို့ စကားဝိုင်းသိမ်းပြီး၊ ဆရာကြီး ကို နှုတ်ဆက်ပြန်ကြပါတယ်။ ဆရာစိုင်းက သူ့ရုံးခန်းမှာ လုပ်စရာရှိတာလုပ်၊ ကျွန်တော်တို့ကို မှာစရာရှိတာမှာပြီး၊ ၉ နာရီခွဲ ၁၀ နာရီ မတ်တင်းလောက်မှာ ပြန်ပါတယ်။ ကျွန်တော်နဲ့ ကိုတင်မောင်လှတို့ ဆရာစိုင်းကို အောက်တံခါးအထိ လိုက်ပို့ပြီးတဲ့နောက်၊ အပေါ်ပြန်တက်လာတော့ ဆရာကြီး စာရေးစားပွဲမှာထိုင်ပြီး စာလုပ်နေတာကို၊ မှန်တံခါးကတစ်ဆင့် မြင်ရပါတယ်။ ဆရာကြီး ကြည့်ရတာ ခါတိုင်းလို ပုံမှန်အတိုင်းဖြစ်ပြီး၊ နေ့ခင်းက ပင်ပန်းတာကြောင့် အနားယူချင်နေပုံ ရပါတယ်။ ဒါနဲ့ ကျွန်တော်က ဆရာကြီး စာဆက်လုပ်ဦးမလား နားချင်မလား ဆိုတာ သိလိုတာကြောင့်၊ အခန်းတံခါးဖွင့်ဝင်ပြီး “ဆရာကြီး ဘာလိုအပ်ပါသလဲ” လို့ မေးပါတယ်။ တစ်ဆက်တည်းပဲ “ဆရာကြီး စာဆက်လုပ်ဦးမယ် ဆင်တယ်” လို့ ကျွန်တော်ကမေးတော့၊ “အေးကွာ . . . ဒီမီးချောင်းနဲ့ ငါစာဖတ်လို့ မရတော့ဘူး” လို့ပြောတာနဲ့ “ဒါဆို ဆရာကြီး အနားယူတော့လေ” လို့ပြောတော့ “အေး” လို့ ပြောပါတယ်။ ပြီးတော့ “ငါ့အိမ်မှာတော့ ၁၂ နာရီ လောက်အထိ အလုပ်လုပ် တယ်ကွ၊ အခု ဒီမှာတော့ အနားယူတော့မယ်. . .” လို့ ပြောပါတယ် (အဲဒီညရဲ့ ပထမနိမိတ်စကားများ ဖြစ်လေမလား)။ ကျွန်တော်နဲ့ ကိုတင်မောင်လှ က ဆရာကြီးကိုရံပြီး၊ ခုတင်ပေါ် ဆရာကြီးထိုင်လိုက်တဲ့အချိန်ထိ စောင့်နေလိုက် ကြပါတယ်(နှိပ်ပေးဖို့ပါ)။ ဆရာကြီးထိုင်ချလိုက်စဉ်မှာပဲ ကျွန်တော်သတိထားမိ တာက၊ မွေရာနဲ့အိပ်ရာခင်းကြားမှာ ဖျာတစ်ချပ်ခံထားတာပါပဲ။ ကျွန်တော်က “ဆရာကြီး ဖျာဖယ်လိုက်ရမလား” လို့မေးတော့၊ ဆရာကြီးက “အေးကွာ” လို့ ပြော ပေမယ့် မထဘဲ၊ ခဏတွေနေပြီး(အားနာလို့လား မပြောတတ်ပါ) “နေပါစေတော့” လို့ ပြောပါတယ်။ ဆရာကြီး လွဲအိပ်လိုက်တော့၊ ကျွန်တော် ကိုတင်မောင်လှကို မျက်ရိပ်ပြလိုက်ပါတယ်၊ ဆရာကြီးကိုနှိပ်ပေးဖို့ပါ။ ကိုတင်မောင်လှက ခုတင်ပေါ် တက်ပြီး မြောက်ဘက်ကနေ၊ ဆရာကြီးရဲ့ညာဘက်ခြမ်းကို နှိပ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်

က ဆရာကြီးရဲ့ ဘယ်ဘက်ခြေရင်းမှာ၊ ဆရာကြီးရဲ့ ခြေဖျားတွေကို နှိပ်ပေးပါတယ်။ ဆရာကြီးက “မင်းတို့ အကျင့်ဖျက်လို့ကွ၊ ငါက ဘယ်တုန်းကမှ အနှိပ်ခံတာမဟုတ်ဘူး..” ဆိုပြီး၊ “တဟင်းဟင်း” ရယ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့လည်း လိုက်ရယ်ကြတယ်။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီး ဘယ်ဘက်ခြေဖျားတွေကို နှိပ်ပေးရင်း၊ ဆရာကြီး မြေးတွေအကြောင်း ကျွန်တော် ယခုရေးနေတဲ့ စာတမ်းတစ်စောင်အကြောင်း ပညာရေးအကြောင်းတွေ၊ ပြောဖြစ်ပါတယ်။ ပြောရင်းနဲ့ “ဆရာကြီးခြေဖျားတွေ အေးနေတယ်” လို့ ကျွန်တော်က ပြောတော့၊ “ငါက အမြဲ အဲဒီလိုပဲ” လို့ပြောတာနဲ့ ကျွန်တော်လည်း အဲဒီအတွက် ဘာမျှ စိတ်အနှောင့်အယှက်မဖြစ်မိတော့ပါ။ ၁၀ မိနစ်၊ ၁၅ မိနစ်လောက်ပဲနှိပ်ပြီး ဆရာကြီး အိပ်စေချင်တာကြောင့်၊ ကျွန်တော့်ကို ကိုတင်မောင်လှ မျက်ရိပ်ပြလိုက်ပါတယ်။ “ဆရာကြီး အိပ်တော့နော်” လို့ပြောပြီး၊ ကျွန်တော်တို့နှစ်ယောက် ဆရာကြီးကို စောင်နှစ်ထပ် အသေအချာခြံပေးပြီး၊ ခြင်ထောင်ချပေးလိုက်ပါတယ်။ အဘွားမြင်တဲ့အတိုင်း၊ ဆရာကြီးက အနီရင့်ရောင် စပို့ရှပ် အထူးစားတစ်ထည် ဝတ်ထားပါတယ်။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီးခြေရင်း aircon နားက ပြုတင်းပေါက်ကို ၂ လက်မ လောက် ဟထားပေးခဲ့ပြီး၊ အခန်းထဲက ထွက်ခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီပြုတင်းပေါက်က ဆရာကြီးခြေရင်းတည့်တည့်က မဟုတ်ဘဲ၊ ဘေးဘက်(တောင်ဘက်) တော်တော်ကျပြီး လေလမ်းကြောင်းနဲ့ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ပါတယ်။ မီးချောင်းနဲ့ပန်ကာက ဖွင့်လျက်ပါ။

ဆရာကြီးကို ကျွန်တော်တို့နှိပ်ပေးတဲ့အချိန်ဟာ၊ ည ၁၀ နာရီနဲ့ ၁၀ နာရီ ၁၅ ကြား ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ၁၀-နာရီ ၁၅ လောက်မှ ဆရာကြီးအိပ်တဲ့ သဘောပါ။ နှိပ်ပေးနေစဉ်က ထူးခြားတဲ့နိမိတ်စကားတစ်ခွန်းကို၊ ဆရာကြီး ပြောခဲ့ပါတယ်။ “လူထုဒေါ်အမာက၊ ဒီနေ့ သူ့ ၉၀ ပြည့်မွေးနေ့မှာ စာရေးဆရာတစ်ဦးက၊ ‘အမေမာ အသက်ရှည်လိုက်တာ.. ကျန်းမာရေးလည်း ကောင်းတယ်နော်..’ လို့ပြောတော့၊ ဒေါ်အမာက ‘ငါ သေဖို့နီးနီးလာတာပေါ့..’ လို့ပြန်ပြောတယ်ကွ..’ အင်း.. ငါလည်း သေခါနီးပါပြီကွာ..” လို့ ကျွန်တော်တို့ကို ပြောပါတယ်။ တကယ်တော့ ကျွန်တော်တို့ပြောနေတဲ့ စကားတွေနဲ့ အဆက်အစပ်မရှိတဲ့စကားပါ။ ဒီနိမိတ်စကားကို ကျွန်တော်က မကြိုက်လို့ ချက်ချင်း နိမိတ်ဖြေတဲ့စကားအဖြစ် “ဟာ.. ဆရာကြီးကလည်း မဟုတ်တာ..” ဆရာကြီးက တိုင်းပြည်ပျက်တောင်.. ဆရာကြီး မပျက်စီးနိုင်ပါဘူး..” လို့ပြန်ပြောလိုက်ပါတယ်။ ဆရာကြီးက ရယ်ပါတယ်။ နောက် ခြင်ထောင်အမိုးကို ကြည့်ရင်း ပြီးနေပါတယ်။ ဒါဟာ နိမိတ်တွေ အများကြီးရှိခဲ့မယ်ဆိုရင် နောက်ဆုံးပြောခဲ့တဲ့နိမိတ်စကားပဲ ဖြစ်ပါတယ် အဘွား..။

ဆရာကြီးအခန်းကနေ ကျွန်တော်တို့စောင့်အိပ်မယ့် ‘မဟာစည်သူခန်းမ’ ထဲရောက်တော့၊ ကျွန်တော်နဲ့ ကိုတင်မောင်လှ စလောင်းကလာတဲ့အစီအစဉ်

တွေ ကြည့်ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်က National Geographicနဲ့ Adventure အစီအစဉ်တွေကြည့်ချင်ပေမယ့်၊ ကိုတင်မောင်လှက တိုက်ရိုက်သွင်းတဲ့ဘောလုံးပွဲ တွေ ကြည့်ချင်ပုံရလို့၊ ဘောလုံးပွဲလှိုင်းကိုပဲ ထားပေးလိုက်ပါတယ်။ အစအဆုံး မဟုတ်ရင် မကြည့်တတ်တဲ့ ကျွန်တော်က၊ ခဏကြည့်ပြီး ၁၀ နာရီ ၃၅ လောက်မှာ ခန်းမအရှေ့တောင်ထောင့်က အသင့်ခင်းပြီးရှိနေတဲ့ ခုတင်ပေါ်မှာ၊ ဘုရားကန်တော့ ပုတီးစိပ်ဝတ်ဖြည့်ပြီး၊ ကျွန်တော် အိပ်ရာပေါ် လှဲပါတယ်။ ဆရာကြီးအခန်းကတော့ ဘာသံမျှမကြားရပါ။ ဆရာကြီး အိပ်ပျော်နေပုံရပါတယ်။ ကိုတင်မောင်လှကတော့၊ နှစ်ယောက်ထိုင်ကုလားထိုင်မှာ အစ၊ကတည်းက စောင်၊ခေါင်းအုံးအပြည့်အစုံနဲ့ လှဲလျက်ကြည့်ရင်း၊ အိပ်ပျော်လိုက်၊မပျော်လိုက် ဖြစ်နေပုံရပါတယ်။ ဂြိုဟ်တု အစီအစဉ်က ဖွင့်လျက်ပါ။ ကျွန်တော်လည်း စောင်ခြုံပြီး အိပ်ရာပေါ်မှာ လှဲနေ ပေမယ့် ၅ မိနစ်လောက်သာ လှဲနိုင်ပြီး၊ ဘယ်လိုမှ အိပ်လို့မရလို့ ထလိုက်ပါတယ်။ ပြီးတော့ ဘာလုပ်ရမလဲစဉ်းစားရင်း ကွန်ပျူတာဖွင့်ပြီးစာဖတ်မယ်လို့ ဆုံးဖြတ်လိုက် ပါတယ်။ ဒီဆုံးဖြတ်ချက်ဟာ နောက်ပိုင်းဖြစ်လာမယ့် အရာတွေအားလုံးနဲ့ ကျွန်တော်တို့အားလုံးအတွက် ကံကောင်းစေခဲ့တာ အမှန်ပါ။

ည ၁၁ နာရီ ၃၀ ဝန်းကျင်လောက်မှာ၊ (ကျွန်တော် ကွန်ပျူတာ screen ပေါ်က နာရီကို ရံဖန်ရံခါကြည့်မိလို့ အချိန်တွေခန့်မှန်းနိုင်တာပါ)၊ ကျွန်တော် ကွန်ပျူတာနဲ့ စာဖတ်နေတုန်း၊ ဆရာကြီး မှန်တံခါးဖွင့်ပြီး ထွက်လာတာမြင်လို့ ကျွန်တော်ထသွား ပြီး၊ ဆရာကြီးကိုရေအိမ်တွဲပို့ပါတယ်။ “ဆရာကြီး အိပ်မပျော်ဘူး ထင်တယ်..” လို့ ပြောတော့၊ “အင်း..” လို့ဖြေပါတယ်။ အပေါ့သွားပြီးတော့ (ဒါဟာ ဒုတိယအကြိမ် အပေါ့သွားခြင်းပါ။ ပထမအကြိမ်က ဆရာစိုင်း အိမ်မပြန်ခင် ကသွားလို့ ကျွန်တော်ပို့ပေးဖြစ်ပါသေးတယ်၊ စာကြည့်စားပွဲ မထိုင်ခင်ကပါ)၊ ဆရာကြီးကို အခန်းထဲထိ တွဲပို့ပြီး စောင်ခြုံ၊ ခြင်ထောင်ပြန်ခုပေးခဲ့ပါတယ်။ ဆရာကြီးကို “မီးပိတ်ပေးရမလား ဆရာကြီး” လို့မေးတော့၊ “နေပါစေ..” လို့ ဖြေပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း ပြန်ထွက်လာပြီး ကွန်ပျူတာရှေ့မှာ ဆက်ထိုင် နေလိုက်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်ထိ ဆရာကြီးဟာ အိပ်ရေးမဝလို့ အိပ်မှုနဲ့စွဲပွား ဖြစ်နေ ပုံကလွဲလို့ ပုံမှန်အနေအထား ရှိနေပါတယ်။

‘မဟာစည်သူခန်းမ’ထဲ ကျွန်တော်ပြန်ဝင်ပြီး၊ ကွန်ပျူတာဆက်မထိုင်ခင် TV ကိုသွားပိတ်လိုက်ပါတယ်။ အသံကိုတော့ စောစောပိုင်းပုတီးစိပ်ပြီး ကတည်းက ကျွန်တော်အကုန်လျှော့ထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း game ခဏကစားပြီး ကွန်ပျူတာလှေ့ကျင့်နေတုန်း၊ ည ၁ နာရီခွဲကျော် ၁ နာရီ ၄၀ လောက်မှာ ဆရာကြီး တတိယအကြိမ်အပေါ့သွားဖို့ မှန်တံခါးတွန်းထွက်လာတာကို၊ ကွန်ပျူတာနဲ့ ဘေးတိုက်တစ်တန်းတည်းဖြစ်လို့ ကျွန်တော်မြင်တာနဲ့၊ ထပြီး လိုက်ပို့ခွင့်ရပြန်ပါ

တယ်။ ဒါဟာ ဆရာကြီးဘဝမှာ နောက်ဆုံးအကြိမ် အပေါ့သွားတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဆရာကြီးမဆုံးခင် တစ်နာရီလောက်မှာ လမ်းလျှောက်နိုင်သေးတဲ့ သဘောပါ။ ဒါပေမဲ့ ဒီအကြိမ်ဆရာကြီးအပေါ့စွန့်တာကို ကျွန်တော် ဘဝင်မကျမိပါ။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ဆရာကြီးဟာ ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း ကြိုးစားပြီးသွားနေရတာကို တွေ့ရလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း ၉ ကြိမ်၊ ၁၀ ကြိမ် လောက်ရှိပါမယ်။ ရေအိမ်ကအဆင်း “ဆရာကြီး အိပ်မပျော်ဘူးထင်တယ်. . .” လို့ စောစောက အတိုင်းမေးတော့ ဆရာကြီးက ဘာမျှမတုံ့ပြန်ပါ။ ဆရာကြီးကို ဒီတစ်ကြိမ်မှာတော့ နှမ်းလျလျတွေ့ရပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း အနည်းငယ် ယိမ်းယိုင်လေးလံနေတဲ့ဆရာကြီးကို လက်ဝဲဘက်လက်မောင်းက မြဲမြဲကိုင်တွဲပြီး အိပ်ရာမှာ စောင်ခြုံ ခြင်ထောင်ပြန်ခဲ့ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒီတစ်ကြိမ် အမေးအမြန်းထူတဲ့ကျွန်တော် မေးတဲ့မေးခွန်းက “ဆရာကြီး ပန်ကာပိတ်ပေးရမလား. . .” လို့ မေးတာပဲဖြစ်ပါတယ်။ (ခါတိုင်း ဆရာကြီးတည်းလို့ အိပ်ရင် ခိုးပိတ်နေကျပါ) ဆရာကြီးက “မပိတ်ပါနဲ့” လို့ပြောပါတယ်။ တကယ်တော့ အဲဒီနေ့ညက အပြင်ရာသီဥတုဟာ အတော်လေး အေးပေမယ့် ဆရာကြီးရဲ့ အခန်းထဲမှာ နွေးနွေးထွေးထွေးရှိပါတယ်။ အခန်းတွင်း အပူချိန် 25°C လောက်ရှိမယ်လို့ ခန့်မှန်းမိပါတယ်။

ကျွန်တော်လည်း ဆရာကြီးအခန်းထဲက ပြန်ထွက်လာခဲ့ပြီး၊ စိတ်ဝင်တစား လေ့ကျင့်နေတဲ့ ကွန်ပျူတာရှေ့မှာ ဆက်ထိုင်ဖြစ်ပါတယ်။ မိနစ် ၂၀ လောက်အကြာ ၂ နာရီကျော်လောက်မှာ ဆရာကြီးချောင်းဆိုးသံ ကြားရပါတယ်။ ပထမတော့ ပုံမှန် တစ်ခါ၊ နှစ်ခါလောက်ဆိုးပြီး၊ ချက်ချင်းပဲ ဆက်တိုက်ဆိုးလာတာ ကြောင့် ကျွန်တော် အမြန်ပြေးသွားပါတယ်။ တစ်ဆက်တည်း ကိုတင်မောင်လှကို လည်း “တင်မောင်လှ ရေ ထထ ဆရာကြီးချောင်းဆိုးနေတယ်. . .” လို့ ပြောရင်း နှိုးလိုက်ပါတယ်။ ကျွန်တော်ဝင်သွားတော့ ဆရာကြီး ထထိုင်လိုက်တာ တွေ့ရပါတယ်။ ချောင်းဆိုးရက် ပါပဲ။ ကျွန်တော် ဆရာကြီးအနားပြေးကပ်သွားပြီး “ဆရာကြီး ဘာဖြစ်တာလဲ. . .” လို့ မေးတော့ ဆရာကြီးဘဝမှာ နောက်ဆုံးပြောတဲ့စကားလုံး ၄ လုံးဖြစ်တဲ့. . . “ငါမောတယ်ကွာ. . .” လို့ဖြေရှာပါတယ်။ အနည်းငယ် ဖောင်းနေတဲ့ ဆရာကြီးမျက်နှာကိုကြည့်ရင်း၊ ကျွန်တော် နည်းနည်းစိုးရိမ်လာပါတယ်။ ချောင်းတွေက ဆက်တိုက်ဆိုးလာနေလို့ပါ။ ချွဲတွေလည်း တက်လာတဲ့ပုံပါပဲ။ နောက်တော့ ချွဲဟပ်လိုက်တာ၊ ချွဲတွေ ပါးစပ်ထဲရောက်လာတာသိလို့ ပန်းကန်လုံး တစ်လုံးပြေးယူပြီး “ဆရာကြီး ထွေးထည့်ပါ” လို့ပြောတော့ ခေါင်းယမ်းပါတယ်။ ပန်းကန်လုံးမို့ အားနာ နေဟန်တူတဲ့ဆရာကြီးကို ကျွန်တော် တအံ့တဩကြည့်ရင်း၊ “ဆရာကြီး ထွေးထည့်လိုက်ပါ” လို့ပြောတော့ ဆရာကြီး ထွေးလိုက်ပါတယ်။ ချွဲအနည်းငယ်ကို အရည်ကြည်ထဲမှာ အနီရောင်ဝေလျက် တွေ့ရပါတယ်။ (အခု

စာရေးချိန် ကျွန်တော် ပြန်သတိရတာက၊ ဆရာကြီး တပည့်တွေနဲ့စကားပြောနေ တုန်း၊ ကွမ်းတစ်ယာကို အစာပိတ်အဖြစ်နဲ့ အရည်မထွေးဘဲစားခဲ့တာ၊ ကျွန်တော် သတိထားမိတယ်။ အဲဒီ ကွမ်းယာအရည်ဖြစ်မလားလို့ တွေးမိပါတယ်။ အရောင်က သွေးရောင်လို့ ပီပီပြင်ပြင် မဟုတ်ပါ။) ဆရာကြီးနှုတ်ခမ်းက ခွဲတွေကိုသုတ်ပေးဖို့ စာရေးစားပွဲပေါ်ကြည့်လိုက်တော့၊ ဆရာကြီးပါလာဟန်တူတဲ့ tissue အကြမ်း အသစ်တစ်ထုပ်ကို တွေ့ရပါတယ်။ ဆရာကြီး ဘာအတွက်ထားမှန်း မသိလို့ “ဆရာကြီး ဖောက်လိုက်မယ် နော်” လို့ပြောတော့ ခေါင်းယမ်းပြပါတယ်။ ဒါနဲ့ လက်သုတ်ပဝါအသစ်တစ်ထည် ကို အပြင်ဗီရိုထဲကပြေးယူပြီး၊ ဆရာကြီး နှုတ်ခမ်း တွေကို သုတ်ပေးပါတယ်။ “ဆရာ ကြီး. . . ဒါမျိုးဖြစ်ဖူးလား. . .” လို့ ကျွန်တော်က မေးတော့ ခေါင်းယမ်းရှာပါတယ်။ ချောင်းတွေက ဆက်တိုက်ဆိုးနေပါတယ်။ ကျွန်တော်က ခုတင်စောင်းမှာထိုင်ရက်သားရှိတဲ့ ဆရာကြီးရဲ့ဘေးမှာဝင်ထိုင်၊ နောက်ကျောကို ညာလက်နဲ့နှိပ်ပေးပြီး ရှေ့ကဘယ်လက်နဲ့ ပန်းကန်လုံးကိုင်ရင်း၊ “ဆရာကြီး. . . ခွဲတွေပါအောင် ကြိုးစားပြီးဟပ်ပါ။ ထွေးချပါ. . .” လို့ပြောတော့၊ ဆရာကြီးကြိုးစားပြီး ဟပ်ပါတယ်။ ဒုတိယ အကြိမ် ခွဲတွေထွက်လာပါတယ်။ သိပ် တော့မများပါဘူး။ ကျွန်တော် လက်သုတ်ခါနဲ့ နှုတ်ခမ်းကိုသုတ်ပေးလိုက်ပါတယ်။ ဆရာကြီးဟာ အဲဒီလိုမဖြစ်ဖူးလို့ ခွဲဟပ် တတ်ပုံမရပါဘူး။ ဆရာကြီးရဲ့လည်ချောင်း ကနေ ‘ဂဒီး ဂဒီး’ အသံတွေ မြည်နေပါ တယ်။ ခွဲတွေသိပ်များနေပုံရပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ဆရာကြီးကိုယ်တိုင်လည်း စိုးရိမ်လာဟန်တူပါတယ်။ ကျွန်တော် ဆရာကြီးကို ရေတိုက်လိုပေမယ့် လည်ချောင်း ထဲမှာခွဲတွေရှိနေလို့ ရေမတိုက်ရဲပါ။ ဆရာကြီးဟာ သက်သာလိုသက်သာငြား ပထမအကြိမ်အိပ်ရာပေါ် လှဲချလိုက်ပါ တယ်။ ဒါပေမဲ့ အနေရကျပ်လို့ ချက်ချင်း ပြန်ထပြန်ပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း နောက်ဘက်ကနှိပ်ပေးရင်း “တင်မောင်လှရေ တင်မောင်လှ” လို့ အော်ခေါ်နေမိပါ တယ်။ သူက စဖြစ်ကတည်းက ဘာလိုက်ရှာနေသလဲ မသိပါ။ “ပရုပ်ဆီ ရှာခဲ့ပါ” လို့ ကျွန်တော်ကပြောတော့၊ သူက “အဲဒါ ရှာနေတာလို့” ပြောပါတယ်။ သူ အခန်းထဲ ဝင်လာပြီး ခုတင်နားအရောက်မှာ၊ ဆရာကြီးဟာ ဒုတိယအကြိမ်လှဲချလိုက်ပြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ရင်ထဲမှာလည်း ခွဲတွေသိပ်ကျပ်ပြီး ပြည့်နေပုံပါပဲ။ အသက်ရှူရတာ လည်း တော်တော်မောနေပုံပါ။ ဒီအချိန်ဟာ ဆရာကြီးအခြေအနေ အဆိုးဆုံး ဖြစ်သွားနိုင်တာကို၊ ပထမဆုံးအကြိမ် ကျွန်တော်သိလိုက်တဲ့အချိန်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဆရာကြီး မျက်လုံးတွေဟာဝေဒနာ ကြောင့်မှိတ်ထားပါပြီ။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီး သတိလစ်မသွားအောင် “ဆရာကြီး . . . ဆရာကြီး. . .” လို့ခေါ်ရင်း၊ လက်မောင်းကို ကိုင်လှုပ်ပါတယ်။ ချက်ချင်းပါပဲ. . . ဆရာကြီးဟာ၊ ကျွန်တော့်ကို ‘သတိနဲ့ယှဉ်တဲ့ နောက်ဆုံးအကြည့်’ အဖြစ်၊ မျက်လုံးဖွင့်ကြည့်ပါတယ်။ ကျွန်တော်

က အမိအရ “ဆရာကြီး ခဏလေးနော်၊ ဆရာကြီး ဘာမျှမဖြစ်ဘူး၊ ကျွန်တော် အမြန်ပြန်လာခဲ့မယ်. . .” လို့ ပြောလိုက်ပါတယ်။ ဆရာကြီးဟာ ကျွန်တော့်ကို ကြည့်နေရင်းက (ဒီအကြည့်ကို ကျွန်တော့် တစ်သက်မေ့နိုင်မှာ မဟုတ်ပါ) မျက်လုံး ပြန်မှိတ်သွားတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဆရာကြီး ဝေဒနာကိုရှုနေတာများလား. . . ၊ ဝေဒနာရှုဖို့ မျက်စိမှိတ်ထားတာများလား. . . ၊ နောက်တော့မှ ၅ စက္ကန့် ၆စက္ကန့် အတွင်းမှာ ပါးစပ်ထဲက အမြှုပ်ဖြူတွေ ပျံ့ထွက်လာပါတယ်။ ကျွန်တော် သိလိုက်ပါပြီ။ ဖြစ်စဉ်ဟာ သိပ်ကိုမြန်ဆန်လွန်းလှပါတယ်။ ကျွန်တော် ကိုတင်မောင်လှကို “တင်မောင်လှ. . . သိပ်အရေးကြီးတယ်နော်၊ ဆရာကြီးဟာ ကမ္ဘာကျော်ပုဂ္ဂိုလ် ကြီး. . . ၊ ဆရာကြီး ဘာမျှဖြစ်လို့မဖြစ်ဘူး၊ ငါထပ်ပြောမယ် ဆရာကြီး ဘာမှဖြစ်လို့မဖြစ်ဘူး၊ ဆရာကြီးကိုထူပြီး အဲဒီခွဲတွေ ရအောင်ထုတ်. . .” လို့ မှာ ရင်း၊ “အစ်ကို ဆရာစိုင်းဆီ အမြန်ပြေးတော့မယ်. . . ၊ ဆရာဝန်သွားခေါ် မယ်. . .” လို့ တစ်ဆက်တည်းပြောလိုက်ပါတယ်။ သူက “ကျွန်တော်သွားမယ် . . .” လို့ ပြောတော့ ၊ “မင်းသွားလို့ ဘယ်ဖြစ်မလဲ၊ ဆရာကြီးကို မ. . . ပြီး ခွဲတွေ ကိုရအောင်ထုတ်ပါ” လို့ပြောပါတယ်။ သူက “ကျွန်တော် ဆရာကြီး ခန္ဓာကိုယ်ကို မနိုင်ဘူး” လို့ ပြောတော့၊ “နောက်ကနေ ဒူးနဲ့ခံထားပြီး ခွဲတွေကို ရအောင် ထုတ် ပါ. . .” လို့ပြောရင်း၊ ဆရာကြီးပါးစပ်က ထွက်လာနေတဲ့အမြှုပ်တွေ လက်သုတ် ပဝါနဲ့ သုတ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ပြီးတော့ ကျွန်တော် ပြေးထွက်လာခဲ့တယ်။ အချိန်က ည ၂ နာရီ ၂၀ မိနစ်လောက်ရှိပါပြီ။ ကျွန်တော့်ရင်တွေ တဒိုင်းဒိုင်း ခုန်နေပါတယ်။ ကျွန်တော့်နှုတ်က “ဆရာကြီး ဘာမျှမဖြစ်ပါစေနဲ့” ၊ “ဆရာကြီး ဘာမျှမဖြစ်ပါစေနဲ့” လို့ ရွတ်ရင်း၊ ဆရာကြီးမေ့သွားတာ မျိုးလောက်သာဖြစ်မှာပါလို့ မျှော်လင့်ချက်နဲ့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုအားပေးရင်း၊ သော့အထပ်ထပ်ကိုဖွင့် ဆိုင်ကယ်ကိုထုတ်ပြီး အပြင်း မောင်းပါတော့တယ်။ (နောက်ပိုင်း ကိုတင်မောင်လှ ပြောတာက၊ ကျွန်တော် ဆိုင်ကယ်စက်နှိုးတဲ့အချိန်ပဲ ဆရာကြီး ဇက်ပျော့ကျသွားတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။) ဆရာစိုင်းဆီရောက်တော့ တံခါးကိုထုရင်း အော်နှိုးပြီး၊ အဖြစ်အပျက်တွေကို ပြောပြပါတယ်။ “ဆရာကြီး ချောင်းတွေအရမ်းဆိုးနေတယ်၊ ခွဲတွေလည်းထွက်ပြီး ရင်အရမ်းကျပ်နေတယ်” ၊ “ဆရာကြီးအခြေအနေ စိုးရိမ်ရတယ်. . . ၊ ဆရာ အခု ချက်ချင်း လိုက်လာမှဖြစ်မယ်. . .” လို့ ပြောရင်း၊ “ဆရာဝန် ဘယ်မှာရှိသလဲ” လို့ တစ်ဆက်တည်းမေးတော့ ‘အောင်မင်္ဂလာဆောင်’နဲ့ မျက်နှာချင်းဆိုင်မှာ ရှိတယ်လို့ ပြောပါတယ်။ သူတို့ပြောမှ ကျွန်တော်လည်း ဆရာဝန်အိမ်ကို သတိရလိုက်ပြီ။ ဆရာနဲ့ ဆရာ့အမျိုးသမီးတို့ကို “ဆရာတို့ ပရုပ်ဆီရှိရင်ယူခဲ့ပြီး လိုက်ခဲ့ကြပါ” လို့ပြောခဲ့ပြီး၊ တာဝန်ခံဆရာဝန်အိမ်ကို ပြေးပါတယ်။ ခြံဝကဆိုင်းဘုတ်ကို ဆိုင်ကယ်မီးနဲ့ ထိုး ကြည့်တော့ ‘ဒေါက်တာ. . .’ လို့ ရေးထားတာတွေ့ရပါတယ်။ သူ့အမည်တပ်ပြီး

နှိုးတော့ မထလို့၊ ခြံဝင်းထဲအထိဝင်ပြီး မှန်တံခါးကိုထုမှ ကောင်လေးတစ်ယောက် ထွက်လာ တယ်။ သူက “ဆရာဆေးရုံမှာ အရေးကြီးလူနာရှိလို့ အဲဒီမှာအိပ်တယ်” လို့ ပြောပါတယ်။ သူ့ကို အကျိုးအကြောင်း ရှင်းပြပြီး၊ ညီလေး လိုက်နှိုးပေးပါလို့ အကူအညီတောင်းတော့ သူ့လိုက်လာပါတယ်။ သူ့နဲ့ကျွန်တော် ထွက်လာတော့ ခြံဝမှာ ဆရာစိုင်းတို့ဇနီးမောင်နှံ ဆိုင်ကယ်နဲ့ ရောက်လာပါတယ်။ “ဆရာတို့ ဌာန ကိုသွားနှင့်ပါ။ ကျွန်တော် ဆေးရုံလိုက်သွားရမယ်. . . ဆရာဝန်က ဆေးရုံမှာအိပ် တယ်. . .” လို့ပြောရင်း၊ ဆေးရုံကို အဲဒီညီလေးနဲ့ အတူပြေးပါတယ်။ ဟိုရောက် တော့ ဆရာဝန်ကို အကြိမ်ပေါင်းများစွာ အော်ပြီးနှိုးပါတယ်။ သူ သံသယဖြစ်မှာမို့ လို့လည်း၊ ကျွန်တော်ဟာ သမိုင်းဌာနက ဆရာလေးတစ်ဦးဖြစ်တဲ့အကြောင်း၊ ဆရာကြီးတစ်ယောက် အသည်းအသန်ဖြစ်နေကြောင်း၊ အရေးကြီးတဲ့အကြောင်း အမျိုးမျိုးပြောပြီးနှိုးပါတယ်။ လုံးဝတုံ့ပြန်မှုမရှိလို့ အဲဒီညီလေးကို “ညီလေး nurse ဖြစ်ဖြစ် တစ်ယောက်ယောက်ကို ရအောင်ခေါ်ပေးပါ. . .” လို့ မှာတော့၊ သူ “တစ် ယောက်သွားခေါ်ဦးမယ်” ဆိုပြီး ထွက်သွားပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း ဆရာဝန်ကို ဆက်နှိုးပါတယ်။ နောက်ဆုံး မတတ်သာလို့၊ ညသန်းခေါင်မှာပဲ ဆရာကြီးအမည် ထည့်ပြောပြီး “တခြားလူ မဟုတ်ပါဘူးဆရာ၊ သမိုင်းဌာနက ဆရာကြီး ဒေါက်တာ သန်းထွန်း အသည်းအသန်ဖြစ်နေလို့ပါ. . . ၊ သိပ်အရေးကြီးလို့ပါ ဆရာ. . . ၊ ဆရာ လိုက်ခဲ့ပေးပါ” လို့ တောင်းပန်ရင်း နှိုးပေမယ့် တုံ့ပြန်မှုမရှိလို့ အချိန်ကုန်မခံ နိုင်လို့ ပြန်လှည့် ထွက်မယ်အလုပ်မှာ၊ စောစောက ကျွန်တော့်ကိုကူညီတဲ့ညီလေး နောက်လူတစ်ယောက်နဲ့အတူ ရောက်လာပါတယ်။ ဆေးရုံဝင်းမြောက်ဖျားက ဝန်ထမ်းအိမ်ရာကနေ၊ သူ နပ်စ်မကြီးတစ်ယောက် ခေါ်ထားကြောင်း သိရပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း အဲဒီဆရာမကြီးရောက်လာတော့၊ အကျိုးအကြောင်းရှင်းပြပါ တယ်။ ဆရာမကြီးက ဆေးရုံသော့ဖွင့်ပြီး ဆေးပစ္စည်းအပြည့်အစုံ ဝင်ယူပါတယ်။ ကျွန်တော်က လက်နဲ့ချူတဲ့ ခွဲစုပ်စက်ရှိပါသလားလို့၊ ဆရာမကြီးကိုမေးတော့ မရှိဘူးလို့ပြောပါတယ်။ ကျွန်တော်က “အဲဒါ အရမ်းလိုတယ် ဆရာမကြီးရယ်၊ ဆရာကြီး ခွဲတွေအရမ်းကျပ်နေတယ်၊ ခွဲတွေထုတ်နိုင်ဖို့ အရမ်းအရေးကြီးတယ်. . .” လို့ဆိုတော့၊ “ကျွန်မတို့ဆီမှာ မရှိဘူး၊ ဆေးရုံကြီးမှာပဲရှိတယ်၊ ဆေးရုံပို့ရမှာပဲ. . .” လို့ပြောပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း ဆရာမကြီးကို ဆိုင်ကယ်နဲ့ခေါ်လာခဲ့ပါတယ်။ ဌာနပေါ်ရောက်တော့ ၂ နာရီ ၄၀ လောက်ရှိနေပါပြီ။ ကျွန်တော်တို့ ဆရာကြီး အခန်းကို အမြန်ပြေးသွားတော့၊ ဆရာကြီးဟာ အိပ်ရာပေါ်မှာလဲလျောင်း နေခဲ့ပါ ပြီ။ ခုတင်ဘေးကခုမှာ ငူငူကြီးထိုင်နေတဲ့ ကိုတင်မောင်လှကို ကြည့်လိုက်တော့ ခေါင်းယမ်းပြပါတယ်။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီးရဲ့လက်ကောက်ဝတ်ကို စမ်း ကြည့်လိုက်ပြီး “ဆရာမကြီး ကြည့်ပါဦးဗျာ. . .” လို့ ပြောတော့၊ ဆရာမကြီးက

မျက်ခွံကိုလှန်ကြည့်ပါတယ်။ သွေးခုန်နှုန်းကို စမ်းကြည့်ပါတယ်။ ပြီးတော့ “expire ဖြစ်သွားပါပြီ” လို့ဖြေပါတယ်။ ပြီးတော့ “ဒါမျိုးက ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ဘယ်လိုမှ အသက်မီနိုင်စရာမရှိပါဘူး။ ဆေးရုံပို့လည်း လမ်းမှာတင်ဆုံးမှာပဲ. . . ၊ နှလုံး first attack ရသွားတာပါ. . . ၊ အဲဒီလိုဖြစ်ရင် ရင်ဘတ်ကကြွက်သားတွေ ဆိုင်းကုန်ပြီး ရင်ခေါင်းထဲကချွဲတွေကို ညစ်ထုတ်နိုင်စွမ်းမရှိတော့ပါဘူး. . . ၊ ဆရာကြီးက အဲဒီလို ဖြစ်သွားတာပါ. . .” လို့ဆရာမကြီးက ဆက်ရှင်းပြပါတယ်။ ဒီဆရာမကြီးဟာ အဘွားတို့ ရောက်မလာခင် နာရီဝက်ကျော်လောက်ကမှ၊ သူ့အိမ်ကို ကျွန်တော် ပြန်ပို့ပေးခဲ့ တာဖြစ်ပြီး၊ ကျွန်တော်ခေါ်လာတဲ့အချိန်က၊စပြီး ဆရာကြီးအခန်းထဲမှာ တစ်လျှောက် လုံးရှိနေခဲ့ပါတယ်။ ဆရာမကြီးက “ဆရာကြီး ဘာရောဂါအခံရှိသလဲ”လို့ ကျွန်တော် တို့ကိုမေးတော့ “နှလုံးဆေးတွေ သောက်နေရပါတယ်” လို့ ဖြေပါတယ်။ စားပွဲပေါ်က နှလုံးဆေးတွေကို သူကစစ်ဆေးကြည့်တော့၊ စောစောက သူပြောခဲ့တဲ့အဖြေကို အတည်ပြုပြောကြားပါတယ်။ အဘွားတို့ရောက်မလာခင် ဆေးရုံကို နောက်တစ်ခေါက် ကျွန်တော်သွားယူတဲ့ death certificateမှာလည်း၊ တာဝန်ခံဆရာဝန်က သေဆုံး ရခြင်းဟာ ischaemic heart disease ကြောင့် ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

သူနာပြုဆရာမကြီး ပထမဆုံးအကြိမ်စမ်းသပ်ပြီး “expire ဖြစ်သွားပါပြီ” လို့ပြောတဲ့အချိန်မှာ၊ အနားမှာ ဆရာစိုင်းဇနီးလည်းရှိပါတယ်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ ကျွန်တော်တို့ဌာနက ပါမောက္ခဆရာမကြီး ဒေါ်မေရီစန်းစန်းအေးနဲ့ ခင်ပွန်း ဆရာဝန် ကြီး ဒေါက်တာခင်မောင်အေးတို့ကို ဖုန်းဆက်အကြောင်းကြားဖို့၊ နယ်မြေဌာနကို သွားအကူအညီတောင်းတဲ့ ဆရာစိုင်း ပြန်ရောက်လာပါတယ်။ အဲဒီမှာပဲ “ဆရာကြီး ဆုံးသွားပြီ” လို့ ကျွန်တော်ပြောလိုက်ပါတယ်။ ဆရာမကြီးက ဆရာကြီးဆုံးကြောင်း အတည်ပြုပြောတဲ့အချိန်ကို၊ ဆရာကြီးရဲ့ စားပွဲတင်နာရီမှာ ကြည့်လိုက်တော့ ၂ နာရီ ၄၀ စွန်းစွန်းရှိပါပြီ။ တကယ် ဆရာကြီးဆုံးချိန်က ကျွန်တော် ဆိုင်ကယ်နွီးတဲ့ ၂ နာရီ ၂၄ မိနစ်လောက်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ၃ နာရီ လောက်မှာတော့ ဆရာစိုင်း အကြောင်းကြားထားတဲ့၊ ဆရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာခင်မောင်အေးနဲ့ ဆရာမကြီး ဒေါ်စန်းစန်းအေးတို့ ကားနဲ့ရောက်လာပါတယ်။ ဆရာဝန်ကြီး စစ်ဆေးကြည့်တော့ သူနာပြုဆရာမကြီးပြောတဲ့အတိုင်း၊ heart attack ဖြစ်သွားတာလို့ ဆိုပါတယ်။

ဒါ့ကြောင့် ဆရာကြီးဆုံးတဲ့အချိန်ဟာ ၂ နာရီ ၂၄ မိနစ်ဖြစ်ပြီး၊ ဆုံးရတဲ့ အကြောင်းအရင်းဟာ heart attack ကြောင့်၊ ရင်ခေါင်းကြွက်သားတွေ ဆိုင်းကုန်ပြီး ထွက်လာတဲ့ချွဲတွေကို ဟပ်မထုတ်နိုင်လို့ နှလုံးရောဂါရဲ့ဖိစီးမှုနဲ့အတူ လေပြွန်ပိတ်ပြီး ကွယ်လွန်ရတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော် ယူကျုံးမရ ဖြစ်ရပါတယ်။

ကျွန်တော် ဆရာစိုင်းထံပြေးပြီးသတင်းပို့တုန်း လမ်းမှာဆုတောင်းခဲ့တဲ့

“ဆရာကြီးအသက်ကို ကယ်တင်ရပါလိဇ်...” ဆိုတဲ့ဆုတောင်းက မပြည့်
တော့ဘူးလို့ ဝမ်းနည်းစွာ သိလိုက်ရပါတယ် . . . ။

အံ့ဩလိုက်တာဗျာ . . . ။

ကြောက်စရာကောင်းလောက်အောင် လျင်မြန်လွန်းလှတယ် . . . ။

အရာအားလုံးဟာ ၁၅ မိနစ်၊ မိနစ် ၂၀ လောက်ပဲကြာပါတယ်။

အသက်ရှင်သန်ခြင်းနဲ့ သေဆုံးခြင်းကြားက အလွန်ပါးလွှာတဲ့နံရံလေး
တစ်ချပ်ကို ကျွန်တော်မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့မြင်လိုက်ရပါတယ်။

အခုတော့ ဆရာကြီးဟာ

နတ်ပြည်ကို ပြောင်းစံခဲ့ပါပြီလေ . . . ။

အဘွားရီ . . .

ဘာနဲ့မျှအစားထိုးလို့မရတဲ့ အားလုံးအတွက် ‘မဟာဆုံးရှုံးမှု
ကြီး’ ပါ။

ကျွန်တော်တို့ထက် အသက်၊ ဝါ၊ အသိတရား၊ အတွေ့အကြုံ၊
အများကြီးပိုပြီး ကြီးမားရင့်ကျက်တဲ့ အဘွားရီတို့ကို ကျွန်တော်က
‘တရားနဲ့ဖြေပါ’လို့ မပြောအပ်ပါ။

သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်အနန္တနဲ့ ပြည့်စုံတဲ့ဆရာကြီးလို
“၂၀-၂၁ ရာစုနှစ် မဟာအာစရိယ” အတွက် အဘွားဂုဏ်ယူလျက်နေပါ။

ပါရမီဖြည့်ဆည်းခဲ့တဲ့ အဘွားလိုအဘွားမျိုး နှစ်ဦးမရှိပါ။

အဖွားကျန်းမာရေး ဂရုစိုက်ပါ။

ဆရာကြီးဟာ ကျွန်တော့် ‘အဘိုး’ တစ်ဦးပါ။

ဆရာကြီးဟာ ကျွန်တော့်ရဲ့ “ဧရာမ စံပြဆရာကြီး” တစ်ဦးပါ။

ဆရာကြီးဟာ ကျွန်တော့်ရဲ့ ‘ဧရာမ ကျေးဇူးရှင်ကြီး’ တစ်ဦးပါ။

မောင်တင်နိုင်ဝင်း . . .

“ထူးချွန်မှ အရာရောက်တယ်၊ သူလို ငါလိုဆိုရင် အလကားပဲ”
ဆိုတဲ့ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်တဲ့ ဘဝလမ်းညွှန်ဆုံးမစာကြီးကို ရေးပေးခဲ့တဲ့
‘အဖိုးကြီး’ တစ်ဦးပါ။

တင်နိုင်ဝင်း

၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၅

ကျွန်မပြောချင်တဲ့ ကျွန်မတို့လင်မယားအကြောင်း*

■ ဒေါ်ခင်ရီ

'လင်မယား' ဆိုလို့ ရိုင်းစိုင်းတယ်မထင်ပါနဲ့။ ကျွန်မယောက်ျားက သူနဲ့ လက်ထပ်ပြီးတော့၊ ကိုယ်တို့ တော်သလိုခေါ်ကြမယ်။ ကိုယ့်ကို 'လင်' လို့ ခေါ်၊ 'မင်း' ကို 'မယား' လို့ခေါ်မယ်ပြောပါတယ်။ သားသမီးရတော့၊ သူ့ဘက် ကိုယ့်ဘက်၊ သူ့ အစ်ကိုကို ကျွန်မတို့သားသမီးတွေက 'ဘကြီး' လို့ခေါ်ပါတယ်။ ကျွန်မအစ်ကို ကိုတော့၊ 'ဦးကြီး' လို့ခေါ်ရပါတယ်။ သူ့ညီမကို 'အရိုး' လို့ခေါ်ခိုင်းပြီး၊ ကျွန်မအစ်မနဲ့ ညီမတို့ကို 'ဒေါ်ကြီး'၊ 'ဒေါ်လေး' စသည်ဖြင့်ခေါ်ရပါတယ်။

* WAVES, ၈/၀၇ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇၊ ၁၆၃ - ၁၇၇။

ကျွန်မက၊ ဧရာဝတီတိုင်း ငါးသိုင်းချောင်းနဲ့ ၆ မိုင်ဝေးတဲ့ ကွင်းလျားဆိုတဲ့ရွာမှာ နေပါတယ်။ သူက ငါးသိုင်းချောင်း တစ်ဖက်ကမ်း ဒေါင့်ကြီးရွာမှာ နေပါတယ်။ ကျွန်မနဲ့သူက၊ အသက် ၅ နှစ်ကျော် ၆ နှစ်နီးပါးကွာပါတယ်။ ကျွန်မ ကွင်းလျားရွာမှာ ကျောင်းနေတော့၊ အသက် ၁၄ နှစ်သမီး ၇ တန်းကျောင်းသူပါ။ သူက ဥပစာ ပထမ နှစ်ကျောင်းသား၊ စစ်အတွင်း ကျောင်းအားနေလို့၊ ကျွန်မတို့ရွာကိုလာလည် ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ဆရာက၊ သူ့သူငယ်ချင်းပါ။ အဲသည်တုန်းကတော့၊ သူ့ရော ကျွန်မရော အသက်ငယ်ကြသေးတော့၊ ဆရာကမိတ်ဆက်ပေးလို့ သိရုံပါပဲ။ နောက် စစ်အတွင်း သူ့ခိုးစားပြုတွေပေါလာတော့၊ ဖခင်ကလည်းဆုံးသွားတော့၊ ကျွန်မတို့ မိသားစု ငါးသိုင်းချောင်းမှာပဲ ပြောင်းပြီးနေကြပါတယ်။ ဂျပန်တွေဝင်လာတဲ့ အချိန်ပေါ့။ ကျွန်မတို့အိမ်မှာ ဘုန်းကြီးလူထွက် အိုင်သပြုက ဆရာဦးအောင်မြင့် ဆိုတာ လာနေပြီ။ ငါးသိုင်းချောင်း အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းမှာ လက်ရေးတို့၊ လက်နှိပ်စက်၊ စာရင်းကိုင်ပညာတွေ လာသင်ပေးပါတယ်။ ကျွန်မလည်း တက်ပါတယ်။ သူ့လည်း တက်ပါတယ်။ သူက လက်ရေးတို့ နဲ့ စာရင်းကိုင်ဘာသာတွေမှာ ပထမ ရပါတယ်။ ကျွန်မက လက်နှိပ်စက်ပညာမှာ ပထမ ရပါတယ်။ သူနဲ့ကျွန်မကို သူ့မိဘတွေက သဘောတူပါတယ်။ ကျွန်မအမေ ကတော့ ဘာမျှမပြောပါ။ ကျွန်မက သူ့ကိုမကြိုက်ပါ။ လူက ၀၀၊ စကားပြောလည်း ခွတုပါတယ်။ ဂျပန်ခေတ် မှာ၊ ကျွန်မကို အမေက အိမ်မှာအင်္ဂလိပ်စာဆရာခေါ်ပြီး သင်ပေးပါတယ်။ စာအုပ် တွေလိုရင် သူကရှာပေးပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ပြန်ဝင်တော့၊ သူက ရွှေဘုံသာလမ်းမှာ ကျောင်းတက်ပါတယ်။ ကျွန်မကတော့ ဆက်မတက် ဖြစ်တော့ပါ။ ကျွန်မအစ်မနဲ့ ရန်ကုန်မှာ ခေတ္တလိုက်နေပါတယ်။ ကျွန်မခဲအိုက ဝိုလ်မှူးထွန်းတင်ပါ။ စစ်ဌာန ချုပ်မှာနေပါတယ်။ သူကလည်း လာပြီးစာကျက်ပါတယ်။ ကျွန်မခဲအိုနဲ့ သူက အမျိုးတော်ပါတယ်။ ကျွန်မ မီးဆွဲချပေးရင် 'Thank you' လို့ အမြဲပြောပါတယ်။ အဲသည်တုန်းက လျှပ်စစ်မီး မရပါ။ ကျွန်မတို့ သည်လိုပဲ နေခဲ့ကြပါတယ်။ ကျွန်မ ငါးသိုင်းချောင်းပြန်၊ သူလည်း ကျောင်းပိတ်လို့ ပြန်ကြပါတယ်။ ကျွန်မကို ကုန်သည် ပွဲစား ဆန်စက်ပိုင် သစ်စက်ပိုင် ပုသိမ်က လူတွေက လာစပ်ပါတယ်။ ကျွန်မအမေက ဘာမျှမပြောပါ။ သူနဲ့ပဲ သဘောတူပုံ ရပါတယ်။ သူ့မိဘ၊ သူ့ညီမတွေနဲ့ ကျွန်မတို့က အဝင်အထွက်ခင်မင်လျက် ရှိပါတယ်။ ကျွန်မက သူ့ကို 'ဟိုဟာကြီး'လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ကွယ်ရာမှာပါ။ တစ်နေ့တော့၊ သူက သူ့မိတ်ဆွေကို ကျွန်မထံ ရည်းစားစာ ပေးခိုင်း ပါတယ်။ "မိဘတွေချင်း သဘောတူထားလို့ တစ်နေ့ လက်ထပ်ကြမယ်လို့ ဆုံးဖြတ် ထားတာ၊ သူ့ဌေးသား စက်ပိုင်နဲ့ စေ့စပ်တော့မယ်လို့ကြားတယ်။ 'ရီ' မကျေနပ်ရင် အမေ့ကို စာပြနိုင်တယ်" လို့ ရေးထားပါတယ်။ ပထမဆုံးပေးတဲ့ ရည်းစားစာပါ။ နောက် ကျွန်မတို့ အိမ်ကို သူပုန်တွေဖျက်ဆီးလို့၊ ဘာပစ္စည်းမျှမရပါ။ အိမ်အတွင်း

လှေကားအောက်က သမံတလင်းမှာ၊ မေမေနဲ့ကျွန်မ သံတူရွင်းနဲ့ ညတိုင်းတူးပြီး စိန်၊ ရွှေ၊ ငွေကို ကာပေါ်လစ်ဆီထည့်တဲ့ ကျောက်ဘူးထဲထည့်ပြီး၊ တွင်းတူး၊ အပေါ်က ဘီလပ်မြေ ဖုံးပြီးထားတဲ့ပစ္စည်းပဲ ပြန်ရပါတယ်။ တိုက်ပတ်ပတ်လည် တူးဆွဲရာထား တာတွေ ပွလို့ပါပဲ။ ဥစ္စာရင်းမှန် ပြန်ရတယ်ဆိုတာ လက်တွေ့ပါ။ ကျွန်မတို့ ငါးသိုင်းချောင်းမှာ ဘယ်လိုမှနေမဖြစ်တော့၊ ရန်ကုန်မှာရှိတဲ့ အစ်ကို အစ်မတွေအိမ်ကို ပြောင်းရပါတယ်။ ကျွန်မတို့ လက်ဝတ်လက်စားတွေကို မေမေက သူ ရန်ကုန် ကျောင်းတက်အသွားမှာ တချို့တဝက်ပေးလိုက်ပါတယ်။ ရထားပက်လက် စီးရ တာပါ။ ကျွန်ပစ္စည်းတွေက ကျွန်မအမေက ဝတော့၊ ဘော်လီအောက်မှာ ခြေချင်း တစ်ဖက်တစ်ကွင်းထည့်ပါတယ်။ ခါးအထက်ဆင်ကို အိတ်ပတ်ပတ်လည်ချုပ်ပြီး၊ ကျွန်မတို့ ညီအစ်မလည်း အဲသည့်ပုံစံချုပ်ပေးပြီး၊ ဝတ်ရပါတယ်။ အဲသည်ပုံစံနဲ့ ရန်ကုန်ကို ပြောင်းလာကြရပါတယ်။ အဲသည့် အထက်ဆင်ထဲမှာ ရွှေ၊ ငွေ၊ ရတနာ တွေ ထည့်ရပါတယ်။

ငါးသိုင်းချောင်းနေတုန်းက အရေးကြီးတဲ့အကြောင်း ကျန်ခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မ တို့ လက်နှိပ်စက်၊ လက်ရေးတို့၊ စာရင်းကိုင် ကျောင်းတက်တုန်းက၊ ကျွန်မနားကပ် နောက်ပိတ်တဲ့ ရွှေပြားလေး ပျောက်ပါတယ်။ ဘယ်ကျမှန်းမသိ ရှာမရပါ။ တော်တော်ကြာတော့ မေ့လည်းနေပါပြီ။ သူတို့သွယ်ချင်းတစ်စု ၄, ၅ ယောက် လောက် ထင်ပါတယ်။ ဆရာ့ဆီကို လာလည်ကြပါတယ်။ မုန့်စိမ်းပေါင်းသည် လာတော့ ဆရာက ခေါ်ဝယ်ခိုင်းပါတယ်။ ကျွန်မကို ရေခွေးကြမ်းနဲ့ အတိုက်ခိုင်း တယ်။ ပြီးတော့ မုန့်စိမ်းပေါင်းထဲကို ဆီဆမ်းခိုင်းပြီး၊ သူတို့အားလုံး ဆရာအပါ အဝင် စားကြသောက်ကြပါတယ်။ နောက် ဆရာက ကျွန်မကို အော်ခေါ်ပါတယ်။ “မောင်သန်းထွန်း ပါးစပ်ထဲက ဒီအပြားလေးတွေတယ်။ ‘မင်းသမီးဘော်ကြယ်’၊ ‘နာရီသော့’ ဆိုပြီး အမျိုးမျိုးငြင်းနေကြတယ်။ ဒါ နင်ပျောက်နေတဲ့ နင့်နားကပ် နောက်ပိတ် မဟုတ်ဘူးလား” မေးပြီး ပေးပါတယ်။ ကျွန်မလည်းယူပြီး၊ နားကပ် တပ်ကြည့်တော့ ဟုတ်ပါတယ်။ သူတို့အားလုံး အံ့သြပြီး၊ ‘ဒါ ဖူးစာဘက်ပဲ’ ဆရာက ‘မိရီ နင်မငြင်းနဲ့၊ နင်တို့ ဒါ တကယ် ရေစက်ဆုံရမယ်၊ ငါ အတပ်ဟောတယ်’လို့ ပြောပါတယ်။

ကျွန်မတို့ (မေမေရယ် ကျွန်မရယ် ညီမလေးရယ်) ၃ ယောက်၊ ရန်ကုန် ရောက်လာကြပါတယ်။ ကျွန်မအစ်ကိုကြီးက မြူနီစီပယ် ကျန်းမာရေးအရာရှိပါ။ ကြည့်မြင်တိုင် ဆင်မလိုက် မြူနီစီပယ်ဝင်းထဲမှာ အိမ်ရပါတယ်။ အဲဒီမှာ ကျွန်မတို့ ညီအစ်မနှစ်ယောက်နေပါတယ်။ မေမေက ကျွန်မအစ်မ ဗိုလ်မှူးထွန်းတင်ကတော် အိမ်မှာ နေပါတယ်။ ကျွန်မတို့ ညီအစ်မနှစ်ယောက်က၊ အစ်ကိုအိမ်ကနေပြီး၊ ကြည့်မြင်တိုင် ဦးဘချစ်ဆွေရဲ့ စပယ်ရှယ်ကောလိပ်မှာ ဆယ်တန်းကျောင်းသူအဖြစ်နဲ့

ကျောင်းတက်ကြပါတယ်။ အဲသည်ကျောင်းက လူမျိုးစုံပါတယ်။ ရှမ်းပြည်နယ်က ရှမ်းကျောင်းသားတွေ များပါတယ်။ ကျွန်မရယ် ခင်လေးကြူ ကိုမြင့်မောင်မောင်၊ တင်ဝင်း၊ စုစု တို့က သိပ်ခင်ကြပါတယ်။ စာကျက်ရင်အတူတူ ကျက်ကြပါတယ်။ ကျွန်မတို့ညီအစ်မ ကျောင်းကို မြင်းလှည်းနဲ့ အသွား၊ အပြန်စီးရပါတယ်။ ကျွန်မတို့ ကျောင်းသွား၊ ကျောင်းပြန်၊ မြင်းလှည်းနောက်မှာ စက်ဘီးတွေနဲ့ အမြဲလိုက်ကြပါတယ်။ ကျောင်းမှာလည်း၊ စာတိုက်ကရောက်လာတဲ့ ကျွန်မ အမည်နဲ့စာကို၊ ဆရာကြီးက နေ့တိုင်းခေါ်ခေါ်ပေးပါတယ်။ ကျွန်မ ဖတ်မကြည့်ပါ။ တော်တော် ဇွဲကောင်းတဲ့လူတွေပါ။ ကိုသန်းထွန်းကလည်း M.A.တက်နေပါတယ်။ ကျွန်မဆီကို သူ ရောက်လာတတ်ပါတယ်။ သူက ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ နည်းပြ(tutor) ဖြစ်နေပါပြီ။ ကိုအောင်ကြီးကလည်း၊ ကျွန်မသူငယ်ချင်း ခင်လေးကြူထံ ခဏခဏ ဆိုသလို လာကြတော့၊ သူတို့ ရဲ့သွားပါတယ်။ နောက် ကျွန်မ မြို့မကျောင်းကို ပြောင်းပါတယ်။ နှစ်ဝက်လောက်ပဲ တက်လိုက်ရတယ်။ သူ့မိဘတွေလည်း နယ်မှာ မနေနိုင်လို့ ရန်ကုန်လာနေကြပါတယ်။ ကျွန်မကိုတောင်းရမ်းပြီး ၁၉၄၈ မှာ လက်ထပ်ပါတယ်။

မနက်ဖြန် လက်ထပ်မယ်ဆိုတော့၊ ဒီနေ့ညနေဘက်မှာ၊ (ကျွန်မတို့ အိမ်နီးနားချင်း ဦးဝိစာရလမ်းက ဝိုလ်ခင်မောင်လေးအိမ်နဲ့ ကပ်နေပါတယ်။ သူ့ဇနီးက ကျွန်မတို့နဲ့ ခင်ပါတယ်။) သူက ကျွန်မကို ဘီးဆံထုံးကျင့်ပြီး လာထုံးပေးပါတယ်။ မိသားစု ညစာစားကြတော့၊ ကျွန်မက ကြက်ဥနဲ့ထမင်းစားရင်း၊ ခဲအိုက စားချင်တယ်ဆိုလို့ သွားကြော်ပေးတာ၊ မီးဖိုပေါ်က ဒယ်အိုးချတာ ချော်ပြီး၊ ခြေထောက်နှစ်ဖက်စလုံး ဆီအိုးမှောက်ပြီး၊ ဆီပူလောင်ပါတယ်။ ကျွန်မက အော်ပြီးငို၊ ခြေထောက်ဆောင့်၊ ဆံထုံးကလည်း ပြုတ်ကျမတတ်၊ မိသားစုအားလုံးက ဝိုင်းပြုစုကြ ဆေးမီးတိုတွေ မင်လောင်း၊ ငံပြာရည်လောင်း၊ အုန်းရည်တိုက် စုံပါရော။ သတို့သားလည်း ကျွန်မကိုချီးပြီး ပြုစုရပါတယ်။ နောက် ဆရာဝန်သွားပြတော့၊ ညစ်ပတ်တယ် ဘယ်သူလုပ်တာလဲဆိုပြီး၊ သူ့ဆေးခန်းမှာ ရေပဲစိမ်ရပါတယ်။ ညနေ အိမ်ပြန်တော့ သတို့သားက ချီးပို့ရပါတယ်။ ကိုအောင်ကြီးက ကျွန်မဆီလာပြီး 'ရှင်လောင်း သစ်ပင်မတက်နဲ့ဆိုတာ ဆော့တာကို ဖြစ်မှာပေါ့'လို့ ပြောပါတယ်။ နောက်နေ့လည်းလာကြပြီး၊ 'သတို့သမီး လမ်းလျှောက်ပြရင် ခဲဖိုးမလူဘူး' ပြောပါတယ်။ ကျွန်မ မြန်မာဆန်ဆန် ဖုံကူရှင်နဲ့မထိုင်နိုင်ပါ။ ဆိုဖာနဲ့ပဲ လက်ထပ်လိုက်ရပါတယ်။ တစ်လလောက် ဆေးကုယူရပါတယ်။ သတို့သားလည်း ချီရပွေရနဲ့ တော်တော်ပင်ပန်းပါတယ်။ ကျွန်မတို့ မြေနုလမ်းမှာ အိမ်ငှားနေပါတယ်။ သူ့မိဘတွေကလည်း စစ်ပြေးတော့ ကျွန်မတို့နဲ့လာနေကြပါတယ်။ သူက tutor လခနဲ့ ဆိုတော့ ကျွန်မတို့ မလုံလောက်ပါ။ ကျွန်မမိခင်ထံမှ အမြဲလိုတာယူသုံးရပါတယ်။ နောက်

၁၀ တန်း ကျောင်းသူ ကျောင်းသားတွေကို အိမ်မှာခေါ်စာသင်ပေးပါတယ်။ ၁၉၄၉ မှာသားကြီးကို မွေးပါတယ်။ ၁၉၅၀ မှာ သမီးကြီးမွေးပါတယ်။ ပင်းယဆောင်မှာ အဆောင်မှူး ရပါတယ်။ နည်းနည်း ချောင်လည်ပါတယ်။ ၁၉၅၂ မှာ သမီး ထပ် မွေးပါတယ်။ အဲဒီသမီးမွေးပြီး ၇လ အကြာ ၁၉၅၂ အောက်တိုဘာမှာ၊ သူ Ph.D. ဘွဲ့အတွက် အင်္ဂလန်ကိုသွားရပါတယ်။ ကျွန်မမှာ ကလေး ၃ ယောက်နဲ့စုပြီး ဆောင်းပြီးလည်း မရှိတာမို့၊ အစ်ကို အစ်မ အိမ်တေမှာ လျှောက်နေရပါတယ်။ သူ့မှာလည်း တစ်လ ပေါင် ၃၀ ရတာ မလောက်ပါ။ ကျွန်မ ဒီကနေ ငွေပို့ပေးရပါတယ်။ သူ အင်္ဂလန်မှာ ၁၉၅၆ မေ မှ ပြန်လာရပါတယ်။ Ph.D. ဘွဲ့ ရခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မ အပင်ပန်းခံရကျိုး နပ်ပါတယ်။ သူပြန်လာပြီး ကျွန်မအစ်ကိုကြီးအိမ်မှာ ခေတ္တနေပြီး၊ အင်္ဂပူလမ်းမှာ အိမ်ငှားနေကြပါတယ်။ နောက် တပ်မတော် မော်ကွန်း တိုက်က သူ့ကိုအလုပ်ခေါ်ခန့်ပါတယ်။ သိပ်မကြာပါ။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်း ဌာနမှာပဲ လက်ထောက်ကထိကနဲ့ အလုပ်ပြန်ဝင်ရပါတယ်။ နောက် သထုံလမ်း တက္ကသိုလ်ဝင်းမှာပဲ ၄ ခန်းတွဲအဆောင်မှာ တစ်ခန်းရပြီး၊ ကျွန်မတို့ ပြောင်းနေရပါတယ်။ အဲဒီမှာ ၁၉၅၇ မှာ သမီးတစ်ယောက် ထပ်မွေးပါတယ်။ ၁၉၅၈ မှာ သမီး တစ်ယောက် ထပ်မွေးပါတယ်။ အဲဒါ နောက်ဆုံးပါပဲ။ စုစုပေါင်း ၅ ယောက်ပါ။ သူ ကျွန်မနဲ့လက်ထပ်ပြီး ကတည်းက၊ ကျွန်မနဲ့သားသမီးတွေကို အလိုလိုက်ပြီး၊ အားလုံးကူညီပါတယ်။ ကျွန်မ က သား၊ သမီးနီးတော့ ကျွန်မ အငယ် နို့တိုက်ရင်၊ သူက အကြီးထိန်းပေးပါတယ်။ ကလေးကို အနီးနဲ့ထုပ်ပြီး လက်တစ်ဖက်နဲ့ချိပြီး၊ တစ်ဖက်က စာရေးပါတယ်။ ညဘက်လည်း အိမ်ဖော်တွေနဲ့စိတ်မချလို့၊ သူ ကိုယ်တိုင်လမ်းလျှောက်ပြီး ထိန်းပေးပါတယ်။ 'အတူနေတဲ့လူကို စိတ်ချမ်းသာ အောင်ထားမယ်' ဆိုတဲ့၊ သူ့ပုံစံအတိုင်း အလွန်ဂရုစိုက်ပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ကိုယ့်တာဝန်ကျေအောင်၊ ဇနီးကောင်းတစ်ယောက် တာဝန်ကျေအောင် ပြုစုပါတယ်။ ဒါကြောင့် သူနဲ့ကျွန်မ ဘာပြဿနာမှ မရှိကြပါ။ သူက "တို့ တော်တဲ့အတိုင်း ခေါ်ကြမယ်။ သူ့ကို 'လင်' လို့ခေါ်၊ မင်းကို 'မယား' လို့ ခေါ်မယ်" ဆိုပြီး ခေါ်ကြပါတယ်။ အများရှေ့မှာတော့ 'ကိုထွန်း' ၊ 'ရီ' လို့ပဲခေါ်ကြပါတယ်။ ကျွန်မကို 'ကောင်လေး' လို့လည်းခေါ်ပါတယ်။ ကျွန်မ ကလည်း သူ့ကို အားကိုးတဲ့အနေနဲ့ 'ယောက်ျားကြီး' လို့လည်းခေါ်ပါတယ်။ သား၊ သမီးတွေကိုလည်း သူ့ဘက် ကိုယ့်ဘက် သူ့အစ်ကိုကို 'ဘကြီး' လို့ခေါ်ခိုင်းပြီး၊ ကျွန်မအစ်ကိုကို 'ဦးကြီး'၊ သူ့ဘက် က သူ့ညီမတွေကို 'အရီးကြီး'၊ 'အရီးလေး'၊ ကျွန်မအစ်မနဲ့ညီမကို 'ဒေါ်ကြီး'၊ 'ဒေါ်လေး' စသည်ဖြင့် အခေါ်ခိုင်းပါတယ်။ ကျွန်မတို့ မန္တလေးပြောင်းသွားတော့၊ အညာကလူတွေ အဲသည့်အခေါ်အပြောတွေကို သိပ်ကြိုက်ကြပါတယ်။

ကျွန်မတို့ ကံတော့ ကောင်းပါတယ်။ သူ့လုံ့လ၊ ဝီရိယ၊ ဇွဲ ကြောင့်မို့လည်း

ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ခံနိုင်ရည်ရှိပါတယ်။ နည်းပြကနေ လက်ထောက်ကထိက၊ ကထိက တဖြည်းဖြည်း ရာထူးတိုးပါတယ်။ ကလေးကလည်း ၅ ယောက်ဆိုတော့၊ သူပြောသလို 'အဖေက ပြာတာဆိုရင် မင်းတို့ ပဲပြုတ်ပဲစားနေရမှာ၊ အခုတော့ တဖြည်းဖြည်း ရာထူးတိုးလာတော့၊ သားသမီးတွေလည်း မဆိုးဘူးပေါ့' လို့ပြောပါတယ်။ ၁၉၆၅ မှာ သူ ပါမောက္ခအနေနဲ့ မန္တလေးပြောင်းရပါတယ်။ ကျွန်မတို့လည်း အသက်ဝဝရှုနိုင်ပါပြီ။ သူကတော့ ဘယ်ရောက်ရောက်၊ သူ့အလုပ်ကို မဖြစ်ဖြစ်အောင်၊ နေရာမရွေးလုပ်ပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ကိုယ့်သားသမီးတွေနဲ့ အနေအထိုင်အစားအသောက် အဆင်ပြေအောင် လုပ်ပေးပါတယ်။ သူ့အလုပ် သူလုပ်တာကို ကျွန်မ ကျေနပ်အားပေးသလို၊ ကျွန်မကိုလည်း သူ ဘယ်တော့မှ မဝေဖန်ပါ။ အမြဲ ကျေနပ်ကူညီပါတယ်။ ခရီးသွားလည်း ဝါသနာ သိပ်ပါ၊ပါတယ်။ သူ့သွားတိုင်းလည်း ကျွန်မပါစေချင်ပါတယ်။ ကျွန်မမှာလည်း သား သမီးတွေ အရွယ်မျိုးစုံမို့ အမြဲမလိုက်နိုင်ပါ။ ဘယ်သွားသွား ကျွန်မနဲ့ သား သမီးတွေအတွက် သင့်တော်ရာ ဝယ်လာတတ်ပါတယ်။ ဒေသခံပစ္စည်းလည်း အမြဲဝယ်လာပါတယ်။ ကျွန်မတို့အိမ်က (ပြတိုက်တစ်ခုလောက် ပစ္စည်း မျိုးစုံပါတယ်။) သမီးငယ်နှစ်ယောက်က သူ့သွားလေရာကို အမြဲလိုက်ကြပါတယ်။ သူကလည်း ကျေကျေနပ်နပ်ခေါ်ပါတယ်။ ၄ တန်းလောက်ရောက်မှ ကျွန်မ မထည့်တော့ပါ။ ကလေးတွေ စာတွေများလာပါပြီ။ သူ့ညီအစ်ကို မောင်နှမတွေလည်း အလွန်ခင်မင်ပါတယ်။ ညီမအကြီး ဆည်မြောင်းမင်းကြီး ဦးရီနဲ့ လက်ထပ်တော့၊ သူ့ယောက်ဖ ပြောင်းသရွေ့နယ်စုံကို အမြဲလိုက်သွားပါတယ်။ ညီအရိုးကုဆရာဝန်ကလည်း နယ်စုံပြောင်းရတော့၊ နယ်နှံအောင် သူလိုက်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ မန္တလေးမှာ အလွန်ပျော်ပါတယ်။ တပည့်တွေကလည်း မိသားစုလိုနေကြပါတယ်။ အိမ်လာရင် ဧည့်ခန်းမှာမထိုင်ကြဘဲ၊ ထမင်းစားခန်းမှာပဲ ထိုင်ကြပါတယ်။ ကျွန်မနဲ့ မိသားစုလိုခင်ကြပါတယ်။ သူက ဧည့်သည်အခေါ်လည်း ဝါသနာပါ၊ပါတယ်။ လာသမျှ ဧည့်သည် ကျွန်မက ဒိုင်ခံချက်ကျွေးရပါတယ်။ အစားအသောက်ကလည်း ကောင်းကောင်း များများ အလွန်ကြိုက်ပါတယ်။ အထူးကြိုက်တာကတော့ ဝက်သားပါပဲ။ ဝက်သားကို အမျိုးမျိုးချက်ကျွေးရပါတယ်။ လက်ဖက်ရည်လည်း ဘယ်ပုံစံနဲ့မဆို တစ်နေ့အခွက် ၂၀ - ၂၅ သောက်နိုင်ပါတယ်။ အိပ်မပျော် ရင်တုန်တယ်ဆိုတာ တစ်ခါမျှမဖြစ်ပါ။ ဆရာအုံးခိုင် မန္တလေး မှာ ကထိက အနေနဲ့ အလုပ်လုပ်တော့၊ သူ့အားကျပြီး လက်ဖက်ရည်သောက်တာ၊ သူ့လောက် မသောက်နိုင်ဘဲနဲ့ ရင်တုန်ပြီး အိပ်မရလို့ ကျွန်မကို လာပြောပါတယ်။ ကျွန်မက 'ရှင့်မိလို့ သူ့သွားပြိုင်ရတယ်' ဆိုပြီး ပြောရပါတယ်။ ဘာမှမဖြစ်တော့ ဘာမှမကြောက်ပါ။ တစ်ခါတော့ ရင်ဘတ်အောင့်တယ်ပြောတော့ လူထုဦးလေးလှက ဆရာဝန်ထံခေါ် သွားပါတယ်။

အဆီတွေများနေတယ်၊ အဆီ အဆီမဲ့မစားပါနဲ့ဆိုပြီး မှာလိုက်တယ်။ ကျွန်မက ဝက်သား လုံးဝမကျွေးတော့ပါ။ ကြက်ဥ၊ ထောပတ်၊ ချိစ်လည်း မကျွေးပါ။ တက္ကသိုလ်ဆေးရုံ သွားပြတော့ ဆရာဝန်တွေက သူ့ကိုကြောက်ကြပါတယ်။ မပြောရဲကြပါ။ မစားနဲ့ဆိုရင် 'ဒါ ကလေးတွေစားကြတဲ့ ဘေဘီဖု(ဒ်) baby food အဟာရ ဖြစ်တယ်။ ဘယ်စာအုပ်ထဲပါတယ်' ဆိုပြီး၊ ငြင်းမှာ ပြောမှာ ကြောက်လို့ လို့ပြောပါတယ်။ အိမ်မှာမစားရတော့ ကျောင်းမှာသူ့ဟာသူ ကြက်ဥ ကြော်စားပါတယ်။ ဒီကိစ္စကိုမသိတဲ့ ဆရာမဒေါ်သောင်းသောင်းက ကျွန်မကို အပြစ်တင်တယ်။ 'ဆရာကတော်က၊ ဆရာကို ဒယ်ဒိုလေး ဘာလေး ဝယ်မပေးဘူး။ ဆရာ ဒန်ဒိုဖုံးနဲ့ ဌာနမှာ ကြက်ဥကြော်စားရတယ်' ပြောမှ ကျွန်မသိရတယ်။ သူ အလွန်ကြိုက်တာမို့ ကျွန်မ ဝက်သားကို အဆီမပါ အသားကျွေးပါတယ်။ ကျွန်တာတွေလည်း ကြိုကြားကြိုကြားကျွေးပါတယ်။ သူ့တပည့်တွေက ကျွန်မ မသိအောင်ခိုးကျွေးကြပါတယ်။ ကျွန်မက 'မင်းတို့ဆရာကို ကြာကြာခိုင်းချင် မတည့်တာမကျွေးကြပါနဲ့' ပြောရပါတယ်။ ၁၉၈၂ စက်တင်ဘာမှာ၊ သူ ဂျပန်သွားရမယ်လို့ သိရပါတယ်။ ကျွန်မလည်း လိုက်ရမယ်ဆိုတာသိရတော့၊ သမိုင်းဌာနက နှုတ်ဆက်ပွဲလုပ်ပါတယ်။ လူ တော်တော်စုံစုံလာကြပါတယ်။ သူ့တပည့်တွေကို သူ နှုတ်ဆက်စကားပြောတော့၊ သူ ဝမ်းနည်းနေတဲ့ပုံ ကျွန်မတွေ့ရတယ်။ သူ အဲသည်လိုပုံစံမျိုး ကျွန်မ ဒီတစ်ခါပဲ တွေ့ရပါတယ်။ တော်တော် စိတ်မကောင်းဖြစ်မိတယ်။ သူ့တပည့်တွေကိုလည်း သူ တော်တော်ချစ်ရှာပါတယ်။

ကျွန်မတို့ မန္တလေးကနေ ရန်ကုန်ကိုသွားရပါတယ်။ သူ့တပည့်တချို့ကလည်း M.A. လုပ်နေရင်းမို့ လိုက်လာကြပါတယ်။ သူကလည်း ပြီးအောင်ဖတ်ပေးပါတယ်။ ကျွန်မတို့ ဂျပန်ကို စက်တင်ဘာ ၁၇ မှာရောက်ပါတယ်။ ဂျပန်က ပါမေက္ခ Okudaira တို့လာကြိုပါတယ်။ Hotel မှာ တည်းပါတယ်။ ၁၈ ရက်နေ့က၊ ကျွန်မရဲ့မွေးနေ့မို့ ဟိုတယ်က ပစ္စည်းအထိမ်းအမှတ်နဲ့ သူ ကျွန်မကို ဝယ်ပေးပါတယ်။ နောက်တစ်နေ့ ကျွန်မတို့နေရမယ့် apartment ကို ပြောင်းရပါတယ်။ မနက်မိုးလင်းရင် စောစောထပြီး၊ break fast အစား၊ lunch box ထည့်ပြီး center ကို လင်မယားနှစ်ယောက် သွားကြပါတယ်။ ရောက်ရင် တစ်ယောက် စားပွဲတစ်လုံးစီထိုင်ပြီး အလုပ်လုပ်ကြပါတယ်။ သူယူလာတဲ့ ကော်ပြားတွေ စက်တင်ပြီကူး၊ card တင်ဖတ်၊ ကျွန်မလည်း ခိုင်းလို့လုပ်ရပါတယ်။ proof လည်း အကြိမ်ကြိမ်ဖတ်ရပါတယ်။ ကျွန်မလည်းအတွေ့အကြုံရှိတာ မဟုတ်ပါ။ သူခိုင်းလို့ လုပ်ရတာပါ။ တစ်နေ့ သူ့အသိ ပါမောက္ခ၊ center က အကြီးဆုံး Mr. Ishii လာတော့ ကျွန်မကိုကြည့်ပြီး 'poor ဒေါ်ခင်ရီ'လို့ ပြောသွားပါတယ်။ ကျွန်မမှာ ချက်လည်ကျွေးရတယ်။ သူခိုင်းသမျှလည်း လုပ်ပေးရပါတယ်။ ဗဟုသုတ အတွေ့အကြုံတော့

ကောင်းကောင်းရပါတယ်။ ကျွန်မက သူ့ကို ကျွန်မကိုလည်း Ph.D.ပေးဖို့ ပြော
 တော့၊ သူရယ်နေပါတယ်။ card တင်ပြီးတော့၊ ကျွန်မက မြန်မာလက်နှိပ်စက်ရိုက်၊
 သူက အင်္ဂလိပ်လက်နှိပ်စက်ရိုက်၊ proof ဖတ်နဲ့ ကျွန်မတို့နှစ်ယောက်လုံး အချိန်
 ပြည့်လုပ်ရပါတယ်။ အဲသည့်စာအုပ်ကတော့ မြန်မာမင်းတွေရဲ့ အမိန့်တော်ပေါင်း
 ချုပ် ၁၀ တွဲ ပါ။ ကျွန်မက မြန်မာလို၊ သူက အင်္ဂလိပ်လို လက်နှိပ်စက်ရိုက်ရပါ
 တယ်။ သူ့ရေးထားတဲ့ ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း ထဲမှာ တော်တော်ပြည့်ပြည့်
 စုံစုံ ရေးထားပါတယ်။ ကျွန်မတို့ ကျိတို့မြို့မှာ တစ်နှစ်နေရပါတယ်။ နောက် တိုကျို
 ကို ပြောင်းရပါတယ်။ အဲသည်မှာ ဂျပန်ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေကို မြန်မာစာ
 အသင်ခိုင်းပါတယ်။ သူက 'သုတေသနပဲ လုပ်ချင်တယ် မသင်ချင်ဘူး' ဆိုလို့ ကျွန်မက
 သင်ပေးရပါတယ်။ ကျွန်မက၊ ဂျပန်ခေတ်က ဂျပန်လို မတောက်တခေါက်
 တတ်တော့၊ သူတို့နဲ့အဆင်ပြေပါတယ်။ ကျွန်မကိုလည်း 'ဘိဇ္ဈမ နေ့အိုကာစံ'
 (မြန်မာမိခင်)လို့ ခေါ်ကြပါတယ်။ သူတို့ငါ့ပေးတဲ့အိမ်က ကျောင်းနားနဲ့နီးတော့
 ကျောင်းသူ ကျောင်းသားတွေက ကျွန်မတို့အိမ်ကို အမြဲလိုလိုလာကြပါတယ်။
 သူတို့အိမ်တွေကိုတော့ ဘယ်တော့မှအလည်မခေါ်ပါ။ ကျွန်မအိမ်မှာတော့ မြန်မာ
 အစားအစာတွေကို အမြဲလာစားကြပါတယ်။ ကျွန်မယောက်ျားကလည်း ဧည့်ခေါ်
 မှာတော့ ပထမတန်းပါပဲ။ ကျွန်မကလည်း အချက်အပြုတ်မှာ အလွန် ဝါသနာပါ
 ပါတယ်။ သူလည်း ကူလုပ်ပါတယ်။ မြန်မာကျောင်းသားတွေ ကျောင်းပိတ်ရက်
 ကျွန်မတို့အိမ်မှာစုပြီး မုန့်ဟင်ခါး နန်းကြီးသုပ် စသည် အမျိုးမျိုးချက်စားကြပါတယ်။
 မြန်မာပြည်က ရောက်နေကြတဲ့ ဂျပန်အမျိုးသမီးနဲ့အိမ်ထောင်ကျနေတဲ့ မြန်မာရော၊
 အလုပ်လာလုပ်တဲ့မြန်မာတွေရော ကျွန်မတို့အိမ်မှာဆုံကြပါတယ်။ ပျော်စရာ
 ကောင်းပါတယ်။ ဂျပန် ဆရာ ,ဆရာမတွေက ကျွန်မတို့ကို တော်တော်ခင်ကြပါ
 တယ်။ သူတို့သိချင်တာရှိရင်လည်း လာမေးပါတယ်။ သူတို့စာကြည့်တိုက်မှာ
 ဘယ်စာအုပ်ရှိတယ်ဆိုတာက အစ သိတယ်။ သူတို့ အံ့ဩယုံကြည်အားကိုးပါတယ်။
 ကျွန်မတို့ နှစ်ယောက်ဆက်ဆံပုံကိုလည်း ကျေနပ်အတုခိုးကြတယ်။

ကျွန်မစာသင်တဲ့ ကျွန်မတပည့်တွေက ကျွန်မကိုအားကျပြီး၊ မြန်မာ
 အမျိုးသားလိုချင်တယ်လို့ ကျွန်မကိုပူဆာတယ်။ ကျွန်မက လူမျိုးမတူတာယူရင်
 သိပ်ဒုက္ခရောက်တယ်။ ကျွန်မက၊ ကျွန်မအမျိုးသားကို ဘယ်လိုဂရုစိုက်တယ်၊ သား
 သမီးတွေကိုလည်း ဘယ်လိုထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်မ
 ယောက်ျားက ကျွန်မကိုဂရုစိုက်တယ်ဆိုတာ ပြောပြတော့မှ၊ ကျွန်မကို 'သိပ်တော်
 တဲ့ အိုကစံ'လို့ ပြောကြပါတယ်။ ကျွန်မက မြန်မာအမျိုးသမီးတွေက ဂျပန် အမျိုး
 သမီးအိမ်ရှင်မတွေကို သဘောကျတယ်ဆိုတော့၊ အခု ဂျပန် အမျိုးသမီးတွေက
 အရင်လိုမဟုတ်တော့ဘူးလို့ ပြောပါတယ်။ သူတို့အားလုံးကို ကျွန်မ မြန်မာအမည်

တွေပေးထားပါတယ်။

ကျွန်မတို့၊ ဂျပန်မှာ အလုပ်တာဝန်ပြီးလို့၊ အမေရိကကို အလုပ်ဆက်လုပ်ဖို့ သွားရပါတယ်။ သူတို့ ကျွန်မတို့ကို အကြီးအကျယ်နှုတ်ဆက်ပွဲ လုပ်ကြပါတယ်။ ကျွန်မတို့လည်း တော်တော်စိတ်မကောင်း ဖြစ်ရပါတယ်။ လေဆိပ်ကို အားလုံးလိုလို လိုက်ပို့ကြပါတယ်။ ကျွန်မတပည့်တွေ များပါတယ်။ လိုက်နိုင်တဲ့နေရာထိ လိုက်ပို့ကြတယ်။ ဂျပန်မလေးတွေက ငိုကြပါတယ်။ ကျွန်မလည်း မထိန်းနိုင်ပါ။ ငိုရပါတယ်။ မျက်ရည်တွေကကျရလို့ ဘာမှတောင်မမြင်နိုင်ဘဲ၊ ခလုတ်တိုက်ပြီး လဲမလိုလို ဖြစ်ရပါတယ်။ သူတို့ ကျွန်မကို ဒီလောက် သံယောဇဉ်ရှိမှန်း အခုမှ သိရပါတယ်။ တကယ်က သူတို့ပုံစံနေထိုင်ကြတာက၊ ငယ်ငယ်တုန်းက မိဘတွေက အလုပ်သွားကြတယ်၊ များသောအားဖြင့် မြို့စွန်မှာ နေကြပါတယ်။ ဖခင်က အလုပ်ကိစ္စနဲ့ ကလေးတွေအိပ်ရာက မနိုးခင်၊ အလုပ်ရှိရာ လာရပါတယ်။ ပြန်တော့လည်း အချို့နောက်ကျမှပြန်တော့၊ ကလေးတွေအိပ်ချိန်နဲ့ တိုက်ဆိုင်နေတော့၊ မိဘတွေနဲ့ တွေ့ချိန်မရှိပါ။ တက္ကသိုလ်အဆင့်ရောက်တော့လည်း၊ ဆိုင်ရာတက္ကသိုလ်မှာနေရတော့ မတွေ့ရပြန်ပါဘူး။ ကျောင်းပိတ်ရက်ကျပြန်တော့လည်း၊ သူတို့က အချိန်ပိုင်း အလုပ် လုပ်ကြတယ်။ ရတဲ့ပိုက်ဆံနဲ့ ခရီးထွက်ကြတယ်။ နှစ်သစ်ကူးချိန်လောက်မှ တချို့မိသားစုတွေက တွေ့ခွင့်ရပါတယ်။ မိသားစု စည်းစည်းလုံးလုံးနေရချိန် သိပ်နည်းပါတယ်။ ကျွန်မနဲ့ကျမှ တော်တော်သံယောဇဉ် ဖြစ်ကြပါတယ်။ အမေရိက ရောက်တဲ့ထိ စာတွေရေးပြီး ပို့ကြပါတယ်။ ကျွန်မ မြန်မာပြည်ပြန်တော့လည်း တချို့ကလေးတွေက၊ မြန်မာပြည်ကို အလုပ်နဲ့၊ မြန်မာစာလေ့လာကြနဲ့ ကျွန်မတို့ကို လာတွေ့ကြပါတယ်။

ကျွန်မတို့ ဂျပန်နဲ့ အမေရိကန်မှာနေတုန်းက၊ ကျွန်မယောက်ျားကို မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်ရင်၊ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်မထိုင်ပါနဲ့ စာအုပ်ကိုလည်း လိုတာပဲ ထားပါ။ လှူတာလှူ၊ ပေးတာပေး၊ ရောင်းတာရောင်း လုပ်ပါ။ အိမ်ကိုလည်း အိမ်နဲ့ တူအောင်၊ အိပ်ခန်း၊ ဧည့်ခန်း၊ ထမင်းစားခန်းဆိုပြီး သီးခြားနေပါရစေလို့ တောင်းဆိုထားတယ်။ သူကလည်း သဘောတူပါတယ်။ တကယ်ပြန်လာတော့ သူ့ထုံးစံအတိုင်း မပြောင်းပါ။ စာအုပ်အတွဲ (၁) ရှိရင်၊ အတွဲ (၂)၊ (၃) ဆိုတာ ထပ်ဝယ်ပါတယ်။ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်လည်း ထိုင်မြဲပါပဲ။ လက်ဖက်ရည်တော့ မသောက်တော့ပါ။ အချို့ရည်သောက်ပြီး တပည့်တွေနဲ့ နေမြဲနေတာပါပဲ။ ကျွန်မလည်း လက်လျှော့ထားလိုက်ပါတယ်။ စာအုပ်တွေကလည်း ကားဂိုဒေါင်တစ်လုံးဆောက်ရင်း၊ သူ့စာအုပ်ထားဖို့တောင်းရင်း၊ ကားဂိုဒေါင် ၃ လုံး တိတိ ဆောက်ရပါတယ်။ အစားအသောက်ကလည်း ဝက်သားကို သိပ်ကြိုက်ပါတယ်။ ဆရာဝန်က လျှော့စားဖို့ ပြောပါတယ်။ သူ့ weight ကလည်း တက်လာပါတယ်။ ထမင်းတော့ မစားပါ။

ဒါပေမဲ့ စာသွားသင်ရင် တပည့်တွေကျွေးသရွေ့၊ အားလုံးစားပါတယ်။ ကျွန်မက တပည့်တွေကို 'မင်းတို့ ကြာကြာခိုင်းချင်ရင် မတည့်တာမကျွေးပါနဲ့' ပြောထားရပါတယ်။ ရင်ပတ် နည်းနည်းအောင့်တယ်ဆိုလို့၊ ဆရာမ ခင်မိုးအေးရဲ့မောင် နှလုံးအထူးကုဆရာဝန်နဲ့ သွားပြထားပါတယ်။ ဆေးပေးပါတယ်။ 'အားလုံးကောင်းပါတယ်။ ဒီဆေးတွေတော့ သောက်ပါ'လို့ပြောလိုက်ရင်၊ 'ကောင်းတယ်လည်းပြောတယ်၊ ဆေးလည်း ဆက်သောက်ခိုင်းတယ်'ဆိုပြီး၊ မကျေနပ်ပါ။ ဆရာဝန်က 'အဘကိုပြောပါ။ အသက်ကြီးတော့ ဆေးကူရတယ်'လို့ မှာပါတယ်။ သူ့ရော ကျွန်မပါ သွေးတိုး၊ ဆီးချို၊ နှလုံးဆိုတဲ့ ခေတ်ရောဂါတွေ၊ တစ်ယောက်မှာမှ မရှိပါ။ စားကောင်း အိပ်ပျော်ပါပဲ။ weight မတက်အောင် နှစ်ယောက်စလုံး ထိန်းရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ထင်သလောက် မလွယ်ပါ။ weight တက်ပါတယ်။ အစား အသောက်လည်း သူ့က အသားကြိုက်ပါတယ်။ ကျွန်မက အားလုံးစားပါတယ်။ သူ ဟင်းသီးဟင်းရွက် လုံးဝမကြိုက်ပါ။ ကျွန်မ ဂရုစိုက်ကျွေးရပါတယ်။ ပူပင်ကြောင့်ကြမှုကတော့၊ သူ့ရောကျွန်မပါ မရှိပါ။ သူ့က ကျွန်မထက် မပူတတ်ပါ။ 'ကိုယ်က မနက်ဖြန်ကိစ္စကို၊ ဒီနေ့ မပူဘူး'လို့ အမြဲပြောပါတယ်။ သူနဲ့ကျွန်မလည်း စကားပြောချိန်သိပ်မရှိပါ။ ည ၁၁ နာရီ နှစ်ယောက်စလုံး အိမ်ပေါ် အိပ်ခန်းဝင်ကြပါတယ်။ ကျွန်မကတော့ အိပ်ဖို့အဆင်သင့်ပါ။ သူ့က သူ ရေးလက်စ အလုပ်ကို ခုတင်ဘေးစားပွဲမှာ ဆက်ရေးပါတယ်။ ၁၂ နာရီမှာ အိပ်ပါတယ်။

မနက် ၅ နာရီ၊ နှစ်ယောက်စလုံး ရှိုးစက်ပေးပြီး၊ အိပ်ရာထကြပါတယ်။ ကိုယ်လက်သန့်စင်ပြီး၊ ကုတင်ပေါ်မှာ တစ်ယောက်တစ်ဖက်ထိုင်ပြီး၊ တရားမှတ်ကြပါတယ်။ body weight လည်းချိန်ကြပါတယ်။ ကျွန်မက ဘုရားပန်း၊ ရေချမ်းဆီမီးထွန်းပြီး ဘုရားရှိခိုးပါတယ်။ သူ့က တရားဆက်ထိုင်နေပါတယ်။ ၆ နာရီထိုးလို့ ကျွန်မကြေးစည်သံကြားရင် သူ့အိပ်ခန်းထဲကထွက်လာပြီး၊ နှစ်ယောက်အတူ ခြံထဲဆင်းပြီး chieone တရုတ်လှေကျင့်ခန်း လုပ်ပါတယ်။ သူ ဆက်လမ်းလျှောက် ကျန်ခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မ ဖိဖိုထဲဝင်ပြီး ချက်ရေးပြတ်ရေး အိမ်ပေါ်တွေနဲ့ ဝင်ကူပါတယ်။ သူနဲ့ကျွန်မ မနက်စာ စားကြပါတယ်။ စားပြီး၊ သူ့က စာကြည့်ခန်းဝင်ပြီး၊ သူ့စာရေးစာပွဲမှာ စာဆက်ရေးပါတယ်။ သူ့အတွက် အဝတ်အစားအဆင်သင့် ပြင်ထားပါတယ်။ ဒီနေ့ သမိုင်းဌာန၊ ဒီနေ့ ရှေးဟောင်းဌာန၊ ဒီနေ့ ပါဠိ၊ ဆိုတာမျိုးတွေ ပြောရပါတယ်။ မှတ်ဉာဏ်နည်းနည်း လျော့လာပါတယ်။ အသက် ၈၀ ကျော် မှ သူ့ကို တော်တော်သတိထားမိပါတယ်။ စိတ်အားလည်း ငယ်မိပါတယ်။ တစ်သက်လုံး သွက်သွက်လက်လက် ဘာမဆို ရှေ့ဆောင်လမ်းပြတဲ့လူက၊ အစစ ပြောင်းလဲလာတော့ 'ဪ တရားဆိုတာ ဘယ်မှရှာစရာ မလိုပါ။ အခု ငါ့ ကိုယ်တွေ့ပါလား၊ ငါ စောစောကထက်ပိုပြီး ဂရုစိုက်ရမှာပါလား'လို့ ပိုပြီးကူညီပေးပါတယ်။ သား၊

သမီး၊ မြေး၊ တပည့်တွေကို အလွန်ခင်ပါတယ်။ အနှံ့အတာလည်း ခံပါတယ်။ အိမ်
ခေါ်ပြီး၊ စုစုရုံးရုံး ပျော်ပျော်ပါးပါး စားကြသောက်ကြရင်၊ သူ သိပ်ပျော်တယ်။ အ
နီးဆုံး သား၊ သမီး၊ မြေး တွေကိုခေါ်ပြီး ချက်ပြုတ်ကျွေးခိုင်းပါတယ်။ သူတို့တွေက
လည်း ကြီးလာတော့၊ အလုပ်တာဝန်တွေနဲ့ မလာနိုင်ကြတော့ပါ။

ကျွန်မတို့ မန္တလေး သူ့မွေးနေ့သွားတော့၊ ကျွန်မက သူ့တပည့်တွေကို
'မင်းတို့ဆရာ အသွား အလာ အရင်လို မမြန်တော့ဘူး နှေးလာတယ်' လို့ပြောတော့၊
သူက 'အသက်ကြီးတော့ သွားစရာသင်းချိုင်းပဲရှိတယ်။ ဒါကြောင့် ဖြည်းဖြည်းပဲ
သွားတာ' လို့ ပြက်လုံးထုတ်တယ်။ သူ့တပည့်တွေက သဘောကျပြီး ရယ်ကြတယ်။

သူက၊ သူ့ပုံစံအတိုင်း 'အတူနေတဲ့လူတွေကို စိတ်ချမ်းသာအောင်ထား
မယ်' ဆိုတဲ့အတိုင်း တကယ် ထားပါတယ်။ ကျွန်မကလည်း သူ့အလုပ်ကို ကူညီပါ
တယ်။ သူ့လုပ်နေတာတွေ ကျွန်မ လက်မခံနိုင်တာမှ မရှိတာ။ ကျွန်မတို့ အိမ်
ထောင်သက် ၅၇ နှစ်နဲ့ ၁၁ ရက်ပါ။ လူ့သဘာဝအတိုင်း အသေးအဖွဲ့ အခက်
အခဲက လွဲလို့၊ ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်စိတ်ဆင်းရဲစရာ မရှိခဲ့ပါ။

ကျွန်မ စောစောကရေးခဲ့သလို၊ သူနဲ့ကျွန်မ နေ့စဉ်အတူ အချိန်ဇယားဆွဲ
ပြီး နေကြပါတယ်။ အခုနောက်ဆုံး၊ ၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၂၉ ရက်နေ့ ဒေါ်အမာ
မွေးနေ့ကို သူ သိပ်သွားချင်ပါတယ်။ ကျွန်မက မသွားစေချင်ပါ။ တစ်ယောက်တည်း
သွားလို့လည်း မဖြစ်ပါ။ အဖော်တစ်ယောက် ထည့်ရပါမယ်။ လေယာဉ်စရိတ်က
လည်း သိပ်များပါတယ်။ သူက ကျန်းမာရေးကောင်းပေမယ့် weight က များ၊
အသက်ကလည်း ကြီးလာ၊ အစားအသောက်ကလည်း ကျွန်မ မပါရင် သူ့တပည့်တွေ
ကျွေးရင် ကျွေးသလောက် စားပါတယ်။ ဒါကြောင့် လွှတ်ရမှာ စိတ်လေးတယ်။
သူက သိပ်သွားချင်တော့၊ ကိုရွှေကျော် ကို အဖော် ရှာခိုင်းပါတယ်။ ကျွန်မလည်း
ရှာရပါတယ်။ နောက်ဆုံး ဘကြီးမိုး (ဆရာဦးမိုးသူ) ကို အဖော် ရပါတယ်။ လေယာဉ်
တစ်စီးတည်း အတူဖြစ်အောင် လေယာဉ်ကွင်းမှာ ရှိကြတဲ့မြေးတွေကို တယ်လီဖုန်း
ဆက်ပြီး အကူအညီတောင်းရတယ်။ လေယာဉ်ကွင်း ပို့ပေးမယ့်သူကလည်း၊ ဂုဏ်ထူး
ဦးသိန်းနိုင်တို့က ပို့ပေးမယ်ဆိုလို့ အဆင်ပြေသွားပါတယ်။ အဝတ်အစားလည်း
များများထည့်ခဲ့ဆိုလို့ သူ့စိတ်ကြိုက်ပဲထည့်ပေးရပါတယ်။ သွားတိုင်း စာရေးလက်စ
တွေလည်း ယူသွားပါတယ်။ အပေါ်အကျီမလိုဘူး၊ ဝတ်သွားတဲ့ဂျာကင်အကျီပဲ
ဝတ်မယ်ဆိုလို့ ထပ်ထည့် မပေးပါ။

မနက် ၄ နာရီအိပ်ရာကအတူထပြီး၊ သူ ရေချိုးအဝတ်လဲတာစောင့်ပြီး၊
မနက်စာစားဖို့ ထမင်းစားပွဲမှာ အဆင်သင့် ပေါင်မုန့်ကြက်အူချောင်း၊ ထောပတ်
ယိုသုတ်ပြီး၊ ရေနွေးကြမ်းနဲ့ကျွေးလိုက်ပါတယ်။ ကာဖီမသောက်ပါ။ ဒါ နောက်ဆုံးလို့
ကျွန်မဘယ်သိမလဲနော်။ စားပြီးတော့ ဝတ်စုံပြည့်နဲ့ ဒုတ်၊ ဦးထုပ်ဆောင်းပြီး

အိမ်ရှေ့ကုလားထိုင်မှာ တက်ကြွစွာနဲ့ ထိုင်စောင့်နေပါတယ်။ ကိုသိန်းနိုင်ကလည်း ကားလွတ်လိုက်ပြီလို့ ဖုန်းဆက်ပါတယ်။ ၅ နာရီကျော်တော့၊ ဘကြီးမိုးတို့ကား ရောက်လာပါတယ်။ ကျွန်မက 'ဘကြီးမိုးကို အပ်လိုက်တယ်နော်'ဆိုပြီး၊ လေယာဉ် လက်မှတ် ဘကြီးမိုးလက်ထဲထည့်လိုက်ပါတယ်။ 'ကိုယ် ဒီလောက်မမေ့သေးပါဘူး။ ကိုယ့်ပေးလည်း ရပါတယ်'လို့ ပြောသေးတယ်။ သူ့ရောကိုယ်ရော လက်ပြုပြီး အိမ်ထဲ ဝင်ခဲ့ပါတယ်။ နောက်ဆုံးဆိုတာ ဘယ်သိပါ့မလဲ။ ကျွန်မလုပ်နေကျ ဘုရားသောက်တော်ရေ လဲ၊ ပန်းဆီမီးပူဇော်၊ ဘုရားရှိခိုး၊ မေတ္တာပို့၊ အမျှဝေ၊ ခြံထဲဆင်း ကိုယ်လက်လှုပ်ရှား လုပ်ပါတယ်။ (သူနဲ့အတူလုပ်နေကျ၊ အခုတော့ ကျွန်မ တစ်ယောက်တည်းပေါ့။ နေ့စဉ် အတူနေလာကြတာ အနှစ် ၅၇ နှစ်ကျော် သတ်ရစရာတွေချည်းပါပဲ။ 'သားသမီးဆိုတာ ဧည့်သည်၊ နောက်ဆုံး တို့အဘိုးကြီး အဘွားကြီးပဲ ကျန်ခဲ့မယ်' လို့ပြောတဲ့အတိုင်း၊ နေ့စဉ်နှစ်ယောက်တည်း အတူနေလာကြတာ၊ မနည်းမျှသိပ်ပြီး တရားထိုင်၊ တရားနာ၊ ပုတီးစိပ်၊ လမ်းလျှောက် နည်းမျိုးစုံနဲ့ မေ့ပျောက်အောင်နေရပါတယ်။)

သူ မန္တလေးရောက်တော့ ကျွန်မဆီဖုန်းဆက်ပါတယ်။ ကျွန်မ ကလည်း ထုံးစံအတိုင်း၊ အစားမလွန်ဖို့ ဆေးသောက်ဖို့ သတိပေးရပါတယ်။ သူ့တပည့်တွေလည်း မသင့်တာမကျွေးဖို့ ဆေးတိုက်ဖို့ မမေ့အောင်၊ သတိပေးရပါတယ်။

ကျွန်မ သူနဲ့သွားတဲ့အခါ အသက်တွေလည်း ကြီးလာကြပြီမို့၊ hotel အောက်ထပ် သက်သာတဲ့နေရာမှာ တည်းပါတယ်။ သူကတော့၊ သူ့တပည့်တွေနဲ့ စားလိုက်သောက်လိုက်၊ ရယ်စရာတွေပြောလိုက်နဲ့ နေချင်ပါကယ်။ ဒါကြောင့် အဲဒီအခေါက်မှာလည်း ဘကြီးမိုးက ပြောပါတယ်။ 'အတူ hotel မှာတည်းဖို့ လုပ်ထားတာ၊ သူ့တပည့်တွေလာကြိုတော့ ကျွန်တော်တို့တောင် နှုတ်မဆက်ဘဲ လိုက်သွားတယ်' ပြောပါတယ်။

၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၂၉ ဒေါ်အမာမွေးနေ့၊ သူ့တပည့်တွေ လာခေါ်တယ်။ သူ တော်တော်ပျော်တယ်လို့၊ သူတို့ကိုမေးတော့ ပြောကြပါတယ်။ သူ နောက်ဆုံးဓာတ်ပုံမှာ တွေ့ရပါတယ်။ နောက် ရတနာပုံတက္ကသိုလ် သူ့တပည့် ပါမောက္ခ နီတွတ် ဒေါ်စောခင်ကြီးတို့ ခေါ်တာကိုလည်း သွားပြီး၊ အစားသောက်တွေနဲ့ ဧည့်ခံတာ ဓာတ်ပုံထဲမှတွေ့ပါတယ်။ နောက် သူတည်းတဲ့ ၃ ထပ်သမိုင်းဌာနကို တက်ရတာပေါ့။ တော်တော်ပင်ပန်းမယ် ထင်ပါတယ်။ သူ ပျော်နေတော့ ပင်ပန်းမှန်း သတိမထားမိဘူးထင်ပါတယ်။ ညနေ ၅ နာရီခွဲ ကျွန်မနဲ့ဖုန်းဆက်တော့၊ ဒေါ်အမာမွေးနေ့ လူတွေများကြောင်း၊ အစားအသောက် မလောက်ကြောင်း ပြောပါတယ်။ ကျွန်မကလည်း ထုံးစံအတိုင်း ဆေးသောက်ရဲ့လားမေးတော့၊ 'သောက်ပါတယ်၊ နေလည်းကောင်းပါတယ်' ပြောပါတယ်။ 'မနေ့က(၂၈ နိုဝင်ဘာ) မီးလောင်တာ၊

တိုးလှတို့အိမ် ပါသလား' မေးသေးတယ်။ 'မပါပါ အိမ်ကကားမောင်းတဲ့ ဝင်းသာထွန်း တို့တော့ သူတို့ပစ္စည်းတွေ ကားတွေနဲ့ပြောင်းလာရကြောင်း' ကျွန်မ ပြောပြပါတယ်။ သူနဲ့ကျွန်မ နောက်ဆုံးစကားပြောခြင်းပါ။

၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၃၀၊ နံနက် ၃ နာရီခွဲမှာ ကျွန်မအိပ်ရာဘေးက တယ်လီဖုန်း မြည်လာပါတယ်။ ကျွန်မက U.S.A. က မိတ်ဆွေထံမှ ထင်ပါတယ်။ မဟုတ်ပါ။ ကျွန်မ လုံးဝ မမျှော်လင့်တဲ့ သတင်းဆိုးပါ။ ဒေါက်တာ ခင်မောင်အေး ထံမှ ဖြစ်ပါတယ်။ 'မမရီ စိတ်အေးအေးထားပါ။ ဆရာ နေမကောင်းလို့ ဆေးရုံတင်ရပါတယ်။ မမရီလိုက်လာမှ ဖြစ်ပါမယ်' လို့ ပြောပါတယ်။ 'ဆရာ ဘာဖြစ်တာလဲ မေးတော့ ချောင်းဆိုးတာပါ' လို့ ပြောပါတယ်။ 'ချောင်းဆိုးတာနဲ့ ဘာလို့ ဆေးရုံတင်ရမှာလဲ' ဆိုတော့၊ 'ခွဲနည်းနည်းကျပ်လို့ပါ။ ဆရာဝန်ကြီးတွေလည်း ရှိပါတယ်။ စိတ်အေးအေးထားပါ' လို့ ပြောပါတယ်။ အရေးကြီးမှန်းတော့ သိပါတယ်။ ကျွန်မမှာ ဘာအတိတ်နိမိတ်မှ မပြပါ။ အိပ်မက်လည်းမမက်။ ဘုရားစာပဲ ရွတ်ပြီး၊ အားလုံးကိုဖုန်းဆက် သားသမီးတွေကိုလည်းဖုန်းဆက်၊ လေယာဉ်လက်မှတ် ရရန်လည်း ဖုန်းဆက်ရပါတယ်။ သားကြီးက မရှိပါ။ မန္တလေးကို အလုပ်တာဝန်နဲ့ သွားပါတယ်။ နိုဝင်ဘာ ၂၇ မှာ၊ သူက ရထားနဲ့ မန္တလေးသွားပါတယ်။ ၂၈ မှာ သူ့အဖေက လေယာဉ်နဲ့ မန္တလေးသွားပါတယ်။ ၂၈ ညနေမှာ သားကြီးက သူ့ အဖေနဲ့ သွားပြီး စကားပြောပါသေးတယ်။ နောက်ဆုံး နှုတ်ဆက်ရတဲ့သဘော ဖြစ်သွားပါတယ်။ 'မင်း ဒေါ်အမာမွေးနေ့ မလာနဲ့၊ လူတွေ များမယ်' လို့လည်း ပြောသွားပါတယ်တဲ့။

ကျွန်မ မြေး သန်းထွန်းမောင်ကို ခေါ်ပြီး၊ ကျွန်မတို့ကားကိုမောင်းနေကျ ကားသမားကို အခေါ်လွှတ်ပါတယ်။ ဒေါက်တာတိုးလှကလည်း သူတို့အချင်းချင်း သတင်းရကြတော့၊ ကျွန်မသားနဲ့ သမီးများအိမ်ကို ကားနဲ့သွားခေါ်ပြီး၊ 'ဆရာတော့ ဆုံးပြီ။ နင်တို့လုံးဝ မငိုကြနဲ့၊ မမရီက အသက်လည်းကြီးပြီ၊ ခရီးလည်း သွားရဦးမယ်' လို့ ပြောပြီးခေါ်လာပါတယ်။ ကျွန်မကို တိုးလှလည်းမြင်ရော၊ သူ့အသံရော နှုတ်ရောပျက်နေလို့၊ 'နင့်ဆရာဘာဖြစ်လဲ ငါ့ကိုမှန်မှန်ပြော' လို့ ငိုပြောပါတယ်။ သူကလည်း လန့်ဖျပ်ပြီးတော့ ပြောတော့ပြောပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ခရီးသွားရမှာမို့၊ လေယာဉ်ကွင်းကို သွားရပါတယ်။ သမီးထွေးနဲ့ သူ့ယောက်ျား လေယာဉ်ကွင်းကို လိုက်ပို့ပါတယ်။ လေယာဉ်လက်မှတ်လည်း သူပဲ ဝယ်ပေးပါတယ်။ လေယာဉ်နဲ့မှာလုပ်တဲ့ သစ္စာမြဲသိန်းကလည်း၊ ကျွန်မကိုအားပေးပြီး လေယာဉ်ပေါ်ထိ လိုက်ပို့ပါတယ်။ မြေး သီဟအောင်ကလည်း လေယာဉ်ပေါ် လိုက်ပို့ကြပါတယ်။ သူတို့လည်း ကျွန်မလိုပဲ၊ သူတို့အဖိုးဆုံးပြီဆိုတာ မသိကြပါ။ 'အဖွား နှလုံးရောဂါ ဆိုတာ၊ တတိယအကြိမ် နှလုံးအောင့်မှ စိုးရိမ်ရတာပါ။ အဖိုးက အခုမှ ပထမအကြိမ် မစိုးရိမ်ပါနဲ့' ပြောပါတယ်။ ကျွန်မအိမ်မှာကျန်ခဲ့တဲ့ သား သမီး မြေး

များတော့ ပြောင်းဆန်အောင် ငိုကျန်ခဲ့ကြပါတယ်လို့ နောက်မှသိရပါတယ်။ ကျွန်မလည်း လေယာဉ်ပေါ်မှာ ဘုရားစာရွတ်ပြီး လိုက်သွားပါတယ်။ မနက် ၆း ၂၈ မှာ မန္တလေးလေယာဉ်ကွင်းကို ရောက်ပါတယ်။ ကြိုတဲ့သူ တစ်ယောက်မျှ မတွေ့ပါ။ ထူးဆန်းတယ်လို့ဆိုပြီး လေယာဉ်ကွင်းအနံ့ လိုက်ရှာပါတယ်။ သန်းထွန်းမောင်မှာ မန္တလေးဖုန်းနံပါတ် မပါလို့ ရန်ကုန် ဖုန်းဆက်မေးမယ်လို့ ဖုန်းဆက်ဖို့လုပ်တုန်း၊ လာကြိုကြတဲ့ ဘကြီးမိုးနဲ့ ကိုညိုကိုတွေ့ပါတယ်။ သူတို့လည်း မျက်နှာ မကောင်းကြပါ။ ကျွန်မက 'ဆရာ ဆေးရုံမှာလား၊ ဘယ်ဆရာဝန်နဲ့ ကုနေတာလဲ သက်သာရဲ့လား၊ သတိရောရဲ့လား၊ သန်းရင်မာက ဘာပြောလဲ၊ ငါတို့ အတွေ့အကြုံကတော့ နှလုံးကို ဖိပေးရင် သတိရလာတယ်'လို့ ကျွန်မလည်း ပြောမိပြောရာတွေ လျှောက်ပြောနေမိတယ်။ သူတို့ကလည်း အင်းမလုပ် အဲမလုပ် ဖုန်းတွေ လျှောက်ဆက်နေ ကြပါတယ်။

အမရပူရလမ်းဆုံရောက်တော့ နီတွတ်တို့အုပ်စုနဲ့တွေ့ပါတယ်။ သူတို့က ကျွန်မတို့ကားကို လက်ပြပြီးရပ်ခိုင်းပါတယ်။ ကျွန်မကလည်း အလောတကြီး 'နင်တို့ဆရာ ဘယ်သူနဲ့ထားခဲ့လဲ၊ ဘယ်လိုနေလဲ၊' အငမ်းမရမေးပါတယ်။ သူတို့ မျက်စိ မျက်နှာပျက်ပြီး၊ ကျွန်မတို့ကားပေါ်ကို နီတွတ်ကို တွန်းတင်ပြီး၊ နီတွတ်က 'အန်တီ စိတ်အေးအေးထားပါ' ဆိုပြီး၊ စကားစပါတော့တယ်။ 'ငါ့ကို စကားပလ္လင်ခံမနေနဲ့၊ နင်တို့ဆရာ ဘာဖြစ်လဲပြော' ဆိုတော့၊ 'ဆရာဆုံးပြီ' လို့ ပြောပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ပေါက်ကွဲပါတော့တယ်။ သူတို့ကစိုးရိမ်ပြီး၊ ကျွန်မ တစ်ခုခုဖြစ်မှာ လန့်နေကြပါတယ်။ ကျွန်မ ဘာမှမဖြစ်ပါ။ ဘာတတ်နိုင်မှာလဲ။ 'ကဲ အခု ငါ ဘယ်သွားရမလဲ' လို့မေးတော့၊ 'သမိုင်းဌာနမှာပါ။ အန်တီလာမှ စီစဉ်ဖို့ ထားပါတယ်'လို့ ပြောပါတယ်။ သမိုင်းဌာနကို ကျွန်မ အားတင်းပြီးတက်သွားပါတယ်။ တကယ် ဆုံးသွားပါပြီ။ ကုတင်ပေါ်မှာ ကျွန်မပေးလိုက်တဲ့ဝတ်စုံလေးနဲ့ ပါးစပ်က သွားရည်တွေ ကျလို့၊ ကျွန်မလာတာ သူ ဘယ်သိပါတော့မလဲ။ ဆုံးပြီ။ ဘဝခြားသွားပြီ။ ဒီဘဝမှာ ဘယ်မှာမှရှာမတွေ့တော့ပါလား။ တပည့်တပန်း အသိမိတ်ဆွေတွေကလည်း ဝမ်းနည်းပူဆွေးငိုကြရုံအပြင် ဘာတတ်နိုင်ကြမှာလဲ၊ ကျွန်မကို ဘယ်လိုလုပ်ချင်လဲ မေးကြပါတယ်။

သူနဲ့ကျွန်မ 'တို့သေရင်၊ အဖေ အရင်သော်လည်းကောင်း၊ အမေ အရင်သော်လည်းကောင်း နေ့ချင်းပြီးသပြိုဟ်ပါ။ ဘယ်သူမှ ဒုက္ခမပေးကြပါနဲ့' လို့သားသမီးတွေကို မှာထားပါတယ်။ အခုတော့ ကျွန်မတောင် အသက်မမီလိုက်ပါ။ သူ့သား၊ သမီးတွေ၊ အဖေရဲ့ နောက်ဆုံးခရီး တွေ ချင်ကြမှာပါ။ ဒါကြောင့် ရန်ကုန်ကို ပြန်ယူချင်ပါတယ်ဆိုတော့၊ အဆင်သင့်ပဲ နာရေးအသင်းက 'ကူညီပါမယ်' ပြောပါတယ်။ နောက်တစ်ခါ 'ဆရာဆုံးတာ လက္ခယနေ့မို့ နေမကူးရပါ။ ဒီနေ့ပဲ ချက်ချင်း သပြိုဟ်ရပါမယ်' လို့ပြောပြန်တယ်။ ကျွန်မ ဘာပြောနိုင်တော့မှာလဲ၊ ကံစိပ်ရာပေါ့။

သား၊ သမီးတွေကို မိရာလေယာဉ်နဲ့လိုက်လာဖို့ ဖုန်းနဲ့ပြောရပါတယ်။ ၃ အုပ်စုခွဲပြီး လာကြပါတယ်။ နောက်ဆုံး ညနေ ၅ နာရီကျော်မှ သမီးနှင်းနဲ့ မြေးခိုင်ဇင်ထွန်းတို့ ရောက်လာကြပါတယ်။ အဲသည်တော့မှ သူ့ကို ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ် ရပါတယ်။ သပိတ်သွပ်တာလည်း အစိုရော၊ အခြောက်ရောလို့ပြောပါတယ်။ ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူ အများ သူ့ချစ်တဲ့သူတွေ၊ ဇွဲကောင်းကောင်းနဲ့ စောင့်ပြီးအလောင်းကို လူထမ်းကြပါတယ်။ တောင်မင်းကြီးဇရပ်မှာ အလောင်းပြင်ပြီး၊ အဲသည့် မယ်ဇယ်ပင်ကုန်းမှာ နေချင်းပြီးဂူသွင်းပါတယ်။ 'သူခင်တဲ့နေရာ၊ သူချစ်တဲ့တပည့်၊ သူနေချင်တဲ့နေရာမှာ ထားခဲ့ရပါပြီ။ ဆရာတော်ဦးပညာကိုလည်း ကျွန်မလျှောက်ခဲ့ပါတယ်။ 'အရှင်ဘုရား၊ တပည့်တော် သူ့ကို အရှင်ဘုရားဆီမှာထားခဲ့ပြီ။ ပြန်ခေါ်လို့လည်း မလိုက်တော့ဘူး။ တပည့်တော် ရန်ကုန်ပြန်ပါပြီဘုရား' ဆိုတော့ ကိုယ်တော်လည်း ဘာပြောရမှန်း မသိ စိတ်ထိခိုက်ပုံရပါတယ်။

တောင်သမန်ကိုလာတိုင်း၊ ပျော်ပျော်ပါးပါး စားကြ၊ သောက်ကြ၊ နောက်ကြ၊ ပြောင်ကြနဲ့ ပျော်ပျော်ပါးပါးနေလာကြတာ၊ သေမင်းခွဲသွားတော့ မပျော်နိုင်ကြတော့ပါ။ နောက် အဲဒီမှာတွေ့တော့ရော ပျော်နိုင်ကြပါတော့မလား။ ကျွန်မတို့ မေရီစန်းစန်းအေးအိမ်နဲ့ မေရီသမီး အဂ္ဂူအိမ်မှာခွဲအိပ်ကြပါတယ်။ ဘယ်သူမှ အိပ်မပျော်ကြပါ။ မီးလည်းပျက်လို့ မီးစက်မောင်းပေးရပါတယ်။ အန်တီ ဘာလုပ်ချင်သလဲလို့ သူ့တပည့်တွေက ပြောပါတယ်။ တို့ ရန်ကုန်ပြန်ရုံပဲပေါ့။ ဟိုမှာ ရက်လည်ဆွမ်း ကျွေးဦးမယ်။ အခုမနက် ဘုရားသွားမယ်။ သူ့ဂူသွားပြီး ကန်တော့နှုတ်ဆက်ပါမယ်။ လေယာဉ်လက်မှတ် တစ်စုတည်းရအောင်ဝယ်ပေးပါလို့ ပြောရတယ်။

၂၀၀၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၊ ကျွန်မတို့ ဘုရားကြီးကို မိသားစုသွားဖူးကြပါတယ်။ ပြီးတော့ သူ့ဂူကိုသွားပြီး၊ ပန်း ရေချမ်း ဆီမီး အမွှေးတိုင်နဲ့ မိသားစုတွေ ကန်တော့ခဲ့ကြပါတယ်။ ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ကြေကွဲခြင်းများစွာနဲ့ နောက်ဆုံးခွဲခွာရပါတော့တယ်။ အတူတူခရီးသွားနေကျ။ သူတစ်ယောက်တည်း သွားရင်လည်း ကျွန်မ သူပြန်လာရင် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာနဲ့ ကြိုနေကျ။ အခု အသွား အပြန် ဘယ်မှာမှ မတွေ့တော့ပါကလား။ သတိရစရာ၊ လွမ်းစရာတွေ များလှပါကလား။ နောက်ဆုံးတော့ ဘဝခြားသွားပါပြီ။ သူလည်းသူ့ဘဝမှာ ပျော်နေမှာပါ။ ငါ အလှူဒါနကုသိုလ်ကောင်းမှုတွေလုပ်ပြီး၊ လူ့ဘဝမှာ မသေသရွေ့ တရားနဲ့ဖြေနေရမှာပါလို့ သတိပေးနေရပါတယ်။ ကျွန်မ သူခရီးထွက်တိုင်း၊ ၉ ပါးသီလ ဆောက်တည်ပါတယ်။ အစစအဆင်ပြေအောင်လို့ပါ။ အခုနောက်ဆုံး ၂၀၀၅ ဇူလိုင်ဘာ ၂၈၊ သူ ခရီးထွက်သွားတဲ့ အဲဒီနေ့ကတည်းက၊ ကျွန်မ သီလဆောက်တည်တာ ဒီနေ့ အထိပါ။ ဆက်လက်ဆောက်တည်သွားဦးမှာပါ။

ဒေါ်ခင်ရီ

၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၃၀*

■ လဲဝင်းခိုင်

၁၉၈၂ ခုနှစ်မှာ အဘိုးနဲ့အဘွားက ပြည်ပကို ထွက်သွားတယ်။ ကျွန်မ အသက် ၅ နှစ် ၁၉၈၅ ခုနှစ်မှာ၊ ခဏပြန်လာတယ်။ အဲဒီတော့မှ အဘိုး အဘွားကို သေသေချာချာမြင်ဖူးတာပါ။ နောက်ပိုင်း စာရေးတတ်လာတော့ အဘိုးအဘွားဆီကို သောကြာနေ့တိုင်း၊ စာရေးပါတယ်။ 'သို့ . . . အဘိုးနဲ့ အဘွားနေကောင်းလား။ လဲတို့ နေကောင်းပါတယ်' လို့၊ အမြဲ စ,ရေးတယ်။ အဘိုးနဲ့အဘွား၏ ဓာတ်ပုံတွေနဲ့အတူ လက်ဆောင်ပစ္စည်းတွေလည်း ပို့ပေးပါတယ်။ ကလေးဘဝမှာ ပျော်စရာ အချိန်တွေပေါ့။ နောက်ပိုင်း ပထဝီဉာဏ်စမ်းပုစ္ဆာလေးတွေပါ၊ စာရေးပြီး အဘိုးက မေးတယ်။ မမှန် ပေမယ့် ကြိုးစားပြီးဖြေခဲ့ပါတယ်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ အဘိုးနဲ့ အဘွား မြန်မာပြည်ကို၊ အပြီးပြန်လာပါတယ်။ အဘိုးအဘွားနဲ့ မနေဖူးသေးဘူး။ ၁၀ နှစ်အရွယ် ကလေး တစ်ယောက်အတွက်တော့ သိပ်ပျော်တာပေါ့။ အမေ့ဘက်က အဘိုး အဘွားက အဲဒီအချိန် မရှိတော့ပါ။ အဲဒီတုန်းက၊ ကျောင်းက မနက် ၇ နာရီ တက်ရပါတယ်။ ၆ နာရီခွဲလောက်ဆို၊ အဘိုးက လမ်းလျှောက်ရင်းနဲ့ အိမ်ကိုဝင်လာပါတယ်။ မုန့်စားပြီးတော့ ကျွန်မကျောင်းသွားတဲ့အခါ၊ အဘိုးက ကျောင်းအထိ လိုက်လာပါတယ်။ ပြီးရင် ဈေးထဲဝင်ပြီး၊ ပစ္စည်းတွေဝယ်ပြီးမှ အိမ်ပြန်ပါတယ်။ အသက်ကြီးလာတော့ ၊ အဘွားက စိတ်မချလို့ လမ်းလျှောက် မထွက်ခိုင်းတော့ပါ။

ဩစတြေးလျဆိုတာ တိုက်ကြီးတစ်ခု။ ဩစတြီးယားဆိုတာ ဥရောပက နိုင်ငံတစ်ခုမှန်း၊ အဘိုးကျေးဇူးကြောင့် ကျွန်မ ၃ တန်း ကတည်းက သိနေခဲ့ပါပြီ။ အဘိုးက၊ မြေးတွေရဲ့ ပညာရည်ချွန်ဆူပေးပွဲကိုလည်း၊ ကိုယ်တိုင်လိုက်ပြီး ဓာတ်ပုံရိုက်ပေးပါတယ်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှာ၊ အဘိုးနဲ့အတူ ကျွန်မတို့မိသားစု တောင်ကြီး၊ အင်းလေး၊ မန္တလေး ခရီးထွက်ပါတယ်။ ကျွန်မ ၅ တန်းရောက်နေပါပြီ။ တောင်ကြီးမှာ အဘိုးညီ အငယ်ဆုံး ရှိပါတယ်။ မန္တလေးရောက်တော့၊ ကျွန်မတို့ညီအစ်မ နှစ်ယောက်ကို အဘိုးက ခေါ်ပြီး၊ ဈေးဝယ်ထွက်ပါတယ်။ မန္တလေးမြို့ထဲက စတိုးဆိုင်တစ်ဆိုင် (နာမည်မမှတ်မိပါ) မှာ၊ ဒိုင်ယာရီတစ်အုပ်စီ ဝယ်ပေးပါတယ်။ ပြီးတော့ ခရီးအကြောင်း မှတ်ခိုင်းပါတယ်။ အဲဒီက စပြီး၊ ကျွန်မ ဘယ်ခရီးသွားသွား၊ မှတ်တမ်း အမြဲရေးပါတော့တယ်။ ဒီမှတ်တမ်းတွေဟာ ကျွန်မဘဝမှာ အလွန်အသုံးဝင်ခဲ့ပါတယ်။ အဘိုးပေးခဲ့တဲ့ အကျင့်ကောင်းတစ်ခုပါ။

ကျွန်မငယ်စဉ်က၊ ခဲတံတွေကို ၁ လက်မလောက်အထိရောက် ရင်တောင်၊ ဘောပင်အဖုံးစွပ်ပြီးရေးပါတယ်။ သူငယ်ချင်းတွေက စကြတယ်။ အဲဒီခဲတံတိုလေးတွေကို အဘိုးက အိမ်လာတော့ တွေ့သွားပြီး၊ နောက်တော့ အစွပ်တစ်ခုပေးပါတယ်။ အစွပ်က အတိုး၊ အလျှော့ လုပ်လို့ရတော့၊ အင်မတန်အဆင်ပြေပါတယ်။ အဘိုးလည်း ဒါမျိုးတွေ သုံးနေတာပဲဆိုပြီး၊ အဖော်ရှိသွားလို့ ပျော်တယ်။ ငယ်ငယ်တုန်းက စနေ၊ တနင်္ဂနွေတိုင်း အဘိုးအဘွားအိမ်မှာ မြေးတွေစုကြတယ်။ အဘိုးအဘွားက ဘယ်တော့မှ မဆူမရိုက်ပါ။ လိုသမျှ အကုန်ပေးပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကိုယ့်အိမ်ကိုတောင် မပြန်ချင်ပါ။ ကြီးလာတော့ အဘိုးအဘွားဆီ ညမအိပ်နိုင်တော့ပါ။

၂၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှာ၊ ကျွန်မအပါအဝင် မြေး အကြီး ၄ ယောက် အဘိုးအဘွားနဲ့ ငါးသိုင်းချောင်းသွားကြတယ်။ အဘိုးရဲ့ဇာတိဒေသကြီးရွာကို ရောက်တယ်။ အဘိုးတို့ရဲ့ ခြံဝင်းကိုလည်း သွားကြည့်တယ်။ အဘွားဇာတိ၊ ကွမ်းယား (ကွမ်းလျား)ကိုလည်း ရောက်ခဲ့တယ်။ အပြန်မှာ ချောင်းသာဝင်ကြတယ်။ အဘိုးက ပင်လယ်လှိုင်း စီးတယ်။ အဘွားနဲ့ကျွန်မတို့က မစီးပါ။ ကမ်းစပ်မှာပဲ ခရုကောက်ကြတယ်။ ပြီးတော့ အုန်းစိမ်းရည်တွေ သောက်ကြတယ်။ ခရီးမှာ၊ အဘိုးနဲ့ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ၇ ယား ဆွဲကြတယ်။ အဲဒီဇယားက၊ ကျွန်မတို့ မြေးတွေအတွက် အဘိုးပေးခဲ့တဲ့ အမွေတစ်ခုပါ။

၁၉၉၇ ခုနှစ်မှာ၊ ကျွန်မ ဆယ်တန်းစာမေးပွဲဖြေပြီးတော့ သား၊ သမီး၊ မြေးတွေနဲ့ အဘိုးအဘွား ပုဂံ၊ ပုပ္ပားကို သွားကြတယ်။ အဘိုးနဲ့ အတူသွား

တဲ့ခရီးဟာ၊ ကျွန်မတို့အတွက် အင်မတန်အကျိုးရှိပါတယ်။ ပုဂံဘုရား တစ်ဆူကိုဝင်ဖူးရင် အဲဒီဘုရားရဲ့ထူးခြားချက်နဲ့သမိုင်းကို ပြောပြတယ်။ ညဘက်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်း ပြောပြတယ်။ မဟာယာနနဲ့ ထေရဝါဒရဲ့ကွာခြားမှုလည်း ပါပါတယ်။ အဲဒီမှတ်စုတွေဟာ အခု အလွန်တန်ဖိုး ရှိနေပါပြီ။ ဆယ်တန်းအောင်တော့ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်တွေ ဖတ်ခိုင်းပါတယ်။ 'အင်္ဂလိပ်စာတတ်ချင်ရင် အင်္ဂလိပ်စာ များများ ဖတ်ပါ'လို့ တိုက်တွန်းပါတယ်။ တက္ကသိုလ်ရောက်တော့၊ ဒုတိယနှစ်မှာ အဘိုးက ကျွန်မတို့ကို 'စာတမ်း တွေ၊ ဆောင်းပါးတွေရေးပါ။ ဒါမှ လေ့လာဖြစ်တော့၊ ပညာရပ်ကို ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပိုသိတာပေါ့' လို့ ပြောပါတယ်။

အဘိုးနဲ့စကားပြောတိုင်း၊ အဘိုးက သူ့ရဲ့ငယ်ဘဝအကြောင်းတွေ၊ လက်ရှိခေတ်အကြောင်းတွေ အမြဲပြောပါတယ်။ အဘိုးက ရယ်စရာတွေ လည်း ပြောတတ်ပါတယ်။ ထိမိလွန်းလို့ မြေးတွေအတွက် အမှတ်ရစရာ တွေပေါ့။ ငယ်ငယ်ကတည်းက၊ အဘိုးကို ကျွန်မသတိထားမိတာ အလွန် အလုပ်လုပ်တာ ပါပဲ။ အဘိုးမှာ အားလပ်နေတယ်ဆိုတာ မရှိပါ။ အသက် ရှစ်ဆယ်ကျော်အထိ၊ တွေဝေခြင်း မရှိ။ အလုပ်လုပ်နေဆဲပါ။ အဘိုးက မနက် ၅ နာရီ ထပြီ။ ည ၁၂ နာရီမှ အိပ်ရာဝင်တာပါ။ ကျွန်မမှာ၊ ယင်း စိတ်တွေပေါ်လာရင် အဘိုးကိုသတိရပြီ။ အလုပ် ထလုပ်ပါတယ်။ အချိန်ကို အကျိုးရှိစွာနေတတ်အောင်၊ အဘိုးက လမ်း ညွှန်ခဲ့တာပါ။

၂၀၀၂ ခုနှစ် ဧပြီ ၆ ရက်မှာ၊ အဘိုးရဲ့ ၇၉ နှစ်မြောက်မွေးနေ့ကို မန္တလေးမှာလုပ်တော့၊ ကျွန်မတို့ မြေးအကြီးငါးယောက် အဘိုးအဘွား နဲ့အတူ၊ မန္တလေးလိုက်သွားခဲ့တယ်။ ပြင်ဦးလွင်၊ မုံရွာလည်း ဝင်ကြတယ်။ ဖိုးဝင်းတောင်၊ ရွှေဘတောင်လည်း ရောက်ခဲ့တယ်။ အဲဒီခရီးဟာ အဘိုး၊ အဘွားနဲ့အတူသွားရတဲ့ နောက်ဆုံးခရီးပါပဲ။ အသက် ၈၀ ကျော်လာတော့ အဘိုးက၊ 'အဘိုးရဲ့အဘိုးက အဘိုးအသက် ၇ နှစ် ၈ နှစ်မှာဆုံးတာ။ အခု ဆုဆုက၊ အဲဒီအရွယ်ရောက်တော့မယ်' လို့ ပြောပါတယ်။ ဆုဆု ဆိုတာ မြေးတွေထဲက အငယ်ဆုံးလေးပါ။ အဘိုးက ဘာကိုရည်ရွယ်ပြီး ပြောသလဲဆိုတာ သိပေမယ့်၊ အဘိုးကို ကိုးဆယ်ကျော်အထိ နေရမယ် ထင်ထားတာပါ။

၂ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၅ ခုနှစ် တနင်္ဂနွေနေ့မှာ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းက သီလယူပြီး၊ အဘိုးအဘွားဆီသွားပါတယ်။ အဘိုးစာကြည့်ခန်းထဲမှာ၊ မြေး၊ အဘိုးတွေ စကားပြောကြတယ်။ အဘိုးက 'ဘယ်ကလာလဲ' မေးတော့၊ 'သီလယူပြီး ပြန်လာတာပါ'လို့၊ ကျွန်မတို့ ဖြေပါတယ်။

အဲဒီတော့ အဘိုးက၊ 'သီလဆိုတာ စောင့်ထိန်းရတာ၊ ပေးစရာ၊ ယူစရာ မဟုတ်ပါ' လို့ ပြောတယ်။ အစဉ်အလာအရ လုပ်နေရပေမယ့်၊ အဘိုးပြောတာကို ကျွန်မ သိပ်သဘောကျသွားပါတယ်။ အဘိုးက ဆက်ပြီး၊ 'သမီးတို့ စာမရေးဘူးလား' လို့ မေးတယ်။ ကျွန်မက 'ကဗျာတွေတော့ ရေးပါတယ်။ စာတမ်းပြုစုဖို့ကတော့ လေ့လာဆဲပါ'လို့ ဖြေတယ်။ အဘိုးက ပြုံးပြီး 'အဘိုးတို့ မန်လည်ဘုန်းကြီးကျောင်းကို ပုရပိုက်ကူးဖို့သွားတုန်းက၊ အဲဒီကျောင်းက ဘုန်းတော်ကြီးကို ဘာကျမ်းတွေ ပြုစုလဲလို့မေးတော့၊ အရင်လူရေးတဲ့ ကျမ်းတွေတောင် ဖတ်လို့ မကုန်သေးဘူးတဲ့။ သမီးက အဲဒီလိုဖြစ်နေပြီ'လို့ ပြောပါတယ်။ အဲဒီနေ့ဟာ အဘိုးနဲ့ အချိန်အကြာကြီး စကားပြောရတဲ့ နောက်ဆုံးနေ့ပါပဲ။

၂၀ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ညနေ ၆ နာရီလောက်မှာ၊ အဘိုးနဲ့ အဘွား အပြင်သွားရင်း အိမ်ကိုဝင်လာပါတယ်။ ကျွန်မတို့က၊ အဘိုးကြိုက်တဲ့ အကြော်စုံ ကျွေးတော့၊ အဘိုးက 'ဗိုက်ပြည့်နေပြီ'လို့ ပြောတယ်။ ပြန်ခါနီး ကျတော့ အဘိုးက၊ 'ဒီအကြော်တွေကို ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ ထည့်ပေးလိုက်လေ' လို့ ရယ်ပြီး ပြောပါတယ်။ ခြံတံခါးနားမှာ အဘိုးခြေချော်တော့၊ ကျွန်မတို့ညီအစ်မ၊ အဘိုးကို ဝိုင်းထိန်းပေးကြတယ်။ အဘိုးက ရယ်ပါတယ်။ တကယ်တမ်း အဘိုးလဲရင်၊ ကျွန်မတို့ မထိန်းနိုင်ဘူးလေ။ အဘိုးကားပေါ်တက်ပြီး ကားထွက်ခါနီးတော့၊ လက်ပြနုတ်ဆက်ပါတယ်။ အဲဒါဟာ နောက်ဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းလို့ ဘယ်လိုမှ မတွေးမိပါ။

၂၇ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ၊ ကျွန်မအဖေ အလုပ်ကိစ္စနဲ့ မန္တလေးကို သွားရပါတယ်။ အဘိုးက ၂၈ ရက်နေ့ မန္တလေးကို သွားပါတယ်။ ၂၈ ရက်နေ့ညနေမှာ၊ ဖေဖေနဲ့အဘိုး မန္တလေးမှာဆိုကြတယ်။ မိသားစုဝင်တွေ ထဲမှာ ကျွန်မ အဖေက၊ ကံအကောင်းဆုံးလို့ ဆိုရမှာပါ။ အဘိုးကို နောက်ဆုံး တွေ့နိုင်ခဲ့သူပါ။

၃၀ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ မနက် ၃ နာရီခွဲမှာ ဖုန်းမြည်လာတယ်။ ကျွန်မ အမေ ဖုန်းကိုင်တယ်။ စိတ်ထဲမှာ ထင်သွားတယ်။ မေမေက၊ 'အဘိုး ဆေးရုံ တင်ရတယ်။ အဘွား၊ မန္တလေးကို ချက်ချင်းလိုက်သွားလိမ့်မယ်'လို့ ပြောပါတယ်။ ကျွန်မတို့ သားအမိ မနက် ၃ နာရီ ၄၅ မိနစ်မှာ၊ အိမ်က ထွက်လာခဲ့တယ်။ လမ်းထိပ်အရောက်မှာ ကားတစ်စီးရပ်လာပါတယ်။

ဆရာ ဒေါက်တာဦးတိုးလှ ဖြစ်နေပါတယ်။ ကျွန်မ စိုးရိမ်စိတ်တွေ ပိုဝင်လာပါတယ်။ လမ်းမှာ၊ ကျွန်မအဒေါ်(အဘိုးရဲ့ဒုတိယသမီး) ကို၊ ဝင်ပြောပါတယ်။ ကားပေါ်ပြန်ရောက်တော့ အဘိုးဆုံးပြီဆိုတာ သိရပါတယ်။

ကျွန်မ ဘယ်လိုမှ မယုံနိုင်သေးပါ။ ၂၀ ရက်နေ့က အဘိုးရဲ့ နှုတ်ဆက်နေပုံကို မျက်စိထဲ မြင်ယောင်လာပါတယ်။

မနက် ၄ နာရီ ၁၅ မိနစ်မှာ အဘွားဆီရောက်တယ်။ အဘွားက မန္တလေးလိုက်ဖို့ အားလုံးအဆင်သင့်ဖြစ်နေပါပြီ။ ရောက်ရောက်ချင်းမှာ အဘွားက၊ ဆရာ ဦးတိုးလှကို 'နင့်ဆရာ ဘာဖြစ်သလဲ။ ပြောစမ်းပါ' လို့ငိုပြီး မေးတယ်။ မနက် ၅ နာရီမှာ အဘွားလေဆိပ်ကို သွားပါပြီ။ အဘွား မျှော်လင့်ချက် မကုန်ဆုံးစေချင်ပါ။

ကျွန်မ အိမ်ပြင်ထွက်လာပြီး၊ ကောင်းကင်ကို မော့ကြည့်လိုက်တယ်။ တန်ဆောင်မုန်းလကွယ်ရဲ့ ဝေလီဝေလင်းဟာ၊ လရောင်မဲ့ပြီး ကြယ်တွေနဲ့သာ လင်းနေရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီလမင်းက၊ ပြန်ပေါ်ထွက်လာဦးမှာပါ။ ကျွန်မတို့ချစ်တဲ့ လမင်းကြီး 'အဘိုး'ကတော့၊ ဘယ်တော့မှ ပြန်လာမှာ မဟုတ်တော့ပါ။ မျက်ရည်တွေကြားမှာ၊ ကြယ်တွေတောင် မှုန်ဝါးဝါး ဖြစ်နေပါတော့တယ်။ 'ကိုယ့်ကြောင့် သူတစ်ပါးကို အနှောင့်အယှက် မဖြစ်စေချင်ပါ' ဆိုတဲ့အဘိုးဟာ၊ သူ ကွယ်လွန်ချိန်မှာတောင်၊ သူတစ်ပါးကို အနှောင့်အယှက်မပေးခဲ့ပါ။ 'စိတ်ထားကောင်း၊ အလုပ်ကောင်း၊ အဆုံးကောင်း' တွေ လုပ်နိုင်ခဲ့တဲ့အဘိုး၊ ကောင်းရာသူဂုဏ်ရောက်မှာ သေချာပါတယ်။

စာမေးပွဲတွေမှာ၊ 'မမေ့နိုင်သောနေ့တစ်နေ့'ဆိုတဲ့ စာစီစာကုံးကို ကြုံဖူးကြမှာပါ။ ကျွန်မ ဘယ်တော့မှ မဖြေပါဘူး။ ကျွန်မမှာ မမေ့နိုင်လောက်အောင် ခံစားရဖူးတဲ့နေ့ မရှိခဲ့လို့ပါ။ အခုတော့ ဒီ ၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာ ၃၀ ကို ကျွန်မ ဘယ်တော့မှ မမေ့နိုင်တော့ပါ။

လဲဝင်းနိုင်

၃၁၁၁၀၃၀၆၁၂

သမိုင်းအုပ်ဆောင်းစာစဉ် အမှတ် (၈)
 (သန်းထွန်းရေးတဲ့ စာတမ်းနဲ့ ဆောင်းပါးများ စုစည်းမှု)

ထွေထွေရာရာ
မြန်မာသမိုင်း

သန်းထွန်း
 M.A., B.L., Ph.D., D.Lit. (London)

ကျွန်မတို့ရဲ့ မြင်ဆရာ၊ ကြားဆရာအဘိုး*

ငင်မေကျော်

ကျွန်မရဲ့အဘိုးဟာ၊ သမိုင်းပညာရပ်မှာ ဆရာတစ်ဆူဖြစ်သလို၊ လက်တွေ့သင်ကြားပြသခဲ့တဲ့ ဆရာတစ်ယောက်လည်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သုတေသနအလုပ်ကိုသာ တစ်ဘဝလုံးလုပ်ကိုင်ခဲ့သူ၊ သုတေသီဘဝကိုသာ ခုံမင်နှစ်သက်ခဲ့သူ၊ သုတေသီအဖြစ်သာ ခံယူသုံးနှုန်းခဲ့သူ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့်လည်း သူ့ကိုယ်သူ ဆရာကောင်းတစ်ယောက်အဖြစ် မခံယူခဲ့ပါ။ ထက်လွန်းသောဆရာနောက် အမိမလိုက်နိုင်ကြသော ချစ်တပည့်များကို 'ဆရာထက် တပည့်လက်စောင်းထက်' စေချင်တဲ့ စိတ်ဆန္ဒများလွန်းတာကြောင့်၊ ကရုဏာ ဒေါသောနဲ့ပြောဆိုခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ကျွန်မအဘိုးဟာ၊ သူ့သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် ၁၇ နှစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တဲ့ တစ်ခါတုန်းက မန္တလေးတက္ကသိုလ်သမိုင်းဆောင်နဲ့ တပည့်သားမြေးများအပေါ် ချစ်ခင်မှုကို၊ သေဆုံးချိန်တိုင်အောင် သက်သေပြခဲ့သူ

* WAVES, ၁/၀၈ ဇူလိုင် ၂၀၀၇၊ ၁၅၈ - ၁၆၀။

ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့နေချင်သောနေရာမှာ တမင်ခေါင်းချလေရာ သလားလို့ ကျွန်ရစ်သူကျွန်မတို့အားလုံး တွေးတောဖြေသိမ့်ခဲ့ရတဲ့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်မတို့မြေးတွေထဲမှာ အဘိုးရဲ့သမိုင်းပညာအမွေကို ဆက်ခံသူ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ အဲဒီအတွက်၊ ကျွန်မတို့ရွေးချယ်ရာ ပညာရပ်နယ်ပယ်အသီးသီး အပေါ်၊ အဘိုးဟာ ကောင်း၏၊ ဆိုး၏ မဝေဖန်ခဲ့ပါ။ အဘိုးရဲ့သမီးကြီးဖြစ်သူ ကျွန်မ အမေကလည်း၊ သူတို့ငယ်ငယ်ကလည်း အဘိုးဟာ သား၊ သမီးကို မိမိလိုရာ ပုံသွင်းစေခိုင်းခဲ့သူမဟုတ်ကြောင်း၊ ကျွန်မတို့ကိုပြောပြခဲ့ပါတယ်။ အဘိုးရဲ့ခံယူချက်မှာ၊ ကာယကံရှင်၏ စိတ်ဆန္ဒအလိုက် ရွေးချယ်မှုအပေါ် မှန်ကန်စေရန်၊ တည့်မတ်ပေးမည်။ လိုအပ်သလို ဖြည့်ဆည်းပေးမည်။ ပညာရပ်ကို လိုက်စားရာတွင် ဘွဲ့လွန်၊ ပါရဂူဘွဲ့အထိ လိုက်စားလိုပါက၊ အတတ်နိုင်ဆုံး ထောက်ပံ့ဖြည့်ဆည်းပေးလိုတဲ့ဆန္ဒ ရှိခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်မ ဆယ်တန်းအောင်ပြီး တက္ကသိုလ်တက်နေချိန်မှာလည်း၊ အဘိုးက ဘယ်ပညာရပ်မဆို ဆရာတစ်ဆူဖြစ်အောင်လေ့လာဖို့ ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ အဘိုးကိုယ်တိုင်လည်း၊ သမိုင်းပညာရပ်နဲ့ ဘဝမှာ တင့်တင့်တယ်တယ် ရပ်တည်နိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ သွန်သင်ခဲ့ပါတယ်။ လူဆိုတာအရာအားလုံးမှာ မထူးချွန်နိုင်တာကြောင့်၊ မိမိရွေးချယ်ရာပညာရပ်ကို တစိုက်မတ်မတ်လုပ်ဖို့ တဖြောင့်တည်းသောစိတ်ထားဖို့ အဘိုးက နမူနာပြုလုပ်ဆောင်ခဲ့ပါတယ်။

ကျွန်မတို့ဘွဲ့ရပြီး လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ကြတော့လည်း၊ အဘိုးကတပြုံးပြုံးနဲ့ ကျေနပ်နေခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ကို အလုပ်ကြီးစားလုပ်ဖို့ တစ်ခါမှမပြောဖူးပေမယ့်၊ သူကိုယ်တိုင်ကတော့ အလုပ်နဲ့လက်ပြတ်တယ်မရှိပါဘူး။ သူပြောခဲ့သလို “ကျွန်တော် ဘယ်တော့မှ အငြိမ်းစားမယူဘူး” ဆိုတာကို၊ ဆက်တိုက်ထွက်လာတဲ့ သုတေသနစာတမ်းတွေ၊ စာအုပ်တွေနဲ့ သက်သေပြခဲ့ပါတယ်။ ပုံမှန်သုတေသနအလုပ်၊ စာရေးစာဖတ်လုပ်ရင်း တစ်ဖက်ကလည်း စာအုပ်စာပေချစ်မြတ်နိုးသူပီပီ၊ သူ့စာအုပ်တွေနဲ့ လက်ပွန်းတတီးနေတတ်ပါတယ်။ အဘိုးဆီမှာ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသားတွေမပြတ်တာမို့၊ သူတို့အတွက် ရှာဖွေရအဆင်ပြေစေဖို့ စာအုပ်ကတ်တလောက်များ ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ထားပါတယ်။ အဘိုးစုဆောင်းထားတဲ့ စာအုပ်တွေကများလွန်းလို့၊ အဲဒီစာအုပ်တွေကို ပြုပြင်မွမ်းမံရတာနဲ့တင်၊ အဘိုးအတွက် အပန်းဖြေစရာ အလုပ်တွေ မပြတ်ရှိနေပါတယ်။

အဘိုးရဲ့အငြိမ်းစားဘဝဟာ ကံကောင်းပါတယ်။ သူ့လုပ်ချင်တဲ့ အလုပ်တွေကို ကောင်းကောင်းလုပ်နိုင်အောင်၊ အဘွားကလည်း ပါရမီဖြည့်ပေးခဲ့ပါတယ်။ အဘိုးဟာ သူ့ခံယူချက်အတိုင်း အတူနေတဲ့သူကို

စိတ်ချမ်းသာအောင် ထားတယ်ဆိုတာ၊ ကျွန်မတို့မျက်မြင်ပါပဲ။ အဘွားကို မျက်နှာငြိုအောင် လုပ်တာ တစ်ခါမှမတွေ့ဖူးပါဘူး။ အဘိုးဟာ မိသားစု ဆွေမျိုးများအတွက်၊ 'သစ်တစ်ပင်ကောင်း' သဖွယ် မားမားမတ်မတ် ရပ် တည်ခဲ့သူတစ်ဦး ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့အားလုံး အဘိုးရဲ့ ကျေးဇူးနဲ့မကင်း ကြပါဘူး။ အဘိုးဟာ လူသိများတဲ့ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်တာကြောင့်၊ အဘိုးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကျွန်မတို့တစ်တွေဟာလည်း၊ သွားလေရာမှာ မျက်နှာပွင့် တယ်လို့ ပြောလို့ရပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ အလှည်းသင့်လို့၊ အဘိုးတို့ ဆရာတပည့်တွေအကြောင်း ပြောချင်ပါတယ်။ အဘိုးရှိတုန်းက ပုဂံ၊ မန္တလေး၊ ပြင်ဦးလွင်၊ မုံရွာတို့ကို၊ အဘိုး၊ အဘွားနဲ့အတူ၊ ကျွန်မတို့မြေးတွေ သွားလည်ဖူးပါတယ်။ အဘိုးရဲ့ တပည့်တွေက အစားအသောက်ဆိုရင်လည်း၊ လိုလေသေးမရှိအောင် အဘိုးကြိုက်တာတွေ ကျွေးမွေးပြုစုကြပါတယ်။ အဘိုးမျက်နှာတစ်ချက် မငြိုစေရပါဘူး။ သွားချင်တဲ့နေရာဆိုလည်း မဆိုင်းမတွ၊ မညည်းမညူ လိုက်ပို့ပေးကြပါတယ်။ အဘိုးတပည့်တွေရဲ့ ဆရာသမားအပေါ် ရိုသေသိ တတ်တဲ့စိတ်ကို၊ ကျွန်မတို့အားလုံး မလေးစား မချီးကျူးဘဲမနေနိုင်ပါဘူး။ အဘိုးကိုသာမက အဘွားနဲ့ ကျွန်မတို့မြေးများ အပေါ်မှာပါ။ လိုလေသေး မရှိ ကူညီခဲ့ကြတာကိုလည်း အမြဲကျေးဇူးတင်လျက်ရှိပါတယ်ဆိုတာ၊ ပြော ခွင့်ကြံ့တုန်းပြောချင်ပါတယ်။ တစ်ဆက်တည်းမှာပဲ၊ ကျွန်မကိုယ်တိုင်လည်း 'သစ်တစ်ပင်ကောင်း' ဖြစ်အောင် ကြိုးစားချင်တဲ့စိတ် ဖြစ်လာအောင် စေ့ဆော်ပေးခဲ့တဲ့အဘိုးကိုလည်း၊ အခါခါကျေးဇူးတင်မိပါတယ်။

အဘိုးမှာ ပညာရှင်ပီသတဲ့စိတ်ဓာတ် ရှိတယ်ဆိုတာ၊ ပညာရပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ အဘိုးနဲ့မကင်းတဲ့သူတိုင်း သိကြပါတယ်။ အဘိုးမှာ ဆရာစားချန်ခဲ့တဲ့ စိတ်ဓာတ်မရှိသလို၊ ပညာရှင်ပီပီ သူသိသမျှကို အမြဲဖော်ထုတ်ရေးသား တင်ပြသူ ဖြစ်ပါတယ်။ အဘိုးဟာ သူ့ဝသီအတိုင်း စကားချိုချိုမပြောတတ်ပေ မယ့်၊ သူ့ စေတနာ၊ မေတ္တာဟာ ရောင်ပြန်ဟပ်တယ်လို့ပြောလို့ ရပါတယ်။ သူ့တပည့်တွေက သူ့ကို ချစ်ခင်လေးစားတာ ကျွန်မတို့မျက်မြင်ပါပဲ။ ဒီလို ဆရာသမားစိတ်ဓာတ်၊ ပညာရှင်စိတ်ဓာတ်ကိုလည်း၊ ကျွန်မအခါခါ အတု ယူမိပါတယ်။

ကျွန်မတို့မြေးအဘိုးဆက်ဆံရေးဟာ သူများနဲ့မတူပါဘူး။ သူများ မြေး အဘိုးတွေလို တရင်းတနီးသွန်သင်ဆုံးမမှုမျိုး ကျွန်တို့မှာမရှိပါဘူး။ ကျွန်မ ရှေ့မှာပြောခဲ့သလို အဘိုးဟာ သူ့ကိုယ်တိုင်လည်း လွတ်လွတ်လပ်လပ်နေ တတ်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ကိုလည်း ဘယ်မသွားရ၊ ဘာမလုပ်ရစသဖြင့်

မချုပ်ချယ်ပါဘူး။ ကျွန်မတို့သိတတ်တဲ့အရွယ်ကစပြီး၊ အဘိုးမှာလည်း များလာတဲ့တာဝန်ဝတ္တရားတွေ၊ ပုံမှန်သုတေသနအလုပ်တွေနဲ့ အမြဲအလုပ်ရှုပ်နေတတ်ပါတယ်။

အရင်တုန်းကတော့ အဘိုးနဲ့တရင်းတနီးစကားပြောချင်စိတ်မျိုး ခဏခဏဖြစ်ဖူးပေမယ့်၊ အခုတော့အဘိုးရဲ့အနေအထားကို ကျွန်မတို့နားလည်သွားပါပြီ။ အဘိုးဟာ သူလုပ်လက်စအလုပ်တွေကို တစ်ပိုင်းတစ်စထားခဲ့ပြီး၊ ဘယ်သူမှ မလွန်ဆန်နိုင်တဲ့ ထာဝရခရီးရှည်ကြီး ထွက်သွားခဲ့ပါပြီ။

သူ့အသက်ရှင်နေတုန်းမှာလဲ ဇရာရဲ့သဘောကို ရိပ်မိသူဖြစ်တဲ့အတွက်၊ သူ့နေဖို့အချိန်နည်းလာပြီဆိုတာ သိနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်လည်း အသက်အရွယ်နဲ့မမျှ အလုပ်တွေကို မနားမနေလုပ်ခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ အဘိုးရဲ့ တစ်သက်တာလုပ်ဆောင်မှုတွေနဲ့ သဘောထားခံယူချက်တွေဟာ၊ အဘိုးပေးခဲ့တဲ့ အမွေအနှစ်၊ သင်ခန်းစာတွေပဲလို့ ကျွန်မတို့မှတ်ယူပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ကျွန်မတို့ရဲ့ 'မြင်ဆရာ၊ ကြားဆရာ' ဖြစ်တဲ့ အဘိုးရဲ့ အလေ့အကျင့်ကောင်းတွေကိုအတုယူပြီး၊ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်လာအောင် ကြိုးစားနေပါတယ်ဆိုတာ၊ ဒီစာမျက်နှာ ထက်ကနေ အဘိုးကိုအသိပေးချင်ပါတယ်။

ဇင်မေကျော်

ဆရာသန်းထွန်းမွေးနေ့နဲ့ ဆရာဂူ*

မောင်မိုးသူ

ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့ဟာ ဆရာသန်းထွန်းရဲ့ မွေးနေ့ဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်တိုင်းတော့ အမရပူရက တောင်လေးလုံးမှာ ပြုလုပ်လေ့ရှိသလို ရန်ကုန်အိမ်မှာလည်း လုပ်လေ့ လုပ်ထရှိပါတယ်။ ရက်ကတော့ နည်းနည်းစိရွှေ့ပြီး အဆင်ပြေသလို လုပ်တာပါ။ ခုတော့ ဆရာမရှိတော့ပြီမို့ မွေးနေ့ပွဲမကျင်းပဖြစ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဧပြီလ ၆ ရက် ဆရာမွေးနေ့မှာ ဆရာရဲ့ဂူရှိရာမှာ ဆွမ်းကပ်ကြမယ်တဲ့။

ဆရာရဲ့ဂူကို မောင်မိုးသူ မမြင်ဖူးပါ။ ဆရာကွယ်လွန်ချိန်မှာ မန္တလေးမှာ ရှိခဲ့ပေမယ့် လေယာဉ်လက်မှတ်ကို ဆရာနဲ့အတူ အသွားအပြန်ဝယ်ခဲ့တဲ့ မောင်မိုးသူ ဟာ၊ ဆရာရဲ့ရုပ်ကလာပ် သပိတ်သွက်တရားနာသည်အထိပဲ နေနိုင်ပါတယ်။ ဆရာ ရုပ်ကလာပ်ဂူသွင်းဖို့အထိ မနေနိုင်ခဲ့ပါ။ လေယာဉ်ချိန်အမီ ကွင်းဆင်းရမှာဖြစ်လို့ ဆရာရုပ်ကလာပ်ကို နောက်ဆုံးအကြိမ်အဖြစ်ကန်တော့ပြီး၊ မမရီကို နှုတ်ဆက်ပြီး ပြန်ခဲ့ရပါတယ်။ ဆရာရဲ့ ဂူဗိမာန်ဟာ ဝိသုကာမော်လင်း ဒီဇိုင်းဆွဲတယ်လို့ ပြော တယ်။ မကြည့်ရသေး၊ မမြင်ရသေး။ ခုတစ်ခေါက် မန္တလေးကိုလာတာက 'ခန'၊ 'ကုမုဒြာ'၊ 'မော်ဒန်' အထက်မြန်မာပြည်တိုက်ခွဲ ဖွင့်ဖို့လာတာ။ တိုက်ခွဲဖွင့်မယ့် ရက်ကလည်း ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့ပဲ။ ဆရာမွေးနေ့လေ။ ဒီတော့ မနက်စောစောပဲ ဆရာရဲ့ဂူကို သွားမယ်။ ကန်တော့ပြီးတော့မှပဲ တိုက်ခွဲဖွင့်ပွဲကို လာမယ်ပေါ့။

စောစောပဲ တောင်သမန်က တောင်လေးလုံးကျောင်းကို ထွက်ခဲ့ပါတယ်။ ကျောင်းရောက်တော့ ဦးဇင်း ဦးပညာနဲ့တွေ့တယ်။ ဦးဇင်းကိုခေါ်ပြီး ဆရာဂူ ရှိရာကိုသွားရပါတယ်။ ဆရာဂူရှေ့ရောက်တော့ ကိုနီတွတ်တို့၊ ကိုဝင်းမောင်တို့ ကျော်သီဟတို့ရောက်နေကြပါပြီ။ ကျော်သီဟက ပြင်ဦးလွင်မှာနေတာ။ ဝင်းမောင် က မုံရွာ၊ ဆရာမွေးနေ့အတွက် လာကြသူတွေပဲပေါ့။ မောင်မိုးသူက ရန်ကုန်က လာတယ်လေ။ ဒီတော့ စဉ်းစားမိတယ်။ ဆရာတပည့်တွေဟာ ဆရာကို သိပ် ချစ်ကြပါကလားပေါ့။ ချစ်လည်းချစ်၊ ကြည်လည်းကြည်ညို၊ လေးလည်းလေးစား ကြတဲ့ အကြောင်းပါပဲ။ အဲ ကြောက်လည်းကြောက်ကြတာ ပါနိုင်ပါတယ်။ ကြောက် တာက ဒီလိုပါ။ ဆရာတပည့်ဖြစ်ပြီး ဆရာလို အလုပ်မလုပ်နိုင်ကြလို့၊ ဆရာလို တစိုက်မတ်မတ် မရှိကြလို့၊ ဆရာလို့ ရဲရဲတင်းတင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း မရှိကြလို့၊ ဆင်ဖြူမျက်နှာ ဆင်မည်းမကြည့်ရဲသလို ကြောက်ကြ ရှိန်ကြတာပါ။ ဆရာကတော့ အားလုံးအပေါ် ချစ်လည်းချစ်၊ ကူညီလည်း ကူညီပေးလေ့ရှိပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ

* WAVES, ၁/၀၆ ၅နံ ၂၀၀၆၊ ၁၇၀ - ၁၇၁။

တပည့်ရင်း မဟုတ်တဲ့ မောင်မိုးသူလည်း၊ ဆရာကူညီမှုကို မဝံ့မရဲ ရှောင်နေခဲ့ဖူးပါတယ်။

ကြာတော့ကြာပါပြီ။ တစ်နေ့ ဆရာက မောင်မိုးသူကို မေးတယ်။

“ကိုမိုးသူ၊ ခင်ဗျား ဘယ်မဂ္ဂဇင်းကိုင်နေသလဲ”

“ခန ပါဆရာ ” ပေါ့။

“အေး... ဒါဖြင့် ခနအတွက် စာမူရေးပေးမယ်”

ဆိုပြီး နောက်နေ့မှာပဲ စာမူရောက်လာပါတယ်။ စာမူက ‘အိမ်ရှင်အိမ်ငှားပြဿနာ’ ပါ။ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ အများကြီးတွေးလို့ရနိုင်တဲ့ စာမူမျိုးပါ။ ထည့်လိုက်ပါတယ်။ ပါပါတယ်။ စာမူခန့်စာအုပ်ကို မောင်ဝက်ကတစ်ဆင့် ပို့ခိုင်းလိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မသိချင်ယောင်ဆောင်ပြီး နောက်ထပ် စာမူပေးဖို့ အတောင်းမခိုင်းလိုက်ပါ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကြောက်လို့ပါ။ ဆရာနောက်ထပ်စာမူဟာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ပြင်ဖို့လိုအပ်လာလို့ရှိရင်၊ ဆရာစာမူလည်း မပြင်ရဲ ဆရာကိုလည်း ပြန်မပြောရဲ။ ကြည့်လည်းမကြည့်ရဲ ဖြစ်နေမှာစိုးလို့ပါ။ ဆရာကတော့ ဘာမှမဖြစ်သလို စာမူထပ်လာမတောင်းတာကို မသိဟန်ဆောင်ပြီး (တကယ်လည်းမသိတာ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်) အဲဒီကတည်းကပဲ စာမူလာမတောင်းတော့မပေးဘဲ နေပါတော့တယ်။ ဆရာက အဲဒီလိုလူ။ သူကရဲပြီး မောင်မိုးသူက ငကြောက်။ မောင်မိုးသူလည်း အယ်ဒီတာမလုပ်ခင်က၊ ရေးသင့်ရေးကိုက်ကိုင် ထင်တာကို ဆရာလို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းကြီးမဟုတ်တောင်၊ ဟိုလိုဒီလိုလှည့်ပတ်ပြီး ရေးတာပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အယ်ဒီတာလုပ်ရတဲ့အခါမှာတော့ အမြဲသတိထားနေရပါတယ်။ ကြာတော့ အကျင့်ပါလာတာကလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒီတော့ ကိုယ်တိုင်က အကျင့်ပါပြီး စိစစ်နေမိတော့တာပါပဲ။ အယ်ဒီတာဆိုတော့ တာဝန်ရှိတာလည်းပါ။ ထုတ်ဝေသူအတွက် ဆုံးရှုံးမှုတွေ မဖြစ်စေချင်တာလည်း ပါနိုင်တာပေါ့။

ခုတော့ ဆရာအုတ်ဂူရှေ့မှာ မောင်မိုးသူ ကန်တော့ရပါတယ်။ အုတ်ဂူဟာ တကယ်တော့ အပြီးသတ်အချောမကိုင်ရသေးပါဘူး။ အကြမ်းထည် ရုပ်လုံးပဲ ပေါ်ပါသေးတယ်။ အဲဒီအုတ်ဂူမှာ ထင်ရှားတာကတော့ ကြယ်ပွင့်ကြီးဖြစ်ပါတယ်။

ဒီကြယ်ပွင့်ကြီးဟာ ဓူဝံကြယ်ပဲဖြစ်ရမယ်။

လှိုင်းထန်တဲ့ပင်လယ်ပြင်ကို ဖြတ်သန်းနေကြတဲ့ ပင်လယ်ခရီးသွားတွေ အတွက်၊ လမ်းပြလမ်းညွှန်ပေးနေတဲ့ ကြယ်ပွင့်ကြီး ဖြစ်မှာပါ။

ဆရာကို အစဉ်လေးစားတဲ့ တပည့် . . .

မောင်မိုးသူ

ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့

အမျိုးသားသမိုင်းစိတ်ဓာတ်နဲ့ အတိတ်သမိုင်းသစ် တူးဖော်တွေ့ရှိချက် စာတမ်းတွေ*

■ မောင်နွေထက်

‘သူက စနစ်တကျလေ့လာထားသူ၊ အထောက်အထား ကောင်းကောင်း ပြနိုင်သည်။’

‘သူက သမိုင်းအမှန်တရားအပေါ် သစ္စာရှိသည်။’

‘တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ပညာရှင်၏အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးကြီးသည်။’

‘ပညာရှင်ဆိုသည်မှာ အသိပညာရှင်၊ အတတ်ပညာရှင်၊ အနုပညာရှင်။ ပညာရှင်မပါလျှင် တောင့်တင်းခိုင်မာသော လေးစားချစ်ခင်ခြင်း ခံရသော ငြိမ်းချမ်းသာယာသောနိုင်ငံတော် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ဟု ကျွန်တော် ဖြတ်သန်း ခဲ့ရသော သမိုင်းအတွေ့အကြုံအရ ယုံကြည်မိသည်။’

ဒါ။ ဆရာကြီးဒဂုန်တာရာရဲ့ ‘ပညာရှင်တိုက်စိုး’ ဆိုတဲ့ စာတမ်းငယ်လေးထဲက ပညာရှင်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ ခံစားဖွင့်ဆိုချက်ပေါ့။

အဲဒီပြောချက်က ‘စနစ်တကျလေ့လာထားပြီး အထောက်အထား ကောင်းကောင်းနဲ့တွင်ပြနိုင်’ စွမ်းတဲ့ပညာရှင်ကို ဆိုလိုတာ။

ပညာရှင်စစ်စစ်တွေရဲ့ ရပ်တည်ချက်က သမိုင်းအမှန်တရားအပေါ် သစ္စာရှိတာပဲ မဟုတ်လား။ ဒီလိုသစ္စာရှိတဲ့ ပညာရှင်ထဲမှာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းလည်း ထိပ်ဆုံးကပါတယ်။

၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်၊ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း သုံးဆယ်ကျော်လောက်က၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်းပြောခဲ့တာက

‘တို့နိုင်ငံဟာ နယ်ချဲ့လက်အောက်ကို ကျွန်အဖြစ်နဲ့ ရောက်ခဲ့ရဖူးပြီ။

အခု တို့လွတ်လပ်ရေးရနေပြီ ဆိုပေမယ့် နယ်ချဲ့ရန်က စိတ်မအေးရသေးဘူး။ နယ်ချဲ့ဟာ ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးနဲ့ တို့နိုင်ငံထဲကို တစ်ချိန်ချိန်မှာ ဝင်လာနိုင်သေးတယ်။ ဒီတော့ တို့မှာ အမျိုးသားစိတ်၊ တစ်မျိုးပြောရရင် မျိုးချစ်စိတ် ရှိထားဖို့ အထူးပဲလိုအပ်တယ်။ အမျိုးကိုချစ်ဖို့ဆိုတာက တို့အမျိုးမှာ

* ဒေါက်တာသန်းထွန်း ၈၀ ပြည်မွေးနေ့(၆ ဧပြီ ၂၀၀၃) အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ရေးခဲ့တဲ့ ဂုဏ်ပြုစာတမ်း။

ချစ်စရာကောင်းတဲ့ အလေ့အလာတွေကိုသိလို့ ချစ်ရတာကမှ၊ ပိုင်ပိုင် ခိုင်ခိုင်ရှိခိုင်တယ်။ ဒီတော့ တို့အမျိုးသားတွေမှာရှိတဲ့ ချစ်စရာအလေ့ တွေနဲ့ စာပေယဉ်ကျေးမှုတွေကို ဖော်ထုတ်တင်ပြဖို့ မင်းတို့ ငါတို့နဲ့ သုတေသီ တွေမှာ တာဝန်ရှိတယ်။’

ဒါ ဒေါက်တာတိုးလှကို မှာခဲ့တဲ့ အမှာစကားပါ။ နောက် ဒေါက်တာ သန်းထွန်းကပဲ၊ အမျိုးသားရင်းမြစ်ရဲ့အလေ့အလာတွေနဲ့ စာပေယဉ်ကျေးမှုတွေကို ဖော်ထုတ်လေ့လာဖို့ ဆက်ပြီးပြောတာက

‘တို့အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တွေဟာ အထူအထအများကြီးရှိ တယ်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း လူတစ်စုတည်းလေ့လာလို့ မကုန်နိုင် ပါဘူး။ ကိုယ့်မှာရှိတာကို အများပြည်သူကို မခြွင်းမချန်တင်ပြရမယ်။ လေ့ လာချင်လို့ လာတဲ့သူကိုလည်း လေ့လာခွင့်ပေးရမယ်။ ဝှက်မထားရဘူး။ ကိုယ်က ဝှက်ထားရင် သူများကလည်း ကိုယ့်ကိုဝှက်ထားမှာပဲဖြစ်တယ်။ ကိုယ့်ဆီမှာ ရှိတာကို ကိုယ်မသုံးခင်၊ သူများက ယူသုံးသွားမှာပဲလို့ မတွန့် တိုရဘူး။ ဘယ်သူကသုံးသုံး ပြည်သူတွေမှာ အကျိုးရှိတယ်ဆိုရင် ကျေနပ် နှစ်သိမ့်ရမယ်။ ဒါတွေဟာ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းသုံးလို့လည်း ကုန်သွား မှာ မဟုတ်ဘူး။ ဒီတော့ ကိုယ့်မှာဘာတွေရှိတယ်ဆိုတာ သူများကိုပြော သူများကို လေ့လာခွင့်ပေး၊ ဒီအခါ သူများကလည်း သူတို့မှာရှိတာတွေကို ပြောလာလိမ့်မယ်။ လေ့လာခွင့်ပေးလာလိမ့်မယ်။ ဒီလို အပေးအယူတွေရှိ လာရင်၊ တိမ်မြုပ်နေတဲ့ ရှေးဟောင်းအမျိုးသားအမွေအနှစ်တွေဟာ အချိန် မြန်မြန်နဲ့ ပြည်သူတွေလက်ထဲ ပြန်ပြီးရောက်လာလိမ့်မယ်။’

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ ၁၉၇၂ ခုနှစ်ထုတ် စာအုပ်ဟူသည်ဆိုတဲ့ စာအုပ် ထဲမှာ ‘မသစ်ရင် မရေးနဲ့’ တဲ့၊ သူပြောပုံက

‘အသိသစ်၊ အတွေးသစ်၊ အယူအဆအသစ် မပါရင်၊ စာအုပ်သစ်မရေးနဲ့’ လို့ ခပ်ပြတ်ပြတ်နဲ့ ခပ်ရဲရဲပြောပုံတဲ့ပညာရှင်တစ်ယောက်ပါ။

နောက်၊ (၂၀၀၀ စက်တင်ဘာ ၂) ပြောလိုက်တာက

‘အလိမ္မာ စာမှာရှိတယ်လို့ ပြောလေ့ပြောထရှိတယ်၊ မယုံပါနဲ့။ အခုအခါ မကောင်းတဲ့စာအုပ်တွေက အထွက်နှုန်း သာနေတယ်။ စာအုပ်တွေတိုင်း မဖတ်ပါ နဲ့လို့ မှာချင်တယ်။’

အဲဒီလိုခပ်ပြတ်ပြတ် ပြောတတ်တဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းမှာ အင်မတန် လေးစားစရာကောင်းတာတစ်ခု ရှိတယ်။ အဲဒါ စာတမ်းတွေဖတ်ခဲ့တာပါပဲ။ စာတမ်းဖတ်ဖို့ ဘယ်လောက်အားသန်သလဲဆိုရင်၊ မန္တလေး မေဗီမာန်စာတမ်း ဖတ်ပွဲ(၁၉၆၇ ဇန်နဝါရီ ၁၀)မှာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက၊ ‘တစ်လတစ်ကြိမ်

စာတမ်းဖတ် ဆွေးနွေးပွဲများလုပ်ဖို့ အကြံပေး'ဟောပြောခဲ့ပါတယ်။ သူ အကြံပေးတဲ့ အတိုင်းပဲ၊ သူဟာ စာတမ်းတွေကို အစဉ်အဆက်မပြတ် စာတမ်းဖတ်နိုင်သူဆိုတာ၊ သူ့စာတမ်းတွေက အထင်ကရဖြစ်ခဲ့ပြီ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ၊ စာတမ်းကို သူ ဘယ်လိုရေးသလဲ။ သမိုင်း အပေါ် အမြင်ဘယ်လိုခံယူခဲ့သလဲ။ ဘယ်လိုသုတေသီလဲ။ ဘယ်လိုပညာရှင်လဲ ဆိုတာ တစ်စေ့တစ်စောင်းသိရအောင် ၁၉၉၁ ဒီဇင်ဘာထုတ် ပေဖူးလွှာ မဂ္ဂဇင်း အမှတ် (၁၁၉)မှာ 'သမိုင်းနဲ့စကားပြောခြင်း'၊ တွေ့ဆုံခြင်းထဲက ကျွန်တော် မှတ်စု ထုတ်ထားခဲ့တာတွေ ဖတ်ကြည့်လိုက်တော့

'ကျွန်တော်တို့ သုတေသန စလုပ်ပြီဆိုကတည်းက ဘယ်သူမှ မသိသေး တာကို သိအောင်ရှာရတော့တာပဲ။'

'အသစ်အဆန်းတစ်ခု သိပြီဆိုတဲ့အခါမှာ၊ ကျွန်တော်တစ်ယောက်တည်း သိလို့ ဘာမှအရာမရောက်ဘူး။ ဘယ်တော့မှ အရာရောက်သလဲဆိုတော့ သူများလက်ထဲရောက်သွားမှ အရာရောက်တယ်။'

'ကျွန်တော်တို့က စာတမ်းရေးတယ်၊ စာတမ်းရေးပြီးတော့ကာ အဲဒီ စာ တမ်းကို စာတမ်းဖတ်ပွဲလုပ်ပြီးတော့ဖတ်၊ အဲဒီလို စာတမ်းဖတ်ပွဲ ကြီးကြီး စားစားနဲ့ မပြတ်လုပ်ပါတယ်။'

'တစ်နှစ်ကို၊ ကျွန်တော် စာတမ်း ၆ စောင်လောက်တော့၊ ဖတ်ဖြစ်ပါ တယ်။ အဲဒီစာတမ်းတစ်ခုဖြစ်မြောက်ဖို့ နှစ်လ၊ သုံးလကြာတယ်။ ပြင်ဆင် ရတယ်။'

'သိရုံထက်ပိုပြီး အချိန်ကုန်ခံပြီး လေ့လာချင်တဲ့သူတွေအတွက်၊ ကျွန်တော်တို့က တစ်မျိုးစီစဉ်ပေးရပါတယ်။'

'အဲဒီစာတမ်းကို ပုံနှိပ်ရမယ်။ ပညာရှင်တွေထုတ်ဝေလေ့ရှိတဲ့ မဂ္ဂဇင်း တစ်ခုထဲမှာ ထည့်ရမယ်။ ဂျာနယ်တစ်ခုထဲမှာ ထည့်ရမယ်။'

'ခေတ်ဟောင်းသမိုင်းကို ပိုပြီးတော့ စိတ်ဝင်စားတယ်။'

'သုတေသနလုပ်တဲ့အခါကျတော့ ကျွန်တော်စာရေးဆရာ မဟုတ်ပေ မယ့် ရေးနေရတာပဲပေါ့။'

'ဝတ္ထုရေးတယ်၊ ကဗျာရေးတယ်ဆိုတာက အရသာခံပြီးရေးတာ၊ တစ် နည်းအားဖြင့်ပြောရရင်တော့ အငြီးပြေပေါ့ဗျာ။'

'သမိုင်းကို ကျွန်တော်တို့ရေးတဲ့အခါကျတော့၊ ပထမ အထောက် အထားရှာရမယ်။ အထောက်အထားမရှိဘဲနဲ့ သမိုင်းမဖြစ်ပါဘူး။ အ ထောက်အထား မရှိဘဲနဲ့ရေးတာတွေကို၊ ကျွန်တော်တို့ သမိုင်းစစ်စစ်လို့ မခေါ်နိုင်ပါဘူး။'

အဲဒီတွေ ဆုံခြင်းဟာ၊ နှစ်အတန်ကြာမှပါတဲ့ ရွှေရုပ်စုံ မဂ္ဂဇင်းအတွဲ (၃)၊ အမှတ်(၁)ထဲမတော့၊ 'သမိုင်းနဲ့တွေ့ဆုံခြင်း'ထဲက ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ သမိုင်းအမြင်တွေ ထပ်ဖတ်ရတာက

'ကျွန်တော်တို့ရေးတဲ့စာဟာ ဖတ်မကောင်းတာသေချာတယ်။ အဲဒါကြောင့် ကျွန်တော်စာအုပ်တစ်အုပ်ရဲ့ မျက်နှာဖုံးမှာ 'ဒီစာအုပ် ဖတ်ကောင်းမယ်လို့ အာမမခံ'လို့ ရေးခဲ့တယ်။'

'အလုပ်ကတော့ ပထမ မှတ်တမ်းကိုစစ်ဆေး၊ အဲဒါပြီးရင် မှတ်စုထုတ်၊ ထုတ်ပြီးမှတ်စုကို စာတမ်းဖြစ်အောင်ရေး။'

'သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲလို့မေးရင် ကျွန်တော်တို့က လွယ်လွယ်ပဲ ဖြေပါတယ်။ အကြောင်းရယ်၊ အဖြစ်အပျက်ရယ်၊ အကျိုးရယ် ဒီသုံးခုဆက်မှ သမိုင်းဖြစ်တယ်။'

'ဦးကုလားရာဇဝင်ကြီး နိဒါန်းမှာ၊ ဘယ်လောက်ပဲကြီးကြီး သေတာပဲ ဟေ့။ သူက ဒါ သင်ခန်းစာပေးတာ။'

'သမိုင်းဆိုတာ၊ ကျွန်တော်တို့ လူ့ဘဝမှာရှိတဲ့လူသားတွေရဲ့ ခရီးလမ်း ကြောင်းရဲ့ မှတ်တမ်း။'

'အထောက်အထားမရှိရင် ကျွန်တော် စာမရေးဘူး။'

'အထောက်အထားမှာတွေ့တဲ့အတိုင်း ပြောတယ်။ မညာဘူးနော်။'

'သမိုင်းဆိုတာကတော့ ပြီးပြီးသားကိစ္စပဲ။'

'အဖြစ်အပျက်တွေ စဉ်ပေးထားရုံနဲ့ သမိုင်းမဟုတ်ဘူး။ သမိုင်းအဖြစ်နဲ့ သုံးလို့ရမယ့် အထောက်အထားလို့ပဲ ဆိုနိုင်တယ်။'

'အခုတွေ့ကြုံနေရတာတွေကို Contemporary History ခေတ်ပြိုင် သမိုင်းလို့ ယူဆပါတယ်။'

ဒါ၊ သမိုင်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ အမြင်သစ်တွေပါပဲ။ မြန်မာ့ခလေ့သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဆက်ပြီးပြောတာက

'ကျွန်တော်က မြန်မာခလေ့သမိုင်း History of Myanmar Culture ရေးဖို့ အစီအစဉ်ပုံစံချထားပြီးရှိတယ်။ မန္တလေးမှာ မြန်မာမှုသမိုင်းဆိုတဲ့ပြပွဲ တစ်ခု လုပ်ဖူးတယ်။ မြန်မာမှုသမိုင်းမှာ ကျွန်တော်က မြန်မာ့ခလေ့ တွေကိုပြ တယ်။ ခလေ့ကိုပြတဲ့အခါမှာ လွယ်လွယ်ပြောရရင် မြန်မာတွေ ဘယ်လို အဝတ် ဝတ်သလဲ၊ ဘယ်လိုအစာ စားသလဲ၊ ဘယ်လိုအိမ်မှာ နေသလဲ၊ ဘယ်လိုယုံကြည်မှုတွေ ရှိသလဲ။ စတာတွေပါ။

အဲဒီလို လေးပိုင်းပိုင်းလိုက်တဲ့အခါကျတော့၊ ဒီ မြန်မာစာပေ ဆို တာလည်း၊ ဒီမှာ တစ်ခန်းပါတယ်။ တစ်ခန်းပါလာလို့ ကျွန်တော်ရေးတာ၊

ရေးတော့ ခုနကလိုပဲ ဆောင်းပါးတွေအနေနဲ့ စာတမ်းတွေအနေနဲ့ အများကြီး ထွက်သွားပေမယ့်ကား၊ နောက်ပြန်ပြီး ဒီစာအုပ်ထဲဝင်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာစလေ့သမိုင်းထဲမှာ ခုနက 'အိုးသမိုင်း' လည်းဝင်လာမယ်။ ပုဂံခေတ် ဗုဒ္ဓသာသနာရဲ့ အပိုင်းလည်း ဒီထဲဝင်လာမယ်။

မြန်မာစာပေသမိုင်းဆိုတာကို ကျွန်တော်က ပုံစံချတဲ့အခါ ရှိပြီးသား ဦးဖေမောင်တင်ရဲ့ မြန်မာစာပေသမိုင်းစာအုပ်က စလို့ပေါ့လေ၊ နည်းနည်းပါးပါးရေးကြတာတွေရှိတယ်။ အဲဒါတွေနဲ့ ကျွန်တော်ရေးမှာ လုံးဝ ပုံစံမတူဘူး။ သူတို့က စာပေဘက်ကအမြင်ပါ။ ကျွန်တော်က သမိုင်းဘက်က အမြင်ကိုတင်ပြမှာ။

အမြင်မတူကြပုံကို အကျယ်တဝင့်ပြောစရာရှိတယ်။ ခဏလေးနဲ့ ပြောလို့ ဘာမှအရာရောက်မှာ မဟုတ်ဘူး။

မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနဂျာနယ်ထဲမှာ ပါရှိခဲ့ဖူးတဲ့ 'သမိုင်းစာတမ်း ဆုံးဖြတ်ချက်' ဆိုပြီး စာတမ်းတစ်စောင်ရေးခဲ့ဖူးပါတယ်။

ဘယ်သမိုင်းက ဘယ်လိုအာယာတနဲ့ ရေးတယ်။ ဘယ်သမိုင်းက တော့ ဘယ်လို ဆိုတာတွေကို ပြောတာက၊ ပညာရပ်တစ်ခုပဲ။

ဒါတွေ၊ ကျွန်တော် ကောက်နှုတ်ဖတ်စုပြီး တင်ပြနေတာက၊ ဒေါက်တာ သန်းထွန်းရဲ့သမိုင်းအမြင်သစ်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းနဲ့ လေးလေးနက်နက် သိစေချင်လို့ပါပဲ။

ဆက်ပြီးတင်ပြလိုတာက၊ အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း (၁၉၇၅ စက်တင်ဘာ) စာအုပ်ထဲက သမိုင်းအမြင်ပါပဲ။

'စာရေးတဲ့အခါ၊ အရင်က မသိကြသေးတဲ့အသိသစ် ပါရမယ်ဆိုလို့ ဥပဒေကို၊ ကျွန်တော်လိုက်နာပြီးရေးတယ်။'

အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်းစာအုပ် နိဒါန်းထဲမတော့

'ဘာသာရပ်တစ်ခုတည်းကို စူးစူးစိုက်စိုက် အချိန်ပြည့်လုပ်လာတော့၊ ဒီဘာသာရပ်ကို တစ်ခါထက်တစ်ခါ ပိုသိလာတာ၊ မဆန်းဘူး။ ပိုကောင်းလာတယ်။ ပိုပြည့်စုံလာတယ်။ မနေမနား အလုပ်လုပ်တဲ့အခါ ဒီလိုပဲ အမှတ်မထင်ဖြစ်လာတယ်။'

အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်းရဲ့ နိဂုံးထဲမတော့

'အရေးမကြီးတဲ့ကိစ္စကို အချိန်ကုန် မခံသင့်ဘူး။

အထောက်အထားမခိုင်ဘဲ မပြောနဲ့တဲ့။'

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက သူဟာ သမိုင်းပညာရှင်မဟုတ်။ သမိုင်းပညာကို ရှာတဲ့သူသာဖြစ်တဲ့အကြောင်း ဒီလိုပြောခဲ့တယ်။

'သမိုင်းပညာရှင်၊ ကျောင်းဆရာ၊ စာရေးဆရာ၊ ဘယ်ဟာကို ပိုပြီး နှစ်သက် သလဲလို့ မေးရင် သုံးခုစလုံးမဟုတ်ဘူး။ ငါ 'သမိုင်းပညာရှာဟေ့' လို့ ပြောမယ်။ ရှာလို့လည်း မဆုံးနိုင်ပါ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ သူ့ဘယ်လိုပဲ နှိမ့်ချပြောပြော၊ သူ့ဟာ သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လာရင် သမိုင်းပညာရှင်ကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်တယ်ဆိုတာ၊ သူ့ စာ တမ်းတွေက သက်သေခံနေပါတယ်။ ပညာရှင်ပီသတဲ့ ပညာရှင်ကောင်းတစ်ယောက် ဆိုတာ ငြင်းမရပါဘူး။

မြန်မာ့သမိုင်းနိဒါန်းစာအုပ် (၂၀၀၁ ဧပြီ) စာမျက်နှာ ၈၃/၈၄ မှာ၊ ဦးကုလား ၁၇၁၅ လောက်ကရေးတဲ့ မဟာရာဇဝင် ပဏာမ စကားမှာ၊ ရှင်ဘုရင်ကို မြှောက် မပြောဘူးဆိုတာ ထင်ရှားအောင်

'မဟာသမ္မတမင်း၊ မန္ဒာတ်မင်း၊ ဓမ္မာသောကမင်းတို့သည် ကြီးသော အာနုဘော်ရှိကုန်၏။ ထိုသို့သော မင်းစင်လျက်လည်း၊ ပျက်ခြင်း ကုန်ခြင်း သို့ရောက်ခဲ့၏' ဟူ၍ ဆိုသောစကားသည်၊ အနိစ္စ အစရှိသော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ယှဉ်၍ ဆိုလတ္တံ့သည်ဖြစ်၍၊ သူတော်ကောင်းတို့သည် များသော အစီးအပွား ဖြစ်လတ္တံ့။ ကောင်းစွာမှတ်ကုန်နာကုန်ရာ၏။

(ကုလား - ၁ - ၁၉၆၀ - ၄)

အဲဒီရာဇဝင်ဆရာကြီး ဦးကုလားရဲ့ သမိုင်းအမြင်ကို ဒေါက်တာ သန်းထွန်း က လက်ခံတယ်။ ဦးကုလားရဲ့ အဲဒီရာဇဝင်လာဝါဒကို သူ့ဆုပ်ကိုင်တဲ့ အကြောင်း၊ သူ့ မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း အမှာစာမှာ ဟောဒီလိုရေးခဲ့ပါတယ်။

'ကျွန်တော်တို့က အကျိုးနဲ့အကြောင်းနဲ့ ဆက်စပ်ပြတယ်။ ရလဒ်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြီး စကြဝတေးမင်းလည်း သေတာပဲဆိုပြီး၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းစာလို ဖတ်တာဖြစ်တယ်။ ဘယ်လိုလုပ်ရင် ပိုကောင်းမယ်ဆိုတာကိုလည်း တတ်နိုင် သလောက် ဖော်ထုတ်တယ်။'

'သမိုင်းရဲ့ သမိုင်း' စာတမ်းအပေါ် ခံယူချက်အမြင်နဲ့ရေးပုံကို၊ သူ ဆက် ပြောတာက

'ဂတိမလိုက်ဘူး။ အားမနာဘူး။ ချစ်လို့၊ မုန်းလို့၊ ကြောက်လို့၊ မသိလို့၊ အတိုး အဆုတ် မလုပ်ဘူး။ သိတဲ့အတိုင်းပြောတယ်။ အဲဒီလိုဗိုးသားရမယ် လို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးသားဖြစ်တယ်။ ရေးသာရေးတယ်၊ အလင်းမဝင်တဲ့စာတွေ လည်း ရှိတယ်။ ကြိုးစားပြီး သူများမသိတာကို ဖော်ထုတ်တယ်။ သူများ မှားတာကို ပြင်ပေးတယ်။ အဲဒါကို နားမထောင်ရင် နားမထောင်တဲ့သူမှာ သာ နစ်နာမှာ ဖြစ်တယ်။'

'ဂတိမလိုက်ဘူး။ အားမနာဘူး။ ချစ်လို့၊ မုန်းလို့၊ ကြောက်လို့၊ မသိလို့၊

အတိုးအဆုတ်မလုပ်ဘူး။ သိတဲ့အတိုင်းပြောတယ်။ အဲဒီလိုရိုးသားရမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ထားတဲ့ သမိုင်းအမြင်နဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ သမိုင်းစာတမ်းတွေကို လက်လှမ်းမီ ဖတ်မိသမျှ ကျွန်တော်စဉ်ကြည့်လိုက်တော့ -

- ၁၉၅၉ 'မြန်မာနိုင်ငံစိုက်ပျိုးရေး (အေဒီ ၁၀၀၀- ၁၃၀၀)'
ကန်သာစိမ်းလဲ့စာတမ်းဖတ်ပွဲ (၁၉၅၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၈) မှာ
အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ဖတ်ကြားခဲ့၊ ဒီစာတမ်းကို ဦးအေးသိန်းက
ဘာသာပြန်တယ်။
ကန်သာစိမ်းလဲ့စာတမ်းများ၊ ၁၉၆၉ ဩဂုတ် ၁။
- ၁၉၆၅ 'လှစ်နှင့် မြန်မာရာဇဝင်'
စိန်ပန်းမြိုင်စာတမ်းနှင့်စစ်တမ်း၊ ၁၉၆၅။
အသစ်မြင်ဗမာသမိုင်း၊ ၁၉၇၁ စက်တင်ဘာ ။
- ၁၉၆၅ 'ခေတ်ဦးမြန်မာမာစာပေ'
မြန်မာစာပေအရေးအသားသစ်စာတမ်းများ၊ ၁၉၆၅။
- ၁၉၆၆ 'မန္တလေးမြေပုံများ'
၁၃၂၈ စာပေစာတမ်းများ၊ ၁၉၆၇။
- ၁၉၆၇ 'သက္ကရာဇ် ၈၆၀ လောက်က လူမှုရေးသမိုင်း'
ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ နှစ် ၅၀၀ ပြည့်အထိမ်းအမှတ်စာတမ်းများ၊
၁၉၆၈။
- ၁၉၆၈ 'အင်္ဂလိပ်ဝင်စ မန္တလေး'
စာဆိုတော်နေ့ဓမ္မဇိမာန်စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာဖတ်၊ ၁၉၆၈။
- ၁၉၆၉ 'မန္တလေးဖြစ် အမျိုးသားစိတ်'
ကဗျာအကြောင်း စာအကြောင်းစာတမ်းများ ၁၉၆၉။
- ၁၉၆၉ 'အမှိုက်ထဲကသမိုင်း'
စာပေအင်အားစာတမ်းများ၊ ၁၉၇၀။
- ၁၉၇၀ 'မြန်မာနိုင်ငံ ကျောက်ခေတ်သမိုင်း'
စာပေလုပ်သားအင်အားသစ်စာတမ်းများ၊ ၁၉၇၁။
- ၁၉၇၂ 'ဖတ်စာအုပ်သမိုင်း'
လူမိတ်ဆွေစာအုပ်စာတမ်းများ၊ ၁၉၇၃။
- ၁၉၇၂ 'နိုင်ငံတကာစာအုပ်နှစ်ပြပွဲမှတ်တမ်း (မန္တလေး)'
လူမိတ်ဆွေစာအုပ်စာတမ်းများ၊ ၁၉၇၃။
- ၁၉၇၂ 'မြန်မာ့အိုးသမိုင်း'
ကန်သာစိမ်းလဲ့ နှစ်ပတ်လည်ပွဲ(၁၉၇၂ စက်တင်ဘာ ၁)

မချုပ်ချယ်ပါဘူး။ ကျွန်မတို့သိတတ်တဲ့အရွယ်ကစပြီး၊ အဘိုးမှာလည်း များလာတဲ့တာဝန်ဝတ္တရားတွေ၊ ပုံမှန်သူတေသနအလုပ်တွေနဲ့ အမြဲအလုပ်ရှုပ်နေတတ်ပါတယ်။

အရင်တုန်းကတော့ အဘိုးနဲ့တရင်းတနီးစကားပြောချင်စိတ်မျိုး ခဏခဏဖြစ်ဖူးပေမယ့်၊ အခုတော့အဘိုးရဲ့ အနေအထားကို ကျွန်မတို့နားလည်သွားပါပြီ။ အဘိုးဟာ သူလုပ်လက်စအလုပ်တွေကို တစ်ပိုင်းတစ်စထားခဲ့ပြီ။ ဘယ်သူမှ မလွန်ဆန်နိုင်တဲ့ ထာဝရခရီးရှည်ကြီး ထွက်သွားခဲ့ပါပြီ။

သူ့အသက်ရှင်နေတုန်းမှာလဲ ဇရာရဲ့သဘောကို ရိပ်မိသူဖြစ်တဲ့အတွက်၊ သူ့နေဖို့အချိန်နည်းလာပြီဆိုတာ သိနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်လည်း အသက်အရွယ်နဲ့မမျှ အလုပ်တွေကို မနားမနေလုပ်ခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ အဘိုးရဲ့ တစ်သက်တာလုပ်ဆောင်မှုတွေနဲ့ သဘောထားခံယူချက်တွေဟာ၊ အဘိုးပေးခဲ့တဲ့ အမွေအနှစ်၊ သင်ခန်းစာတွေပဲလို့ ကျွန်မတို့မှတ်ယူပါတယ်။ ကျွန်မလည်း ကျွန်မတို့ရဲ့ 'မြင်ဆရာ၊ ကြားဆရာ' ဖြစ်တဲ့ အဘိုးရဲ့ အလေ့အကျင့်ကောင်းတွေကိုအတုယူပြီး၊ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်လာအောင် ကြိုးစားနေပါတယ်ဆိုတာ၊ ဒီစာမျက်နှာ ထက်ကနေ အဘိုးကိုအသိပေးချင်ပါတယ်။

ဇင်မေကျော်

ဆရာသန်းထွန်းမွေးနေ့နဲ့ ဆရာ့ဂူ*

မောင်မိုးသူ

ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့ဟာ ဆရာသန်းထွန်းရဲ့ မွေးနေ့ဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်တိုင်းတော့ အမရပူရက တောင်လေးလုံးမှာ ပြုလုပ်လေ့ရှိသလို ရန်ကုန်အိမ်မှာလည်း လုပ်လေ့ လုပ်ထရှိပါတယ်။ ရက်ကတော့ နည်းနည်းစီရွှေပြီး အဆင်ပြေသလို လုပ်တာပါ။ ခုတော့ ဆရာမရှိတော့ပြီမို့ မွေးနေ့ပွဲမကျင်းပဖြစ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဧပြီလ ၆ ရက် ဆရာမွေးနေ့မှာ ဆရာ့ရဲ့ဂူရှိရာမှာ ဆွမ်းကပ်ကြမယ်တဲ့။

ဆရာ့ရဲ့ဂူကို မောင်မိုးသူ မမြင်ဖူးပါ။ ဆရာကွယ်လွန်ချိန်မှာ မန္တလေးမှာ ရှိခဲ့ပေမယ့် လေယာဉ်လက်မှတ်ကို ဆရာနဲ့အတူ အသွားအပြန်ဝယ်ခဲ့တဲ့ မောင်မိုးသူ ဟာ၊ ဆရာ့ရဲ့ရုပ်ကလာပ် သပိတ်သွက်တရားနာသည်အထိပဲ နေနိုင်ပါတယ်။ ဆရာ့ ရုပ်ကလာပ်ဂူသွင်းဖို့အထိ မနေနိုင်ခဲ့ပါ။ လေယာဉ်ချိန်အမိ ကွင်းဆင်းရမှာဖြစ်လို့ ဆရာ့ရုပ်ကလာပ်ကို နောက်ဆုံးအကြိမ်အဖြစ်ကန်တော့ပြီး၊ မမရီကို နှုတ်ဆက်ပြီး ပြန်ခဲ့ရပါတယ်။ ဆရာ့ရဲ့ ဂူဝိမာန်ဟာ ဝိသုကာမော်လင်း ဒီဇိုင်းဆွဲတယ်လို့ ပြော တယ်။ မကြည့်ရသေး၊ မမြင်ရသေး။ ခုတစ်ခေါက် မန္တလေးကိုလာတာက 'မန'၊ 'ကုမုဒြာ'၊ 'မော်ဒန်' အထက်မြန်မာပြည်တိုက်ခွဲ ဖွင့်ဖို့လာတာ။ တိုက်ခွဲဖွင့်မယ့် ရက်ကလည်း ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့ပဲ။ ဆရာမွေးနေ့လေ။ ဒီတော့ မနက်စောစောပဲ ဆရာ့ရဲ့ဂူကို သွားမယ်။ ကန်တော့ပြီးတော့မှပဲ တိုက်ခွဲဖွင့်ပွဲကို လာမယ်ပေါ့။

စောစောပဲ တောင်သမန်က တောင်လေးလုံးကျောင်းကို ထွက်ခဲ့ပါတယ်။ ကျောင်းရောက်တော့ ဦးဇင်း ဦးပညာနဲ့တွေ့တယ်။ ဦးဇင်းကိုခေါ်ပြီး ဆရာ့ဂူ ရှိရာကိုသွားရပါတယ်။ ဆရာ့ဂူရှေ့ရောက်တော့ ကိုနီတွတ်တို့၊ ကိုဝင်းမောင်တို့ ကျော်သီဟတို့ရောက်နေကြပါပြီ။ ကျော်သီဟက ပြင်ဦးလွင်မှာနေတာ။ ဝင်းမောင် က မုံရွာ၊ ဆရာမွေးနေ့အတွက် လာကြသူတွေပဲပေါ့။ မောင်မိုးသူက ရန်ကုန်က လာတယ်လေ။ ဒီတော့ စဉ်းစားမိတယ်။ ဆရာ့တပည့်တွေဟာ ဆရာ့ကို သိပ် ချစ်ကြပါကလားပေါ့။ ချစ်လည်းချစ်၊ ကြည်လည်းကြည်ညို၊ လေးလည်းလေးစား ကြတဲ့ အကြောင်းပါပဲ။ အဲ ကြောက်လည်းကြောက်ကြတာ ပါနိုင်ပါတယ်။ ကြောက် တာက ဒီလိုပါ။ ဆရာ့တပည့်ဖြစ်ပြီး ဆရာ့လို အလုပ်မလုပ်နိုင်ကြလို့၊ ဆရာ့လို တစိုက်မတ်မတ် မရှိကြလို့၊ ဆရာ့လို ရဲရဲတင်းတင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း မရှိခဲ့ကြလို့၊ ဆင်ဖြူမျက်နှာ ဆင်မည်းမကြည့်ရဲသလို ကြောက်ကြ ရှိနေကြတာပါ။ ဆရာကတော့ အားလုံးအပေါ် ချစ်လည်းချစ်၊ ကူညီလည်း ကူညီပေးလေ့ရှိပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ

* WAVES, ၁/၀၆ ၉၆ ၂၀၀၆၊ ၁၇၀ - ၁၇၁။

မှာဖတ်။

ဟံသာဝတီ နေ့စဉ်သတင်းစာ တနင်္ဂနွေအချုပ်ပို၊

၁၉၇၁ အောက် တိုဘာ ၁၅-၁၂-၁၉။

မြန်မာမီးဖုတ်မြေထည်ပစ္စည်း၊ ၂၀၀၃။

၁၉၇၂

‘မြန်မာ့အိုးသမိုင်း ဖြည့်စွက်စာတမ်း’

မြန်မာမီးဖုတ်မြေထည်ပစ္စည်း၊ ၂၀၀၃။

၁၉၇၄

‘မိုင်းဋီကာအရပ်ရပ်က နိုင်ငံရေးသဘောထားအထွေထွေ’

ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မိုင်း ၉၈ နှစ်ပြည့်မွေးနေ့ပွဲ

(၁၉၇၄ မတ် ၂၁)မှာ ဖတ်။

သခင်ကိုယ်တော်မိုင်း ရာပြည့်အထိမ်းအမှတ်၊ ၁၉၇၅။

စာပေကျာနယ်၊ အတွဲ (၃)၊ အမှတ် (၇)၊ ၁၉၉၆ မတ်- ဧပြီ။

၁၉၇၅

‘သမိုင်းဝတ္ထု (၁)’

မန္တလေး၊ ဟံသာဝတီသတင်းစာတိုက် ဘိုးဝဇီရခန်းမထဲ စနေ

စာပေပိုင်း’ မှာ ၁၉၇၅ ဇွန် ၂၁နေ့မှာ ဖတ်။

၁၉၇၅

‘သမိုင်းဝတ္ထု (၂)’

မန္တလေး၊ ဟံသာဝတီသတင်းစာတိုက် ဘိုးဝဇီရခန်းမထဲ စနေ

စာပေပိုင်း’ မှာ ၁၉၇၅ ဇွန် ၂၈ နေ့မှာ ဖတ်။

၁၉၇၅

‘ပုဂံပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး’

မန္တလေး၊ ဟံသာဝတီသတင်းစာတိုက် ဘိုးဝဇီရခန်းမထဲ စနေ

စာပေပိုင်း’ မှာ ၁၉၇၅ စက်တင်ဘာ ၂၀ နေ့မှာ ဖတ်။

စနေစာပေပိုင်းစာတမ်းများ၊ ၁၉၇၆။

၁၉၇၅

‘မြန်မာနိုင်ငံ ငလျင်စာရင်း’

စနေစာပေပိုင်းစာတမ်းများ၊ ၁၉၇၆။

၁၉၇၆

‘ဓမ္မစေတီ ဝတ္ထုစစ်တမ်း’

စပယ်ဖြူမဂ္ဂဇင်း အမှတ် (၅)၊ ၂၀၀၀ မေ။

၁၉၇၇

(မြန်မာပြန်) ‘မြန်မာနိုင်ငံမြင့်တင်ရေး’

အယ်-အက်ဖ်-တေလာရေးတဲ့စာတမ်း (၁၉၀၆ ဩဂုတ်

၁၂)ကို မြန်မာပြန်တယ်။

မိုးဝေစာပေမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် (၁၂၃) ၁၉၇၈ ဧပြီ၊ အမှတ်

(၁၂၄) ၁၉၇၈ မေ ။

၁၉၇၇

(မြန်မာပြန်) ‘ဟာပေး၏ စာတမ်းသုံးစောင်’

မောင်ထင်အောင် ချဲ့ထွင်ရှင်းလင်းရေးတဲ့ နိဒါန်းပါတဲ့စာအုပ်ကို

မြန်မာပြန်တယ်။

ငိုဝေစာပေမဂ္ဂဇင်း ၁၉၇၈ ဩဂုတ်၊ စက်တင်ဘာ၊ အောက်တိုဘာ၊ နိုဝင်ဘာ၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ဇန်နဝါရီ၊ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၁၉၇၉ မတ် ။

၁၉၈၁

‘မြေပုံဘုရား’

မြန်မာ့မီးဖုတ်မြေထည်ပစ္စည်း၊ ၂၀၀၃။

၁၉၈၄

(မြန်မာပြန်) ‘ဂျပန်နိုင်ငံရှိ ဗုဒ္ဓခြေတော်ရာ’

ဂျန်ကာတော ရေးတဲ့စာတမ်းကို မြန်မာပြန်တယ်။
လူထုချစ်သမျှ လူထုဦးလှ၊ ၁၉၈၄။

၁၉၉၃

‘မြန်မာစာပေသမိုင်းအစ’

ပင်လယ်မဂ္ဂဇင်း ၊ ၁၉၉၁ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၃ ဧပြီ။
မြန်မာ့သမိုင်းနိဒါန်း၊ ၂၀၀၁။

၁၉၉၅

‘ပုဂံလက်သစ်’

၁၉၉၅ အောက်တိုဘာ ၂ မှာ၊ တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှာ ဖတ်။

ပုဂံလက်သစ်နှင့် အခြားစာတမ်းများ၊ ၁၉၉၆။

၁၉၉၅

‘ပုဂံအနုပညာတန်ဖိုး ထိန်းသိမ်းရန်’

၁၉၉၅ အောက်တိုဘာ ၉ မှာ၊ တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှာ ဖတ်။

ပုဂံလက်သစ်နှင့် အခြားစာတမ်းများ၊ ၁၉၉၆။

၁၉၉၉

‘ရာဇပလ္လင်’

ရီရီ ရေးတဲ့စာတမ်းကို မြန်မာပြန်တယ်။
လူထုဦးလှ နှစ် ၉၀ ပြည့်၊ ၂၀၀၀။

၁၉၉၉

‘ဦးဖေမောင်တင်နှင့် မြန်မာစာပေသမိုင်း’

ဦးဖေမောင်တင် ၁၁၁ နှစ်ပြည့်တဲ့နေ့ အထိမ်းအမှတ်ပွဲမှာ ဖတ်။

ဦးဖေမောင်တင် ၁၁၁ နှစ်ပြည့်ဂုဏ်ပြုစာတမ်းများ၊ ၁၉၉၉။

၁၉၉၉

‘ဦးဖေမောင်တင်နှင့် မြန်မာဝတ္ထု’

ဦးဖေမောင်တင် ၁၁၁ နှစ်ပြည့်တဲ့နေ့ အထိမ်းအမှတ်ပွဲမှာ ဖတ်။

ဦးဖေမောင်တင် ၁၁၁ နှစ်ပြည့်ဂုဏ်ပြုစာတမ်းများ၊ ၁၉၉၉။

၂၀၀၀

‘ပုဂံကျက်သရေ’

၂၀၀၀ စက်တင်ဘာ ၁၆ နေ့၊ ဂျပန်နိုင်ငံ၊ ဖူကူအိုကမြို့မှာ ဖတ်။

ဖူကူအိုကသွားမှတ်တမ်း၊ ၂၀၀၁။

၂၀၀၂

‘ရွှေကိုင်းသား’

ရွှေကိုင်းသား နှစ် ၉၀ပြည့် မွေးနေ့(၂၀၀၂ ဇန်နဝါရီ ၅) အထိမ်းအမှတ်၊ တောင်လေးလုံးကျောင်း သူဌေးဘုရားရင်ပြင် တော် ပေါ်စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာ ဖတ်။

မြန်မာသစ်ကျနယ် အတွဲ(၁)၊ အမှတ်(၁၀၀)၊ ၂၀၀၂ ဇန်နဝါရီ ၁၁။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ စာတမ်းဖတ်တဲ့အခါ သမိုင်းမျိုးဆက်သစ်တွေ အတွက်နဲ့ သမိုင်းစိတ်ဝင်စားတဲ့သူတွေကို ‘အသစ်’ ပေးလိုတဲ့သူ ဖြစ်တယ်ဆိုတာ ‘အမှိုက်ထဲကသမိုင်း’ စာတမ်းအဖွင့်မှာ ဟောဒီလို တွေ့ရတယ်။

‘မနှစ်က မန္တလေး အထက်မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာတွေရဲ့ စာဆိုတော်ပွဲ ပြီးတော့၊ စာတမ်းတွေပေါင်းပြီး ကဗျာအကြောင်း၊ စာအကြောင်း နာမည်နဲ့ စာအုပ်တစ်အုပ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေတယ်။ စာတမ်းဖတ်ကြတုန်းက ‘အင်္ဂလိပ် ဝင်စ မန္တလေး’ ဆိုတဲ့စာတမ်းကို ကျွန်တော်ဖတ်ပါတယ်။ အဲဒီစာတမ်းဟာ ကျွန်တော်ရေးဆဲဖြစ်တဲ့ နယ်လှည့်ရာဇဝင် ထဲက အခန်း တစ်ခန်း ဖြစ်နေလို့ ကဗျာအကြောင်း စာအကြောင်း ပုံနှိပ်တဲ့အခါ ‘မန္တလေးဖြစ် အမျိုးသား စိတ်’ ကို ထပ်ပြီးရေးပေးခဲ့ပါတယ်။’

ဦးသိန်းဟန် (ဆရာကြီးဇော်ဂျီ)ကို သတိရပြီးရေးတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ စာတမ်းက ‘မြန်မာစာပေသမိုင်းအစ’ ဆိုတဲ့ စာတမ်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

‘ရှေးဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်ကို ပုံစံသစ်နဲ့ရေးဖို့ အရင်အနှစ် ၄၀ လောက်က ကျွန်တော်စတင်ကြိုးစားတဲ့အခါ ဦးသိန်းဟန်က အများကြီးကူညီတယ်။ နောက် ၁၉၆၅ က ၁၉၈၂ ထိ ကျွန်တော်အညာမှာနေရတော့ ဦးသိန်းဟန် က ‘ကိုသန်းထွန်း မန္တလေးရောက်သွားတာ ရှေးမှတ်တမ်းတွေ စုဖြစ်တာပေါ့’ လို့ ဝမ်းသာစကားပြောပါတယ်။ ဒါတွေကြောင့် ဦးသိန်းဟန် ကို သတိရအောက်မေ့ပြီး ဒီစာတမ်းကို ရေးပါတယ်။’

ဒီစာတမ်းမှာ -

‘စာရေးပညာ မထွန်းကားမီ၊ လူ့သတ္တဝါတွေ စကားစပြီး ပြောတတ်ကြတဲ့ အခါကပဲ ပုံပြင်တွေပြောတယ်၊ သီချင်းဆိုတယ်။ ရှေးရှေးကလူတွေ ပြောခဲ့ဆိုခဲ့တာတွေစုပြီး စာနဲ့ရေးဖြစ်တာ သိပ်မကြာသေးပါဘူး။ ရှင်းရှင်း ပြောချင်တာက မြန်မာတွေ စာရေးပညာမတတ်ခင်ကပဲ မြန်မာစာပေ

ရှိနှင့်ပြီ။

လို့ သမိုင်းအမြင်နဲ့ထင်မြင်ယူဆချက်ကို တင်ပြခဲ့ပါတယ်။

၁၉၆၅ခု ဒီဇင်ဘာလ (နတ်တော်လ)က မန္တလေး ဓမ္မဗိမာန် စာဆိုတော်နေ့ စာတမ်းဖတ်ပွဲမှာ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ စကားပြေကော်မရှင်ကပြုစုပြီး မောင်သာနိုး တင်သွင်းတဲ့ 'မြန်မာစာပေအရေးအသားသစ်' စာတမ်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ စာပေ လောကတစ်ခုလုံး ပွက်လောရိုက်ပြီး ဂယက်လှိုင်းတွေထခဲ့တာ အထင်ကရပါ။ မြန်မာစာပေအရေးအသား 'သစ်' ဖို့အတွက် မြန်မာစာပေရေးသားပြုစုရာမှာ ရှေးခေတ်သုံး ဂန္ထဝင်မြန်မာစကားကို မသုံးဘဲ၊ ခေတ်ပေါ်မြန်မာစကားကိုသုံးပြီး ရေးကြဖို့ နှိုးဆော်လိုက်တဲ့အတွက် ပွက်လောရိုက်သွားခဲ့ရတာပါ။

အဲဒီလို မြန်မာစာပေကို အပြောဘာသာစကားအတိုင်း ရေးဖို့၊ စွမ်းဆောင်ခဲ့သူဟာ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဖြစ်တယ်လို့ (၁၉၇၂ ခုနှစ်က 'နိုင်ငံတကာစာအုပ်' နှစ်စာတမ်းဖတ်ပွဲနောက်ဆုံးနေ့ ရေးသူဖတ်သူဆွေးနွေးပွဲမှာ) စာရေးဆရာ သိန်းသန်းထွန်းက တိတိလင်းလင်းနဲ့ ရှင်းပြဖွင့်ဟပြောခဲ့တာကို ကျွန်တော် ကိုယ်တိုင် နားနဲ့ဆတ်ဆတ်ကြားခဲ့ရဖူးပါတယ်။ (အဲဒီအချိန်က ကျွန်တော် ၁၈ နှစ်သားပဲ ရှိပါသေးတယ်။)

၁၉၆၆ မှာ ထွက်လာတဲ့ ဗမာစာပေအရေးအသားသစ် စာတမ်းပေါင်းစု။ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ 'ရှေးဦးမြန်မာစာ' ဆိုတဲ့စာတမ်းထဲမှာ -

'မြန်မာစကားကို စာနဲ့ရေးတာ ခရစ်နှစ် ၁၁ ရာစုဦးက ဖြစ်မယ်လို့ ခန့်မှန်းပါတယ်။'

လို့ ပြောခဲ့ပြီး၊ ပုဂံ အာနန္ဒာအရှေ့ဘက် မောင်ချစ်စ ယာထဲမှာတွေ့တဲ့ မြေပုံဘုရားတွေက လက်ရေးစာကိုညွှန်းပြီး

'အဲဒီအခါက လက်ငင်းပြောနေတဲ့ စကားသံကို နားကကြားသလို စာနဲ့ရေးတယ်'

လို့ ကောက်ချက်ချပြောခဲ့တယ်။

နောက် အဲဒီစာတမ်းထဲမှာပဲ မြန်မာစာပေအရေးအသားသစ်စေဖို့ သမိုင်းအထောက်အထားနဲ့ ခပ်ပြတ်ပြတ် ပြောလိုက်တဲ့စကားက -

'ပုဂံခေတ်မှာ မြန်မာတွေဟာ ရိုးရိုးလွယ်လွယ်နဲ့ ရှင်းရှင်းရေးကြတယ်။ ရှေးဦးမြန်မာစာဟာ -

- (၁) အသံထွက်အတိုင်းရေးတယ်၊
 - (၂) ရိုးရိုးနဲ့ လွယ်လွယ်ရေးတယ်၊
 - (၃) ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ်ရှိတယ်၊
- ခုခေတ်မြန်မာစာကိုလည်း ဘာမှဦးမနေဘဲ အသံထွက်အတိုင်း ရိုးရိုးလွယ်

လွယ်နဲ့ ထိထိမိမိရေးသင့်တယ်'

လို့ ဖတ်ပြပြီး ငွေဆော်ဦး တပ်လှန့်နှိုးဆော်ခဲ့ပါတော့တယ်။

အဲဒီ 'မြန်မာစာပေအရေးအသားသစ်' မှုကို မန္တလေးတက္ကသိုလ် ပါမောက္ခ ချုပ် ဦးကျော်ရင်က ဟောဒီလိုထောက်ခံခဲ့ပါတယ်။

'ကျွန်တော်တို့ ဘယ်လိုပြောသလဲ ပြောတဲ့အသံအတိုင်းရေး၊ ဒါပဲ'

'ဒီလို မန္တလေးလိုနေရာက ဟုတ်လား၊ ဒီလိုတိုးတက်တဲ့အမြင်၊ တိုးတက်တဲ့အမြင်ဆိုတာက ဗျာ၊ စွတ်သာ လုပ်သွား၊ မှန်တယ်ထင်ရင် စွတ်သာ လုပ် သွား၊ လိုက်လုပ်ရမယ်။ ဆင်သွားရင် လမ်းဖြစ်ရမယ်။ ကျွဲသွားရင် လမ်းမဖြစ်ဘူး'

ပါမောက္ခချုပ် ဦးကျော်ရင်ရဲ့ 'ဆင်သွားရင်လမ်းဖြစ်တယ်' ဆိုတဲ့ စကားဟာ မြန်မာစာပေလောကမှာ ဒီနေ့ထက်တိုင် ရာဇဝင်တွင်ကျန်ရစ်ခဲ့တဲ့ သမိုင်းဝင် စကား ဖြစ်နေပါပြီ။

သက်တော်ရှည်ကဗျာဆရာကြီး မင်းသုဝဏ်ကတော့ 'ဆင်သွားမှု' လို့ မော်ကွန်းထိုးပေးခဲ့ပါတယ်။

အဲဒီ 'ဆင်သွားမှု' နဲ့ပတ်သက်လို့ မြန်မာသစ်ဂျာနယ် [အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၂၂)] မှာ ဘဝရှင်သန်မှုအနုပညာဆိုတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းနဲ့ တွေ့ဆုံခန်းမှာ မြန်မာသစ်ဂျာနယ်က ဟောဒီလိုမေးတယ် -

'ဆရာက စာရေးတာကို စကားပြောသလိုရေးမယ်ဆိုတဲ့စာတမ်းကို ၁၉၆၇မှာ ဦးဆောင်ခဲ့တယ်လို့ မှတ်သားရပါတယ်။ ဒီစံကို ဆရာကြီး ဘယ်လောက်အထိ စံပြုထားပါသလဲ။ သဘောထားပြောင်းလဲမှုကော ရှိသေးလား'

ဒေါက်တာသန်းထွန်း ပြန်ဖြေတာက -

'၁၉၆၅ က စတယ်ဆိုတာ၊ တကယ်တော့ မဟုတ်ဘူး။ စာရေးနည်းပညာ ကို လေ့လာတဲ့အခါ လူတွေက စကားပြောတတ်ပြီးနောက် စာစတင်ရေးတာနဲ့ ပြောတဲ့အတိုင်း ရေးတာပါပဲ။ အရင်အနှစ် တစ်သန်း သုံးသိန်းလောက်က လူတွေကစပြီး စကားပြောတတ်တယ်။ မြန်မာတွေအရင် အနှစ် ၉၀၀ လောက်ကစပြီး စာရေးတတ်တယ်။ အဲဒီရေးတဲ့အခါ ပြောသလိုပဲ စပြီး ရေးတာပဲ ရေးတာတစ်မျိုး ပြောတာတစ်မျိုး မရှိနိုင်ဘူး'

'အတွေးအခေါ် မြင့်မားတဲ့အကြောင်းအရာ အကျယ်တဝင့် ရှင်း လင်းရမယ့်လုပ်ငန်းတွေမှာ တတ်နိုင်သလောက် လွယ်အောင်ပြောရမယ်။ အတွေးအခေါ် အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို လူအများလက်ထဲ ရောက်ချင်ရင် သူတို့နားလည်နိုင်တဲ့ အပြောစကားနဲ့ရေးမှ ပိုထိရောက်

စာ၊

တယ်ဆိုတဲ့ အတွေးအခေါ်ဟာ အရင်အနှစ် ၁၀၀ လောက်ကတည်းက ကမ္ဘာမှာ နေရာ အနှံ့အပြားရှိခဲ့တယ်။’

‘၁၉၆၀ လောက် စိုက်ပျိုးရေးဌာနက လယ်သမားတွေအတွက် ထုတ်ဝေတဲ့ စာအုပ်စာတမ်းတွေမှာ စာစကားနဲ့ မရေးဘဲ။ အပြောစကားနဲ့ ရေးတာကို သဘောပေါက်လာကြလို့ ပြောသလိုရေးမယ်လို့ ဆော်ဩကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကိစ္စ သဘောတူကြတဲ့အစုအဖွဲ့မှာ ကျွန်တော်က သမိုင်း အမြင်နဲ့ပြောခဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ ဒီသဘောထား အခုထိ မပြောင်းလဲပါ။’

ဒီနေ့ အင်မတန် တွင်ကျယ်လာတဲ့ မြန်မာစာပေ အရေးအသားသစ်ဟာ ၁၉၆၅ ခုနှစ်က စတင်ခဲ့တာဆိုရင် နှစ်ပေါင်း ၃၈ နှစ်တိတိရှိပြီ ဖြစ်ပါတယ်။ ၃၈ နှစ်အတွင်း ‘မန္တလေးမူ’ လို့ ခေါ်တဲ့ ‘ဆင်သွားမူ’ ဖြစ်တဲ့ မြန်မာစာပေ အရေးအသား သစ်စေ့ဖို့ ဦးဆောင်ခဲ့သူ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ကိုယ်တိုင် ဒီမူနဲ့လျှောက်လှမ်းနေတာ ဒီနေ့တိုင်ပဲ မဟုတ်လား။

‘မသိရင် ရှာပါ

သိတဲ့ အခါ

သူများသိအောင် ဝေငှပါဆိုတာ

သုတေသနရဲ့ ဆောင်ပုဒ်ဖြစ်ပါတယ်’

ဆိုတဲ့ ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်က အတုယူစရာ ကောင်း လှပါတယ်။

၁၉၅၃ ခု ဩဂုတ်လက စတင်တည်ထောင်ခဲ့တဲ့ မြဝတီမင်းကြီး သီကုံးတဲ့ ‘ဇေယျာရွှေမြေ’ သီချင်းခန်းကြီးထဲက ‘ကန်သာရေလျှံ ဝန်းကြည်စိမ်းလဲ့’ အပိုဒ် ထဲကယူပြီး ‘ကန်သာစိမ်းလဲ့’အဖွဲ့ ရဲ့တံဆိပ်ကို ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီလမှာ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ‘နှလုံးမွေ့လျော့ဖွယ်ရှိသော’ ဆောင်ပုဒ်ကို ၁၂၃၆ ခုထိုး ပုပ်ကျောက်စာတစ်ချပ်ကယူပြီး၊ ရေကန်နဲ့သစ်ပင်ပုံကို ၁၂၅၆ မှာတည်တဲ့ ပုပ် သမ္မုလဘုရား နံရံပန်းချီကနေယူပြီး ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။

‘ဦးဖေမောင်တင် ၁၉၉၈ အနှစ် ၁၁၁ ပွဲကိုလုပ်ဖို့ ငါ ဆော်ဩတယ်’ ဆိုပြီး ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင် ၁၁၁ နှစ်ပြည့် အထိမ်းအမှတ်စာတမ်းဖတ်ပွဲကို ဦး ဆောင်ကျင်းပခဲ့ပါတယ်။

အမှတ်တရသစ်ပင်စိုက်တဲ့ ဓလေ့ကောင်းတစ်ခုကို အမေရိကန်တက္ကသိုလ် တွေက ရခဲ့တဲ့အကြောင်းကို ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်းက ငါပြောချင်သမျှ ငါ့အကြောင်း သူ့အတ္ထုပ္ပတ္တိထဲကနေ ဟောဒီလို ရိုးသားစွာပြောခဲ့တယ်။

‘အမေရိကတက္ကသိုလ်တွေကို ငါရောက်တဲ့အခါ ကျောင်းဝန်းကျင်တွေကို လမ်းလျှောက်ရင်း သစ်ပင်ကြီးတွေအောက်မှာ ကျောက်ပြားလေးနဲ့ ကွယ်လွန်သူ တက္ကသိုလ်ညွှန်းမျိုး၊ ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူးတွေကို ကျန်ရစ်တဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေကလွမ်းလို့ အမှတ်တရ ဒီအပင်ကိုစိုက်ပါတယ်။ ကွယ်လွန်သူရဲ့ ထူးခြားတဲ့အစွမ်းသတ္တိကိုပေါ်အောင် စာတစ်ကြောင်း နှစ်ကြောင်း ရေးထားတယ်။ ဒါကို သိပ်သဘောကျလို့ တောင်လေးလုံးအရှင်သူမြတ်ကို ဦးသောဘိတ၊ ဦးလှ၊ ကိုစောလွင် နဲ့ ကိုယ်တော့်အတွက် မယ်ဇယ်ပင်လေးပင်ပျိုးထား၊ အောက်မှာထားဖို့ ဒီစာတွေကို ကျောက်ပြားမှာရေးထွင်းထားဆိုပြီး အမေရိကက ပို့ထားပါတယ်။

အမေရိကကပြန်ရောက်တော့ မန္တလေးမြို့တောင်တိုက်နဲ့ တောင်လေးလုံးတိုက်မှာသွားပြီး သစ်ပင်တွေစိုက်ပါတယ်။’

ကွယ်လွန်သွားရှာပြီဖြစ်တဲ့သူတွေရဲ့ ထူးခြားတဲ့အစွမ်းသတ္တိကို အမှတ်တရ သစ်ပင်စိုက်ပြီး၊ အဲဒီအမှတ်တရသစ်ပင်အောက်က ကျောက်ပြားပေါ်မှာ ရေးထွင်းထားတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ ဂုဏ်ပြုအလွမ်းစာတွေက-

ဦးသောဘိတ ရွှေကိုင်သား
(၅ ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၂-၂၉ ဇွန် ၁၉၈၇)
အမှတ်တရသစ်ပင်

မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ဓလေ့သမိုင်းဆရာတွေထဲမှာ ဆရာတော်က ဓလေ့သမိုင်းရေးတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ဖြစ်ပါတယ်။

သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်း

ဆရာတော်ရွှေကိုင်သားကို ကြည့်ညို လေးစားတဲ့တပည့်တွေက ဒီမယ်ဇယ်ပင်ကို ၇ ဩဂုတ် ၁၉၉၁ မှာ စိုက်တယ်။

လူထုဦးလှ

(၁၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၁၀-၇ ဩဂုတ် ၁၉၈၂)

အမှတ်တရသစ်ပင်

“ကျောက်တုံးထဲမှာ အရပ်ကရိုပြီးသား ကျွမ်းက မလိုတာ ခွာချပြီး
အရပ်ကို လှုပ်ရှား”

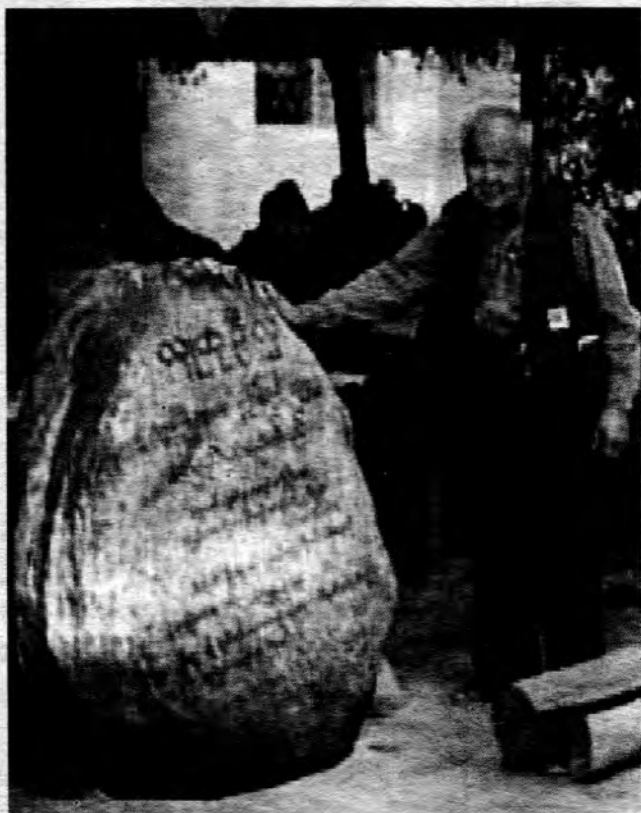
မိုက်ကယ်ဒိန်ဂျလီ

ဒီလိုပဲ ဦးလှက လူငယ်တွေကို

ထင်ပေါ်အောင် ပွဲထုတ်ပေးခဲ့တယ်

သမိုင်းပါပေမာကွ ဒေါက်တာသန်းထွန်း

ဦးလှကို ချစ်ခင်လေးစားတဲ့လူတွေက ဒီမယ်ဇယ်ပင်ကို ၇ ဩဂုတ် ၁၉၉၁ နေမှာ မိုက်ကယ်

တက္ကသိုလ်မောင်စောလွင်
 (၂၀ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၂ - ၂ ဩဂုတ် ၁၉၈၈)
 အမှတ်တရသစ်ပင်

ကိုယ့်ဘက်ကိုယ့်တာက
 ဘာကူညီရပါမလဲလို့
 စောင့်နေပါတယ်၊
 အဲဒီစိတ်ထား အမြဲရှိတဲ့သူပါ။

သန်းထွန်း

ဒါ ဒေါက်တာသန်းထွန်း စိုက်ထူခဲ့တဲ့ သစ်ပင်အောက်က အမှတ်တရ နှလုံးသား ကမ္မည်းစာတွေပါ။ အင်းဝခေတ် ကဗျာအကျော် သျှင်အုန်းညိုရဲ့ ဦးထား ညွတ်စွာ မုဒိတာ၌ ကြည်သာဝမ်းမြောက် သဒ္ဒါပေါက်' တဲ့ စာရေးဆရာမကြီး လူထု ဒေါ်အမာ ကလည်း မုဒိတာစိတ်ကြီးမားစွာနဲ့ သတင်းစာဆရာကြီး ဦးညိုမြနဲ့ စာရေး ဆရာကြီး မဟာဆွေ အမှတ်တရသစ်ပင်တွေ စိုက်တဲ့အခါ ဟောဒီလို မော်ကွန်း စာနဲ့ လွမ်းသူစာထိုးခဲ့တယ်။

ညီမြ

(၁၁ ဧပြီ ၁၉၁၄-၂၉ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၅)

အမှတ်တရသစ်ပင်

သူနဲ့အယူအဆတူကြတာရှိသလို
မတူကြတာလည်းရှိတာပဲ
ဒါပေမဲ့ ငြိမ်းချမ်းစွာ လွတ်လွတ်လပ်လပ်
သဘောထား ကွဲလွဲခွင့်ရှိတယ်လို့ ယုံကြည်တဲ့
သူငယ်ချင်း သတင်းစာဆရာ ညီမြ သို့

လူထုဒေါ်အမာ

မဟာဆွေ

(၂-၈-၁၉၁၀ - ၅-၈-၁၉၅၃)

အမှတ်တရသစ်ပင်

ဇာတိဗဟိုစာရေးဆရာကြီး မဟာဆွေအား
အစဉ်အမြဲသတိရလျက်

လူထုဒေါ်အမာ

၁၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၇၂ မှာ ဒုတိယအကြိမ် ဖယောင်းပုံနှိပ်နဲ့ ထုတ်ဝေတဲ့ မန္တလေးတက္ကသိုလ်နဲ့ကောလိပ်က သမိုင်းကျောင်းသားတွေအတွက် 'ရာသီအလိုက် သွင်းစာရေးနည်း' ကို ညွှန်ကြားသူ သန်းထွန်း၊ သမိုင်းဌာန၊ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး ဆိုပြီးတွေ့ရပါတယ်။

အဲဒီရာသီစာသွင်းစာရေးနည်းဟာ စာမျက်နှာ ၁၂ မျက်နှာရှိတယ်။ အဲဒီရာသီစာသွင်းစာရေးနည်း အခန်းတစ်ခုဖြစ်တဲ့ 'စာရေးသူ၏ဂုဏ်သိက္ခာ' ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်အောက်မှာ

- (၁) ခင်တွယ်မှု သံယောဇဉ်ဖြင့် ရှေ့နေရေးနည်း မရေးပါ။ တရားသူကြီး ရေးနည်း ရေးရန် ကြိုးစားသည်။
- (၂) ရည်ရွယ်ချက်ထား၍ ရေးလင့်ကစား၊ ကျွန်ုပ်က စုံစမ်းဖော်ထုတ်လိုက်သည်ဟု ဝင့်ဝါသောသဘော အရိပ်အမြွက်မျှ မပါစေရ။
- (၃) မုချသိ အမှန်ပြောဟု တင်းတင်းရေးပုံမျိုးထက် ယခုရှာဖွေရရှိသမျှ အထောက်အထားအရ ဤသို့သာယူရန်သင့်ပါသည်ဟု ရေးမြဲ ဖြစ်ပါသည်။
- (၄) သူတစ်ထူး၏အမှားကို ပြင်းပြင်းထန်ထန်ကဲ့ရဲ့ခြင်းပြုသည်ထက် အထောက်အထားများ ပိုမိုပြည့်စုံလာသဖြင့် ယခင်က အယူအဆ

တွင် အသင့်အတင့်ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပါသည်ဟု ပြောပြဖြစ်သည်။

(၅) ပညာရှင်လောက၏ ရိုးသားခြင်းဟူသည် ဂုဏ်ပြုသင့်သည်ကို ဂုဏ်ပြုရန် ဦးမနှေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မည်သူက စ၍ စူးစမ်းခဲ့ပါသည်။ ကိစ္စတစ်ခုတွင် မည်သည့်အဆင့်ထိ၊ မည်သူက ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခု ဆက်လက်ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရာ မည်သည့်အဆင့်ထိ တိုးပွားလာပါသည်ဟု ပြောခြင်းဖြင့် မိမိလည်း ပညာရှင်လောက၏ ရိုးသားခြင်း ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကြောင်း ပြသည်။

ပညာရှင်လောကရဲ့ ရိုးသားခြင်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းဖို့နဲ့ ဂုဏ်ပြုသင့်သူကို ဂုဏ်ပြုဖို့ လက်မနှေးဦးမနှေးကြန့်လို့ဆိုတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ အပေါင်းအသင်းရောင်းရင်းတို့ရဲ့ ကျော်ရင် ဆိုတဲ့စာအုပ်ထဲမှာ မန္တလေးတက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ် ဦးကျော်ရင် က သူ့ကို၊ သမိုင်းဒေါက်တာဘွဲ့ ပေးနိုင်မယ့်အကြံပြုချက် စာတမ်းကို ဖော်ပြခဲ့တယ်။ အဲဒီစာတမ်းမှာ ပါမောက္ခချုပ် ဦးကျော်ရင် ရေးတဲ့မူရင်းအတိုင်း ဖော်ပြပေးခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီစာတမ်းဟာ အင်မတန် စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းပါတယ်။ ဒါ သူတစ်ပါးဖော်ထုတ်တာကို ဖော်ထုတ်တာလို့ ပြောရဲတာဟာ ပညာရှင်ကောင်းတစ်ယောက်ရဲ့ ရိုးသားခြင်းကို ထုတ်ဖော်ပြသလိုက်တဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ စိတ်ဓာတ်ပဲ မဟုတ်ပါလား။

သမိုင်းဆိုတဲ့စကားပေါ် ထွန်းလာပုံကို အိန္ဒိယ ချစ်ကြည်ရေးခရီး ထဲမှာပါတဲ့ 'မပြေလည်တဲ့နယ်လှည့်' စာတမ်းငယ်လေးထဲမှာ

'ကျွန်တော်က ရာဇဝင်ကို သမိုင်းလို့ပြင်တာမကြိုက်၊ ရာဇဝင်က ရာဇဝံသက လာတာ၊ မင်းစဉ်မင်းဆက်ပဲရေးထားတာ၊ သမိုင်းလို့ဆိုတဲ့အခါ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ဓလေ့စုံအောင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးနိုင်တယ်'

'သမိုင်းလို့ပြောင်းမယ်ဆိုတာ ဦးဖေမောင်တင်က စမယ်ထင်တယ်။ သူနာမည်နဲ့ မြန်မာစာပေသမိုင်း၊ ဒေါ်အုန်း ပါဠိစာပေသမိုင်း ဆိုတာတွေက ရှေ့ဆောင်လမ်းပြဖြစ်မယ်။'

ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် စာအုပ်ရဲ့ နိဒါန်းထဲမှာ

'လူတစ်မျိုး၏ ကောင်းသောအရည်အချင်းကို အကဲခတ်ကာ၊ အပိုမပါဘဲ အမှန်ကိုမြင်သာအောင် သုတေသနပြု၍ တင်ဆက်နိုင်လျှင် ထိုလူမျိုးကို အမွမ်းတင်ရာ၊ ဂုဏ်ပြုရာရောက်သဖြင့် ထိုနည်းကိုသာလျှင် ကျွန်တော် ကြိုက်ပါတယ်။'

လို့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ဆိုခဲ့တာပါ။ 'သမိုင်းသမားကြိုက်တဲ့ စာကြည့်တိုက်' စာတမ်း ငယ်ထဲမှာ 'အထောက်အထားက သုတေသနမှာ ဆရာပါပဲ'၊ 'ကျွန်တော်တို့က

စာရှာနေတဲ့လူတွေ' ဆိုတဲ့ စကားကလည်း အင်မတန်လေးစားစရာ ကောင်းပါတယ်။

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း အမှာစာထဲမှာ သမိုင်းသုတေသနလုပ်နည်းနဲ့ ပတ်သက်လို့

'သမိုင်းရဲ့သမိုင်း စာတမ်းမှာဆိုရင် သူများမှားတာ ကြားတာတွေကို ရေးပြထားတယ်။ သူများမှားသလို ကျုပ် လိုက်မှားဘူးလို့ သိစေချင်တယ်။'

'သမိုင်းသုတေသနလုပ်နည်း မခက်ပါ။ လက်ဝင်တယ်၊ စေ့စပ် သေချာဖို့လိုတယ်။ ပင်ပန်းတယ်။ ရွှေကျင်တဲ့လူက၊ ကျောက်ရှာတဲ့လူက ချက်ချင်း စားရသောက်ရတယ်။ ချမ်းသာနိုင်တယ်။ သမိုင်းသုတေသနက စာတမ်း တစ်စောင်ရေးပြီးရင်၊ ကိစ္စိနပ်ဆေးနက်တစ်ဘူးလောက်တောင် အသုံး မဝင်ဘူး။ အဖိုးမတန်ဘူးလို့ ပြောတဲ့လူရှိပါတယ်။ အဲဒီလူ မှန်ပါတယ်။ သူများမသိတာကိုသိရလို့ ကိုယ့်ဘာသာကိုယ် ကျေနပ်တာကလွဲလို့ တခြား အသုံးမရှိပါ။ အရင်မှားသလို မမှားစေနဲ့၊ အရင်ထက်ကောင်းအောင် လုပ်ဖို့ ဆိုတဲ့ သင်ခန်းစာကိုဝေငှဖို့ တာဝန်ကိုလည်း မေ့မထားရပါ။'

'သမိုင်းရဲ့သဘော သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာ' ဆိုတဲ့ သူပြောဆိုချက်ထဲမှာ သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ သူပြောတာက

'သမိုင်းဆိုတာ အတိတ်ကို မှတ်တမ်းတင်တယ်။ ပြီးတော့ အနက် ကောက်ချက် ထုတ်တယ်။ ပြီးတော့ အနာဂတ်ကို မှန်းကြည့်တယ်။ ဒါ သမိုင်းရဲ့အလုပ်ပဲ'

သမိုင်းတတ်ထားတဲ့ လူတစ်ယောက်ရဲ့အကျိုးကိုလည်း ဟောဒီလို ပြောတယ်။

'သမိုင်းတတ်ထားရင် မအ၊ဘူး၊ မညံ့ဘူး၊ အနည်းဆုံး အညာမခံရဘူး ပေါ့ဗျာ'

'အထောက်အထားမရှိတဲ့ သမိုင်းမဖြစ်ဘူး'လို့ဆိုတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်း ဟာ 'သမိုင်းကို ကိုယ်လိုရာစွဲသုံးပြီး ရေးခဲ့တဲ့သူ မဟုတ်ဘူးဆိုတာကတော့ အသေ ချာ ဆုံးပညာရှင်တစ်ယောက်ပါ။

ခပ်ပြတ်ပြတ်ပြောတတ်တဲ့ ဆရာကြီးရဲ့စာတွေကို ကျွန်တော် မြန်ရေ ရှက် ရေ ပြန်ဖတ်တတ်ပါတယ်။ ဖတ်လို့ ကြိုက်တဲ့ နှစ်သက်လို့ မင်နီနဲ့တားထားတဲ့ စာပိုဒ်တွေ၊ ကျွန်တော်မက်မက်စက်စက် ကြိုက်နှစ်သက်တဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ သမိုင်းအမြင်စကားတွေက မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်းထဲမှာ

'ကောင်းခဲ့တာ ဆိုးခဲ့တာတွေ ဘာကြောင်းကောင်းခဲ့တယ်၊ ဆိုးခဲ့တယ် ဆိုတဲ့ သဘောသမ္ဘာများများရှိရင် ရှေ့ကိုမှန်းလို့ရတယ်။ မှန်းလို့ရရင် မအ၊တော့ ဘူးပေါ့'

မြန်မာသစ်ဂျာနယ်ထဲက 'ဘဝရှင်သန်မှုအနုပညာ' ထဲမှာ

- (၁) သမိုင်းဟာ အထောက်အထားရှိမှ တိကျမှန်ကန်တယ်။ တိကျမှန်ကန်တဲ့ အထောက်အထားကို ရအောင်ရှာထားနိုင်ရန် မအားဘူးပေါ့။ သူများလိမ်ညာတာမခံရဘူးပေါ့။
- (၂) သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်သူတွေဟာ ဂတိမလိုက်ရဘူး။ ချစ်လို့ မြှောက်ပင့်ရေးတယ်။ မုန်းလို့နှိမ့်ချတဲ့ရဲ့တယ်။ ကြောက်လို့ ဖုံးကွယ်ပြောတယ်။ မသိတာကိုဝန်မခံချင်လို့ ဖြစ်ကတတ်ဆန်းရေးတယ်ဆိုတာမျိုး ဘယ်တော့မှ မလုပ်ရဘူး။ ဂတိမလိုက်ဘဲရေးသားတဲ့ သမိုင်းစစ်စစ်ကို ရှာပြီးလေ့လာပါလို့ပြောချင်တာ။ သမိုင်းစစ်စစ်ကိုသိရင် အချုပ်ကတော့ မအားဘူးပေါ့။
- (၃) သမိုင်းကို မှတ်တမ်းအားကိုးနဲ့ရေးတယ်ဆိုတိုင်း၊ မှတ်တမ်းကိုလည်း မစစ်ဆေးဘဲ လက်မခံရဘူး။ အချို့မှတ်တမ်းတွေ လိမ်ညာပြီးဖြန်းဖုံးကွယ်ရေးထားတာတွေ ရှိနေတယ်။ အထက်ကိုတင်ပြရတဲ့ မှတ်တမ်းတွေမှာ အခြေအနေမှန်နဲ့တစ်လွဲစီရေးထားတာမျိုး ခဏခဏတွေ့ရတယ်။ ကိုယ့်အပြစ်ကို သူများအပြစ်ဖြစ်အောင်လှည့်ပတ်ရေးထားတာမျိုးလည်း ရှိတယ်။ အဲဒါကြောင့် သမိုင်းပညာရှာသူ၊ လေ့လာသူဟာ အခြေအနေမှန်ကို စူးစမ်းဖော်ထုတ်လေ့လာ ဆန်းစစ်ပြီး တွေ့ရှိရင် အလိမ်မခံရတော့ဘူးပေါ့။ မအားတော့ဘူးပေါ့။
- (၄) မှတ်တမ်းမရှိတဲ့ အကြောင်းအရာတွေလည်း ရှိတယ်။ ဒါကြောင့် အချို့မှတ်တမ်းကို ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးယူရတယ်။ အဲဒီလို အဘက်ဘက်က လေ့လာစစ်ဆေးအတည်ပြုထားတဲ့ မှတ်တမ်းတွေရပြီဆိုရင် တကယ့် အခြေအနေမှန်ကို သိပြီပေါ့။ မအားတော့ဘူးပေါ့။

လူတစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝနေထိုင်မှုသမိုင်းအမြင်နဲ့ ပတ်သက်လို့ ဒေါက်တာ

သန်းထွန်းပြောတာက

'ဘဝနေထိုင်မှုအတွက် ခေတ်သမိုင်းကို မသိလို့မဖြစ်၊ ခေတ်သမိုင်းမှာ နိုင်ငံရေးသာမက၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးတွေလည်း အရေးကြီးတယ်။ မှန်ကန်တဲ့ သမိုင်းအခြေခံသိမှ အောင်မြင်ချင်ရင် ဘယ်လိုလုပ်ဆိုတာ လမ်းညွှန်နိုင်မယ်။ ဦးစီးဦးဆောင်ပြုနိုင်မယ်။ ဆုတ်ယုတ်ရင်း အကြောင်းရင်းကို သိထားမှ ဘယ်လိုတားဆီးရမယ်ဆိုတာ သမိုင်းကအဖြေပေးမယ်။ အောင်မြင်ချင်ရင် လူ့ဘဝသင်ခန်းစာပေးတဲ့ သမိုင်းကိုသိထားမှ ဖြစ်မယ်။'

'အောင်မြင်ချင်ရင် လူ့ဘဝသင်ခန်းစာပေးတဲ့သမိုင်းကို သိထားမှ ဖြစ်မယ်' ဆိုတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ ၃၈၀ ပြည့် မွေးနေ့တိုင် အသက်ရှည်ခဲ့ပါပြီ။ (၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၃၀ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်။) ဒီအသက် ဒီအရွယ်ထိ အလုပ်

လုပ်နိုင်ဖို့ဆိုတာ မလွယ်လှပါ။ ဆရာကြီးဟာ ကိုယ်ယုံကြည်ရာ သမိုင်းအမြင်သစ် ကိုဆုပ်ကိုင်ပြီး အလုပ်ကို မနေမနားလုပ်ကိုင်နေဆဲပါ။

‘အထောက်အထားမှာ တွေ့တဲ့အတိုင်းပြောမယ်၊ မညာဘူးနော်’လို့ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ပြောတဲ့ ဒေါက်တာသန်းထွန်းဟာ ဒီနေ့ ၆ ဧပြီ ၂၀၀၃ မှာ အသက် ၈၀ တင်းတင်း ပြည့်ပါပြီ။

မောင်နွေထက်

၂၀၀၁ က ရေးတဲ့စာတမ်း ၃ ဧပြီ ၂၀၀၃ နေ့အချောကိုင်ပြီးတယ်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းစာကြည့်တိုက်

We miss Dr. Than Tun very much as a scholar, a teacher, a guide and a good friend. He was really a rare type of a scholar. How many years will we have to wait to have a scholar like Dr. Than Tun?

Sai Aung Tu